Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

1002. Idem ut supra, sed alia manu scriptum.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

ЛЬВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В. СТЕФАНИКА НАН УКРАЇНИ
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
ФОНД 4 (Бав.)
ОПИС 1
ОД. ЗБ. 1002

II. C. 33.

asnie Wielmozny

Panie swiissciki

APOLOGIA

Pro Libertate Reipublicæ et Legibus Regni Poloniæ contra callidos noui Iuris repertores, pars posterior auctior & correctior &.

To iest.

Dowod Jasny z Historyicy, z wyciądu Praw, statutów, y constytucyy koronnych.

Ze Naiaśnieyszemu Królowi Polskiemu, nigdzi się, ani publice, ani priuati w koronie y w Wielkiem Xięstwie Litewskim żadnego y żadnem sposobem dostawać ani miet

Dziedzictwa

Anagrammatismus

Quando legis opus hæc dic, an seruilia
dices. Si dices aliquid dic, an seruilia scri
pta hæc. In quibus est Liberrimis legum
probata vis. Iurisq; Paterni est declarata certa.
Hæc ex his dices, dic. an seruilia sue hæc,
Quod si tu sapiens nosti quid rectius istis,
Candidus imperti si non his vtere meum.

D

Nunquam est inutilis opera
Cuius boni.

Gryphus.

Ne quis sim multum lector studiose laboro
Hæc Ariadneo tramite scripta dirent,
Si dubitas rectè Dryadi furcamq; revellis
Voce agri dubitas? nomina nostra tenens,
Me latiò fora fronte sonant Bachiq ministri
Verum astuta Lechum me fera nutrit humo
Stramina iunge cui Lethidum conscia minutim
Si perfectè vides, omnia stemma vides.

Logogryphus.

Vir mihi nomen adest, Graio de nomine quod si
Cognomen quadras, hîc tria membra tenes
Hîc caput gaudet recta vel iure triumphat
Ecce cor est nullum, nomen et omne habes
Quod decor et nostrum nomen si stemma requiris
Brutum Antonius in qua obtidit urbe
Trias.

LIBERTAS

Reipublicæ defendi Armis foris

Polonæ tur Legibus domi

Libera Regis Electio Æquitas

Bonorum Tertium conjuratio Unio

Fundatur

Contra Vim armatam promptis & forti auxilio.

Contra artes callidas prudenti consilio.

Moribus antiquis innixa, et fundamentis salua manet, Quod si hæc tollentur et illa ruet.

Domine da Polonis certare pro Justitia tua, et expugna hostes eorum pro eis:

S. Bernardus

Quisquis æternus omnia considerat, idem interna despicit, præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit.

Herburt in Præfatione Statutorum.

Qui se in Republica Civem non Peregrinum esse putat habere, debet necesse est ut leges, mores, & consuetudines Patrias quam optime teneat.

Aristoteles lib: 5 Politicorum Capite 8.

Malum ab initio exoriens non cuiusuis est cognoscere, sed Civis Viri.

Authores in Apologia Citati.

A
Aristoteles
Æneas. Syluius,
Ærodius

S. Bernardus
Becanus Mart.
Bellarming
Bielskiego Historyje
Boding.
Boterus

S Christophorg
Cicero
Clapinarig
Codex Iustiniang
Constitutie koronne
Contarenus
Cromerus,

Deutoronomium
Decta et Constoes Sig. Pri:
Decreta Seymoue
Decreta Tribunalis Lubl:
Demosthenes
Dlugosius
Drauicig

Ecclesiasticus
Esaias

Genesis
Gostomskied gospodarstwo

Heringius
Herodotus

Iuuenalis

Kadłubek

L
Leonardy Aretinus
Lipsius
Liuius.

Manu scripta varia,

Nouum testamentu
Nicolay Bely

Orichouii
Annales
Rancuius
Dialogi
Manu scripta

Psalmi
Prouerbia
Pauly Iouig
Petricius
Petrg Bembg
Plinius Iunior

Quinty Curcius.

Regum libri,

Sarnicii Annales
Seneca,
Speculum saxonicum
Stanisl. Krankouig de Primat.
Eiusdem Epistolæ
Statuta Herbuti,
Statuta Ianusemskiego
Statuta Przyłuskj
Statuta W. & Lubo
Statuta Wotbypskiego

Threni
Tacitus

Varsauicius
Virgilius.

Do Czytelnika.

Pracy każdego czytelniku łaskawy iako y dobrodziey: strzgm rowna iest nagroda byś ich naywięcey dał, iedlnego ieśli odmowisz, owe wszytkie vnicpamięci, a to samo wszach zostawa v ludzi. Tosz w Pismach widziemy, niechay kto, by naylepiey by naypotrzebney napisze, ieśli komu co namniey nie do smaku, zaraz tota inuidia non ad rerum causam, sed ad voluntatem & personam dirigitur. Tem samem praca wszytka, by napotrzebnieysza wchodzie w przymowkach zostawa. Zkąd bene & necessario scriptorum memoria nulla offensa illius atcz: na. Lecz nie tego spodziewa sie tego, moia Apologia, że ią nie każdy wdzięcznie przywita, zmarszczy nos, kto podobno, drugi y gębę zakrzywi. Naydzie sie y trzeci co wszytką twarz na nię zakwasi, ten ią nazowie głupią, ow bezpieczną, trzeci nieobyczayną, ow zaś pyszną ią osadzi, ten powie że sie wprawie albo hystoryicy mili, albo że w applikacicy przykładow błądzi. Powie zaś kto że przymawia, nieostrożnie nazywa, powie drugi że nazbyt pochlebia, raz gani drugi raz chwali. Jeden rzecze że nazbyt długa, a drugi że iey wielie niedostaie. A cosz tem rożnem rzecz affectom, tylko że zrożności pochodzą przyrodzenia. Pszczoła z. iednego bierze kwiatu miod. Paiąk ztegoż bierze iad. Owo zgoła dobremu wszytko dobrze, ztemu by naylepiey wszytko źle. Gotowa moia Apologia, cum sua simplicitate et cum suo candore ad supercilios aram frontium arbitria Catoniana. A lubo nie ona pierwsza vniechętnych obmowiskach zostanie, Tędy iednak Czytelniku łaskawy ieśli sie rzecz nie podoba, z niem że przecię chęći do ratunku oyczyzny skłonney niezganisz, bo to iest bacznego, z woley y intencicy sprawy ludzkie markować. Bor tesz ieszcze

nikt się nieznalazł tak doskonałego dowcipu. Qui non aliquid etiam à rustica stiua discat, nec à puero ex bubulco discere, Philosophus. A o inszych ktorzy tey taiąc będą tego nie omylnie daiąm probę, że będzie albo wielki nieprzyiaciel Quia inimicus Deo facit, bo u tego wszytko złe, Vel qui sibi conscius. Pomnisz onego co iaskołkom taiał, Bessus Le onięn, parricida hic fuit vide Acrodium rerum iudicatarii. rozumieiąc że o zabiciu oyca nań swiegocały, Vel praesumptuosus, ktory rozumieiąc, że wszytko umie, a wiele mu niedostaie, vel malitiosus, ktory wiedząc że się co niegodzi, o tym albo milczy, albo inaczey moni. Ale mnie tych taiania ani Apologiey moiey wadzić nie będą, więcey onym samym, bo ich ztąd ludzie poznaią. Zaczem praca moia nieschay będzie u nich wiakim zachęcą posłanowaniu. Virtus ipsa sibi merces, Boc tesz nie tym ktorzy wiedzą, że się to (o czem pisse) niegodzi, ale tem ktorzy niewiedząc powiadaią, y publicè to twierdzą, że się to niegodzi podana iest w ktorey wytwornej mowy subtelnych Discursow prozno od wiersniaka miał się kto spodziewać. Prostota a prawda przytem chęć uprzeyma tobie Czytelniku łaskawy niech będzie zalecona. Vale & eum bonis sentire velis.

NOTA.

Czytelniku łaskawy cokolwiek w takich dwu [ ] Asterýskach obaczysz, to wszytko in volumine legum et constitutionum in locis citatis naidziesz

DEDICATIO Laboris.

Zacnemu y mądremu Senatowi Polskiemu Oycow Oyczyzny.

Sławnemu y Przewaznemu Rycerstwu Koronnemu Braci swey

Syn koronny Slachćic Polski y życzliwy Brat z szczyrey oyczyzny miłości, całego praw, y swobod spolnych zatrzymania, vprzeymie winszuie, całe życzy, y na to, Pracę tę swoię chętliwie offiaruię.

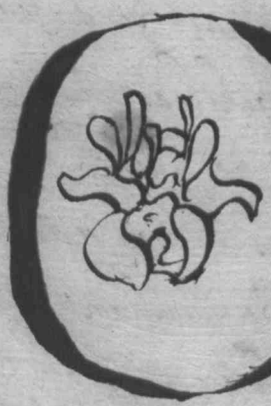

OKarle piątem mądrem Bogoboynem, y Przewaznem Cesarzu pisze Historia, że gdy deliberował vtrum restituere deberet Mediolanum Sforcæ vltimo Duci ademptum. Wtrącił nu się był iakiś natręt in deliberationem, a mianowicie Machiauelista, który pobożnego onego Pana conscientiam suam, restitutione alieni eliberare volentem, z pobożnego onego iego przedsięwzięcia, callida et pessima

Carolus Quintus

legum

Dedicatio

Varsalli citts in vita Fran cisci S fortiã.

legum interpretatione grauiꝰ erraꝝ. Aderat (inquit historicus) qui euentu earum rerum clarissꝫ de Mediolani deliberationem auidꝰ expectabat Antonius de leua Cæsaris Exercitus Dux veteranus qui etiam paulo ante in literis ad eum datis, his verbis ne Mediolanum cederet hortabatur, Iulius (inquit) Cæsar ignauum errorem tuum stultam dixerat, quod dignitatem deposuisset. Sed tu Cæsar multo eris imprudentior, si Mediolanum & Florentiam amiseris. Principatum. Nam multo certe his potieris, tu iustius, quam Patricius suam Cæsar extiterat Dominator. Jam quidem satis superq; constitit, semperq; constabit, quo iure et titulo hæc tu possideres, cum feuda Imperii habeantur etiã. Sed adiiciam ego illud etiam, omnia Regna et Prouinciam hoc habere, ceu fundamentum quoddam proprietatis, quod antiquitus ab aliis occupata sunt aut fuerunt. Quid enim quid habuerunt Romani Juris orbem terrarum possidendo. Quid habuerunt Gotti, quod Hispaniam? Quid Franci, quod Gallias? Quid vandali, quod Africam? Quid Hunni, quod Hungariam? quid saxones, quod Angliam occupauere. Verum et vetus est prouerbium Jus Regum in armis esse? Quod si hæc incessit te Religio vt Mediolanum missum facias, eadem te moueat, vt relinquas Hispanias vt conscientiam Progenitorum tuorum consulas. Non prohibeas cauſam Cæsar, vt de te iuste possimus queri, experiam te fuisse, Cæsarum, nam reuera possum libere fari mouicas te scivisse. Cum Francorum Rege capto nesciuisse recuperare Burgundiam. Vide ergo ne Mediolanum restituendo ignauus habearis literarũ. Agendo et augendo res Romana creuit, et tu cresces procul dubio, si Regnum Regno, Prouinciam Prouinciæ iunxeris, et non huc atq; illuc mente, et consilio vacillabis, Niecharze

tu kozdy

Tu kozdy osądzi, tak iawny nie wstyd y niezboznosć tego Ma-
chiauelistę, ktory vczyniwszy sie Polytykiem złosliwem Guristą
przewrotnym [kaznodzieią albo kazistą niezbożnem niemowi po-
bożnemu Panu Cesarzu,? Non concupisces rem pro-
ximi tui, [ius suum vnicuiq; reddere] summa iustitia est,
Ale mowi bez wstydu, bez sumnienia, Wziąłes to wes ie-
zoze wiencey, Ius Regum in armis est, cresces procul dubio
si Regnum Regno, Prouinciam Prouinciae iunxeris. Niemowi
niepobozny Casista? Cesarzu: Quid prodest
homini, si totum mundum lucretur, et animae suae patia-
tur detrimentum. Ale mowi audendo res Romana creuit, ce tu con-
trà iura faciendo cresces. A to iednak [Haec detest,
anda peruersitas] nie miała mieysca u Poboznego
Pana. Mowi daley o tym Historyja, Valuit haec Episto-
la aliquid apud Casarem, plus tamen ualuit
ratio, quà effecit, ut tandem Franciscus s fortia
Principatui suo restitueretur. Historia ta do tego
sie przywodzi ze wtych czasiech wznieciła sie iakaś Boday nie ex
consilio huius Antonii de Leua nie porządna. et hactenus N
Polscze niebywała smiatość [nesciens abstinere à bonis,
neque debito modo gaudere concessis, laudabilia statuta, in abu-
sum damnabilem deducens] ktora wzięła to przed sie, aby szyn
slachecki zmnieyszeniem iego Prouincy, y wykupowaniem dobr
iego wymieszała, zgubiła, y zgruntu wywrociła, [Nobilita-
tem potissimam Regni huius portionem militarem ordinem,
qui primas in Regno hoc habet partes: Armatam Re-
gni militiam, in qua honor Regis & defensio totius Re-
gni dependet] Oczem ze czesto priuatne między ludzmi ro-

Deutor. cap. 5.

Herb. J. Lex fol. 201

Mars. Cap. 16

Herburt. T. Privil. fol. 332

Varrauicius ibid. in vita Francis. Sforz.

Herb. J. Priv. fol. 332

Herb. T. Spraw. fol. 99 b

b) idem T. Bellum fol. 29

idem T. eligniec. fol. 141

zmowy

zmowy, y teraz publiczne na Seymie przypadaią deliberatie. Bacznie Prawo nasze koronne mowi [Cum non omnibus Herb. statut I. fol. 469 paltuit quod omnes concernit] Y myslniem wtę Apologią zniosł y sprowadziłem, (adhibitâ tamen Methodica diffinitione) iakoby wiedzen posset prawa, Statuta, Priuilegia, Constitutie, stare, y nowe zwyczaie, Historyą domowy, y rzeczy te, ktore własnie do Quastiey tey należą, z ktorey kazdy obaczyna oko ze wykuponanie Dobr Slacheckich w koronie na krolewicow Jchmć, a zatem y Donatia ta zywiecka, by naymniey, stem oczystego prawa naszego Fundem, chyba rationibus Antonyde Lewa obroniona bydź niemoze. Bo iest przeciwko woli" tkiem fundamentalnem prawom, na ktoryś tanquam in cardinibus Prawa y swobody koronne [zawisły. Podaię tedy Apologią tę, ruchi quidem Minerua, sed genuina Patriarum legum interpretatione contentam, nie dla iakiego ludzi wysokich rozgłosow, y głębokiey dowcipno informowania, ani presumptią iaką nadętą, albo priuatną iaką potrzebą uwiedziony, ale zychliwością samą wiary Boga oczyznie powinną zwyciężony. Podaię ię tobie zacny Senacie Polski in fauorem et patrocinium tuum. Tey miary że prawo koronne dało to singulariter kazdemu człowiekowi slacheckiemu [Jeśliby ktokolwiek z stanu slacheckiego co przedsięwziętego ku Constantę Anni 1609 T. Declaratia artykułu de non præstando obedientia na uszczęniu całości Rpte, y wolności, bydź widział, & wolno mu sie domawiać wolności y całości Prawswych, y na Senat to włozyć powinien] Rozumiem ci zec będzie nie iedzen ktory rzecze, nie tobie Oraczu, sed nobis datum est, nostra Misteria regni, ale sie ia tu zrozumem nie popisuię. Bo rzecz tak iasna iest, ze sie

iey kazdy

iey kazdy bez Discursu ręką domaszać może. A bywa to też to, quod et olitor, quandoq; oportuna loquutus, A o tych też nędznych, Qui sibi nimis sapere videntur, dobrze Chrzyzostom S. napisał. **Multi in iuuentute Philosophiam ostenderunt, & in senectute lapsi sunt.** Tobie tedy Zaczny Senacie Polski tę prostą Wieyską, ale szczerą y zdarzy Bog cnotą pracą moią ofiaruię y oddawam. Ty bowiem Zaczny Senacie iestes u nas w Polszcze onym murem Spartanskiem między Królem a Poddanymi postanowiony, o którem piszą, że gdy Licurgus Zakono dawca sławny, w Sparcie naprzod postanowił Spartarum Regem, potem też stanowił y rady, które Ephori nazywał. Gdy był tyrany od Mieszczan swoich co by to czynił, odsunąć dział, **Eo inter Regem & Plebem murum condo, ne plebs rebelliser vel Rex vester tyrannise.** Jako tedy w Sparcie, tak u nas, Rada koronna nic inszego nie iest, tylko mur między stanem Rycerskim, a Królem któryby królewską popędliwość hamował. A nam też Poddanem żeby swey woley niedopuszczał. Że powinność Senatorska Polska nasz, Orator Orzechowski tak opisuie. **Senator quem maiores nostri Præsidem libertatis atq; custodem esse voluerunt, ea ratione Regi adiungitur, vt custos is sit, atq; vindex illius cupiditatum, ac vt in sententiis dicendis Regi præeat, illumq; doceat, quod illi pro communi salute agendum discendumue sit, vt in Polonia Senatus, nihil aliud sit, quam autor consilii Regii, atq; illius moderator quidam ne nimia potestate ex custo**

Homil. 1 in Psal 70

Senatus murus Spartanus

Orichouius in manu seru Respons. Nuncio Regis

Item in Oratio. ad Equites Polonos in leges e Senatum Pertus

dia publi:

dia publica libertatis ad curationem suorum commodorũ
Rex noster depellatur. Masz zaczny Senacie Krole=
Ibidem wskiey powinnosci w Oyczyznie Historyey Gramize zamierzoną.
Rex Poloniæ inquit idem ille Orze
chowski, nil aliud est, quam os quod
dam Regni Vestri uobiscum coniunctum,
libero ac ltimo vestro suffragio, vt is prorsus nihil agat,
nihil moliatur, ac ne loquatur quidem nisi id quod ex interno
sensu vestro publicè sit profectum. Masz w statutach
Herb. T. Con firmat. iuriũ fol 104 koronnych prawa Regiorum factorum et faciendorum [Quid:
Herb fol 102 quid contra Jus irritum et inane] Masz zaczny Sena:
Idem fol. 109 cie zwierciadło tui Officii, et tuam conscientiam in volu:
Consta: Steps. fol 151 mine legum [Quidquid sciuero et intellexero aut
sensero suæ Mti Regiæ et Reipublicæ nocibile et da:
Consta: Sigis. fol 253 mnosum præcustodiam et ne fiat me opponam et illud auertam]
Masz zaczny Senacie Polski krolewskie słowa, krolewską
Herb Thesaurus fol 249 obietnicę krolewskie upomnienie, krolewskie obligi, krolewską
przysięgę iuramento Regio reali non captioso zapisowanę że
nie przeciwko prawu czynić priuatim, nie bez rady twoiey nima.
Herb T. Senat. fol 192 [Ne Rex Senatorum suorum consilium ne=
gligat, nunquam nos commissuros esse, vt non
communicato cum Senatoribus nostris consilio
vlla de re quidquam statuamus] Tak sie Auguste
obowiązał y Krol Jmć teraźnieyszy Pan nasz Miłościwy.
Bo w Juramencie swoiem y Augustowe postanowienie poprzy.
sięgnę raczył. A czemusz sie tego zaczny Senacie w
Pana swego, u Pana swiątobliwego bespiecznie cor ponż:
nięn nie upominasz. Masz zaczny Senacie w Historiey prze;

Słow swoich

dkow swoich przewazne przyklady, iako powinność swą Oyczyznie oddawali, Masz Jakuba Arcibiskupa Gnieznienskiego nie z Szlacheckiey krwie vrodzonego, Venerabilem & primum senem excelsiq animi quali modo sub vladi: slao indigna & calamitosa Patriæ sorte miseratus. Cromer: lib. 6 Tom. 2 in Corp. Hist. Pol. folio 494

Masz Gedeona virum magni animi & constantiæ, qui mixtis cum grauitate blanditiis, orabat, Mieczysłaum, & admonebat, placidè, & benignè, more maiorum, vt regnet, abhorrent enim vehementèr ipso teste & auctore animi populariũ à nouis oneribus, głamucis lenibus. Masz z Bijzka Olesnickiego y iego Collegow, Qui Casimirum priuatim & publice eius officii proprii admonebant, & ambigua eius responsa, imo quod maius est, iuramentum eius ambiguum non accepta bant, ac demum abstinere se velle consilio Regio, ne eius peccata approbare viderentur, & nisi monita facere diutius non ęsse expectaturos, quin sibi Reipublicę suæ aliter prospicerent declarabant, qui dictis facta adiecerunt, ac data & accepta fide mutuo se obstrinxerunt, ne vrigua defuturos esse Patriæ Reipublicę. Idem fol. 505.

Masz Andrzeia Roz: Zyca Arcybiskupa Gnieznienskiego, ktory opponuiąc się Alexandrowi o Luchwę, gdy im ciężki bydz chciał, powiedział mu? Kiedyśmy sierzy krolic. Po co onym vczynisz, ngmu czynisz, gdyż ie ngmy za rzeno z sobą. in manu scripto.

Masz cząstkę swoich stanisława Karnkowskiego Arcybiskupa Gnieznienskiego, Antecessora swego, ktory wiele krwie krolowi Jeb mu teraz nieyszemu Panu naszemu Miłosciwemu, & priuatim & publicè senatorskiem nie trwożliwem serdcu, y nieprzywiązanem do Prywat, y nowit, y przyiominał,

ze wolnemu

Dedicatio

Ze wolnemu Narodowi Polskiemu Panuie, Masz zaczny Senacie Polski Przykłady Przodkow swych, ktorzy powinności swą przeciwko oyczyznie w Statutach, Constitutiach, tak wyswiadczaią, [My Prałaci Panowie y Rada tak Duchowna iako y swiecka y Posłowie Ziemscy korony Polskiey na tem walnym, a z Pany Radami y Posły inszemi stany W. X. Litt.° Lubelskiem seymie będący &c. ~

In privilegio vniversali Andreiowskim anni 1576 Constit. fol 97

Oznaymuiemy tym to listem naszym Wszem wobec y każdym bendącym ludziom do ktorych iedno wiadomości, ten list nasz przydzie. Iż my maiąc vstawicznie przed oczyma powinność naszą przeciw Oyczyznie swey Sławney Koronie Polskiey, ktorey zesmy wszystką porcinność ozdobę, pożytek pospolity, a naywięcey umocnienie od niebezpieczeństwa tak wnętrznego iako y zewnętrznego oglądać powinni, Bardzo też przystoynem y przed oczyma maiąc chwalebny, a oboiemu Narodowi bardzo należny związek, y społeczność przez Przodki swoie niegdy z Obywatelmi na on czas W. X. Litt.° na wieczne czasy za spolnem a Listownem obudwu Narodow zezwoleniem uczyniona] y daley tam onąż pracą swą swiątobliwą Vnią korony Polskiey z W. X. Litt.° zamykaiąc powinność swą przeciwko Oyczyznie opisuią y zas na drugim mieyscu [My Radzi Koronne Duchowne y Swieckie takze y Rycerstwo wszech Woiewodztw ziachawszy sie tu pod Andrzeiow za stoczeniem sobie czasu y mieysca. w Warszawie, na Elekcyey Naiasnieyszego Pana P. Stephana Batorego woiewody Siedmigrodzkiego

na krolestwo

na Krolestwo Polskie y WX. Litt. etc. Takze y krolewny
Gmci Anny za krolowa Polska a Malzonke Gmci chcąc
przykładem Przodkow swoich zatrzymanie wolnosci y swobody
nasze, a naywięcey tę, ktora nad wszytkich swobod naszych
wolne obieranie Pana, Na ktorą to swobodę należy się racey, kto-
rzy się targnęli, przywłaszczaiąc sobie tylko samemu y drugim
niktorem swem przeciwko prawu iasnemu opisanemu naszemu, y
przeciwko woli wielkiey części, Rad koronnych Duchow-
nych y Swieckich a minal wszytkiego Rycerstwa ze
wszech części koronnych, za czym przyszło nam do tego
aż my niechcąc bydź wyrodkami zacnych Przodkow na-
szych, wiedząc ku temu powinność naszą. slachecką y ciąg
tesz potomstwu swemu, krwią pracą niezmier-
nem kosztem nabyte swobody wcale zostawić
y tam daley obronę pospolitą kwoli temu stanowiąc tę powin-
ność swą przeciw Pychą wyświadczaią. Dozerzy ty Za-
cny Senacie Polski powinien cale potomstwu swemu oddać, coś
wziął nienaruszenie od Przodkow swych swiętobliwych
krwią pracą niezmiernem kosztem nabyte swobody. Byś
Zacny Senacie kiedyś taki czas w koronie, kiedy stan
Rycerski o iakąś ospałość z Senatem z Przodkami swoiemi,
z potomkiem iakiemś temi słowy expostulował. Na

Orichovij in manu scripto.

tych Kosciełnych Obrazach widzicmy
malowania Swiętych Bozych to iest Piotr, to
Paweł Apostołowie to Woyciech Arcybiskub Gnie-
zienski, to Stanisław Biskub krakowski, nie onie to ią

Swięci

Swięci Bozy zywi, ale tysiąc Obrazy ich. Spytayciesz tych malowanych Swięcych co sie roniebie dzieie. Pytamy was swięci Bozy czemu milczycie? Os habent & non Psalm. 118 loquuntur nec clamabunt in gutture suo. Tym malowaniom przyrownywało na on czas Senatorowie onych Rycerstwo ono koronne. Tęsz mowę obrzci do siebie Zacny Senacie y spytacie. Czyśmy wolna szlachta, czy Manowie? Czy u nas w Polsce Krol Pan nasz sub lege, czyli absolutus Dominus? Czy Potomstwo iego Jure electionis, czyli Jure successionis in Regnum następować ma: dzie. Czyli u nas w Koronie, Krolewskie dziedzictwo libera electioni przeciwne, y dawno iuż morbis omnibus uprzątnione, wobec oscitantibus do krolow znowu wrocić sie ma, Czyli znowu krolestwo Polskie wolne foederatissimis unionum vinculis stwierdzone wpodział, Synom krolewskiem przyść ma. Czyli sign szlachecki Reipubl. firmamentum & potissima Regni portio z wolney Ojczyzny swey dla synow krolewskich rumowac y wynosić sie ma. Czyli ona rownosc stanow koronnych dla twey Senacie ospałości pomieszać sie ma, Czy stan Nowy Xiążęcy in Bonis Terrestribus in exterminationem Nobilitatis contra manifesta iura Regni, dla twego niedbalstwa znowu w Polsce stanowiony bydź ma. Widzimy o Swięci Malowani, że nam nieodpowiecie nic na pytania nasze odpowiedzieć. Zacny Senacie Polski niechciey na się zaciągać tey przymowki, żeby cie posteritas malowanem miała nazywać Senatem, żeby potomność miała mowić. Tytuły

ich były

ich były ale skutków nie było? Albo żeby o tobie miała pisać Historia co o onych napisała Suduronach. Gnsu. suraruut non nulli de nostris Casimiro in manu eŕ fore susceptio regno, ut per se ipse faceret ea, quæ tunc aliunde postulabat. Niezaleca widzisz Tamy Senacie takowych Suduronow poromności, iako onych, qui se se murus ob= strinxerunt, neutiquam de futuros Patriæ & Reipublicæ. We= Zmierz iusz teraz przed się Tamy Senacie Testamen= tariam illam Apostrophen moribundi Solikowij Collegi= twego Wielkiego y Mądrego Senatora do ciebie napisaną,

O Patres Patriæ ~~patriæ~~ Patriam antiquo more colite, moribus & virtutibus antiquis, eam conseruate, rebus propria nomina date, concordiam seruate, æquitatem diligite, æqualitatem custodite, ambitum occur= rite, iustitiæ semper fautores estote, Rempublicam ob men= ta seruate, agitur causa Dei conscientiæ honoris vestri. Et præmia sempiterna, præstate vos viros, cum salus Patriæ id requirit, non ejus imbelles ornauit & armauit vos vobis omnibus hæc Patria omnia illi debetis, Tu tas prze= ważne Rycerstwo Koronne Bracia moi, krotkie tego prawzę moię ofiaruię małą, cum tua res agitur? Stąp przy murze tym, Qui est inter te, et Regem positus. Ale stąp z ochrony przystoyną Maiestatu Panskiego y ponagi Senatu. Wieszli że przyszły szczęśliwości twoiey y twego Ziemianskiego życia, że a przednieysze są. Byś z Bogie Wiernie z Krolem Panem, we czci, a z ludźmi szczerze, Stąp in puritate Cordis y Deum in integritate animæ ergo Patriam, cum reuerentia erga Principem cum candore erga Reipubl. Tak żebyś nie inszie czynił, nie inszie mowił,

Ja testamento Solikowy ma ms Scripto

Cromer. lib. 22 Dlugosz in Casimiro Hist. Pol. fol. 720

Woiewodzie Gosciń skiego Woiewodzie Rawskiego

Stąp przy

Stąń przy Murze swym innixus bono Communi, bono publico, recto consilio consentiens, żeby cie respecty albo Prywaty z drogi prawey nie zwodzili, in Charitate, in prudentia, non in tumultu, non in seditione, Semper enim tutius Reipu: prouidetur, mansuetudine cum iudicio, quam rigore cum periculo.

Varsauicij in vita Sigismundi Augusti

Klękali vniżenie padali nakolana Przodkowie nasi przed krolmi, Pany swemi. Quia potestas à Deo Est, proszą o zatrzymanie całości praw y swobod swoich, y zatakie, mi też prozbami, otrzymali Warunek ten. [Pollicem, ur verbo nostro Regio, omnes Regni nostri incolas in Iuribus, quibus, uis ipsis, à Prædecessoribus nostris datis integraliter conseruare] Za takiem pewnie Postępkiem y KRÓL Jego Mość PAN nasz Miłościwy, łacno sobie przypomnieć będzie rzeczy. [Quod dignitas Regia per iniustitiæ culpam profanatur] A za tem nasze dobra nasze Ziemskie, Prowincią Stanu Rycerskiego y Wszytkiego Prawa, y całe zwierzchność stanow zachowa. Et sic Regnabit REX & sapiens erit, & faciet Iudicium et Iustitiam in terra. Ktoremu nie

Herb. Rz. folio 395

Herb. T. Rex fol. 398

Hieron. Cap. 23.

chay do

chay da Pan Bog dlugie zdrowie y dłu-
go szczesliwe Panowanie.

Vos amplissimi Se-
natores et vos
conciues valete, fe-
lices viuite Patriæ, et eius com-
muni bono, sincerè fide-
liter et pruden-
ter con-
suli-
te.

Occasio Apo
logia Decretum inter
& Komorowskie et Ryskie.

Actum Lublini In Iudicys Ordinarys Generalibus Tribunalis Regni Feria quinta ipso die Festi S. Jacobi Apostoli Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Quarto.

In causis & Actionibus Quatuor judiciariis infrascriptis coram Castren Capitaneali Oswiecimen Iudicio vno eodemq; tempore motis & Vertentes

Inter Instigatorem Judicii eiusdem Castren Oswiecimen & Magnificum Nicolaum à Komorow Komorowski Comitem Lipsowien et Oramien in Zywiec Advocatum Nec non Magcos Kristopherum et Zophiam Komorowskie eiusdem Nicolai Liberos Cum Magca olim Anna de Mirow Mirzeskowska Coniuge sua procreatos iure Reformatorio eiusdem olim matris sue ab vna iuncta eius gaudeñ & præsertim eos liberos cum Præfato Patris sui tutorum suorumq; Legitimorum assistentia Actor ex vna. & Illustrem ac Magcum Gabrielem Comitem, à Tarnow Gnalem Cracovien

Occasio.

uitem Capitaneum, ab altera, Tum Grosum Martinum Rozanka
vices gerens Castren Cracovien, à tertia. Nec non Grosos Joannem,
Samuelem, Stanislaum, Christophorum, Alexandrum, et Andre:
am Rylskie à quarta, Atq; Martianum Rylski, à quinta, part:
bus de personis bonisq; eorum omnibus, in iudicium Capitaneale Ca
stren Praticaspend tori Vicinius Capitaneis Cracovien legi:
timum et iure Competens, Processu retenis Criminis in hanc
Constitucion Regni ad statim seruiens quatuor Sententias
citatos pro eo. Quia ipsi postponen Coluden et Violan
Iniura quibus ab omni licentia grassatus, Omnium status avertit et cohibet in tantum et tog adeo
pacis et securitatis publicae tutamen ac defensio Officii
cialibus Capitanei Videlicet et Vices gerenti Cracovien
non solum ex rationibus Officii eorum, sed etiam ex vi
legum publicarum quibus eo magis in Capneos eorum Offi:
ciales si quid in oppositum delinquerent animadvertere in:
cumbat, nec veteri pœnas transgressoribus earum ex prescri:
pto legum irrogari solitas, quin potius Lucenses ex animis
temerariis, dissolutos proposito ausi sunt remouere Protestatibus
eo nomine facis et fasse et asserim Officios Capneos
Vice et vices gerens Cracovien relaxasse per licentiam disso:
lutam, temeritatem Officij manenis sui iure Communi
Limitati suis, terminis conclusi habenis, quis abusive
facta inter se cum aliis eius facti comprincipalibus, cum
quibus Salua actiones manent, minus conspiratione per se
et super immissas ac super destinatas personas quarum pretium
Grosus Rozanka vices gerens ex oblata per Magnum
Capneum Cracovien sibi demandata per eum, suscepta opera
in Persona tam eiusdem Capitanei Cracovien, quam et sui
ipsius destinatus Dux mediante Officii Capnei Cracovien
directione exercit, coadunata sibi magna hominum varii status

Vt etiam Securitas Status tranq
Vt etiam Securitatis tranquilli, tatis q publicæ.

licentiosorum

Licentiosorum, dissolucorumq; undequaq; congressorum et conductorum
turba irrueng, ad instar belli in plures acies et cohortes in forma
exercitus, sub Vexillis aliisq; signis militaribus dispositis, adhi-
bitisq; tubis, tympanis, ac tormentis bellicis, omniq; armorum seditio-
sorum apparatu more guerico et hostili in Bona Oppidi
et Castri Zymer aliorumq; omnium bonorum ad eadem pertinen
eius quidem Magnifici Nicolai hereditario à Komorow eorun-
dem vero liberorum suorum ex Jure materno reformacionis eorumq;
iuribus et possessioni obnoxia non obstante impugnationibus, deffendo
illis quodam colorato Licentiaq; ipsorum arguente pretexta inequi-
tare, violenter ac tumultarie invaderet, Arceq; Zyrecen cum
suo Oppido, et alijs eius Bona obsidere porterentq; expugnare,
Komorowski et familia sua fratres dictorumq; eiusdem ex illis liberos supra scriptos eiusdem Patris manibus eorumq; clau-
sis ignominiose exturbare, omnemq; substantiam eorum bonorum
domesticam, ut aurum, argentum, clenodia, pecunias, paratis, depositis
omniq; re familiari armaturis, omnibus pecoribus, pecudibus, frumento
et Supellectili domestica amplissima reseratis fornicibusq; eorum
clausuris discussis, expoliare et depredare bonaq; supradicta ea
ac eorum Villas ac possessiones vastissimas et amplissimas longo
latoq; tractu se se protendentes, dirripere, devastare, arbores arborum
et Lignorum multo et diuturno Labore et sumptu pro bonorum
amplitudine more Oeconomico preparatas in ipso procinctu de-
missimis in littoribus fluuiorum existens, vbera pecunia qua-
tuor Millium florenorum pecuniae Polonae pretio constitutae. De quib
idem Komorowski cum certis mercatoribus contraxerat distra-
here et diuendere, eaq; in nihilum redigere, circa eandem irru-
ptionem et invasionem personas certas precipue vero in Arce
Zyrecen nec non in Aula Selesiana Laurentium Beruk
de villa Zablocie eorundem Actorum subditos aliosq; eius fami

liares

liares & subditos trucidare & interimere, et cadauera illorum occultare aliosq; excessus grauissimos ibidem patrare prout ex ipso facto hostiliter inuaserunt, bona eadem exspoliarunt depredatiq; sunt, supras̃as personas trucidarunt, multisq; rationibus aliis in Regni Jura Securitatis subr̃ excesserunt, vt eorum oium Protones offose facto lacius canunt. Quo facto pacem securitatemq; subr̃am violar̃, pro excessuq; huiusmodi commisso in penas Legum inciderunt, Pro quibus super ips̃ius qualitatem rei extenden Cattl sunt, Ratione veri excessu: um, predonum, grauaminum salus actionibus eisdem Accu: ribus, aliisq; iniuriatis personis manentibus, Actionibus ipsis eo nomine extraditis, premissa omnia copiosius obloquent. In quibus causis Judicium illud Castren Capte Osrie: Cimen, in quo Magius Petrus Komorowski à Como: ron Comes Liptouien & Orauien Capnens &c. pre: sidebat ex Contrarijs partium prefatarum in Judicium intro: ductis acceto eo, Quoniam Judicium suum in certis causis Judiarys cum diuersis personis in Judicio suo antea agitatis Bannitione prorunc Actori Generoso Nicolao Komorowski, obiecta non obstante ex rõnibus in eisdem Dehs suis prolatis non esse eadem Bannitione prefatum Actorem aggra: uatum adinuenerat, et Locum standi eundem habere agnouerit, eisdemq; Dehs suis vim et robur suum Sententias huiusq; in maioribus subsellijs nihil ipsi derogatum, imo constat ex Deto Tribun Regni Lublinen per Actorem pro: ducto Summam Quadraginta duorum Millium florenorum pecun Polon, pro qua reseruat ex seriis Contrys in Ju: dicium Tribunal Lublinen cum Judicio Terri Lubli: nen introducend ad Tabellarium Judy eiusdem Terrisn

Lublinen

Apologia.

Lublinen realiter et in effectu reposuisse quietonemq; eo nomine ab eodem Judicio Terri Lublinen obtinuisse et Legalem repositionem eiusdem Summ Deto suo mediante Judicium hor idem Lublinen adiuenit Bannonemq; eand interueniente eiusmodi satisfactione cassauit et annihilauit, quod sufficienter per Actorem authenticè probatum et deductum est. Ideo Judicium illud Castle Actore Gfatum eorum stando habere adiuncauerat causasq; easdem partibus prosequi demandauerat decreueratq;, et motione ab eod Decreto in causis eisdem Lato per partem Citatam pro Judicijs Tribubus Lublinen primum inter causas Patrus, postmodum inter causas Officij seorsiue interposita ex impugnatione partes Actoreæ non admissa et de prosequenda grauamineq; et damnis Protone suscepta, eandem motionem ab eorum Deto demum per partem Citatam ad Judicia Tribus Lublin siue Petricouien inter causas Conseruatas Recentes Criminis, interpositas cum prefixione termini prosequendar eiusdem Motionis in eisd Judicijs Tribus Lublinen siue Petricouien inter easdem causas conseruatas recentium criminum admiserat. Quo in termino ex vi eiusdem Motionis in causis insascens tratd parti admissæ in pxe Gtto Tribuli Petricouien deuenienq; Judicium hor idem condemnon Lucri, Pœnarum legum cum additione Minialis ad Publican ex remissione pro exequone per Actoream partem super citatis in causis ijsd obtend Remi potend eorund Citorum Nli Hieronymo Wilczopolski per Minialem arrestare concessit terno partibus ad prosequen hor

id Arrestum

Occasio

ib Arestum atq; ad coltevius eisdem in causis iure mediant proce-
dend coram suo Judicio Tribus Petricovien vel etiam presenti
Lublinen si ibidem Petricovia expedita non fuissent conservato.
In termino itaq; hodierno vigore Jfati Arest modo emisso in
Exe Pto Tribus Petricovi in causis eisdem imposito Conserva-
nisq; ipsius nec non remissionis vigore causarum eiusmodi per Judicium
Tribium Petricovien ad Judicia Psentia Tribia Lublinen fa-
cta limitationisq; eorund pte Prdtorum Petricovien ac Ori-
dinonis presentes Judicium Tribium Lublinen legitime incidenti
et proueniens partibus vtrisq; Actorea vel Gnosd Nicolao
Komorowski Pre suo et Liberorum suorum nomine pers li Citata
vero nimirum Magco Capno et Gnoso Vices gerent Cracovien
per Gnosos Joannem Rylski et Alexandrum Rozynski, Gene-
rosis aud Rylskie Tribus per onum è medio suo Patrum
Gnosum Joannem Rylski Frem suum, Gnoso vero Mariano
Rylski per eund Gnosum Joannem Rylski et Gnosum
Czyiali ne tu Swiecila Alexandrum Rozynski comparen et controuerten. Judicium
Judicium pns ordinarium Gnale Tribun Regni Lublin, quan-
tum quidem ad Banitiones diuersis Personis obtent et ad pns
Actori per eos directas attinet, quia nonnulla earum ac
prima quidem ex parte Anna Korsenska Obtent, altera
vero per Annam Dąbrowska perducta per quetonem
et relaxonem sublatas sunt, pro reliquarum vero Bani-
tionu cassonem, vt pote cum successoribus Annae Chel-
ska et cum ciuibus Cracovien, ac cum Joanne Starski
Juridice agit Rellones Cattonum pro cassan premissis
Banitionibus con quemliber eorum seorsiud extraditorum pu-
dicuit, qud etiam in Aresto decidendo pendent, alia quoque
Banitiones per Magcum Nicolaum Porębski Castellanum

Cracovien.

Apologia

Lechow super Actore in Causis diuersis obtent per Decum Judicij Tribly Anni presentes in tempus solutioñ assignatu suae dilatu, Ideo super has Bannitiones ōes sortum standi, Actorem habere adiuenit et sententia sua decreuit. Quantum vero Bannonem ex Persona ipsorum Rylskich occōne non solonis Summa Quadraginta Florenorum Millium Processam et vone Vady Quindecim Florenorum Vngaricalium obtent et ad Cens Actori obiectam attiner, quia vone obiectionis eiusd Decum Castren Oswiecimen et ab eo Appello Cito delata intercessit, Ideo de Decto eor partibus experiri mandat, experientibus vero partibz ex Decto Castren Oswiecimen H demptis in cōtrōnibus omnibus approbat, ac parti Citate vlterius procedere iniungit, salvis defensis vtriusq; partis reseruatis, Tand in proced Judicum presens Contrijs partium exaudicis, exequonem in bonis Euincend per Actum Castren Capto Cracouien facram tollit, cassat ac Cessis ordinis indere mandat. In responsione ve, ro, quantu ad Rylskie attinet, Quoniam partes vtriq; in disquisitionem Jurium, Contractuum ac Inscriptionum o, rum inter se et Parentes suos in hucusq; habitorum vtro nec condescenderunt, Partes Actoren refusione damnorum et dimissione Bonorum sese contentare velle declarat, Ideo dilionem, Inquisition per Citat assecutas amputand nec in partem Actor iam deducitur condescend. Judicium Cens Tribunu Regni Lublinen coaplanand contractus Inscriptiond, ac Jura, ora Bona Actoris partis tam Nowy Zyrowiec cum Castro quam stary Zyrowiec, Jelesna, Radsiechowy, Ciecina, Węgierska gorka, aliaq; quib vis vniuersa, cuo

corum

eorum attinen quovung modo specian e in Actum Exequonis
eorum Offo Castren Capti Cracovien facti specificata, tum
Lites, Causas, per lucra, Processus damna ac iniurias vobis
quaslibet, ipsi eosdem Consopien et specialiter Nicolao Komoro=
wski, quas liberis ips in Actione expressis, silentium perpetu=
um imponen Deto suo adinuenie. Primum quidem Bona
stary Zyvier cum eius attinen ob restrictam amchenan
sui donationem exemplibilia esse, nec ead perpetuitati Ryl=
skich extensa subijci posse, imo ead Actori Nicolao Ko=
morowski ori eorum ltimo haredi Jure eius ad ipsa
diverso e hereditario competere, De hinc ex eisd orto
Factorum Rylskich iuribus, Inscriptionibus, Contractibus, Lucris,
perlucris, Processibus, ac Pretensionibus quibusuis in hanc
usq diem cum eodem Komorowski habitis e Alia iu=
ra hereditia e obligoria per exequonem accepta non
amplius nisi Summa Centum Septuaginta Quing Millium
floren pecun eisdem Rylskiem seruire et per Komo=
rowski ips Rylskiem pro expone ratione Bonorum Suorum
omnium soluere debere declarat, Quam summam si cliqui=
dcan tantam et non amplius vel Summam Centum Septu=
aginta Quing Millium floren dolor, Judicium pro=
fens decernit, Quatenus ipsem Actati Rylscy ab eodem
Nicolao Komorowski in Tim satisfactionis pro omnibus
summis debitis per Inscriptiones quasuis Contractus, incertas e
Chyrographa assecuratis tum et pro oribus Bonorum obligo:
nibus, Donation, nec non pro lucris perlucris Judicato
causis, Processibus, damnis, iniuriis, e pretension vniuer=
sis, hinc in duabus Septimanis proximis coran Offo Cast=

Jars

Apologia.

Vardam Leuent et percipiant, de leuata vel quierent et Cautio„
nẽ prò se et fratribus absentibus, sufficienter faciant, vel cessionẽ
in personam eiusd Nicolai Komorowski vel eius cuius interest
faciant, circa quam Leuationem summam prædictam ydem Cessi
Rylsci de bonis Citatorum Gfatorum, Nowy y Stary Zymer
Radzierzhowy et eorumq; omnibus Villis prædiis, attinen„
tiis, ac de aliis bonis Vniuersis per ipsos, huiusq; quouis
modo et Juris titulo ac prætextu tentis nihil iuris Dny
et Gtensionis cuiusuis sibi in eisd reseruan cum armamentis
et tormentis bellicis cum Cmeronibus, subtilicj, Komlandzia„
quibusq; opificibus, cumq; pecoribus, pecudibus, ac tota supe„
pellectili domestica eidem Autori Nicolao Komorowski
Vel ei cui interierit, cedent, mittent, et realiter condescen„
dent, Bonaq; Gfata omnia ipsi Actori, vel ei cui in„
terierit in realem et pacificam possessionem, mittent, realiter
et de facto tradent, missaq; et tradita non interturba„
bunt, ac insuper eund Actorem Nicolaum Komorowski
pro eod termino leuand summa. Idem Cattus Rylski pro
minirum Joannes tam nõne iuris sui, quam nõne se„
orsiui Juris sui Cessionarij pro se, et fribus suis absenti„
bus de omnibus summis Inscriptis Contractibus debitis, Chy„
rographis, Obligationibus, Donationibus, Causis, Processibus, per„
luciis, damnis, Iniuriis, violentiis, Protestationibusq; nihil
sibi reseruan quietauo præmissa omnia Cessare, seu de
Gnissis omnibus, prout è re actor Nicolai Komorowski
Vel eius cuius interest melius videbitur cedere, seu
cessionem et transfusionem sufficien vnà cum tuitione et
Expetione ex re personà, et nõne tam re cognoscen

Rylskius

Occasio.

Rylskich, quã pro quibus recognoscend caucbunt, facere tenebitur, ac circa eand cession, Processus ões lucra, perlucra, Jura tam temporanea, quam perpetua in manus eiusdem Nicolai Konorowski vel eius cuius interereit dare et tradere tenebuntur, ~~Radzikowski vel eius cuius interesse dare et tradere tenebuntur~~ vadio simili Taxe infrascripte correspond adiecto. Ad quã bona apprehend post Lenonem Summe supraptã, ~~et quod~~ bona, si quid bona supracta, ydem Rylscy tenebant, ad totalem, persolvendam Summã Taxe, et in una Septimana post solutam Supradictam Citti mittere debent, Judicium pens Actorem pari Mimlem quemcunq, et Nles addidit, salua tamen Cuertione Rerum propriarum motus sine impedimento laborum, absq; tn usu fructu bonorum Citti ad hoc idem tempus reseruata, Qua quidem ões Citti sup scripti facturi et adimpleturi sunt, sub vadio Summe correspondent vel Centum Septuaginta Quinq; Florenorum Polon. Quod iam exnunc in defectu satisfactionis Commissorum superi Citti et bonis eorum omnibus decernit, ac termus peremptus partibus vtrisq; cum se ad vlterius procedendi inter Causas Consensatq; Recentium Crimi, num ad duabus Septimanis proxi post satisfactionem Dest pens hic Lublini vel Petricouiã conseruat. Quantum vero Capnei ips et vices gerend eius attinet acq; Item Martianum Rylski complem. Quum partes Priuates inter se complantat ideo nec ips ad Terminum Actoris pens Judicium prius teneri adhuc venit ac eosd a Cauſ et Actor eosd inde à panis libe ros et absolutos pro nuntiat

finiui.

Donatio Bonorũ Zywiec per Komorow- ską Serenissimæ Constantiæ Reginæ Pol- oniæ.

Actum Lublini in Judicys Ordinarys Generalibus Tribuna- lis Regni feria Secunda post Festũ Sancti Jacobi Apostoli proxima Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Quarto.

Ad postulationem Magnifici Nicolai a Komorow Komorowski Liptuttemy et Orawicen Comitis. Coram Judicio presenti Ordinario Grali Tribuũ Regni Lublini personaliter stans Judicialiter fatus Judicium petens Inscriptionem infrascripti per eundem Magium Komorowski coram Actis maioris Cancellariæ Regni in Personam Serenissimæ Reginæ Polo- niæ Super Bona infrascripta facta et recognita manu

Illme

Donatio

Illmi et Rndmi Dñi Andreæ à Lipie Lipski Episcopi Vladislaviensis et Pomeraniæ Regni Poloniæ Supremi Cancellarii subscriptam et Sigillo Maioris Cancellariæ Regni obsignatam integram illasam omnique suspicionis nota carentem ac per eundem Magnum Nicolaum Komorowski ad Acta præsentia Tribunalis Regni Lublinensis per modum oblatæ porrectæ susceptæ eadem Actis Judicii sui corporari mandavit Cuius quidem inscriptionis tenor est eiusmodi.

Sigismundus Tertius Dei Gratia Rex Poloniæ.

Significamus præsentibus literis universis, quorum interest universis et singulis, Quod comparens personaliter coram Actis Cancellariæ nostræ Maioris Magnus Nicolaus à Komorow Komorowski Comes Lipnicensis et Oraviensis in Zywiec veraque Raderes Gnosi olim Christophori à Komorow Castellani Cracoviensis filius sanus mente et corpore exemptus recedendo à Terris, Districtibus Pallatibus Jure Jurisdictione sua quamvis propria et competenti præfatis veris Juristicis nostris sese, Successores ac bona sua ubicunque quo ad actum præsentem spectat. et pertinet, totaliter incorporando et subjiciendo non Compulsus non coactus sed mera deliberatione ingenua se præhabita, sponte, publicè, liberè expressis recognoscit verbis, Quia ipse ac Serenissimi Principis ac Domini Domini Constantini Dei Gratia Reginæ Poloniæ Archiducis Austriæ Magni Ducis Lithuaniæ Russiæ Prussiæ, Masouiæ, Samogitiæ Livoniæque Ducis Coniugis nostri charissimi Domini sui Clementissimi ac Serenissimi Sacræ ac

Serenis.

Bonorum Żyrzec.

Serma Regina Regnalis Mitis Successoribus Bona sua hereditaria in
fraścia vic Castrum Żyrzec cum fortalitio ac omni armatura mi
litari tormentis, bellicis, ac pixidibus tam breuioribus, quam longi
oribus aliis, bonis oibus mobus in eodem Castro existen. Nec
non Ciuitatem seu Oppidum Żyrzec, et Oppidum Olszar Zaro
bowy dictum nec non villam Stary Żyrzec cum Prædio ad
id pertinente, Zarzecze, Łagowe, Irzesna, Czernikow, Mie
dzy Rzodnie, Pietrzykowicze dolne y gorne, Lipowa cum Prædio
Słomnina, Osin, Całowska, Łabtowie, Suorysz, Trzebienia,
Swinna, Przetekow als, Przyłęczica, Wolica, Moraniany, Srzednie
Ziembokie, Sopporna, wielka, Oppidum dictum Swinna als, Jelies
skie, Jelieśnia, Przyborow, Kosorany, Laskow, Wielka Dewta, Serty
szowa, Korbielow, kamienna Oppidum Nieszow, nec villas wielki Wie
przz, maly Wieprz, Tuscsyna, Brzuskia, Topinnica, Radzie Sowy
dolne y gorne, Podlesie, Łączyna, Prædium Węgierska gorka,
Zabnica, Lisiec, Mikonoda, Nicledwica, Szare, kamelznica, Bie
lany, Osiek, Osfrada Rączyszowa, Radlecka Zabawa, Sol via
cum fenestris salinarijs, alias z Sybami, Lesna, Sienna, in Terra
Cracouien Ducatu autem Zarovien. et Osweczimen existen, cum
et alia oia in genere Bona sua hereditaria ad Bona supradicta
quomodolibet pertinen et quocunq cognomine vocitata, siue deserta,
siue possessata sibiq; recognita ex iure suo seruien siue etiam
in possone eiusd recognoscen hereditaria existen siue Juribus qui=
busuis obligationis aut quibusuis Summis pecuniis personarum
quarumlibet obnoxia cumq; omnibus inseminationibus pecoribus
pecudibus Equis Equiteis, cum tota Supellectili. domestica
in eisdem bon existenq; generi per speciem, et è Contra nil
derogando cumq; omni Jure Dominio et proprietate et tota ac
vniuersa Żyrzecen proprietate titulo hereditario, cumq; omni

Jure.

Donatio.

Jure Patronatus omnium Caliarium beneficiis ipsi recognoscend respectu eorund Bonorum seruiend omnibus, et vniuersis eorund Bonorum Vallagiis, montibus, Syluis, Gaijs, Borris, Nemoribus, Fluuiis, Stagnis, Molendinis, Lacubus, Fundis, Campis, pratis, vnacum defluitation, Subditis, Cmerzonibus, Horculanis, Inquilinis, insuper et cum Rhelonio seu Rhelonijs, eisdem Bon seruand, denig cum oby Metallis minerijs, auris, argenteis, plumberis, ferreis, aereis, et aliis quibuscuis metalibus, minerijs, siue subterraneis, siue alijs quor in loco Bonorum supra scriptorum iacentis et existentis, cumq omnib et singulis ejor dictorum Bonorum, vtilitatib, fructib, prouen, attinen, et pertinen, vniuersis nil exceptis pro se et Succonib suis reseruans, sed prout ead bona se in suis metbis et limitibus circumferen ac confinijs, bona ipsemet recognoscens tenuit, habuit, et possedebat, tenere, reg habere et possidere debuit, Jam exnunc dedit, donauit, in scripsit et resignauit, prout, dat, donat, inscribit, et resignat, perpetuò et in aeum mera pura et irreuocabili donatione per eand Sac Regiam Mtem et Sermos suos Mtes Succores iam procreatos et adhuc Diuina voluntate procreandos, Bona supra scripta oia cum oi vt omissum Jure, Dominio et proprietate tenend habend et possiden disponend donand, alienand, ad vsus, beneplacitos quosuis suos et Sermorum Succorum libere conuertend perpetuis temporibus. Et iam exnunc idem reconus Gnosus Nicolaus Komorowski dat et libere admittit sud Mtis Sermis sud Mtis Succonibus in Bona supra scta realem Jnuestem et actualem pacificam, possnem per Illem et Ntes Sent additos offerend acceptand debet, et tenebitur idem reconus Gnosus Nicolaus Komorowski, prout se ac suos in et super Bonis suis oby hactenus obligatis mobus et immobus ac sumis quibusu pecunijs

nunc habens

nunc habitis, et in posterum habend obuiis Locorum Sae Regiae Mtti Sermis suae Mttis succoribs inscribit et obligat, ac sentt eandem Regiam Maiestatem Sermosq suae Mttis Succores in Bonis dictis et orone eorum ab omni impetitione iuridica quarumcunq personarum, Status Sexus, et conditionis cuiuscunq existen in omni Judio et Offo Regni per et vltra omnes priores Terres, quoties opus fuerit, tueri defendere intercedere, eximere, et eliberare, Nec non bona Suprascra tam in toto, quam in quauis minima parte ab orbus Juribus et Inscronibus prioribs et posterioribus ac Inscronibus, reemptionalibus ipsis censibus retentis onereq quod ysd bonis imposito tum luendi perluendis ac quibuscunq Processibus iuris in eisdem bonis seu aliqua parte eorum super se recognoscend seu aliis quibuscunq personis perducend et iure obtend emundare et eliberare, Bonaq Supra scra tam in toto quam in quauis parte munda et libera facere ita vt Sua Mtas Sermis suae Mttis Succores Bona eadem quiete pacifice absq quouis impedimento Juridico tenere et possidere valeant, nec debeat Spectabilis Gnosus Nicolaus a Komorow Komorowski recognis suis Succores Interesse in bona Suprascra primitibus admissam quouis modo denegare, imo realiter dare et admittere, datamq et admissam quouis modo tam per se quam per suas quascunq personas Submissas et Subordinatas, non impedire nec adimere aut in quauis minima parte eorund Bonorum iniuriari, Quae ona et singula tam in toto quam in quauis minima parte idem Gnosus Nicolaus a Komorow recognis suis cum Succoribs exequi et his oribs Satisfacere tenebitur, Se seq de bonis suis orbus cum Succoribs suis inscribit et obligat, Idq sub Damnis Terribus ac Simplici verbi assertion sine quod iuramento tactus et edictes et per se recognis suis cum Succoribs eidem Sacrae Regiae Mttis Sive Sermis Mttis Succoribs ob contraventorum Omissorum et non Satisfactorum Completionisq tam in toto

quam in q.

quam in parte supra expressorum succumbent. Pro quibus Citatis exãs sive eius Successores exãtes Citti ad Instãtiam Sacrã Regiã Mttis vel Dominorum suã Mttis Successorum post Curiam ex tunc re-
cessã supraspto mediante Foro et competen termino proprio. In pri-
mo Citationis et Citatorum termino tanquam peremptorio quo sibi et Suc-
coribus suis absenti in forma facit peremptorium stare, parere,
videre, ac pro damnatibus Petitibus Citatis obis satisfacere et
omne iudicatum pari suis cum Successoribus tenebit, nullum termi-
nõe promissorum, vera vel simplici infirmitate, actione pro mino-
ri, Successorũ minorennitate, dilõne ad munimenta, ad Euictores,
Legalibus impedimen Bellica expedione, vel Generali Mõo
Conventu Generali vel particulari, peste, fame, inundatione
aquarum, fractione, pontium, Interregno absentia Regis à Regno,
Legõne intra vel extra Regnum prescripone Terrestri, fal-
salis Juris Quasion, exceptõe mala et erronea, Citõne Citatione
falsa nitis vellõne, mala in hoc condemnõe, aliisq quibusuis
dilatorũ differen appellõnes Motiones, earumq prosequutiones
nullas facien nec effectum quemuis Inscronum presenti obviem
imo Statuto Communi Regni de validitate Inscronum sanci-
to in toto pariter suis cum Successoribus tenebit nulla prorsone
Terri in premissis oibus et singulis obstan sub Sud et Successo-
rum totius Causã amissione totiens quotiens opus fue-
rit, Hac sua personali recognitione ad premissa oã et
singula mediante. Quam nos ratam et gratam habem ad
Acta prõna suscipi et ex eisdem extradi mandauimus. In
cuius rei fidem prãtes Sigillo Regni Communiri iussimus
Actum et Datum Varsauiã feria quinta ante Festum
Sancti Joannis Baptistæ, proxa Anno Dñi Mill Sexcen-
tesimo Quarto Regnorum nrorum Polonie Trigesimo Sexto
Sueciæ vero Trigesimo Anno. Rellatio, Redmi in Xto Patris
Dñi Andreæ à Lipe Lipski Episcopi Vladislauien et Pome
rania Regni Poloniæ Supremi Cancellarii.

Constitutio

Constitucia Zyg: Augusta Piotrk: Anni 1570.

Rzeczy darowane albo zapisane Krolowi Ieo Mci.

Co sie tycze rzeczy nam danych albo zapisanych, ktore iusz są przed tem dane albo zapisane maią swą drogę wedle constitutiey Piotrkowskiey. Ale ktoreby po tem zapisane albo darowane bydz miały. osoby naszey wtem niewolic niechcemy wolno nąm będzie bona non litigiosa przymowacy one czynic na Seymie prawem przystoynem.

Weirzecby won Dekret Lubelski Trybunalski ktory po donatiey stanął y po zwanychby spytac iesli

Zywiec były Bona litigiosa,

Nec ne.

Apparatus ad Apologiam.

Prawo v Greccow Lex Attica appel-
labatur Ktorym to było obwarowano, aby ten kto miał
o czym publice mowić żeby po prostu bez prefatiey bez colo-
rów, bez affectow mowił, adhibitis tantum modo declarationibus ne-
cessarijs, vt sunt terminorum explicones, testimoniorum Inductiones,
Jurium allegationes, Legum applicationes et demonstratio, quod ea ad
quæ demonstranda iura et leges inducuntur, vel contineantur in illis
vel ex eis seguantur. Tosz przydzie w Qudzyey tey ktora sie Quæstio
in publicum podaie uczynic, Że Donacia Zywiercka krolowa Jey de qua tra-
Mość, przeciwko zasnym prawom koronnym, et cum maximo Reipubli: ctatur.
cæ prejudicio et periculo otrzymać raczyła, Dowiedzienie tego
Historią domową Zrzucaiem, Statutem koronnem y Prawem Pyszy-
stem. Jednak wsz iako w kazdey Rzpey wszystkich błędow by-
wa, Causa primaria Confusio Juris ex qua perturbatio Ordinis Cicero
sequitur. Quid quid enim in Rep: pecca- de legibz
tur perturbatione peccatur rationis &
Ordinis, Tak w Rzpey naszey ze quadam iniquitate morum
& temporum niczym ludzie nie grzeszą, tylko takiemisz prætensiami Herb. T. Reg
a prætextami, a tych zaś, podpierają malis exemplis iako Statuta fol 399.
koronny mowi, [Natura humana facilius labitur ad delin-
cta, sic etiam, quod vitia immittetur.] Jeszcze zas przykłady
iustificuią pessimis Legum interpretationibus, ktore Statut ko-
ronny in lege, Terra Sandomirien[sis] amplius ne Herb. T. Re
obligetur naczyna: [Occasiones, colores, artes, Reg. fol 9
calles, calliditates, ingenia, fraudes,
quascunq; subtilitates excogitatas, scri-

ptas

ptas, interpositas.] A słusznie takie ich nazwi-
ska, bo ze subtelności wychodzą, a callidis nowi iuris re-
pertoribus, iako ich nazywa Tacitus ktorzy rzeczy tak publicz-
ne iako y prywatne wielą, obzy ludzion zmyslą, sprawiedliwosci złamuią,
Prawa gwałcą, Wolnosc korzą slaszczą psuią, y za to ich też,
Quia Leges et Constitutiones astutè interpretantur,
Cesarskie prawa ignominiosis appellant nominibus. A wz w
Quastiey tey o fundamentach wolnosci Polskich slaszczkich nie-
le mowic przychodzi, o ktorych Leges et Statuta pro oppurtu-
nitate et diuersitate temporum ferebantur, et ampliabantur,
Rzeczy miany przypatrzyć się nayprzod potrzeba, Quando Nobili-
tatis Polonæ Libertas capit, quomodo creuerit, quomo-
do et quando in gradu steterit, perfecto et absoluto. Bo
iako ta cognitio incrementorum perfectionem illius ukaze, tak
zaś ta perfectio initiationem suam w tego porządku quærendo
hæreditatej ex Donatione hac in Lucem apertissimam pola y lu-
dzion odkryie.

Gradus seu series Incrementorum Nobilitatis Polonæ Libertatum.

Roxolanus iako sie sam nazywa Wielki
on Orator Polski Orzechowski, taką korony Polskiey in
quodam suo manu scripto compositią opisuie Koro-
na (mowi) Polska z tych stanow postanowiona
iest, z kmiecia ktory ią żywi, z Rzemieślnika
ktory ią odziewa, z kupca, ktory ią Bogaci, z Rycer-
rza ktory ią broni, z Krola, ktory ią sądzi, z ka-
płana ktory ią uczy. Z tąd sie bierze ze Stan Rycerski

iako

iako miał przed kmieciem, Rzemieśnikiem y kupcem swoie godnieysze rzemieslo, tak był zawsze ab illorum statu et conditione, dignitate et honore distinctus, iako ten który iest totius Reipubl. robur, ornamentum, et seminarium z niego hasłga, z niego Rytty Rada, z niego obrona, dlatego Statut koronny tak go zaleca. [Nobilitas Polona potissima est istius Regni portio, Primas in Regno hoc habet partes, Armata est Regni huius militia, in qua honor Regis et defensio totius Regni dependet.] Był iednak stan ten Slacherski za Monarchow Poganskich, prawdziwa seruitus, iako infans Lascys constrictus, Jasna to rzecz w Historyach. Post depositum vero Paganismum iako w samych Monarchach, Panskie, w Spaniate, podniosły sie animusze, tak w Poddanych Rycerstwie serca zakwitły Slacherskie, et simul cum vera religione vere tnęły libertatis dulcedinem. Jeszcze iednak nonnulli degustarunt seruitutis oneribus, ale im to przecię do wspaniałości animuszow ani do miłości Ojczyzny nic nieza-wadzało. Pisze o tym Historyja Polska. Libertas Senatus Polonici prudentia temperata eo est magis laudanda: quod adhuc sub illa seruitute uiuentes cum auenam pendere Regi et gallos gallinaceos ouaq; annuatim apportare cogebantur, aperte tamen pro patria et Repub. opponere se non reformidãnt. Takie były początki Cesarskiey wolności na on czasz stanu Rycerskiego od Mieczisława

Herb. I. Spiv. fol 999
Idem I. Dign. fol 142
Idem I. Bel. fol 29.
Sarricius lib. 6 Ann: Pol. fol 251

pierwszego

Series Incrementorum.

Pierwszego Krzyżowania Chrześciańskiego. Aczkolwiek była iusz Poganyka z Słacheckiego stanu zniesiona niewola, nondum tamen fuit optima in Polonia conditio et libertas. Bo stąd. Słachcic zyść y sądzić sie ex arbitrio Principis. Dopiero Kazimierz Wielki dał Equestri Ordini iustitiam et Judiciorum Canones iako mowi Historia.

Idem lib. 7 fol 329.

Quod maximum vallum est Reipubl: & firmamentum fortissimum Leges egregias promulgauit & laqueos earum & barbarica alia instituta summa cum dexteritate reseruit. Statut iego tak mowi,

IExpedit Reipub. Vt subditi quiete Vi: uant, nulli noceant, et in Virtutibꝫ conualescat

Porem od Ludwica nastąpił melior Reipub. Status. Bo ten Kgr. Stan Rycerski naprzod ab oneribus seruitutis uwolnił. Jus libertat Electionis, Lubo zawzdy ex consuetudine antiquissima, circa ordines Regni integrum permanebat, przemocą uprzymileiowat. Ten pierwszy krok moze sie bespiecznie rzec. Nobilitas ad auream Libertatem Adamantinam reseruit, Portam, do iego Panowania omnia regebantur, a Regibus ex Sententia Senatus, Libertatibus tam Ecclesiasticis, quam Secularibus Respub. inclaruit, Leges optimas Libertatis vindices accepit Justitiae et pace efloruit.

Restantia Impedimenta

Postały tedy iesze tria libertatis crescentis validissima impedimenta, ktorey ad perfectum gradum dojść nagradzały, y ktore kiedykolwiek mogły by być vel inuitare vel affligere, vel in pristinum seruitutis iugum Nobilitatem cum toto Republ. reducere. Primo haereditas Regum in bonis Regalibus illorum pro libita absoluta dispositio. Deinde titulus Regni haereditarius. Adextremum in Bona Nobilium Regia Jurisdictio negotiis publicis occupata, do mowy sprawie: dziwosc zawzdy trudnita. Titulus haereditarius Praetensia

absoluti

absoluti Domini præferebat. Hæreditas in bonis Regalibus seu illorum absoluta dispositio pewne by była kiedyś kolwiek albo diminutionem Equestris Ordinis przyniosła, albo była dawne tributa vel alia seruitutis onera które Łyś iusz. Ludwik król Nobilitati condonował na stan Szlachecki wzgięła. Porah Statut mowi ¶ Quoniam de bonis mensæ Regalis status Regius etiam consuevit speciale habere Prouisionem & illis non habitis necessario status Maiestatis Regiæ publicis auxilijs deberet sustentari; Ale y to wszytko successu temporis per sua interualla, in augmentum Libertatis Equestris Ordinis, per Leges & Statuta Regni uprzątnięto.

Zniesienie Dziedzictwa Krolewskiego y dziedzicznego szafunku z dobr Krolewskich.

Stan. Karnkowski epist. lib. 3 ad Magistros Dñus Polonie

Naprzod ze Krakow tanquam cor in Regni Corpore omnes minoribus fratribus dare est vitales corporis huius spiritus asseruans videlicet Archivum insignium Regni & Reipubl. Priuilegiorum in quibus tam Ecclesiastici quam Secularis status libertates, totiusq; Regni Maiestas continetur, żeby kiedykolwiek per eam ius Regibus competebat absolutam et hæreditariam dispositionem in periculum aliquod oppressionis nieprzyszedł. Dlatego król Władisław Syn Jagiełow vt hoc meru Reipub. liberaret, periculum hoc ab ipsa amouit, y Statutem to obwarował, ¶ Ne bona ad Procurationem finalem Cracouien. spectan. obligentur, ¶ A to dlatego nie cor

Corona Regia Magistratu quorum nunc ad illos impetrati sunt eo ad coronam Regem conuening Principes nisi cæpisset sepeliuimus.

Herb. T. Bun Reg. fol. 49

regni

Vide fol 50 Regni aliquando opprimatur, sed vt [in libera conser-
uantia propter Regni necessitatem habe-
at firmum suum stabilimentum] Wyiąto
Vide - z ſafunku swego zbozyſ dziedzictwo swoie ex illis bonis [Pro
huius Reipub. et Regni Polonia statu perfe-
cto conseruando] Jako ten to statut szerzey obwarzą
Potem Kazimierz trzeci Anno 1454 zniosł
dziedzictwo et liberam dispositionem krolom Polskim ex Ca-
stris et Terris principalibus in quibus sunt Capitanei cum
restrictione Juris Regii ad Bona vniuersa Regalia, declarując
Herb. Tbonor Reg fol 52, ad quid Regalia bona sunt, ordinata, tak o tym statut mowi
Cum bona et possessores mensæ Regalis, ne dum
pro persona nostra, sed et pro tuitione et conser-
uatione Regni totius sunt, à principio ordinata
pollicemur, quod non possemus in obligationem
pro pecunys castra et terras principales] Item
Statucie trzy rzeczy Kazimierz czyni. [Naprzod
dziedzictwo krolewskie ex Castris [Capitaneatibus składa,
potem ze. nieni disponowac niema. Wiaruie to nastatek
Zeby dobra Starostkie grantowanicy od Podarkow wolnit,
tuitionem Regni in Bonis Regalibus ukazuie, ize ad hanc
tuitionem à Principio są ordinowane trwierdze co potem
y Zygmunt pierwszy W statucie swym sub Titulo Zaxani
rzetelnie wyswiadczył. [Quia uero nos ferimꝰ
multa onera in sustinendo statu nostro
Regio et expedienclis Reip. negocys
non visum fuit vt bona nostra Regia

qua

quæ Libera & non oppignorata habemus subycerentur Taxationi: suæ prascriptæ. Quoniam nos pro Officio ac debito nrō proq; virtute et benignitate nostra Regia nunquam deesse solemus nec unquam deesse volumus viribus & facultatibus nris defensioni ipsius Regni & subditorum nostrorum] Takież warunki od tegosz Kazimierza Ziemia Belska u przywileiowana in Anno 1462 sub Tit: Russiæ Ducatus Terra Belzen. sis Regni adscribitur verba sunt statuti, [Item ex quo ex obligatione et Inscriptione pecuniarum Capitaneis in aliqua terra inscriptarum sæpius indigenam eius Terram variis grauaretur molestiis oppressionibusq; et molestiis afficiuntur, = pollicemur, quod prædictam Terram Belzensem in pecuniis nullipiam obligabimus aut inscribemus ullo unquam tempore] Przesz tegosz Kazimierza Ziemia Sędomierska in Anno 1478. cuius tota ipsius circumferentia tam Principalium, quam Hæreditum Bonorum Za ustąpieniem Jana Rytwiańskiego wielkiego Sandomierzkiego [In augmentum Regni] od dziedzictwa Swoiego Polskich y od ich wyięta szapsu. ku Te od tego tam czasu [Publicus hostis & Fraudator Regni Poloniæ est iudicatus] kroby sie był kiedy na nie iakim prawa przeciwnego chciał zawrzeć onym statutom Kazimierzowym de Castris Principalibus y

Hist. Bona Reg. fol 560

Idem ibidem

Constitutia

Constitutia exeguctionis Anni 1562 tak mowi [Ia
Constitut fol 9 Ko ten to Statut tylko się ad Terras & Castra
Principaliora sciąga non obliganda tak zasię na
insze minutiora bona, to iest Oppida & Villas sciąg;
gac się niemoże. Bo nie zawarł sobie krol Jgo Mość
ręki aby in parte toiesc oddzielnie, Miastecsek y Wsi in
nych gruntow zostawiał y darowac był mial.] Ta constitutia
manifestie ukazuie że az dozawarcia zupełnego ręki krolow
Polskiem, ub była haereditas in Bonis Regalibus, bo absolute nie
mi wti haeredes et Domini directi disponowali. A sz nasz
statek stanął Statut Alexandrow in Anno 1564 [Bona
Hered. J Bona Reg. fol Regalia, si necessitas Reipub. vrgeat non
Rz alibi quam in contentu Generali cum
consensu Consiliariorum sunt inscriben
da] Tym statutem iako absolute tak in toto krolow
Polskiem y ub następuiącem nastempcom ad dispositionem
Bonorum Regalium absolutam ręka iest zawarta krolow
Polskich, ustała in Regno haereditas y iako tym Dziedzin
ctwem które na on czass mieli disponowac teraz niemogą tt
taft inszego ktorego insze mienia, mieć niepozwo tt
nullo exquisito colore, nec divertè nec indirectè sine maximo
legum praeiudicio et Enormi Lasione dostawac sie im niegoz
dzi. Zawsze acquisitiv haereditatis huius Bonorum Zyw
cen, wti contra Jura Regni acquisita nequaquam subsistu
Bec opusc. Theolog re potest, Bo Juramentu krola Jgo Mści Pana
Tom 2 Cap 9 de fid haered. ser naszego Miłosciwego w ktorem omnia obligationis
requisita, veritatis fidelitatis, iustitiæ, et

religionis,

conservanda

continentur. Jako insze wszytkie Statuta tak y Alexandrow ten Statut expresse wzobie Zamyka, y iako Statutem tym Alexandrowem libertas Regia et dispositio honorum Regalium absoluta z Jrzlow iest z Lozora, tak iey do tego zaszło zaden krol porem Statucie. propter Successores sanguinis Inec directe (verba pactorum conuentorum sunt formalia) nec indirecte] niedostawa bo sie to Zadnemu niegodzilo Jerolomi, zaozen y Jerolomi Go, Ilsci Panu naszemu Milosiwemu tosz sie niegodzi. Quia verba iuramentorum debemus conforma, H menti et facta debemus conformare verbis H reH verbis prout hoc Scholastici exponunt, hoc est ut sincere et non ficte promittamus et quod promisimus, ut opere prastemus. Byt kiedys w Koronie Polskiey niebarzo istotny wyklad obiemi, ze Jrzlowskiey pisze Historia o Kazimierzu, Respon, dit Rex non licere sibi aduersum priori iu, riiurando quod Lithuanis dediset iusiurandum dare, daturum tamen se uti H Regem modo Polonorum, Lithuanorum Principem promiserat, O tey obietnicy mowi Historia. Capi: osum sicuti reuera erat id iustura, ndum visum est, itaq instare Proce res vna cum Zophia Regis matre vt captione illa Rex abstineret. Nie, zwyciezyl in priuato commodo Swigtobliwey matki affekt Macierzynski powiedziala Synowi co byl Sumnieniu powinien, Ale wracaiac sie do rzeczy przedsiewziętey, powtych tako:

wyek portu.

wych postulatach, ktorymi ręka krolewska Prawa Polskim zawarta.
iest, isz sie znaydowały oni Tarcusowie subtelniey vafri Juris
Herb. T. interpretatores et pernitiosi Legum dispensatores, qui [occasio-
Bona Reg. nibus, coloribus, artibus, causis, calliditatibus,
fol 51. ingeniis, subtilitatibus] Jako Statut koronny mowi
zasługami swemi trzęsli, co inszego radzili, co inszego mowili
z Krolem się przykrzyli, Statuta rożnych Leges dla
prywatnych swych osob dispensowali, Skarg koronny przez
Zbytnie vprzaszanie Dobr stołu K. Rolewskiego z
mnieyszali, y Zniszczyli, iako Constitutia Regulationis Anni
Con. fol 8 1562 opisuie, [ze z trudnością tę Sabiezkość obyczaiow
ion y nakazenie vrzędow Krolowi Augustowi Leczyć, przy-
chodziło] A to vdnak ten Pan Rzetą mitiguiąc
powinnością swoią spoprzysięzoną Zwyciężony y potrzeby Rzpty
przywiedziony, y Sam quod fuit Reipublicæ per ejus
Antecessores ademptum, powrocił, y od inszych rzecz
pospolitych, Wtenczas czasu Laudatissimus Rex
bardzo iako Bona Regalia et Spiritualium sine
publico consensu diminui non possunt, tak tesz Bona Mobi-
lium in æquilibrio tęgmisz obydwu położył, et ne per se-
Con. fol. 4 nitium militare diminuantur, Constitucią, [o karach
niu występnych] obwarował, Kanstatek in Anno
1569 skończył y wykonał, alienata wsztuk dystracta
contulit, Jus suum hereditarium Mag. Litthuan
obwarował Jus naturali et hereditaria Successione Regno
et Reipub. resignauit, iako go zaleza Historia, Rex
Sarnicius lib. 8 Anal. fol. 394. non prius se in conscientiæ foro li-
berum dixit, nisi ea quæ majores sui so-

Leniter,

leniter promiserunt, iureq; iurando confirmauerunt ve ipsa
præstitisset. Itaq; sempiterna memoria dignis, Prin:
ceps antiquis postulationi & pactioni satisfaciens
quasdam Lithuanorum Prouincias ad Poloniam spe:
ctantes à Casimiro Jagiellonis filio aliisq;
Principibus auulsas Regno Poloniæ adiunxit,
vniuit, atq; vt sic vsitate loquuntur incorporauit.
Takieni tedy Statutami y takiem sposobem ugrzątniona
iest Regum Poloniæ in Regno hæreditas et Dispositio
in Bonis eorum Regalibus hæreditaria et absoluta.

Zniesienie Krolestwa dziedzicznego tytułu Krolewskiego y Iurisditiey krolewskiey.

Zostawały ieszcze dwa węzły, albo impedimenta, ad
scentis libertati ad summum ipsius fastigium et gra:
dum przeskadzaiące Titulus Regni hæreditarius, et
in Bona nobilium Regia Jurisdictio; tęż o Tytule Henryk
y Stephan Krolowie Polscy zwali in litteris confirmationis
Articulorum Henrico oblatorum takie są ogym słowa for:
mułą [A]by zawsze wiecznemi czasy pozostało. Sta:
naszym wolne obieranie Krola zostawało. Sta:
nom koronnym dlatego y Tytułu hæredis uzy:
wać nimamy, ani Potomkowie nasi krolowie Pol:
scy.] Ostatni był wzięt albo impediment Jurisditiey albo spra:
wiedliwości na krotcey taki Constitucia Krola Stephana Anni 15[illegible]
78, Zaraz na początku mowi, [W]szystek rząd

In lib. Confir. Articulo. Henrico Regi oblatorum fol 147

Słomowy

Const. o Sędzie Inb. fol 184

domowy y z ktorey wszytkie dobre obyczaie w kazdey Rpltey pochodzą I Tę Jurisditią wieczney pamięci godny Król Stephan wyięwszy ią z Trybu Swych y na stempuiących Xiążąt Polskich na Sąd Stoł Stanecki wtozył iemu Samemu Sąd z siebie Samego dał, Trybunał postanowił, & fortissimis Legum Vinculis obwarował y iako Bog z Błonieckiem postąpił, Po:

Isai. Cap. IX.

suit nas in manu consilii nostri, Temi rędy stopniami inuepie crescebat, et perfecta stetit libertas Reipubā nrā & omnium Ordinum Regni in quibus Maiestas Corona continetur, Wtych tedy stopniach Crescentis Libertatis Reipublicæ nrā, to naprzod uważać potrzeba, co Plinius napisał. Iuuenes (inquit) adhuc confusa quædam et quasi turbata non incedent senib, placida omnia, & ordinata conueniunt quib, industria sera turpis ambitio est. iakoby Plinius rzekł że non omnia, omni ætati conueniunt, debilior ætas facta geniti confusa, ætas vero matura genit, omnia ordinata, Tosz się o wolności naszey Koronney mowić y rozumieć ma, Ante perfectam libertatem Reipublicæ & Ordinum multa à Principibus confusa et inordinata agebantur. Ale iako wyżey Libertatą nobilium sequipien następował, z czasu inferioris gradus Principum licentius excludebat, Bo co się godziło Panom Pogańskim, iusz się to Monarchom Chrześciańskim nie godzi, godziło się na on czas Krzywoustego Bolesława potomstwu Ludwikowemu, który Ordinem Regni ordinował Successorem, niegodziło się następuiącemu Królom Polskiem y potomstwu ich niegodzi się, Ieszko, się na on czasz Jagielonowi y Synowi iego Kazimirzowi chociaż przeciwko iasnemu prawu oderwać od Korestwa pewne prowincie, iusz to po Dekrecie Augustowym, którem Dziada y Pradziada ogłodził, że to przeciwko prawu, było uczynione, y innym Królom Polskim następuiącym niegodzi, Godziło się podobno Koronej Królowej Polskiej mieć co dziedzi, czego, u Królow Polskich na on czasz Dziedzicow, ale się to

iusz poznie,

iusz pozmieszaniu Królewskiego Dziedzictwa y Tytułu
Dziedzicznego Królow Polskich godne Kwimose. Godzi się
mieć pretensią iakąś aney prohibitionem Successionum Naturalium
do Succesiey w Koronie, ale po uprzątnieniu wszythich praten-
sy. y Successyy Dziedzicznych y oprawnych iako się otym niżey
powie tedy mianą godzi się Kwimose. Ratio est.
Quia Libertatem imperfectam tanquam Plinii infantulum
confusa quadam et quasi conturbata non incedebant, Perfe-
ctae vero et absolutae Libertati tanquam maturae senectuti
omnia placida, ordinata, decentia, et iusta conueniunt, Nam
quemadmodum in senectute turpis, ita in libertate perfecta abo-
minabilis est ambitio. Zaczem kto będzie chciał in Quæstio-
nem libertatis perfectae argumentować, Ab ipsius imperfe-
ctae libertatis perfectam argumentowac, Ab ipsius imperfe-
ctione, y Concludowac, że teraz Żydzi słusznie kupiono, Za-
eno takiego kwestyi dubitowania, captiones, y sophisma
ta Zrozumiey y odpowiedzieć da się. Teraz tedy wraca,
iąc się do Propositum Tych Stopniow Crescentis Libertatis
Polonæ, Quatuor Principalissima eiusdem Libertatum Re-
gni colligantur fundamenta, które że ta donata Żydz
cka Królewey Jeyści et omnis in Regno hæreditatis
acquisitio pewnie, niszczy y wywraca, dlatego tako Juri
communi et fundamentis libertatum, omnium Contraria
subsistere nequit, y ma bydz authoritate Comitiorum
Cassowana, y annihilowana.

Quatuor.

Quatuor Fundam. enta principalissima Libertatum Regni Polonia.

I. Libera Regis Electio.

II. Terrarum & Ducatuum Regni in Vnum corpus Vnio.

III. Equestris Ordinis in hereditaria & perpetua Bonorum Terrestrium possessione Conservatio.

IV. Statuum Regni in Iurditione coequatio.

Te wszystkie nayprzednieysze Fundamenta Wolnosci Slacheckich ze ta Zywiecka Donatia y dostawanie wszelakie iakimkolwiek sposobem Dziedzictwa w Koronie y w Wielkiem Xięstwie Litewskim na Krolewicow Jchmosci z gruntu Wywraca, y iako Wywraca niszczy sie wszytko powie.

Primū fund.

PRIMVM Fundamentum Libertatum Reipublicæ Polonæ et Equestris Ordinis est.

LIBER A REGIS ELECTIO.

Niż sie niebespieczeństwo tey wolności Slacheckiey wolnego Pana obierania, ztey Dziatczey Zywiczkey nastąpiwszy pokaże wiele natym należy wiedzieć wprzodze iakie prawo y iaki iest fundament Syczystey wolności, Regis libera Electio co iacz statucmi staremi subtitulo Electio Regis: Rex Privilegium] a Herb. Schec. Reg. fol 152 dostatecznie iest opisano, y on zakaz [Rex nisi liberi electus, ne coronetur] b Id. Reg. fol 398. dostatecznie declarnie, c Pr. Trund fol 387 pozsledniey sie iednak Prawa ktore ze starem dawaią, interpret. d Herb. Schec. fol 160 tacią, a stare słusznie sie in auctoritatem tu dla istoty brawa, A naprzod Primusat. Andrzeiowski. Anni 1576

Primum Ius Procerum Regni declarans: Quid sit libera ELECtio.

Libera Regis

Constit. in Comuent. Gnesn. Archiepiscopa. Anno 1576 fol 136.

MY Rady Koronne Duchowne y Swieckie takze y Rycerstwo wszech Woiewodztw ziachawszy sie tu pod Andrzeiow za złozeniem czasu y mieysca w Warszawie na Electyey Maiasnieyszego Pana Pana Stephana Batorego Woiewody Sedmigrodzkiego. Chcąc przykładem przodkow swoich zatrzymac wolnosci, y Swobody nasze, a naywiecey tę ktora iest zrodłem wszystkich Swobod naszych, Wolne obieranie Pana, na ktorą to Swobodę, nalezli sie ći ktorzy sie targnęli. Zaczem przystało nam do tego isz my niechcąc bydli wyrodkami zacnych Przodkow swoich, wiedzęc ktemu powinnosc naszą, Stacherko, y chcąc resz potomstwu swoiemu krwią, pracą, niezmiernem kosztem nabyte Swobody wcale zostawic, Ze smy obronę Rzpltą tem sposobem postanowic musieli. [4.]

Secundum Ius assecurans Liberam Electiõm, Henrici & Stephani Regum Polonie.

MY Rady koronne Rycerstwo y Stany wszelakie koronne Polskiey y Litewskiego Narodu, takze y innych wszystkich Panstw do korony należących, to sobie u nasz warowali, a my ustawiamy, y za Prawo wieczne mieć chcemy Isz za zywotow my y potomkowie nasi Krolowie Polscy, y cisz Xięzęta Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie, Kiiowskie, Wołkynskie, Podlaskie, Inflantzkie, y innych Panstw nie mamy mianowac, ani obierać, ani obieraniu iakiego składac zadnem sposobem, ani kształtem wymyslonem Krola na Panstwo Sukcessora naszego wladzac, A to dlatego

aby zawsze

aby zawzdy wiecznemi czasy potomstwu naszym y Potomkow naszych wolne obieranie Krola zostawało, Wszem stanom koronnem dla: czego y Tytułu Xiążęcego używać niemamy ani Potomkowie nasi Krolowie Polscy.

Tertium Ius Krolem: teraz Nigdy SZe assecurans Liberam electionem, Anni 1573.

Wolnosc Electiey.

Titulo

(Const. fol. 36 &)

LAcz swobody Narodu Polskiego y Litewskiego niewątpliwie się w Swiecie pewne, iawne, z przyczyn odiazdu tego naszego, zdało się nam to na ten czasz declarować, Iż iako my wedle Constitucyey za Electiey Henrykowey wolno postanowioney nie: mamy, ani możemy mianować, ani starać się o Successora a tym mniey per cessionem kogo na krolestwo wsadzać y gdybyśmy to (czego Boże vchoway) uczynili, tedy by to było irritum & inane, tak też pretensie wszelakie z kkrychkol wiek (cessie aczne nieszą ani bydź mogą, y kiedykolwiek tam intern miar y czyieshkolwiek nus, quam externus, za czasu panowania naszego, bądź po shoz: czeniu, z tych miar nimowolną przyszłą, by też do koronacyey przez gwałt przyszedł, za Panowanie tey korony nastąpować, ten ma bydź poczytany za hostem y wszyscy, ktorzyby mu tego pomagali, za perduelles; Tak że wszystkie Prawa tak przyrodzone iako y pisane, stany y postępki y spiski do powstania Contra hostes patriæ & perduellæ uczynione przeciwko nim powzięcione y wykonane bydź maią, ktore Prawa wieczнemi czasy maią bydź snaydliwe y nienaru szone, chowane, y kto by w wątpliwość wodził, ma bydź miany za hostem patriæ & perduellem.

Quartum Jus.

Libera Regis.

Quartum Iustegosz K.I.M. assecurans Liberam electionem sub Titulo Naipierwey Warunek Wolney Electiey

Const. Anni 1607

Wolne obieranie Pana wtey Rzpltey, aczkolwiek iest tak dobrze Prawem pospolitem ugruntowane, ze iusz nad to pewnieyszego y iasnieyszego między innemi wolnosciami naro: du Polskiego bydz niemoze, y nigdy ani przez nasz, ani przez Przodki nasze wątpliwosc zadna przyszedzione nie było, y owszem za szczęsliwego Panowania naszego osobną Con: stitucią Anni 1573 Warszawsko znowu dostatecznie, y gruntownie obwarowane iest, Jednak iz ex zelo tey wolnosci posledniey urosł iakis metus wtey mierze w Ludziach, Przeto my chcąc hor meru liberare Poddanych naszych y sukcessorów znich wszelakie zniesc, a ukazac wiakim poszanowaniu Prawa y Swobody ich nam są, y zawsdy były y będą reassumuiąc Prawa wszystkie otem przez Przodki na sze, Krole Polskie, a Kwitasca, Ludwika, Władysława, Jagiełła, Władysława trzeciego Kazimierza Jana Ol. brychta, Alexandra, Zygmunta, pierwszego Augusta, Zygmunta Henryka, Stepha. na, y przez nasz uczynione, y one utwierdzaiąc, y uma. cniaiąc, znowu toyczas dziamy y waruiemy. Wsziako insze Przywileie, Prawa, Wolnosci, Swobody Korony Pol- skiey y W. X. Luthen to tak tesz y wolnosci obierania Krola Polskiego cale y nienaruszone zostawuiąc, y swiątobliwie na wiekzne czasy chowane bydz maią, Tak isz zaden Krol Polski per cessionem iuris, ani przez za- dne insze Ludzkim dowcipem wymyslone sposoby krole- wac y fortunac na Krolestwo y zadnem prętextem zaeią gac nima, ani będzie mogł, ale ieżeliby Pana w Polsce [illegible]

Pna o Panste

ma to zanoze zostawiać przy wolnych y zgodnych głosiech Wszystkich Stanow Koronnych, y W.X. Litewskiego. Narodu Sla: chetskiego, y coby kolwiek albo my sami (czego Boże uchowaj) albo kto kolwiek inny na ternuie volentes za nasz y po nasz, mimo wolną Electią y zgodę wszech Stanow czynić chciał, tedy to ma bydź irritum et nullum. A ten każdy ktoryby za takim postępkiem y praktykami iakiemi kolwiek sposoby wymyślonemi na krolestwo Polskie następował, albo zastępować y ono sobie przywłaszczać chciał, taki ma bydź jako hostis Patriæ miany y postrzegany, przeciwko ktoremu iako Nieprzyiacielowi koronnemu ma bydź postąpiono, y mimo to inhabilis na Krolestwo Polskie y Wielkiego Xięstwa Litewskiego wiecznemi czasy zostawać ma &c.

Verendū esse sic ista hæreditas Lapi huius offensionij

Niechay że się przeyrzą temu Prawie ci subtelni Consiliarze ktorzy do tey donatiey radzili, iezeli secundum tenorem huius Constitutiony to, Dziedzictwa w Koronie nabywanie nie iest Prætensią y sposob wymyślony na krolestwo niechay że się osądzą, ieśli to nie iest zawieranie drogi ad habilitatem Electionis. Ale daley idąc do rzeczy zaczętey te prawa zwyż napisane pokazuią manifeste, quanti olim constabat et iure constare debet Stan Rzeczypospolitey, Ius liberæ electionis, Dlatego poczciwi przodkowie nasi, iako Vniuersał mowi Andrzeiowski, [Krwie, prace, y kosztu niezałowali] A iako nam potomstwu temu oni wcale wolności te oddali, tak y my niechciejmy być z zacnych Przodkow naszych, wyrodkami; wcale potomstwu Kastemu oddać się rzetelnemi powinni. Więc iako te fundamenta liberæ electionis ad dissuadicationem Quæstionis nie proponitur verum minimum Donatio Zyweccensis iuxta an iniuria in Republica ab hæreditate libera abstracta

In Constitutione Ignatij Andrzeiowski Anno 1576 fol 136

Quæstio de qua tractatur

sit, Znaczy

Libera Regis

sit, Znac potrzeba tak fundamentorum eorundem contraria opposita, et contrariorum remedia pilnie takze o naszych potrzeba

Liber. Electioni contraria, hæreditas et naturalis Successio ac eorum Prætensio.

Hæreditas Regni iako sie to iusz pokazało olim constabat in Vniuersali Regni pro libitu Principum et Regum regimine in Dispositione Bonorum Regalium absoluta et in Titulo Regni hæreditario, similiter hæreditary Magni Ducatus Lithuaniæ in eisdem Consistebat. A isz tu hæreditas et naturalis Successio, a nie tylko to dworie in vsu ale y sama eorum Prætensio est contraria Liberæ Electioni, Aczkolwiek rozum to sam przyrodzony pokazuie eum, qui Subest alicuius absoluto Dominio Liberum non esse, ale y iasne są świadectwa o tem in volumine Legum, a naprzod w Declaracyey o Vniey Król August tak mowi, I Gdz naród Polski y Ziemie dawne Koronne obieranie Pana zawzdy wolno mieiwali y maią, A stany zasię Litewskie Xstwo one Dziedzictwem y Państwem Oiczystem naszem bydz mieniły. My tedy chcąc to rozsnic około Vnicy między niemi poronac a wszytko coby tey Swiętey a tak potrzebney y tak sławney rzeczy przekazac miało z drogi zwalic, y w swey mierze, ile nam iest swstanowic, Naprzod co sie tknie Successiey w Ziemię Litewsk. Ponieważ to wiele do spolnego ziedzczenia zawadzało. Takesmy sie wtey mierze przed wszystkiemi Stany obojga Narodu iawnie deklarowali, y listem naszym deklarujemy &c. Że zaniechawszy wszelkiey Successiey na Ziemię Litewsk ieżeby kiedy tak mowi

samym

Electio.

samem iako y Potomstwu naszemu nalezą
ta dobrowolnie Rpltey, a tey sławney Ko
ronie Polskiey, odstępuiemy y wyrzekamy
sie na wieczne czasy. I Tu wtey declaratiey
ukazuie krol August ze w Tniey krorą hareditas trudniła na bydź Libera Electio. Ad liberam electionem maią liberi populi, Obi autem est hereditas, tam libertas hereditati ustępuie. Bo Hereditas Jus est. SIC VOLO SIC IUBEO.
Ergo hereditas contraria est liberæ electioni, Quia in hereditate REX nascitur etiam nolentibus in Electione qui dignior vel vilior digitur. Ten ze krol August w Recessie Warszawskiem Anni 1564, znowu tez postawa Hoc verborum tenore. I A obie- w Recessie Warszawskiem Ani 1564
ranie ~~w Litwie~~ y podnoszenie WX Lithewskiego
ktore przed tem podobne bywało, w Lithwie, aby iusz tak tdzg
ostało, zeby y znak zaden albo podobienstwo na potem nie
było, z ktorego by sie pokazało albo znaczyło podniesie:
nie, albo in auguracia iaka WX Lutz. A iusz temu
spolnemu obieraniu Successio naturalis albo Hereditaria
we wszystkiem przeciwna iest, Tedy my dla dobrego
Rpltey takiey Successiey Dziedzicznej w Panstwie
Lithew: ieslibyśmy ktorym, albo komukolwiek z takiey kolwiek
przyczyny służyła, na wiekszemy koronie odstępili, y wie-
cznemi czasy odstępuiemy. I ktemuz my obadwa
Narody przywiedli, iż na tym obu stron prze-
stała, y od nas wdzięcznie to przyięli I Tu iusz ie-
sznie krol August pokazał, ze nie tylko pura et nera

hereditas

hæreditas vel naturalis Successio, ale też y znak iey y podo:
bieństwo, et minima hæreditatis prætensio Rzpltey wolney szkodliwa
iest, y dlatego sam ciągle Liberum Regnum cum suo Ducatu hæredi,
tario Vinculo vnionis et communi libertate związać iako nayściśley
omnem Prætensionem Suæ hæreditatis in Ducatu Lithuaniæ z
gruntu prawie wyniszczą, Tosz Król Jmć Pan nasz. Mściw.
wy o Prætensiach w Constitucyey Anni 1607 noni [
Lapis illig offensionis. A ten każdy ktoryby za takiem postępkiem y Prætensiami iakimikolwiek sposoby wymyślonemi na Królestwo Polskie nastemporał, albo nastempować, y ono sobie przywłaszczać chciał, taki na Królestwo Polskie ma bydź inhabilis][To tu iuż według tenoru Constytucyey tey wszelka prætensia iako contraria Libera electioni osądzona iest, a zatem y Prætensia Donationis Żywocień, ktora pomieniasz hæreditatem in Republica libera, contra naturam Libertatis Per, sonis Principum inducit, quâ Prætensionibus et potentiâ suâ possunt impedire liberam Electionem, Tedy iako prze ciwna iest Prawu pospolitemu tollerari non debet, Quid, quid enim contrarium est alicui rei suæ Contrarium euertere conatur, Nam iuxtà Statutum Alexandri prout [cor,
W Recesie Warsław. Anni 1563 fol 27 pus Physicum ita & Politicum salu, bribus remediis, conseruatur, contrarijs rebus prosternitur] Jak tęż Statut hanc sim, litudinem et Conseruationem et corruptionem Corporis Physici et Politici declaruie, iakoby rzekł, kto Stanem Slacheckim rownemu niebędzie, kto Slacheckiey nieprzedległa, iey Jurisdicyey Zdobr, Ziemskich Jurisdicyey Slache: ckiey podległych w koronie Dziedzictwo sobie sprawia, tęż prætensią sobie na Królestwo albo na Państwo

Electio.

vdzielne gotuie. A isz to ta donatia Zywiecka czyni Porozu
mnu K. JMci hareditatem przywosi abrzyatan in Regno
et ad Regnum succesionem powraca. Sunt autem omnia
quæ Liberam Electionem auertunt. Ergo vti Juri contra
ria debent a Jure tolli et cassari.

Ozowie sie tu Kto.

Rozne sa mowic rzeczy de particula, quod dicitur de toto
mowic o Zywcu, quod dictum est de Ducatu. Bo Xięstwo
Litt. habuit statum suum Ducalem, habuit suum Jus inau
gurationis Ducis, Zywiec tego nima bo nie iest Ducatus,
sed tantum Bona priuati Nobilis. Tadzem mowie to ze
Hareditas Lithuanica impediebat, Liberam Electionem,
vt Vnionem. Ergo Zywiecka hareditas, idem operabitur, to ha
zdy osądzi ze to iest Canum dicere, Vbi enim dispar
ratio Jus statuendum est.

Na to się tak odpowiada.

Prawda ze Zywiec niemoże sie tu klasć y rozumiec ia
ko Ducatus Lithuanicæ, respectu præeminentiæ, y niekładzie sie
test za Xięstwo, sed respectu hareditatis, Kładzie się
za Osiedzienie, które zawsze iest W Koronie przeciwne Li
bertati Electionis, Wiene tez kładzie sie respectu damni
quod libertati semper, ab hareditate imminet. Tadzem odsu
wiek szkody y niebespieczeństwo może przypasć, Reipubli
cæ et Regno ex hareditate alicuius Vniuersi Considerati
in Vniuerso, tosz może przypasc damni et periculi ex here:
ditate particulæ considerata in parte per partes enim sen
per itur ad Vniuersa, y statut Koronny toż mowi, [Tur
pis est pars, quæ suo non congruit Vniuerso] Stat. P.
Bellu fol.
44

A iisz

Mart. Rubi fol. 44

Aisz w Xięstwie Litewskim była hæreditas, tam była naturalis Succeſsio, tu też ẽadem tamta impediebat Vnionem. Ergo et hæc faciet Regni dismembrationem, tamta była contra, ria liberæ Electioni, ergo et hæc idem operabitur, ergo nulla imò veri magnam similitudo illius Ducalis hæreditatis, cum hac Ty, uerzasi hæreditate. Similium autem similis eſt ratio habenda, Do tego wrzucą sam tego wzy. Quod destructis singulis par, tibus, vniuersale destruitur. Niechay ieno tak po szrukaus dostawáć albo hupować będą Dziedzitwa w Koronie prz, wnie ze wszytka w krotrzce nieopręć sie Korona, Aristote, les de tali arte in politicis tak napisał. In illis re,

Aristoteles Polit. lib 5 Cap. 8.

bus publicis quæ laudabiliter temperatæ sunt, illud est diligenter obseruandum, ne quid ex legibus, institutisque moueatur maximeq; ab eo cauendum, quod paulatim repit latet enim corruptio, quia non tanta simul fit decipi: turq; mens ab illis; vt sophistica illa ratio. Si vnum quodque pusillum, ergo & omnia, to. tum enim et pusillum, non omnia, sed com, posita, ex pusillis. Vna igitur custodia, aduersus hoc principium est opponenda; quod periculosissima in Republica sunt mala, quæ sensim, sine sensu in Rempub. indu, cuntur. Kie zaraz ći in swa perfectione stawały Du. catus Regna et Imperia. Tempus et oc,

Arist. Cap 6.

casio ista generat, potentia perficit. Hæ, reditarium autem in Regnis vel Imperiis prima veniebat acquisi, tio, a Principibus Jura Regni transgredientibus & affectantibus magis dominari. A kiedy do Tyrza przykłasz co in consti, gua,

Do tego

Electio.

Bo iesli się godziło Żywić kupić, To się będzie godziło
Bobrek kupić y co drugiego. Eadem enim ratio est numeri primi
quod et secundi, nisi quod unum prioritate, duo pluralitate differunt
A kiedy co wieńcy do tego od korony przyłączę albo y kiedy
Z tego samego Żywiza uczynię Xięstwo et transgressione Juris Patrii et affectatione magis dominari, uczynię sobie ius succes-
sionis tak tu iest ta Ratio, hereditaris et successionis, która
była przedtem w Polsce y w Wielkim Xięstwie Litewskim.
Cosz tu rzeką nowi Juris repertores, którzy powiadaią ze się
to godzi? to by na on czas Szukać consilia. Juz by to nie
wczas Jus Regum in armis stanowiedzieli Karlowi Piąte-
mu Antonius de Leua domus Austriacæ potentissimæ
Vtcinitatis parentella, Tarasz przy Granicy, a zgoła bliz-
sza et adhuc factior, niżli krewna. Ita (inquit) Aristotles
oportet eos qui Rempublicam liberam
habere uolunt formidines quasdam parare
ut caueant neque dissoluant, quasi noctur-
nam quandam custodiam Reipublicæ obser-
uationem et quod longe abest propinquum fa-
cere

Idem lib
2 Cap.

Narratio cona Żywcu Ka-
zimirzowi y Rptey quondam Na-
lezało.

Cromer in libro 28 in Corp. Hist. Pol. fol 800

O Żywcu co na nim dawno Rptey nale-
żało y teraz należec ma Kromer w Historiey
swoiey napisał. Iam uero de Nicolai Ko-
morouii defectione ad Vngaros con-

stans

stans fama increbrescebat & res minime contemnenda esse videbatur. Propterea quod Arces & possessiones eius in faucibus Carpati montis, qui Poloniam ab Vngaria dirimit sitae: si ab vngaro occuparentur faciliorem sibi aditum in Poloniam patefacturae &c. Inde enim salem Vngaris suppeditari posse, quem ad eum diem è Polonia petere necesse haberent. Subordinati igitur à Rege qui agrum Komorouii animum sanarel Ad extremum Spytko Iaroslaus Leopolien. siue Russiae, et Stanislaus Natrobka Belzen. Pallatini ad eum profecti persuadere & conati sunt vt Arces illas cum possessionibus Regi POLONIÆ traderet pecunia, qua eis addictus ipse tenebat accepta, damnorum quae se Polonae Reipubl. causa accepisse praetexeret aestimatione bonorum virorum arbitrio permitteret. Quibus rebus cum nihil apud eum proficeretur. missus Iacobus Dębinius Pallat: Sendomirien sis, & Praefectus Cracouien. cum tumultuaria manu, Arces eas intra Quinquagesimum diem, expugnauit ac Benualdum

quidem

Electio.

quidem diruit Zyuecciam incendit.

Tanta estimationis na on czasz były w Rzpltey Zywnierzkie zamki y pos-
sessie, ze az extremis znosiła Rzpta periculà, ktore z Zywca immi-
nentia prospiciebat. A ieszcze toku daley rzeczy nieszaydą, tasz =
Rzpta, ktora samasz iest Dziedziczką krolestwa Polskiego niema sie
upominac cum debita reuerentia znum Jus, Suam hereditatem, suum
membrum à se auulsum u krola Jegomości u krolowey Jey Mci
ponieważ tesz pericula ab extra z Zywca, ktore na on czasz by-
ły specrane Reipubl: aresocze ich teraz ab intra ex hac hereditate
przybyło, iako iusz nażdy napisato, de Hereditatibus Ducum
& Regum, co za sobą przyniosą. Zywiec iest iako in corpore
humano arteria, qua & nutriri & viuere, & spirare & suffocari potest,
nostra Respublica, Jest drzwiami przestronemi do Węgier, do Mora-
wy, do Slązka, do Czech, a kiedy do obczyzn potężnych
ręku wmadzie, to tesz takze z tych tam Prowincy Wrotami będzie
do Polski, Bo Krolowa Jegomość ma in hac Donatione cumulum
sibi absolutam potestatem. L. Possidendi, disponendi, donan-
di, alienandi, ad vsusque, bene placitos suos, Serenis-
simorum & Suorum Successorum liberè conuertendi. I Domus
Dom Seremissima Austriaca ma tesz to w zwyczaiu, ze radzo
status & Dominia trzymaiąc, a iakozby to znak potężnych
ręku recuperowac. Zamięgamy niedawnem czasem Zygmun-
ta Bathorego Principatus Transylvanid cum Radolpho Impera-
tore Commutationem pro Ducatu Oppolzensi, y iako na ten
trymarku wskurat rzeczy sie z listu tego.

List Zygmunta Bathorego do Czesarza Rudolpha.

Serenissimè & Excellentissimè
Principi Domino Affinis
colendissimè &c

Multum &

Liber Regis.

Multis et arduis de causis præsertim singulari illa promptitudine in Augustissimam domum Austriacam, qua semper erga illam affectus fui, comodo Reipublicæ Christianæ, desiderio integritatis Christianæ, quam pristino flori restituere omnibus artibus conabebam, & salute et conservatione Transylvaniæ vtriusque partium ei subiectarum permotus, quam sub imperio Sacræ Cesareæ Mattis Vestræ et Coronæ Vngariæ, Vnde ortus erat medio studio applicatam, sperabam facilius & tutius Conseruandæ, quin etiam nonnullorum Consiliariorum præsertim Cesareæ, Mattis Vræ adhortationibus in optimæ in pientissimo Patre, et iustissimo Imperatore spem omnem collocaveram, et in gremium eiusdem tanquam filius ad patrem salutem ob solam inclinationem confugere debebam sollicitationibus illustris, Provincias meas partim sanguine meorum, partim à Maioribus meis partas et conseguutas fertiles et populosas nobilissimas et paucis in Europa Provinciis comparandas, sine vlla sanguinis iactura, sine cæde sine tumultu, sine expensis ad manus Vræ Cæsareæ Mattis assignaui, cum maximo honoris dignitatis, familiæq; vræ detrimento nudus ferè et tantis exutus bonis ad pedes suæ Maiestatis prouolutus iacui, fabula omnium Principum facetus negligens nominis mei, in sola suæ Maiestatis Clementia spem totam Vestræ meæ posueram. Verum pro his omnibus quam indigne tractatus, et quam fede delusus, sin Vestra Serenitas pro sua prudentia sola considerabit, Pro tam insigni Provincia, Casas, & pro fertili solo arenam, Pro Pallatijs magnificè extructis & exornatis nudos vuentes parietes, ne dicam spurissima stabula, pro glorioso et Laudabili facinore crimen infamiæ, pro rerum mearum egregiè gestarum gloria, infamiæ turpitudinem et Christiano Principi indigna contumelia consecutus sum. Taceo, reliqua cum tempore Serenitati Vræ

vt notitiam magis ventura nunc autem tam ih expectata mercen
dis impartiens vrsy ad nos in Patriam et cum Serenissima Electrix
mag. Coniuge, mea Proprias Provincias et ad nos per pacta et Con.
uentiones ex parte sua Mttas rupias et non seruata, vicissim
denolutas possideo. Quare Serenitas Vra non est quod gra
bernationes Transyluanie ingentes molestias suscipere labore,
neq tam immensi itineris cum eius impedimentis sustinere, dissi
cultates, quin prius tam vix quam ad Custodiam Corporis in Tran.
syluaniam Seruos adducere decreuerat, vt partibus circa
Ungariam contra hostes vertat. Sic hostes deuictus in Transam
profugiet, Caterum me solum sicut antea ys legibus sua Mtti
et Augustissime domui Austriace, commendo et Serenitati
Vre omnia felicia precor Ex Ciuitate nostra Caulis politana
zz Augusti 1599. Jo się Stiego Listu pokazuie
ze Principes sua tantum agunt, a ongmu bpowa nay,
wiçszy siskorz ktory się Polmarczy, bo krolyc za tą
Clausulą Donationy [Ad Vsus bene placi
tos conuertendi] przysło to kredy kolwiek siue per
Cessionem siue per successionem ad Serenissimam domum Aus
striacam, takes by się to porem wrocito do Korony. Nienie
chcą Rzeczowie co teraz vsect Item, ktorzy dominia tgmu
chcą per Liberam Renūciationem, iusz weshli in hereditatem et in perpe.
tuam Seruitutem, Wiemy vako wiele Status liberos per occupa.
tionem possessionum spurnatarum wiele krolow, swoiad to,
Jest Cyny barzo sposob Politycki. Paulatim Vpere per simil.
la ad Regnum transire Sensim per partes hereditatum et occupa Demost.
tionem tong hereditatis serpere. Vt in priuata vita, sic Philip. 1
in Repub. desidia, discordia, quotidiana, non,
in singulis statim, vt quicquam neglectum
est, sed in summa rerum apparet.

dwuk
Vide donatio
nes.

Libera Regis.

Asz rzeczesz kto.

Nimasz tu tego periculum, Bo donatia ta zeznawa krolowey Jey Mći [Et successoribus suis tam procreatis, & adhuc diuina voluntate procreandis] Zawsze tu externorum Jus implicite pro excluso habetur, y nimasz sie dlaczego successionem domus Austriacæ in hac donatione obawiać.

Pode Domi-nem.

Nato sie tak odpowiada.

Niech by to tak było, quod omnino negatur, ze per cautellam hanc de successoribus procreatis & procreandis zabiegałoby sie externis periculis, de interniś, quæ proueniunt ex hæreditate vt supra dictum est de contrarijs Liberæ Electioni, quia nulla mentio in hac cautella, Ergo de instantia supraścia nulla est. Bo interna pericula in hoc negotio tanquam proxima & quæ plane in oculis Regni hærent, potrzeba omnino amouere, quia hæreditas Liberæ Electioni contraria est. A nad to chor by tesz y de plano & explicite iasnem iakiem prawem externorum Jus ad hanc successionem było excluzum, tedy ze ta cautella mieniąze krolowey Jey Mći, ani potomstwa icy, bo na nię żadnego nieuczynia consensu. A chor by tez y consens specialny na to był, iednak ze donacya ta, in fundamentis perturbat statum Reipublicæ & potissima Jura eueritt Regni. - tedy taka clausula ona tak consens wszelaki nihil operaretur. Mogłaby Krolowa Jey Mść Dziedzicką osadzeż mogłoby y potomstwo icy, in ea hæreditate permanens, y teraz, y na potem, zawzdy pro Libitu suo Maiestatis Zywiecką komuby iedno chciała dać, darować, trzymaniec, y mieli by ex iure wymowkę słuszną. Nemini iniuriam facit, qui iure suo vtitur, & eo pro Libitu suo dicitur, & eo pro libitu suo disponit. A takie occasiones bywały więc zawzdy Krolestwa y Państwa Wielgie trudnie, Quia Reges ipsi sibi Jura somniant, non obstantibus, ebanis, quibusuis affinitatibus, Kaytrudniey przetrzeć utapiać. Pisze Cromerus o kniaziu Mścisławie.

Iwanes

Electio

Ioannes (inquit) Magnus Dux Mosc-
horum, quamuis Helenam filiam Alex-
andro Magno Duci Lithuanorum in ma-
trimonium collocasset augendi tum Imperii
cupidior quam federum obseruantior Rus-
siæ totius Dominatum Berezina flumine
terris auito & pro auito quodam, vt vide-
ri volebat iure a genero repetebat, elatus
occasione earum Ditionum, quas Cazimiro re-
gnante a Lithuanis, partim bello, partim defecti-
one Russorum abalienatat. Niepomogło to nic
chor błiskie z powinowaczenie, Bo ku Sciwego ś apud ambitio-
sum nihil maius est quam cupido habendi, non obstat etiam lon-
gissimi temporis præscripto auaro ś ambitiosu satis ęst Ius in somno
tantum habere. [Quia Cupiditas dominandi iest to scimulq wielli] Const. folio
rako o tem zapisano w Constytucyach Woiewodztwa Sędomierskiego 299
Sub interregno Anni 1587 data ięt znac Krolom Augustowi
Prætensia Testamentaria lub Suppositicia in Successione Duca-
tus Borcapsi z Krolem Hiszpanskiem chor z Powinowatem, Ieo.
ry Posta Augustowego Szederstwem odprawit, Edtis [inquit] Varsaviug
in vita Arqu
fol 136
Neapolim ed de re Litigatum. Niedaly rady
Boze aby zasli tesz miano kredy Zygmier odsyłał ad Camerам
Spirensem; ex sola nominatione uczynił byś sobie niedawnych
czasów Xięzę Maximiliqn Prætensiq ambigendi Dominatus Re-
gni Polonię, z Jakimby to było niebespieczeństwem Rptey, y zia-
dem zatrudnieniem tey Prætensiq zrodzić przychodziło, swiad-
czeq o tem Seymy koronne, Trans sacrą Ruską, asz na
ostatek Constitutia [Vbespieczenie Rptey od Arcyx-
ziązęcia Jeżeli Rakuskiego Maximiliana] Const. fol 209
Const. fol. 322

Cromer. libr
ultimo in Cop.
Hist. Pol.
fol 823

Anni

Naytrudniey udaie Pretensiy, Sotnie słuszney Stadniey iey Woyny po przet,

Anni 1590. Naytrudniey bywa ustapic Principibus praetensiy Sionem, Zamiey in Viet armis poprzec iey, na co zawsze Rpta nasza Polska wielkie respecty miwała, y dlatego Jura hereditarij Personarum Ducalium, ktoryes sie była in illa Sisione Regni od potomstwa Bolesława krzywoustego zamowyło przes tulka set Lat tollerowac musiała, patienter, a potem gdy per Decisiones ad Regnum redibant, Prouincia augusta me tysho ipsa Jura Ducalia, ale resz y zaabu, y podobienstwa iako sie pokazało, in Vnione Magni Ducatu Litwa cum Regno y wszythkie zgoła Pretensje y successiones radicitus extir pabat, Ducatus in Palatinatus conuertendo, Terras et Pro uincias Juri et Jurisdictioni Regni adscribendo, et omnia Ju ra Ducalia, quod hereditatem et absolutum sapiebant do minium abrogando, asz iako sama hereditas Regni, tak mi nime hereditatem in Regno Pretensiones mogły by były Rpte trudnic, quia Reges et Principes Jura sibi sumniant, Jura autem Regum in armis sunt, Dlatego Rpta Polska uprzą tnąwszy Hereditatem Regiam in bonis Regalibz per Sta tutum Alexandri, Uprzątnąwszy Tytulum hereditarium per Constitutionem Henrici, Zniosszy Jurisdictionem Regia przesz postanowienie Trybunału, od Stephana, iako sie iusz wyzey otem wszythkiem napisało, Zniosła y uprzątnęła wszythkie ram in Regno, quam ad Regnii Pretensie et in omnibus Electioni Liberae contrarys per leges Regni iusta possuit remedia, ktore ta Donatia Zywiecka prawie bo zrownu hereditatem et Successionem naturalem do ho rony prowadzi, Teraz tedy to powiedziawszy uważyć przeydzie, iakie y czyie bywały do korony Polskiey Pretensie y iako ie Rpta Leczyła, y iako ich zawiedba, ła, y iako ich zawiedbanie barzo Szkodliwe y do ste czenia ich Rzeczypospolitey barzo trudne bywało.

Pretensie

Electio.

Pretensie rozne y roznych osob ad Regnum & in Regno Poloniæ

Pretensia ad Regnum z dawna y teraz były samych tylko Principum Austriæ.

Guilelmi Austriaci

Pierwsza była Guilelmi Austriaci, o ktorey Silvius napisał

Cum Rex gentis Patrum nostrorum tempestate obiisset, relictam filiam Guilelmus Dux Austriæ in matrimonium accepit, illiq; Regno Præfectus est. Non placuit Polonis Theutonicus Rex Vladislaum e Lithuanis vocauere, electoq; Guilelmo Coniugem eius & Regnum nouo Regi tradidere. I tak ta Pretensia od Rzpitey była uprzątniona.

Aegea Sylvius in Corp. Hist. Col. fol. 1

Maximil. Imperatoris.

Druga była Maximiliana Cesarza post abscessum Henrici Regis, ktory by iey śmierć była nieuwa
Contra Electionem Stephani Regis, przygotuiąc, magnam difficultatum molem Regno minabatur,

Maximiliani Archiducis Austriæ

Była trzecia Arcyxięzęcia Maximiliana iakoby prawem Dziedzicznem do Pretensia następuiącego, o ktorey ze iey Pos: mięc nasza zasięgła mniey pisać zarzeka.

Drugie ieżeliby były, abo z iakich miar posteritas iudicabit,

Pretensie in Regno.

1

Do Xięstwa Kiiowskiego.

Pierwszą Pretensią przyimił sobie był Karl Jagiełło do Xięstwa Kiiowskiego Koronney własności, y włączył ie był w Dziedzictwo Litewskie Jagiellonis
Contra Jura Regni, tak o tem mowi Przywiley przywrocenia Xięstwa tego do Korony. I Isz Kiiow był, y iest głową y głownem miastem Ruskiey Ziemi, A Ruska Ziemia wszystka

z dawnych

Libera Regis

W przyniesieniu przywrocenia Xięz. kiewsk. do korony Conf. fol 93

czasow od Przodkow naszych Krolow Polskich między innemi przednieyszymi członki do korony Polskiey iest przytączona, tak iż przez częstą Walką, częściąrez dobro wolnie sądanie, y spadki, po niektorych Lennych Xięztą tak, ktorzy ią między się na rożne części bydź rostargną, li, za się ku iednosci y własności koronney przysta, iako to y z Przywileiow, ktore w Skarbie naszem są iawne, każdy obaczyć może, między ktoremi wiele ich iest, ktore mianowicie o Ziemi y X. Litewsk tak świadczą. Iż ku koronie Polskiey wiecznie prawem dochodzić należeć ma, iakosz zawsze należała, aż do Władisława Jagiełła krola pradziada naszego naszego, ktory potem tym sposobem, iż obiemu Narodowi tak Polakom iako y Litwie nierozdzielnie panowal, od korony Polskiey iako od własnego ciała tą Ziemię y X kiążęce oderwane przy tor X Litewsk mieć chciał, aż za nierozsądkiem wszech Stanow koronnych, ktorzy tak od tego Pradziada naszego, iako od innych po nim będących Przodkow naszych Krolow Polskich, y W Xięzt Litew. y od nas też samych, tey Ziemie, pilni zawsze upominać się niezaniechali, aby była do korony przywrocona y przytączona. I Powtym Pra

Z Pretensia

wie dawać potrzeba, quam facile Reges et Principes excecan sionibus Jura sibi formant, etiam ibi ubi Jura non sunt. Pokazuie to ta Racia, iak by nie Rzecia, isz obiemu Xięstwu tak Polakom iako y Litwie nierozdzielnie Panował, Bo dlatey przyczyny, niegodziło się ieżnemu wzięć a drugiemu dać.

Kazimirza do Podlasia y do Wołyń

Drugą była Pretensia Kazimierza Syna Jagiełłowego, ktory iako to communiter bywa. In his quæ populatim in Repub: reputant malis, siue Patris exemplo, seu similis ratione illius ductus. Jowego

ma. Arist. Pol. lib. 3 Cap 10

mierzwił co ociec odiął, y co więcey ieszcze Podlasko y Wołyńskie

zis mię

Ziemię Koronie. Bo sie tak rodzi Principum hereditas ex Idem ibidem
Regibus Jura transgredientibus Patria a Successoribus magis dimi-
nari, a particulis enim ad Universalia serpunt. Pretensiones
et nunquam uno loco fixæ stant. Semper sua licet iniusta, quæ-
runt incrementa. O tey Pretensicy takie Pismo iest, w Przywi-
leiu Przywrocenia Ziemie Podlaskiey do korony Myp. W Przy-
mięta iąc na przysięgę naszę ktorąsmy osobę wileiu przy-
swą wszem obywatelom koronnym obowiązali wszy- wrocenia
tkie rzeczy oderwane a od korony przerzeczoney odłą- Ziemie Po-
czone wedle moczy naszey pozyskac, a ku przerzeco- dlaskiey do
nemu krolestwu w swą całosc przywrocic wieczą c Korony Com
to pewnie isz Ziemia Podlaska ku koronie Polskiey Fol. 84.
wiecznie prawem doskonałem ieszcze przed Wladi-
sławem Iagiellem krolem Pradziadem naszem y
przesz wszystek czas Panowania iego takze zakrolo-
wania Władysława Syna iego Wielkiego Stryia
naszego należała, ktorą potem Krol Kazimierz
Dziad nasz tem sposobem, iż nad obcem Narodem
był Przełożonem od części Krolestwa, to iest Mas-
zowsza oddzielona, y od własnego ciała oderwana
chciał mieć, czemu się przeciwili, ani na to nie
zezwalali Stany koronne, ktorzy tesz tak od tegosz
Dziada naszego iako od inszych po nim będących
Przodkow naszych krolow Polskich y W.X. Liten. y
od nasz tesz samych tey Ziemie pilnie zawsze, upominac
sie nie zaniechali, aby była do korony przywrocona y
przyłączona. I podobne słowa Ziemie Wołynskiey w
Przywileiu Przywrocenia ziemie iey do krolestwa. Isły
tedy pamiętaiąc, że maiąc tesz to za rzecz pewną, że Pię-
mie Wołyńską, ze wszytkiemi iey przynależytościami,
tak zwielia innych starych dowodow y listow, iako y

przywileiu.

W przywileiu Przywroczma Wołyna do krolestwa Corp. fol 88.

Przywileiow Zygmunta W: Xięcia Litheńskiego Starego Stryia naszego całem y zupełnem, a nie„ wątpliwem Prawem ku Koronie Polskiey należec ktora Ziemia ieszcze przed czaszem krolowania Władisława Jagietta. Pra Dziada naszego, y za czasu wszytkiego krolowania iego. takze teszy Syna iego Władysława Polskie„ go y Węgierskiego krola. zaszney a wielkiey Pamięci Wielkiego stryia naszego tu w koronie należało y za iedno nierozdzielne ciało, z koroną Polską poczytana była, praw swoich a wolnosci koronnych używała, ktorą ziemię aż przesławney pamięci Krol Kazimierz Dziad nasz tym sposobem y kształtem, iż oboiemu narodowi nierozdzielnie panował, od korony Polskiey iako od własnego ciała iey odięto, nie chcąc, za nie pozwoleniem y Prawnem przeciwieniem, wszech Stanow koronnych, ktorzy tak od Dziada naszego, iako y od innych po„ nim będących Krolow Polskich y Wielkich Xżąt Litewskiego, Przodkow naszych iako teszy y od nas samych tey Ziemie upominać się zawsze nie„ przestali, aby była do korony przywrocona y przyłączo: na] Znaczne to były, ex his pretensionibus krzywdy koronne. Bo wedlug prawa bydz niemiały, oco z krolem ka„ zimirzem, iako wiele kłopotow, stany mieniały koronne swrad„ czą o tem Kroniki iako długo na nie szarkata Rytai. Bo aż szosty krol Zygmunt Augusc Circa Unionem powiecił, to wszy„ tko koronie quod contra Jura ab ea fuit auulsum, aż tak nie„ wyszło uraz y te krzywdy Rzpltey były uiszczone, dat tenze krol August in Constitutione Executionis Lucubratissimam rationem ze trudno leczyc wrzody Rzpltey zastarzałe, o czym tak w Con„ stytutiey mowi Ale ze sławney pamięci Oicowina„ Jego szczęsnu Krolowi Jeo Mci częscią wielkiemi trudnoscia„

Comitia Seym. Piotr. Anni 1580 fol 8.

mi y vzmai

mi y rozmaitemi przypadkami zabawionemu
execucią o ktorą tak często proszony był, przez
sposob złych czasow y obycaiow nakazonych
tak zaniedbana długo, snadniey było, y więcey na
leżało od czasu do czasu to odkładać, niżeli skutkie
swem powinnym taką zabiegłość obycząiow y na kaz
nia czasow, tak skoro temu dosyć uczynić, aby pra
y ustaw starych zaniedbanie, a zastarzałe opuszczenie
tak prędko z Rpteÿ wypleść a wykorzenić się mogło
Ztąd słow bawzy się że iako in corpore Phisico inueteratum
morbum, ktory się ex nimia corruptione szeroko szerzeni, tak
w Rpteÿ czasow y obycząiow nakazanie, Praw starych za nie
dbanie zwiększkiemi przyßodzi szczyć trudnościami. Dlatego wha
zdey exorbitantiey Rzeczy pospolitey wczas Starey oney a mądrey
Polityki zażywać potrzeba. Principiis obsta sero
medicina paratur. Zmość tedy Król August
świątobliwy Pan prätensie albo urazy Rpteÿ, niepatrząc na
to, co mógł zupora, ale co był z powinności uczynić powinien, znios
to wszytko niepatrząc na prywatny wszytek Swoy Terra
rum auulsarum, Reipublicæ restitutione, hæreditatis suæ abrogatione,
y związąk, ea quæ erant diserta vinculo vnionis fortissimo in
Vnum Corpus in dimissum, świadczącą o tem szeroko Priuilegia
restitutionum, Incorporationum, et vnionis y ogłosił Pradziada
y Dziada swoich, że się im contra Jura czynić niegodziło, Dekret
taki o tem Dekret uczynił. Iako nam y Anteces soru
naszem we wszytkiem od Krolestwa, ublizyć, odłą
czyć, oddzielić, y odciąć niegodziło się, tak też, y w Przyłącz
wniiakich części tych dobr, komu tę prärogatiuę ku Podlaskiey
krzywdzie praw y wolności Krolestwa dać ani odda
lać nie potrzeba, albo nieprzystało. Ten Dekret u
kazuie iako nie w Państwach wiele dzieci niesprawą, niesłuszno
ścią, ale albo zupora, albo zmożności przełożonych, albo z Rad
złych Consiliarzow, Sed non sic itur ad Astra.

Bystr.

Pretensia Regine Stephani Regis

3 Była potem Prætensia Krolowey Jey Mći Anny Batorowey Mie
boszki ex Materna Reformatione, y podobna z praw krola Au
gusta iakiś nabytych Prætensią tą Rzpltą takowem sposobem, ktory
iest w Constitutiey opisany uprzątnęła, Sub Titulo, Confirmatio Elec
tionis Stephani in Regem Polonie, także o tem są słowa, [A o
bieranie Iey Mći Pana Woiewody Sieclmigrodzkiego, ktoremusmy przydali za Małżonkę Krolewnę
Jey Mść Annę co Panie Boże racz nam błogosławić, y wszystek około tego postempek słu
szny bydź declaruiemy, przyznawamy y spol
nem zezwoleniem approbuiemy tego dokła
daiąc, Iż Krolewna Jey Mć skoro po ślubie
w Kościele przed Koronacyą, cum consensu
Krola Jey Mći małżonka swego ma uczynić libe
ram recognitionem resignuiąc, Koronie wszystko
swe, y spadki ktoreby Przy krol. Mći należeć mogły
a Controuersią albo wątpliwość iaką Koronie na,
potem uczynić miały] To wszystko potem in effectu
stanęło, patet ex Contextu Krolowey tey submissionis de
Resignatione faciendą Cuius Series est hac.

Submissio Krolowey Mći Anny de resignatione faciendą Reipubl.

Acta sunt ad Officium et Acta præsentia Castrensia Capi
tanealia Vdeoniensia per Magnificos Andream Firley de Dą
browica Castellanum Lublinensem et Capitaneum Sandomiriensem
et Stanislaum Sieradzkoshi Castellanum Odaliensem Latores
infrascripti Literi Legis Cautionis et obligationis de resignan
Bonis suis per Serenissimam Annam Reginam Polonie
Reipublicæ faciendą, Titulo et Sigillo Serenissimæ Annæ

Reginæ

Electio

Regina Polonia manuata et manu propria eius dem Regina subscri-
pta, ad affectationem eorum supranominatorum Castellanorum in
Acta Essentia Castren Caput Cracouien inscripta et Actata.
Quarum quidem Litterarum Verbo ad Verbum tenor esse
is sequitur talis Anna Dei Gratia Re-
gina Polonia Magna Dux Lithua Rus-
sia Prussia &c. Significamus tenore pre-
sentium, quibus expedit Vniuersis et singulis quorum
et futur harum notitiam habeat. Quod cum Dei
Clementia accedente in Prætorio Conuentu Generali Re-
gni Electionem Nouo Regis Varsouia tum demum de
in Andry eiomen Conuentu in Reginam Polonia Consortem se-
renissimi Principis Dni Dni Stephani Dei Gratia Re-
gis Polonia et Magni Ducis Lithuania, electi et nom
minati sumus, In cuius rei Grām ex benignitate nra Regia
et amore Reipublica Regno Magno Ducatui Lithuan
nia ac toti Reipublica Regni in diuisam Cessionem Juris
nostri, si quod nobis concernit, ad Bona omnia mobilia et immo-
bilia, etiam in Tyrocen existentia, quæ Vsu non consumun-
tur quoliber modo vel alio quorum post decessum de hac Luce
Serenma olim Anna Bona Regina Polonia Matris ac
Serenissimi Principis et Domini Segismundi Augusti Re-
gis Polonia et Magni Ducis Lithua, et fratris no-
stronum desideratissimorum ac quorum cunq aliorum in Re-
gno Polonia ac Magno Ducatu Lithua Dominijs annexis
duntaxat existentibus nobis spectantibus et concernentibus,
quod Ordines Regni à nobis postularant. Cui quidem con-
dutioni cum nos ad præsens instante Coronatione certis et gra-
bus ad id rationibus accedere satisfacere, et eam explere non
potuimus imo id in aliud tempus differendam nobis visum est,
Nos itaq Regni Ordines, qui apud nos sue diligentissime
instabant in hoc negotio sunt spe frustrati Resignationem
talem

talem.

talem supra nominati Juris nostri, si quod nobis concernit, iuxta ne-
cessitatem in forma optima et sufficienti iuxta tenorem presentium
promittimus, spondemus, verbo nostro Regio. Nos in Conuentu
proximo Regni Generali, qui prius et proximius post determina-
tionem presentis Conuentus Coronationis indictus et Celebratus ubi-
cunq; Locorum fuerit eidem Ordinibus iuxta continentiam recess.
supr. Andreiouiensis et Conditionem de premissis inden corten-
tis facturi et resignaturi et quemadmodum cum Consensu Ser-
nissimi Principis Dñi Stephani Dei Gratia Regis
Poloniæ et Magni Ducatus Lithuaniæ Coniugis, nostri
charissimi presentem Cautionem et prorogationem facimus, sic
et Resignationem et Cessionem ipsam facere debemus et nos
obligamus, non aliter tamen, nec alio modo, ad talem Resigna-
tionem et Cessionem Juris nos accedere oportebit, quam vt Ser-
enissimo Dño Stephano Dei Gratia Re-
gi Poloniæ et Magno Duci Lithuaniæ Reser-
mationem sufficientem prouisionem vitæ et personæ
nostræ debitam taliter, prout partes nostra Serenissima
Domina habuit, inseripsit, et vltimo etiam nos inscripsit et
debite asseuratam habuerimus, Hoc etiam Speciali
nobis seruato circa Cessionem nostram per Serenis-
simum Regem et Ordines Regni, id prouisum fieri
debet, vt nobis durante vita nostra licitum sit sexa-
ginta Millia Florenorum secundum Polonicalem monetæ et Nume-
ri de summis Serenissimi in Matrem et fratres nostros
obligatis in Regno Poloniæ et Magno Ducatu Lithuaniæ
spectantes disponere, secundum Arbitrium nostrum Incolis Re-
gni, tum etiam Vsum fructum omnium, verum mobilium
in Tykocin existentium, excepto apparatu omni bellico ad
extrema tempora vitæ nostræ reseruamus, sic tamen vt
res mobiles tales, quæ Vsu non consumuntur, a Regno
vllo modo auelli possint nec Oneruri, Casu vero si nos

vta cito

ita cito (quod Deus omnipotens auertat) ante istam Resig-
gnationem de hac luce decedere Contigerit vel si alio
quouis modo Suum effectum non sortiatur ex tunc Ordines
prefati presentem Cautionem et prorogationem seu Resigna-
tione certa et fixa habere debent. Ita quod iam nullus succes-
sor noster quicquam Bonorum prefatorum nobilium et im-
mobilium, vti Supra scriptum est ab Ordinibus repetere et vin-
quirere quocunque modo et Jure poterit. In cuius rei fidē
et testimonium manu nostra Subscripsimus et presentibus Si-
gillum nostrum apprimeri iussimus. Actum et Da-
tum Cracouiæ in Conuentu Generali Regni Felicis
Coronationis Seremissimi Regis et nostrae die Prima
Maij Anno Dñi 1576 Anna Regina Polonia,
Actum in Castro Cracouiensi feria quarta post Dnicam
Jubilate proxima Anno 1576 Sub Titulo [Con Const. fol 102
sens K. Jeo Mci na prarogacyą Essiu
ey] A portem ze oprawa stanęła, vti causa Resig-
gnationis, prout id patet ex Constitutione Anni 1581 Cons. fol 217
Sub Titulo [Oprawa K. Jeo Mci Anny] Ktoż
deducitur ze tesz y Resignacia vri effectus, stanąć
musiała y pewnie musi bydz, Priuilegium ipsius in Ar-
chiuo Regni, A Luboby tesz Pryuileiu nie było, prze-
cię iednak Submissia ta idem operatur quod resignatio
operaretur. Bo w Submissiey tey iest ta cautella ad seru- Vide submis-
sta [Si Resignatio aliquo modo effectum Suum non sortiatur extunc Ordines Regni presentem cautionem pro Resignatione certa et firma habere debent] Jeśli rzecz Rpta tali conuencya Serd Jey Mści S Panięcia Annę siostrę Corkę Wzkuka, Prawnuczkę Krolow Dziedzicow Korony Polskiey w dzie- osgdzieła ze Spadku y Pretensie Juris alicuius ipsius, mogły by byty Sciezky Controuersią y Nieprzyiaźń iakąkolwiek uczynić y

Vide submissionem Supra scriptam.

dlatego

Krzyżtki.

dlatego ze przyniosła ad Resignandum corum; Tot pewnie na on ozas multum expediebat Reipublicæ zeby tu W Koronie krolowa ona Swietna Pani, Bo tu ztąd nierodziła zadnych praktyk szy, zadnych praw in Bonis Reipublicæ, excepta reformatione, ia kiego na porem korony zatrudnienia niemiała, To teraz y teraz bez szkody idem et plus expedit Reipublicæ zeby krolowa Ilość, w Koronie Dziedzictwa niemiała, które tanto magis Rptę zatrudnic może, quanto formus et periculosius est Jus hereditarium, quam Reformatorium, Bo to iest na stupiu do czasu ono perpetuum, A iesli na on ozas in persona et in Juribus krolowey Anny. Prudens Senatus Reipublicæ taliter prospexit, y tak to osądził, tor pe, wnie y turaz niey szy Kro. Jmści wtym Zywiecku Pro, wid a Senatu et Republica idem prospici, et idem Jus stat, tui debet, Nec enim Secunda aut tertia Regina Polonia plus est Regina, quam fuit Prima.

Czwarta prawa Kor. Jmści Pana naszego Miłościwego.

Bulla Czwarta Prærogatiua

Krola Jmci Pana naszego Miłościwego, ex Successione Auiali, et ex merito dana w Koronie Polskiey, o ktorey Recess. Warszawski około Electyey Nowey Krola Jmci Zygmunta Trzeciego Anni 1587 to mowi [W]czynilismy to co powinnosć nasza, co potrzeba Rptey naszey nam ukazowała to iest obralismy, za krola, sobie y Panstwom naszym Wszytkiem tey Rptey Krolewica Jmci Swedzkiego Zygmunta Wnuka po Corce S. pamięci Krola naszego Zygmunta pierwszego, nad ktoregosmy trudno le

pszey pozytecznieysze subiectum Vpa-
trzyć mogli, ochyby y zacznosc iest wiel-
ga wtey osobie y ze krwie Narodu nasze-
go Panow naszych idzie, Panem iest po-
bożnem, Wychowanie wziął, zmfoclosci
swey, prawie nasze Polskie, ięzyk nasz u-
mie obyczaiow y cnot iest osobnych, state-
cznosc, y dary ma w sobie niemałe ocl
Pana Boga dane, żadney zniskim nie przy-
iazni za sobą niepociągnie, owszem przy
iazni, y accessie niemałe, bo mimo przyle-
głosć Oyczystego iego Państwa, przeydzie nam
znim vspokoienie Ziemie Inflantskiey, v-
spokoienie Controuersiey niemałey, oposag
długi y Successią wrzeczy ruchome y Sum-
my, czego sie zawzdy ztamtąd vpominano
Ię prætensią iako Rzeczą vprzątnęłą patet ex articulo In confirm: pa-
Pactorum Conuentorum, cuius hic est contextus, LPecuni, Conuent. Co-
am Anno 1501 Diuo Sigismundo Augu- ron 2017
sto Regi mutuo datam concionabit, similiter
omnia iura debita, atq; actiones, si quocunq;
modo, aut nomine aduersus Regnum Polonia
Magnum Ducatum Lithuania ad se perti-
nent, remittet, tollet, et ys renunciabit, extra Re-
gnum etiam de certis bonis ac summis pensio-
nibus Neapolitanis è Barensi & Rosanensi
Ducatu &c: pro rata sua portione Regno Polonia

et Magno.

et Magno Ducatui Lithuaniæ cedet.]
J tak zamyka in Confirmatione in Confirmatione Pactorum Conuentorum [Pactorum Conuentorum promittentes bona fide sub iuramento per nos iam præstito, nos omnes conclitiones et pactorum Articulos ac omnia & singula in ijs expressa inuiolabiliter obseruaturos & ad impleturos realiter & in effectu nec ys vnquam directe vel indirecte contrauenturos] ex Pactis igitur cum Regibus initis krola Jeomsci P. naszego Meinego idsnie

Ibid. folio 258.

Periculosa Regum hæreditas in libero Regno

sie pokazuie. Quantum semper experiebae Respublica, vt sit libera à Juribus, licet minus onerosis & periculosis takoz iest hæreditas & Succesio krolewicza Jmci Wladyslawa, ktoreg Krol Jeo. Mość zdobroci Swey Panskiey y powinności koronie obowiązaney, dosie ostroznie zabiezec, y od niey Rpcą unolnic raczył Constitutią Anni 1607, sub Titulo Zmesięnie oprawy krolowey Jey Mści zmarłey Małzonki naszey tali verborum tenore, [Strony pierwszey Oprawy małzonki naszey y Przywileiu iey, tak isz smiercią iey vstała, y dobrzaym Rpcey zatrudniac niemoze co Waruiąc aby wątpliwość iaka ztąd nieurosła tak samę oprawę y Przywiley y Intromissie iesliby iakie były cassuiemy y Przywiley do skarbu koronnego

Const. fol. 18.

Pięta Pretensia Krolewica Jmci Władysława,

Była feraz iusz swiesza.

Pretensia Juris Successorij ex Materna Restoratione Krolewica Jeomści Władysława, ktoreg Krol Jeo. Mość zdobroci Swey Panskiey y powinności koronie obowiązaney, dosie ostroznie zabiezec, y od niey Rpcą unolnic raczył Constitutią Anni 1607, sub Titulo Zmesięnie oprawy krolowey Jey Mści zmarłey Małzonki naszey tali verborum tenore, [Strony pierwszey Oprawy małzonki naszey y Przywileiu iey, tak isz smiercią iey vstała, y dobrzaym Rpcey zatrudniac niemoze co Waruiąc aby wątpliwość iaka ztąd nieurosła tak samę oprawę y Przywiley y Intromissie iesliby iakie były cassuiemy y Przywiley do skarbu koronnego

Electio

tu na Seymie wrocilismy. Alias deliberatur ieśli Sprawa Krola Jmci Nieboszczki zroszedla szczęśliwego Krola Jmci Pana naszego Miłościwego y Rzpltey. Licet Jus temporaneum mogłaby była trudnie. Dobra Rzpltey y Koronowicowi Jmci W Faciliżawaniu mogłaby była kiedy za gwarandam in Regno hereditatem sodac Pretensią. Co pewnie tenże rozsądek, tosz rozumiemie, y ten dekret J.K.M. y Rzpltey bydz musi, o Dziedzicznem Prawie koronney Jeymci, które do szczęśliwego trudniejsze barziey, y szczęśliwiey, niż Sprawa Rzpltey trudnie może, Bo Koronowicow Jmci ex secundo Matrimonio zrodzonem aperte sunt ad Successionem naturalem Electioni contrariam drogę pokazuią. A zatem iako Jk.M. Rzpltą zpowinnością swey, ktorą iey iest obwiązany, à priori periculo Licet mienić odsądzinie uwolnic raczył, tak à periculo hoc maiori ex hac hereditate promanante, daleki więcey powinien iey to uczynić; a powinien wczas. Bo iako wrzody zastarzałe tak zaciężkie obyczaiow y Praw szkody zaniedbanie, iako to krol Stan gest w swoiey Constitucyey opisać raczył, z wielką trudnością Rzpltey Leczyć przychodzi. In principio enim peccatur (inquit Aristoteles) principium autem dimidium esse dimidium totius, itaq; paruum in principio erratum correspondens est ad alias partes, Stanieli in suo rubore Powtrza to iusz przedtym dimidium facti, to iest w prowadzenie Successey, a za nią zniezięcie Libertatis Electionis, ze to zaś wprowadzenie absoluti Dominy każdy tamo oglądzić może. Aristot. Polit. lib. 5 Cap 9

Massapisa tey podobna.

Pretensya Krolewiczow Jchmosci młodszych z Krolową Jey Mością teraźnieyszą spłodzonych, Ex Jure itidem Reformatorio, że Jeo k.M. barzo się bydz więcey Rzpltey niżli Potomstwu swemu obowiązaniem przykładać

Szosta Pretensia krolewiczow Jchmosci młodszych.

Maria Sargo

Libera Regis

Aurea verba Sigis. Augusti

V. Declaratiey o Vniey Const. fol. 24.

Wuia swego Zygmunta Augusta, ktory de tali casu krolom Polskiem po sobie następuiączym prò lege perpetua złote słowa wieczney pamięci u krolow Chrześciańskich Pobożnie Panuiączych wiadomości go dnego w Declaratiey o Vniey napisał tali serie, Na przod Co sie tknie Successiey na Ziemię Lithewską Ponieważ to wiele do Spolneo ziednoczenia zawadzało, takesmy sie wtey mierze przed wszytkiemi Stany Oboyga Narodu iawnie declarowali, Takosz y te raz listem tem naszem declaruiemy. Iż acz nam Pan Bog potomstwa zadnego z przeyzrenia swego Swiętego do tych czasow niedał. Wszakosz by go też dobrze nam y naywięcey po tem dać raczył. z łaski y też dobroci swey. Tedybysmy przecię nad dobre, a pozytek Rptey zadnego wzglę. du, albo opatrzenia do cześnego, krwie, a potomstwa swego nigdy nieprzekładali, anibysmy u siebie zadney rzeczy milszey mieli nad potrzebę a stawę Panstw swoich Aktemu nad powinnosc y obowiązek nasz poprzysięgły. Wiedząc ize Potomstwo niezawzdy sie, ani kazdemu dobrze uda, ale posługa przeciw Rptey, a wypełnienie powinnosci na wie,

ki wszędzie

ki wszędzie dobrze słynąć musi. Z trey tedy
Przyczyny za niechawszy wszelakiey Dziadziczney
Successiey, na Ziemię Lithewską, ieśliby ktora,
tak nąm samem, iako y Potomstwu naszemu na
leżała dobrowolnie Rptey, a tey Sławney ko-
ronie Polskiey odstępuiemy y wyrzekamy się
na wieczne czasy. I Słowa pewnie iak wsz kro-
lewskich, tak Pamięci wieczney y Monarchow Krze,
ścianskich godne wiadomości. Jakież albo tam godo,
bne Sz Słowa K. J. M. Pana naszego M. ktoremu pasta,
chuiąc amorem erga Rempublicam Wria Swego znieść rzą
czyć. drugą potomstwa Swego Pretensią; Successią W.
prawie Ks. Gotskiey teraźnieyszey Constitutią. Anni 1609
sub Titulo Oprawa K. Iey Mści Constantiey] Const 1609 fol 8
Verba Sunt Constitutionis. Assecuruiemy przy tem
Rpta że Potomek nasz żadney Successiey
po Matce Swoiey Juris Reformatovy upominać się
y dochodzić nima y nie będzie. Podobno coś napisał Aristo: Poli. lib. 5 Cap XI
in suis Politicis Aristoteles de Theopompo, Apud
Lacedemones (inquit) quod ab initio statim
in duas partes diuisa fuerit, Regia potestas
et postea Theopompus ad Mediocritatem
magis illam deducēs Ephoros superaddidit
potestatem quidem diminuens, sed tempo-
re augens Regiam authoritatem, vt fa-
ceret eam quodammodo non minorem, sed
maiorem ad vxorem [non] respondisse ferunt,
dicentem, an non erubesceret, quod filys minorē
potestatem Regiam relinqueret, quam a parentibꝰ

ipse accepisset

ipse accepisset. Non profecto (inquit) nam relinquo multo durabiliorem

Bellarmin de Offo Principis Christiani lib. 1mo Cap. 13 de sapien. Principi necessaria ad regendos populos Cor 13.

Ale tu cas ieden szcze zaeznieyszego uważyć raczyt J.K.M. P. nasz Mciwy ono perionie. Co wielki y Zacny czasow naszych Patryarcha Cardinalis Bellarminus do Krolewica JMści W Ladysława Libro primo de Officio Christiani Principis napisał. Si quis facile internoscere velit sapientiam veram à falsa conetur purgare cor suum ab amore proprio & attente & severio in rebus dubijs consideret, quod magis requirat gloria. DEI Et Utilitas proximi & illud exigat, Nihil enim esse possit magis impedient in rebus dubijs Electiones bonas à DEO placeentes quam proprius amor. Caritas enim non querit, quæ sua sunt & semper vera sapientia cum vera caritate coniungitur, Widział J.K.M. Pan nasz Mciwy

W Dedaracyey o Vnicy folza

Ścisły co krol Augustus remoto respectu proprio Prosbi pro Lege napisał [Z e posługa Rzpltey y wypełnięnie powinności na wieki dobrze wszędzie słynąc musi] J dlatego neglecto amore erga Regem suam, nie chciał quærere quæ sua sunt, sed quæ sunt Reipublicæ, czałości y swobodom iey wolał consulere. A ieśli to vczynic raczył K. JMść Pan nasz Miłościwy in Successione Reformationis krolewiczow JMści Małzonek swych ze Rzpltą od nich ubespieczyć raczy de non petenda in eis à suis Successoribus Successione toż periculo daleko więcey in hoc Jure insolito & Reipublicæ periculoso. Będzie to raczył Cnotliwey uczynic illa wypełnięnia powinności Swey krolewskiey, na zachowanie całości Rzpltey wprzysięzoney ze Donatą tę, iako rzecz nieznycayna Prawu pospolitemu przeciwną rem mali exempli rem Reipubicæ periculosam contra Jura Regni Hæreditatem & Successionem in Regnum inducentem, Liberæ Electioni Contrariam, zniesc y cassuic, y zadko à Reformationum metu, tak ab huius hæreditatis periculo evidentissimo Rzpltę Dwolni, Quia nulla, nec priuata

nec publica

Electio.

Nec publica nec ad Regnum nec in Regno Regibus Poloniæ
& eorum liberis ad hæreditatem patere potest via, tot Juribus exclu-
sa, & tot prohibita legibus, nullo more recepta, imo et Juribus
& exemplis, tum in ipso Regni regimine, quam in Succes sionum
acquisitione funditus eradicata; Czynić to będzie nasyć K. Jeden
Jure iniquissimo. Ubi enim quod minus esse non licet, ibi quod maius
est in eodem male genere Licere non potest. Zniesione Królewicow
JeśMości w Regno W Sprawach Succes sie, a czemusz Succes-
sig wdzięczenie, która in summo gradu periculum na Rzpte
zaciąga ma być dostawana.

Ostatnia Żyniecka Prætensya

Ostatnia tá nowa Prætensya Żyniecka

Ostatnia tá nowa Prætensya Żyniecka

Ostatnia tá nowa Prætensya Żyniecka

##

Libera Regis.

Herb. Tomicki fol. 110.

Radomiensi Conuentione cum uniuersis Regni nostri Prælatis, Consiliarijs, Baronibus, & Nuncijs Terrarum æquum & rationabile censuimus ac etiam statuimus, ut deinceps futuris temporibus perpetuis nihil noui constitui debeat per nos et Successores nostros sine communi Consiliarium & Nunciorum Terrarum consensu, quod foret in præiudicium grauamen Reipubl. et damnum atq; incommodum cuiuslibet priuatim ad innouationem Juris communis & Libertatis publicæ] Niedzay ze to osądzą, ale y wżym Samych siebie nowi Juris reperiores iesth to kupno Dziedzictwa Żywieckiego, ta Innouatio Juri communis et depravatio Libertatis publicæ tak Starzyzna, ut Juris est, iako tym Statut Warnie. Quod nihil noui Constitui debeat per Reges, Sine Communi Consiliariorum & Nunciorum Terrestrium Consensu quod foret, in præiudicium grauamen Reipublicæ to prawo y zwyczay Stary pokazuie, [Dotes Reginis in bonis Coronæ tiguis aut etiam Castris Principalibus et Minoribus non inscribuntur, ne Regina videatur Regna sibi instituant, vel alijs instituendi Concedant facultatem, atq; ita Scindendæ Reipubl. occasionem suppeditent] Stanowienie to Stanowili Przodkowie nasi, Bo Upatrowali exemplo edoctj, Regnum Poloniæ moribus Principum & Regum olim sæpe fuisse obnoxium, Niedzay ze to każdy osądzi, ieshiro nie iest Innouatio Juris communis & publicæ Libertatis depravatio priuatnie na Rzecz Xięzęcą, niechay każdy osądzi, ieshi to w całości zostało, Stanowienie przednieyszych Koronnych, Senatorij & Equestris Ordinum; ona Prerogatiua, o ktorey Ex Cor. populi et Senatus Legum communis taki zawżdy bywał, Senator quem

Priwilej ex Casimiri M. Priuilegijs in regnic fol. 22.

Nota o Xięzęcy Principiu inszemu Dzierżeniu Piastowskiemu z Rycerskiemu Mieszkowi Instina Vladislaui etc

Mauores

Electio

Maiores nostri præsidem libertatis atq; custodem esse voluerunt, ea ratione Regi adiungitur, ut custos is sit, atq; vindex illius cupiditatum, ac vt in sententiis dicendis Regi præeat, illumq; doceat, quod illi pro communi salute agendum dicendumue sit, vt in Polonia Senatus, nihil sit aliud, quam autor consilij Regij, atq; illius moderator quidam, ne nimia potestate ex custodia publicæ libertatis ad curvationem suorum commodorum Rex noster depellatur. Equester vero Ordo specie quadam popularis potestatis, tam Senatorii Consilij, quã Imperii Regii, pro rata parte, ideo factus est particeps, vt nihil eo inuito, neq; à Senatoribus neq; a Rege statuatur, vt id ratum solum in Polonia sit, quod volente eo, suadente Senatu, ac ipso Rege edicente statuitur. Niebayze vkazą nowi Juris Repertores kędy wtem kupmie rada Senatorska, albowiesli była, ziakq fundamentow Principalnych Wolnosci Stanu Rycerskiego, kędy to było in deliberatione publica, gdy ortem na Seymikach conclusio Stanęła, ze sie Krolowey Jeymości samey pierwszey w koronie wyłupowac Ziemskie dobra godzi, Ktym Stan Szlachecki vrzekał, ed in angustias przywrocic. Ffiesli na to zezwolenia powszechnego nie było, Niekiedy skodzi, quã temeritate quo Legum contempsit, ea nouitas Stanęła. Powiedział quondam iedyn Polski Senator, Polonid incommoda, quæ illi euenirent facilius corrigere posse, quam libertatem semel amissam, quæ fide Regum continetur recuperare. Niebyła ta

Orichouig in Oratione in Leges et statuta Prussii ad Equites Polonos.

Senator custos est libertatum.

Equester Ordo est particeps et Imperii Regii et Senatorii Consilii,

Inuitis Ordinibus et non cauis Senatu Senatoribus

In Annali Orichouij Polonicis Palatinatus Cracou. fol. 90

Szkodliwa

Nouitas krolowey Bony my. kuponanie dobr krolowey

Szkodliwa ani tak niebespieczna Koronie y Stanom Slachcickim ona Nouitas za krla Zygmunta pierwszego wykupowanie krolowey Bony a possessionibus bonorum Regalium, w ktorych trudna miała bydz haereditas Regalis, Boiusz był wniec krolem Polskim do Dzicdzictwa Stanął, on zastąp Statut Alexandrow, iako sie ostrzey opisało oznaczonym Dzicdzictwa krolewskiego zdobr krolewskich, a przecis iaki ztąd był metus Reipubcæ, iakie pericula, do iakiego to przywiodło Aktu były to zamieszania, y Swiadczey o tym Sprawa ona Wotorha wysprawa, w ktorey oraz y krol y Senat, y wszytko Rycerstwo cum tota Republ. mało niezginęły. Cui e-

Dlatego tu mult wielki podel worem

Libertate amissa vita ingrata

nim amissa libertate vita chara esse po-test. Swiadczey testonis illius sensus communis co o rey nowosci rozumiała Xięga, powiedział onicy Dębinski Walenty in maximo toriusq Poloniæ Conuentu ad Leopolim Reginalem (inquit) Mtem multa Bona Regalia redemisse scitis, quos Præfectos, quos Magistros Vrbibus atq; Oppidis redemptis præfecit homines partim peregrinos, partim nobis incognitos partim ad eas præfecturas gerendas, qui in illa prouincia non tantum possessionis habent, quantum liceat illis pedem ponere. Quo fit vt ad inferendam nobis iniuriam promptiores sint. Quid enim facias illi, qui præterquam quod impossessionatus sit, nil citationes, nil publicum ius metuit, causa omnem ad Reginalem Maiestem citatus rey, cit, Ita authoritate sua Mittis interposita multi voluntatem prosequendæ litis cum spe obtinendæ amittunt, & in optima sua causa litem, deserunt. Podobnego cos iest w Dekrecie onym Tribunalskim Videc dacuy illus Tribus. Lublin

In Annali Ordowy Valerian Dębinski fo. 171

czy sie wnim, iakoby Commedia iakas ex hæret, post donationem quasi pro re sua ageret. Bo donacia dekret poprzedzitso, pater ex actu præcurso, spytacby litigantes, czyia sie tam na ten czas Inscripta, kiedy Actor sub nomine suo in Rem Reginalis Mtis Zrobił z Zygmunt, o ktorey dekret iest exequutiq. Spytacby sie,

przepytacby sie

niepryzsłoh komu authoritate swą Mitis, interposita, woluntatem
prosequendę litis, cum spe obtinendę amittere, et in optima sua cau-
sa litem deserere, albo ieszli to na on czas niebyło, czy na potem
niebędzie, ? Pisze de Pericle Athenienssium Arystotes, że mu
wiele nalezało ad confirmandum eius Principatum ut diminuenda Are-
opagi seruitute, takim Mistrzem wtem strangt, że Plebem Princi-
pibus coequauit, et modo hoc unia Summis commiscendo authoritatem
Areopagi diminuit. J tu tosz Misterstwo. Bo w Jurisditią Stanu,
chcą prowadzą personas quas iuri parere nescrunt. A unasz
w Polszcze ut illo ad Leopolim Conuentu ponieważ Piotr Zbo,
rowski Castellan Małogoski ad Senatum nomine totius Nobili
tatis, Illa (inquit) omnium fallubberrima & exlitus
delapsa lex est, Vt omnes æquales in Republica
simus, et vt vicini nostri æquitate Iuris vt con
ciues colligati interè se sint, de genere Ducum
nemo in nobis sit. Nihil in hac Republica possideat,
Sapienter hic Maiores nostri viderl malam esse in
Repubcă pluralitatem Principum, sed eam esse Re-
mpub. optimam, in qua vno legitimè et secundum
verum nostrum Imperium tenente, cæteri obediunt
et inter se æqualiterè viuunt. A teraz in hac Jurisdictio-
nis perturbatione, kto nie, iako Trybunat vltima salutis Nobilium
Anchora pondus hor wydzwignie? iako in portu Vem Saluam zatrzy-
ma, ponieważ personas, quas Juri parere non consueuerunt, Nobilita-
ti, quas iuri subesse coequare difficile & periculosum est. Dlatego po-
trzebo, aby temu teraz wczaj Ręką za bierata. Bo zastawzasz
wrzody trudno leczyc przyśodzi, Dlaczego tak wonem wykupu
wania krolowey Bony Dobr krolewskich chor nie odziedzictwo
wiek on wzumiat, Zacno wywozumier zmony onegosz kastellana Ma-
łogoskiego, in illo eodem Conuentu ael Leopolim. Euersa (inquit)
et sublata sunt omnia &c. Possessionibus nostris eiicimur,
et ea quæ habemus in vicinitate Regalis Mitis, inquisitiora possidemy
& adhuc uos tantis Reipub. iuuandæ incommodis tempus non adesse
contenditis,

Periclis ars commiscere interiora maioribus,

Tribunat vltima Nobilium Anchora

Item ibidem

& certe si.

Moderamen antiqua Regiminis Poloniæ.

Officium Reginarum

In Plebiscito Nobilium ad Leopolim Anno 1537 Vide Plebiscita Inter Annales Orichi fol 272

In Privilegio Jagellonis Steph. Patul. fol 347

et certe si nos amor Patriæ, et aliqua Reipublicæ tangeret misericordia, hanc causam non prius è manibus dimitteretis, quam ita Reipublicæ vulnera sanaveritis, &c. Itaq; hac eadem moderatione et continentia Regum Vxores in hac Repub. vivere soleant, & sic ingrediebantur in Poloniam, non ut in ea regnarent, sed ut consortes Regalis thalami fierent, Nulla penes has publica potestas, regimen publicum nullum, & breviter hæc illarum summa erat Philosophia, ut ira commotum Regem, contra subditum placarent, et dum ad misericordiam deducerent. Sed non strictis temporibus omnia secus eveniunt, tantum Regina potest, quantum vult, tantum vult, quantum libet, nullis certis finibus Philosophia, ~~ut ira~~ ejus circumscripta est, sed totam Rem publicam complexa, nullis terminis definit ius suum: hinc accidit, ut metuendum sit, plures duces propediem nos habitur os, quod non temere præcidisse videamur, hinc futura colligite, Regina quatuor habet filias, hæ ut illorum dignitas postulat, Regibus et Principibus dabuntur nuptum: ac putatis has bonis quæ nunc possident carituras &c. &c. Charam habemus Patriam, tueamur Leges, et si quid in eis erratum sit, non dimittamus tempus, sed illud quam primum corrigamus, ne dum tempus ex tempore quæramus priusquam Respub. pereat, quam illi medicinam adferamus. Jerzy, Jest y to rozumienie Communi rerum nobilitatis Consensu in Plebiscito na on czas było krolowi Zygmuntowi Pierwszemu podane Sor verborum tenor. Cosie ty, cze też przecinko Przymierzoni W tacistawa Jagiella [Quod nemini Ducum, & ex genere Ducali descendenti Castra & civitates pro tempore & in duum consevemus,] Krolowa Jey Mć rzeczy nyzkupowac dobra W K Mci Zamki, Miasta, a rzy, macby miała Jey K Mć, aczkolwiek nienawiecznosć, ale do zywota, abowiem nie bez przyczyny tsn Artykuł przeszł Przodkowie nasze v Przodkow W K Mci iest wystuzon, a snac wielcy ludzie Panskie osoby Xiązęta musieli sie byli barzo zprzykrzyć przodkom naszem w Sąsiedztwie sobie vvnem, a snac z bezrzyndy wielkiej

Burellium Galen

Electio.

Inrzeczim zaleni, Jobeigzliwoscig opuscic dobra y poniesbac muszki
dzi: aby J. K. Mść imienia zadnego / ny kupowac nieraczyla, a aby
rzeczyta nyktupic, aby to spuscono kurscg Jey K Mści byto, a Wa
K Mść dzierzec raczyt, y Starostg Swego odradlego, iak indzie
mieć, Ktorzem zazywota Jey K. Mści c mogtyby sie niektore trudno,
sci dziatac kowiek, o sie kazdy snadnie domyslic moze, per alie,
nationem Juris alicuius persond z takiego Kupcy o ny kupowaniu
dobr Krolewskich, przeszt krolowg Boneg, &c. Jn decretis et Con
ctwo rozumienia y Interpretacicy. Stangt alesz publica in remedi stitutis Sigismun
dium illius mali decret Seymowy ea verborum Serie, Cum ita Petricovi Anni
Regni Reipublicae rationibus postulantibus vetari non pu, 1538 fol 73,
tuerit, quin aliqua fierent contra leges constitutiones Regni, quas Item Privilegius
publicae vtilitatis causa institutas parere publicae vtilitati, atq; ad lib. 1 Cap. 2 Art.
nouos casus temporum, nouorum Consiliorum rationes accomodari, LIII fol 3.
non inignum videbat. Perspeximus eam rem Nobilitati Regnino,
stri molestam accidisse, quod vereretur ne sepius esset à legibus
istis et Constitutionibus discessum, ne quis postea nostri dissimilis Janus zowski
oriretur, qui non ex Regni Reipublicae commodo, sed ex libidine w xięgach w Cz
ne sua, cuncta facere in animum induceret, quae non tam licita, 3 o Constytuc
quam animo suo essent collibita, Legesq; et Constitutiones Patrias Lib 18 fol 157,
arbitrio suo sibi mutandi violandiq; suo exemplo, potestatem Nota
dlatam existimaret. Quae quidem res cum omnium Nobilitati Stor Statuto quo
Regni nostri vsq; adeo molesta esse coepisset, vt per Nuncios suos, correxit errorem
quos ad Comitia, quae Petricouia per nos habita sunt miserat, su- nieżeby hi
plex à nobis Contenderet, si quid contrà Leges factum videri posset, krol Zygmunt
nobis ad Regni gubernacula sedentibus non id quidem, vt rerum ani krolowa
tum esse vellemus, sed prouideremus & caueremus, litteris et Roma
Constitutionibus nostris, nunquam nos nostrosq; Successores Polonie
Reges, deinceps quidquam facturos, quod Regni legibus Constitutionibusq;
aduersaretur. Nos qui ne ante ea quidem, nisi grauissimis adducti
eti rationibus quicquam passi sumus, quod cum Regni Constitutioni,
bus pugnare videretur fecimus non inuiti, vt precibus eiusdem No,
bilitatis Regni nostri, quae non visa sunt, ab aequitate abborrere, lon
cum daremus, atq; his litteris nostris et Constitutionibus caueremus
et polliceremur, nunquam nos nostrosq; Successores fieri quicquam

passuros in quo

passuros in quo Regni Leges Constitutiones, violatæ videri
possent] Uważywszy Statutu tego ostrożność, przypatrzy-
wszy się iey ponderi, & verborum gravitati, każdy w nim dbazy
na to teraźnieysze Dobr Slacheckich wykupowanei, (asne vatici
nium iakoby Duchem Prorockiem odpowiedział Serd. Zyg.
gmunt, że miał bydź ten czas, quando non ex Regni, Reip. publicæ
commodo, sed privato arbitrio malis exemplis, et prava Legum
interpretatione, miano wolność uciskać Slacheckę, Bo przey-
zrawszy Seymu onego, na którem lex supra allegata stanęła
Statutorum Seriem, Nie się na on czas Rzpltey nieprzyiacielu tak
szkodliwego, iako ta teraźnieysza nowa in Bonis Terrestribus
Regalis Superioritas, a przeciw dobr de minori periculo Serd. Zy-
gmunt Pious] Perspeximus eam rem Nobilitati Regni
nostri molestam accidisse, quod verentur, si forsitan esset à
legibus ipsis & Constitutionibus discessum, ne quis postea nostri
dissimilis oriretur, qui non ex Regni Reip. publicæ commodo
sed ex libidine sua cuncta facere in animum induceret] Ale
ktoż nienawidzi effectu tego vaticinium in illa maxima dissi-
militudine między wykupowaniem K. Rolowey Pany Dobr Ich
Mciów, za wykupowaniem teraźnieyszey K. rolowey Jey Mci. Dobr
Slacheckich, między wykupowaniem dobr dożywotnich, a wykupna
niem dobr wieczystych. Quanto enim periculosior est Re-
gno Seredicitas, quam adultalitas, tanto maior est illius fau
ctor à præsenti dissimilitudo. Tacżem ktoż nienawidzi, że
non tam licita, quam iuxta Sor Statutum eorum animo collibita?
ktoż nienawidzi, że non ex Regni commodo, sed ex vili privato
procedere? in rebus autem publicis, nil vile existimandum est, quod
vni tantum commodum, omnibus autem periculo? et quo communis
Laudem dignitas, tacżem że Rzpltu nie tylko pustym & nevum
Regum Seredicitatem z Krolestwa Polskiego zniosła? Ale y
przeszłe, iako się pokazało namnieysze Seredicitatu wykrzyczała,

Vaticinium

Privilegium vindem

ktoż tego

Electio.

Ktosz tego nierozdzi, ze krolowey Jeymści niegodzi się w krolestwie naymnieyszego do stanu Dziedzictwa, Nil enim in Imperiis odiosius, nil subditis molestius, quam introducere nouationes, quibus Reipubl. dignitas, & morum leguing, antiqua euertitur autoritas. Niemoże tedy ta Donatia Zywiecka w dziedzictwie krolowey Jeymści zostać, sine maximo praeiudicio et grauamine Reipublicae, Boresse in damnum & in detrimentum Stanu Slacheckiego, ad Innouationem Iuris Communis & publicae libertatis non ex Regni Reipublicae commodo, sed ex priuato vtili ad collibitum tantum animi Stanęła, vsurpuiąc sobie potestatem leges et Constitutiones Patrias propio arbitrio mutandi & violandi woney wodzie na swiatosci, quae [Nescit abstinere a vetitis neq; debito modo gaudere concessis Laudabilia Statuta in abusum damnabilem deducens] Bo ieśli prawa insze in rem krolowey Jeymści, dor mniey Rzeczy pospolitey szkodliwe sine autoritate Reipub. Stanąć niemogły, iako [O prawa] ktora asz wtenczasem polskiego Roku post Contractum Matrimonium za Rady Panow Rad koronnych y poznodszem postow Ziemskich Stanęła, wz [Warunek Summy Dziesięcia tysięcy na Oniskach] W wielkim X. Litewskim, asz za powszechnym zwoleniem wszech Stanow y Postow Ziemskich zatwierdzony y umocniony iest, A czemusz ta hazarditas, in qua summa periculorum Reipubl. versatur, & in qua tanquam in illa Pandora Hesiodi omnia Reipub. opprimentia mala sunt inclusa? czemu priuatim, czemu ad collibitum proprium za zmiszczenie Stanu Slacheckiego ma bydz dostawana, Prawo byto Pomste, ktore u Pogan, Quod in bonis populi scripta essent, ea sine decreto populi alienari non posse Zazyt tego prawa Radzimit Woiewoda mileński na Seymie, Anno 1563 przeciwko krolowi Augustowi, con

Boterus de Politica Illustri. lib 2 Cap 7

Stat. T. Prim. Const. Casimiri III fol. 357

Const. Anno 1609

Const. in Lit. Ao 1616 fol 92

LEX Vniuersalis

contra Senatum

Nicol. Radzi wił Palati. Vilnen. in manu Scrō.

trzo Senatum Regni, y contra suum Absolutum Dominum w Tractatach o Unicy y powiedział, Że Król Jagiełło gdy swo ie maiętności do Korony przyłącał, sōr był Dziedzicznem Panem, tedy iednak swoie Dziedziczne państwa przyłączał, ale naszych niemogł, Bo my mamy swoie hereditates, krwyc zaci dzn Xiędz Litewski sōr się pisze hæres Tytułem et Dñus niemoże nas y maiętności naszych, żadną Donatią bez pozwolenia naszego nikomu oddać, in priuatis enim Licet sit Dominium Principis, proprietas tamen est subditorum, quæ ipsis inuitis adimi non potest, nam quisque est rerum suarum Dñus et arbiter. A czemuż tem Prawem Stan Szlachecki wol, ny, z Swobody swoiey bespiecznie zażycie nima w Wol, nem Królestwie, że niemoże Prouisio per Leges ipsi ex an, tiquo ordinata od K. Jey Mści bydź wykupowana. Bono,

Lex Alumicj pat. Nobili tat. Polonæ.

rum Nobilium, non debet nec potest esse diminu, tio, Quæ enim in bonis Equestris Ordinis scri, pta sunt, ea sine consensu eiusdem Ordinis alienari non possunt. Boby wtęż wielki gwałt odnosił musiał Stan Szlachecki, y dlatego że publica sine priuatorum salute salua esse non possunt. Kładzie to ieszcze ieśli Królowi

Herb T. Taxa trō Fundorum fol 484.

Jeo Mści samemu [Qui multa fert onera in su, stinendo Statu Regio et expediendis Reip. negotiis et qui pro Officio ac debito suo proq virtute ac benignitate Regia nunquā deesse solet, nec unquam deesse debet, viri, bus & facultatibus suis defensiōn Regni & Subditorum] Nie pozwolito Prawo pospolite in Do, mu Regalibus nad spisanie dawne prowentow prywatnych przyczyniać ne tuitiō Regni diminuatur, do czego speciali ō Aeconomiali Constitutione obowiązał się Król w tali tenore [O Economicy nad te ktore są w Prawie opisa,

ne niebz.

Electio.

ne, nie będziem przyczyniać, przyczynione z niesmy] Ratia taka iest, quia [Bona et possessiones mensae Regalis, ne dum pro persona sua Regia, sed et pro tuitione & conseruatione Regni totius sunt a principio ordinata] Tosz pewnie eadem ratione y Krolowey Jey Mći nie godzi się in bonis Terrestribus diminuere Regni defensionem, nec vltra reformationem Domus Nuptiale Prywatnych prowentów, z Wtasca z ucisku stanu Stanu Siedleckiego przyiąć nie może. Bo przed tym wszystkie insze Matzonki Krolow Polskich, w tych rysko prowentach Inszcy stany zadowywały; a Prawa tak mowią, non esse recedendum ab eo, quod dici cepit visum est. Wiąc do tego iesli krolewiconi Jeszcze Wtady stanowi Reipubłą Jeno merito, nie godzi to się priuatne przy dobrze ad Prouisionem Regni, aż za pozwoleniem Rzpty o czym tak Constitutia mowi [Czyniąc zadanie wszystkich Stanow dosić, a bysmy Krolewica Jeszcze Wtady stawa Syna naszego dostatkami na opatrowanie Stołu iego ratowali, tedy vacat dignitati ipsius consulere dac pozwalamy] Jeshi to krolewiconi iednemu priuatim nie godzi to. A czemusz się to młodszym Krolewicom godzic ma, ktorem wszy Donatey Zymiechiey Jus Succ cessionis in enunciationem libere Electionis expresse prouisum stoczitum est, A na ostatek pomiewasz Krol Jeść P. nasz Mił. pierwey w Opiekę swoią wziął raczył Rzpte y całość iey nisz Krolową Jey Mć Matzonkę swoią, to też pewnie pierwey Rzpty całość opatrzyć powinien, niżli Krolowey Jey Mći przyna, ny pozytek, ponieważ by to może oprimo Jure sine offensione ne vinculi Matrimonialis. Offensio vero Reipub. nulla tenus fieri potest Sine Lasione Conscientiae, Cui enim quis prius obligatus est, ei prius debet, Liuius opisuiąc Senatu Rzymskiego

const. o Accessu Ann. 1607 fol. 2.

Const. J. Bona fol 52.

Const. An. 1620 fol 9. J. Ordinatia prowincyey od Mostwy nie cuperowanych.

deliberatią

Liber Regis

Deliberatio de auxilio Campanis contra Samnites ferendo, pri.
Prius vinculi, kmo to Prawo opisuie. Etsi magna parti Urbi maxi.
excludit. posterg. ma opulentissima Italiæ vberrimus ager, Marig. pro.
Liwig lib 7. pinguus ad varietates annonæ horreum populi Romani fo.
re videbatur, tamen tanta vtilitate fides antiquior fuit,
respondit, ita ex auctoritate Senatus consultus, auxi,
lio vos compari dignos censet Senatus, sed ita vobiscu
amicitiam institui par est, ac qua veteriorv amicitia
& societas violetur Samnites nobiscum fœdere iunct
sunt, Itaq. arma deos prius quam homines violaturu
aduersus Samnites vobis negamus. A stuszni to homu
sie kto pierwey dotrzymał, tymu pierwey powinien. Mow
ze cale stac Małzenstwo K. Jmci cum restitutione bono.
rum Equestri Ordini ademptorum, a powinnosc erga Rem.
publicam. Sine restitutione nierwem iako cała zostawnie,
Bo kiedy by Tutor y ni tueri debet ad faciendum de,
trimentum in rebus pupilli, komu pomagał pewnie zeby
omni Jure iudicaretur, autor & reus damni pupilli &
ad recompensam tenetur, K. Jmć y Rpte y Krolowey Jey
Mci Panicy Małzonki Swey Opiekunem iest, kiedy
Krolowa Jeymć czyni krzywdę Rpte tym vrykuiowaniem
Dobr Stadeckich, pewnie ze K Jmć & ex conniuentia & ex
participatione eiusdem possessionis, musi bydz particeps eius.
dem damni. Maritus enim & Uxor bona inter se possident
indiuisa. A prawa to mowią, Quod tutori nec ipsi
Spec. Sax. lib. per se, nec per interpositam personam emere licet,
1 art. 31 fo. 70. res pupilli, ergo multo magis non licet damnificare
ergo sicut tutella, ita Reipubłcæ procuratio,
non ad eorum vtilitatem, quibus est commissa, sed
ad eorum qui sunt commissi gerencia est. Tych tedy
praw tak iasnych pokazuie, sie ze donatia ta Zywiecka in euer
sionem wszystkich fundamentow Swobod y wolnosci Stadeckich do

Stana iest

Electio.

stana iest nimo Wszelaką Słuszność przeciwko wszystkim Pra-
wom koronnem, Z tych praw pokazuie się że ad subsistentiam za-
chnego fundamentu z Prawa pospolitego nicc niemoże, pokazuie
się y to do ktorego zmierza celu z tych Praw, pokazuie się y
to co krol Pan y Opiekun Rzeczy o Senat Stroz iey co stan
Rycerski Imperii Regij, & Senatory Consily participes, ad
recuperationem amissorum Sobie y Rzeczy powinien? bo iako
Przodkowie nasi, godni są wieczney Sławy, Tak bądź nam
Rzeczy Oyczyzny naszey takimi Swobod klynotami ozdo-
bugmy, Vnionum Vinculus nocnie Skwierzbrong, dismembrationi
minime obnoxiam. ab omni Seruitutis iugo liberam pocha-
Jakbysmy godni byli wiecznej Sromoty y Hanby, gdybysmy to
potomstwu naszemu zgubili. Bor tesz nas posteritas bę-
dzie wspominała, y mogłby potem o nasz mowic Boday
się tacy Nywolnie nierodzili.

Ale rzecze Kto.

Wstakze tesz to iest Jermin, albo Reguła Prawna Specul. Sax.
Erubescimus sine lege loqui. Ergo gu- lib. 1. in gloss.
rum in legibus Regni expressa non est prohibitio, fauta, ac, Prologi fol. 9.
cusari non debent, Kimasz tego nigdzney w Statucie ani Erubescimus
w Prawie koronnem expresse zeby krolowa Polska maiąt- sine lege loqui.
ki kupowac w Koronie niemiała, nieszkodzie tedy sine le-
ge ô to Zydowskie kupno krolowa Jey M. molestuią

Na to się tak odpowiada.

Prawda ze iest ta Prawna Reguła, sed maiorem habet
vim in eo, vt erubescamus sine lege, ż tanto magis contra legē
facere, Bo tesz to iest praeceptum Iuris praeceptum,
Quod nihil asserere presumamus, nisi quod confirmare possimus
aut authoritate legis, aut authoritate Consuetudinis, aut authori-

tate Statuti

tate Statuti Loci Singularis, Jzas daley mowi tosz Pra-
wo. Nostrum non est Jus extendere seu pro-
ducere, imo nec distinguere debemus, vbi lex
non distinguit, quia Jura quæ non apparent
non sunt. Ale daley odpowiadaiąc na tę quæstią, sy-
ta sie Lipsius, zkąd sie tacy ziawili Doctorowie, Et vbi
isti (inquit) Doctores noui quibus nec Jura, nec
fides, nec vlla firma pactio est qui aures Principum
venenant et suadent, vt omnia recta et honesta negligant,
dummodo potentium consequantur, et semper aliquam callidi tatis
speciem Iuris imponant, Tam ieś do rego, virtutis et veri-
tatis Abiszrza odrzygow, ktory dla ucide dowodzi iys, qui
in dignitate sunt, turpius calliditate honestate circumuenire aut
ladere, quam vi aperta. Jtak concludnie. Apage ite istos
ô Reges. Kiedayze bądź tacy Sumowcy, ktorzy to
kupno tak bądź legitimowac, ze huius expressa non est in legi-
bus prohibitio, sed non sequitur inde, zeby sie Krolowey
Jey Mci miało godzic wykupowac z Laciebakie maiętności,
to iest in volumine Legum [Expressio eorum quæ
de iure tacitè insunt nihil operatur] Kiedaize to
tak będzie, non est in iure expressa emendi concessa facultas,
ergo emere non licet? Nihil enim asserere debemus nisi quod con-
firmare possumus? et quæ in iure expressa non sunt, de iure
fieri non debent, o tanto fortius, quanto maiora pericula
ex hac emptione, dum facta est quam ex eo, si non esset con-
tra Fundamenta Libertatum promanat, sed maiori Romi
Juris repertorum satisfactioni przypatrzyc sie, omnino potrzeba,
dlaczego takiey in legibus Regni de Casu hoc, nimasz expres-
sey, pewnie ze nikt inszey mienaydzie przyczyny tylko tę ześ
tego nigdy zadna Krolowa Polska nieczynita. Bo Statut

Lipsius Politic: lib 2 cap 9 fol 94.

Idem ibidem

Herb. Tsprint. fol. 462.

Koronny mowi

Electio.

Hab. I. Lex.

koronny mowi.] Eorum casus, quæ frequenter, nonquæ raro accidunt Legibus definiuntur.] Hoc ergo est per firmissima Lege prohibitoria, quia Sor nunquam fuit, Actus autem Regno et Reipubl. damnosus, qui nunquam fuit operatus, ob id ipsum, quod Jure expresso censetur esse prohibitus, Sicut enim in Actu Licito, consuetudo agentium illi actui dat Legis vim et stabilimentum, Ita in Contrarium Actus damnosi nulla operatio supponit eius Actus prohibitionem. Jeszcze daley przypatrzyć się potrzeba, dlaczego krolowey Jey Mći w koronie Dziedzictwa kupowac ich niegodzi, pewnie ze dlatego, dlaczego niegodzi y Krolowi Jeymci Jamsmu. Ne ipsorum emptiones transeant in Successorum hæreditatem, quæ electioni Liberæ est contraria. Aisz hutem, quæ electioni Liberæ est contraria. Aisz huius to krola Jeymci in eundem dirigitur scopum, vt patet ex contextu Donationis in quem dirigeretur emptio krolewey Jeymci, vt scilicet Successio empti transeat ad illorum liberos, ergo prout Regiæ Maiestati, ita nec Regnali licita est Emptio respectu eiusdem finis, Ad quod enim prohibentur omnes vi obligus, Gdzie ich niegodzi wnisc Brzmą, tam do pewnie niegodzi przez Mur, iako prawo mowi, Tutor nec per interpositam personam, emere potest res pupilli, quod enim per principalem non licet, id per accessorium nulla Juris interpretatione licere potest. Nam vbi statutorum sensus clarus, ibi nulla subsistates locum habere possunt, etenim, si Statuti sensus clare videatur, Satis ergo expressa prohibitio est vbi in contrarium nullus probatur, Actus, et vbi manifesta in principali patet prohibitio. A nacto ieszcze exspressa prohibitione do tego nieprzeszedł czego rzeczą sam po sobie nieprzeymuie, Powiedzieli to oby fundamentis Libertatum manifeste contrariatur, A na ostatek wiele znaß w kazdey rzeczy iest. Quæ licet in volumine Legum expressa non continentur, tamen vel quia ex aliis deducuntur Legibus, vel in eis insunt, vel Scripta aut responsa

Jus Sax. lib. 1 Art 31 fol 20.

publica

publica pro consuetudinibꝫ et Legibus sunt declarata, tan‖quam in Legibus expressa obseruantur.

Wielie w Statutach Ko‖ronnych rzeczy wyrazonych nimasz, ktore Rpta za Prawo ma, y zacho‖wuie.

ELectionem Henrici Regis Osio Cardinali opisuie Stanislaus Karnkouius Episcopus VLadislauiensis. Pisze iuo lege, czego ia in volumine Legum nigdzie nieuidze, ze in electione Regis, Cardinalibus przytomnych adesse nowolno. Licet, Et potens quidem (inquit) Piastorum factio przesertim in Maiori Polonia est, sed miro à quibusdam artificio elusa est, nam cum przeciwni, eius factionis viros non nullos illustres, nec tamen eos quos animis designauere nominarunt, quidam ex Gallicis, vt personam deligerent, se quos hac przerogatiua vti velle proclamarent, ita vt numerus Pastorum ad duo de triginta excresceret. Quamobrem vti in Senatu sunt pronunciati, visu sunt ab omnibus excepti. Interim autem Zamoscius Capitaneus Bełzensis non cogitatu quidem, sed oppressura eos aggreditur, Oratione, vt se omnes hi Prastones Suscepturi sint Regnum, si ita Deo visum fuerit publicè declararent. Si ita facient (Austris ab vrbe excederent, cum illis qui Regnum ambiunt Electioni sibi interesse non Licere censent, Nieboyze mi to kto ukaze expresse in volumine Legum, illis qui Regnum ambiunt Electioni viteresse non Licere. Pewnie do tego expresse inter

Stanislaw Karnkowski in epis. ad Osium Card. lib. 3.

Leges mht.

Electio.

Leges nikt nienayduie a przeciw to pro Lege firmissima fuit obseruatum, & non sine ratione. Formidolosa enim res est Candidatus presens et potens: Bo ktoby mu smiał in faciem resistere? ktoby mu smiał iego decreta (iako to in Electione potens bydz musi) facie tenus obyczeie? ktoby mu smiał vrzecz czcedere ex Castris, gdzia Regnum ambis? Abyliś by tam Libera Electio gdzie to iednych metus, w drugich veuerentia, w drugich ten gdzie to iednych metus, w drugich veuerentia, w drugich accepta beneficia, albo in se obligi, y respecty liberam includerent vocem, ktoby mu przeciw smiał rzecz, iestes inabilis ad Regnum? Boć contra przeciwstum Juris per Sacredotem pretensie ad Regni Dismembrationem sposabiana Jasna tedy rzecz, ze wiele rzeczy w Statucie mi nasz opisanych, ktore ex Legibus aliis per deductiones pro Legibus obseruantur, iako to de Candidatis Regnum ambientibus zmiskad inąd nym zdaniem nie idzie, tylko ex consequentia Legis de Litigantibus, gdzi ex ea Lege teneatur a Iudicio recedere, iako otem mowi Statut Kazimierzow. I Quod si altera partium vocata se presidentibus non exhibuerit sine quouis casu impedita fuerit, et tribus vicibus euocata, tunc nox pars aduersa, quod fuerat presens de auclientia remoueatur. I co potrzeba Constitutia o Tribunale iasniey declarowała P rzywoto waniu aby żaden niezostawał oprocz tych ktorzy do tego Sądu są przysięgli. I Albo vięc resli nie zkty Reductiey znyczay ten Electionum zachowywać sie tedy pro dobro: quod est possibilius ex Responso Sigismundi Primi Oratoribus Ducis Prussiæ super Facultate eligendi Regis dato.

Vide Const: 1601 totam Tit. Nayprzerwey rzadnek wolney elekcyi takie czynimy.

Multa non sunt ex codice scripto.

Herbart Titulo Judicia fol. 222

Const: Anni 1577 Titulo O sądzie Tribunalskim paragraff Bespieczeństwo Sądowy Seymowy fol 166.

Responsum datum

Lect

Libera Regis

Responsum datum Oratoribus Ducis de Prussia super facultate eligendi Regis.

Pritusig lib 2 Cap. 3 art. 3 fol. 781 Gest in Cap. Corp Christi. Pol. fol. 239

QUod Legatio Illustrissimi Ducis Prussiæ inprimis continebat de facultate eligendi Regis super eo negotio, Mttas Regia una cum Vniuersis Consiliarijs suis singularem in se & Regnum suum propensionem illius Illustritatis: proinde cupiens illi hac in re ex animo gratificari reuoluit, Maiestas sua vti se facturam receperat. Cum Jura & Priuilegia, tum vero acta & Consuetudines Regni veteres competentes adeo diligenter cautum & obseruatum esse omni tempore ne quis alius excellentioris Ordinis præter Consiliarios Regni Jus eligendi Regis haberet. Et etiam & Duces Masouiæ, qui Principes erant Indigenæ Regii & vetustissimi generis, vt denig & Filii Domini naturales huius Regni post obitum Patris, neq locum, neq vocem eligendi Regis habere potuerint. Sed et Magistri Prussiæ, qui Imagia Terris & Regno Poloniæ præstabant, non solum vt Principes, sed etiam vt Consiliarij Regni, qui pari modo loca in Senatu habent, hoc ipsum Jus Electionis obtinuere non potuerunt. Proinde cum Illmus Dominus Dux Prussiæ vt prudens Princeps satis intelligat, nihil esse perniciosius, in omni Republ. quam aliquid aduersus Leges & instituta vetera, perpetua serie ex vsu approbata committere, neq aliunde grauiores casus et perturbationes oriri, boni consulere dignetur eius Mttas, quod Maiestas Regia & vniuersi Consiliarij Regni qui eius Mttæ integerimo animo afficiuntur non possunt, eam rem vt insolitam & Institutis Regni aduersam

Filij Regis neq Locum, neq vocem in Electione habent,

concedere

concedere, præsertim cum id, in omnibus Conuentis exigant vniuersi Regnicolæ, vt nihil aduersus Jura, et morem Regni veterem statuatur, neq; mirum aut indignum videri debet, eius Mtāti, quod habeat suum Locum in Consiliis terrarum Commitiis et Conuentibus Generalibus ad Electionem Regis non pertineat, cum itidem non pertinebat Antecessores eius Mtātis ac Duces Masouiæ, et sic mos et vsus in hoc Regno ab initio susceptus et obseruatus, sed et in Germania vbi vigent leges Cesareæ, non omnes Principes Jus habent eligendi Cæsaris, qui Locum suum habent in Conuentibus publicis, sic militer in Regno Poloniæ, et alibi quod notius est, quam vt explicari sit opus, alioquin nisi res esset aduersus Jura et instituta Regni, quæ Maiestas sua nollet vlla in parte turbari vel labefactari, Libentissimo animo Mtātis suæ et Consiliary vniuersi gratificarentur eius Mtāti, propter eximiam illius erga Mtātem Regiam et Regnum eius, quam ordines agnoscunt propensionem et obseruantiam, neq; vllo pacto sibi aliter eius Illustritas persuadere cligneretur. Ztego respondzi na bayzy sie to iasnie, ze w koronie wiele rzeczy iest, ktore wzny. caiacd samych, ktore licet non sint in volumine Legum pro fortissimis tamen Legibus obseruantur. Jako naprzyklad nieday owo ukazaq w statucie co on zawzny Plebeius Jakob ze Zrina Gnieznienski Arzybiskup w Ladyslawowi Synowi Krzywoustemu mowił, iako pisze Historyo. Viue, bor adhuc (inquit) Iacobus Archiepiscopus Gnesnen. sis, Plebeius quidem sed venerabilis et pius senex excelsiæ animi. Is igitur Cupiditatem vLadislai ferocis et cum optimi Principis Boleslai Krzywousty filiorum, tum Pau trid inclignam et calamitosam sortem miseratus, salvo Pontifi

Cramer. lib. 6. Hist. Pol. Tom. 2. f. 49

cum cultu

cum cultu et Insula, quo augustiorem speciem Principi exhiberet in-
dultus & carpento in Castro, & vrg ad ipsum Territorium Vladislai Ve-
ctus, Principem nefarijs captis admonet, negat esse boni Principis
Patriam à qua in Lucem editus, indulgenter educatus, & ad sum-
mum honorem Cuentus, sit externis armis hostilem in modum impe-
tere vexare & diripere. negat esse Christiani nomi-
nis fratres coniunctissimos, quos tuendos su-
sceperat oppugnare. (Atu notowac pozytku Dziedzi-
ctwa w krolestwie bella ciuilia & Parricidialia arma) de-
stiteret, ergo captis moderaretur dira et insatiabi-
lis cupiditatis suæ. Nicbay mi to chazo gdzie
to bylo na on czasz expressum in Legibus, co tgn krol
lom mowił Swigtobliwy Patryarcha, kto mu rogamł, ze
mowił, quod expressum in Jure non habuit, a bylitesz tam
na on czasz rozni Disputatores & Consiliary Bo onich
tak Historia pisze, Sententias rogati Senatores
cum stupefacti rei nouitate aliquandiu si-
lentium tenuissẽt: tandem omnes pauci à Cristina
Regina subordinatis exceptis impium Principis Consiliũ
detestati. Jdaley mowi Historia, Non commouit
hæc Archiepiscopi Oratio, quamuis grauis et prudens
Vladislaum, nec ab instituto deterruit. Quod cum vir
Diuinus animaduerteret, quasi minimẽ afflatus è sella
assurgens, quando (inquit) Humana simul et diuina Iu-
ra superbè contemnisset, paterna mea monita proteruè
respuis, DEUS Omnipotentis, cuius vices gero auctoritate
te sacris & Christianorum Dominum tibi interdico
tuumq; caput, et omnium adiutorum et asseclarum tuorũ

Ibidem

diris deuoueo. Sic tum antiqui illius Senatus Seruio Plebeiorum sanguine permixtus licet adhuc non labefactet descriptam illius Sacramenti Iurisiurandi formam. [Quid quid sciuero Maiestati Regiæ Regno et Reipublicæ eâ nocibile et damnosum præcustodiam, et ne fiat me opponam, et illud auertam] Tak sie oppono wał on Senat, tak Reipublicæ auertebat pericula et ne quid aduersus leges et Instituta vetera ac consuetudines perpetua serie ac usu approbatas committeretur præcustodiebat, Simili ratione nimiat z sobą Statutu, (bo go ieszcze na on czasz niebyło) Gedeon Biskup krakowski gdy Mieszka napominał more maiorum vt regnet, et ne quid à libero populo exigat abhorret enim vehementer, animi popularium onus, oneribus, quam Legibus, Statuit, tedy znaczy sie ze we wszytkie prawa w Statucie koronnem są expressie opisane, ozczym iasniey Samo prawo koronne świadczy o przyięciu Mazowsza. Prawa Pol. skiego Verba Sunt (Constitutionis. Drugie tesz accessoria ze kstatten w Polsce bywaią obserwowane, ieno ze ieszcze expresse w Polskim Statucie nimasz opisanych, (To iuż dowod de Legibus non expressis, niedsze by tedy tak było, Ze nimasz prawa temu słowy wyrazliwego, ze sie krolewey Polskiey na potomstwo swe, Dobr Skarbowych kupować niegodzi, ale iest ratia dlaczego, ze tego zadna przed tem krolowa nieczyniła [Eorum vero casus quæ frequenter non quâ raro accidunt legibus definiuntur] A dowod ze ieden, y tenże iest (el acquisita

Hist. I. Iuramenti fol 29

Cromer. lib. 6 Cort. Histo. Pol. Dom 2 fol 103

Const. tit. 157 folio 165

Zadna krolowa Polska dobr ziemskich niekupowała

Królowey

Herb. Tlen fol. 262.

Krolowey Jey Mci hæreditatis, ktory był y Samego Krola Jeo Mci krorym sie to niegodzi bo by tem sposobem Rpte vti priuilegiis gram non vti pupillam tractaret, y barzoby łacno tem sposobem Bona Terrestria in suum transferre commodum priuatum, zaczem y Stan Slaseckí amissi fundorum priuilegiis et possessionibus sublata sua Prouisione, musiałby albo nowego szukać lesbo, zeby go in nouas deduceret Colonias, albo oppressy egestate, musiałby wonsc vltro in turpem seruitutem, y brzydkie sprzedno clostwo musiałoby sie sprzedrześć? bo dla niedostatku wielkie ich nie rzadko stanu swego zapominaią, sed et turpissimè delinquunt. Nihil ergo vnquam in

Leonardy Aretinus Hist florlib. 7

Republica vtile existimandum est, quod sit contra Reipublicæ dignitatem. Dosyć tedy ztąd prawa iest, ze krolewskie w Koronie Dziedzictwo z Dziedzicznem zniesione iest Tytutem, y ze Dziedziczne wszystkie zniesione są z Rpty, zeby iey nietrudnieby Pretensye, ze sie Dziedzictwa krolowi Jeo Mci Jamsmu vti rem pupillarem w Koronie clostac niegodzi, ze krolowa zadna Polska y stanu liberi Reipublicæ stanu Slaseckiego z Dobr Dziedzicznych nigdy przed ten nieuzywała, ze krolewiczow Jeo Mci Successiones licet minus periculosa w krolestwie są abrogowane, Ze krolestwo Polskie in triplici tantum Bonorum Ordinum Regalium Spiritualium et Terrestrium Consisted. Quartum Bonorum Ducalium Ordinem contra antiquam Ordinationem abrog perturbatione status przysłania recipere non potest. Ze krol Zygmunt pierwszy determinauit in Responsione Dui Prussiæ. Nihil esse perniciosius in omni Republica quam aliquid aduersus Leges et instituta vetera per

Spectat Sene

Electio

petua serie vsu approbata committere, ne què aliunde, quam hinc grauiores casus et perturbationes oriri.

In responso Sigismundi Primi Ducis Prussiæ dato, inde,

A iesze to tak determinate, zey dla Xięzat, y dla Synow krolewskich offensiones et Scandala in Republica bydz nimaią. Dosyc tedy ztąd Prawa iest, ze sie krolowey Jeyssłá w koronie Dziedzictwa dostawáć, ani dostanego in Successionem Sanreditariam obracać niegodzi. Quia ex hæreditate sequitur successio, & ex Successione Diuisio, & ex Diuisione, Regni Dismembratio.

Iura Regni Successionem & Diuisiones in Regno prohibent.

Ale zeby sią wtem niezawodzili, ci Consiliarze, gdi tuta potius et honesta, quam speciosa suadere tentatur, iest Prawo koronne per expressum ad casum hunc, Suius tenoris. [Quia corona Regni per has Successiones posset aliquo modo diminui rumpi, vel quouis modo violari. Promittimus bona fide absq; omni dolo cuiusłibet fraudis sub Sacramento fidei nostræ ipsa Coronam Regni Poloniæ semper saluam & integram, ac illibatam conseruare, & nullas Terras, vel partes earum ab ipsa alienare vel minuere, sed eam augere & recuperare] Coz iasniey szego moze bydz w Statucie, iako ta iest, mosebitno, Bo successio et Diuisio prowadzi ab hæreditate, Ergo vti

Herb. T. Alberti fol. 11

Item Priuil. Ludouici Regis fol. 338.

Successio.

Libera Regis

Successio et Diuisio procedit ex hæreditate. Ergo vti Successio et Diuisio prohibita est, prohibetur et hæreditas. Ergo et hæreditatis acquisitio. Ergo et emptio Coronam. [Lex inquit] per successiones potest diuidi rumpi, violari. [Tu w Dziedzicznie Zmarłego Successia Potomstwa Krolowey Jeymć kupiona y nabyta znacona iest, Ergo per hanc Successionem Corona diuidetur, rumpetur, violabitur. Stultum autem est in maturitate mala expectare, quam frustra contra inueteratam optatur auxilium pestem in herba, ergo malis occurendum est. J Polityk takze mowi, Custodia [inquit] aduersus mali Principum opponenda est. Qui enim Rempub. liberam habere uolunt, oportet eos formidines quasdam parare, sed quod longè abest propinquum facere, Daley ten Statut mowi [Promittimus Coronam Regni semper saluam et integram ac illibatam conseruare] Ergo nec vllam occasionem illius destructionis dare vel permittere. Quia cum non prohibet malum dum potest, iubere malum præsumitur, Daley ieszcze ten Statut mowi [Nullas terras vel partes earum ab ipsa alienare] Ergo nec alienare permittere, Anie iest ze to alienationis permissio talis emptionis quę per cessum vel decessum Iuri Successorio poterit aliquando a Regno auelli, Uxoribus enim Regum vti personis Liberis, dum vinculis matrimonij ruunt solumtur, libera est Cum Juribus earum, quo voluerint transitio, et plerumq; in Patrium euertuntur solium, Tak Wrzymiła Katarzyna Cornelia Veneta Cypri Regina w smierci męża do Ojczyzny przyciągała Cyprskie Królestwo Wenetom na prywatney od nich

Leonardg Aretting Hist. flore lib. 4

Aristo. Polit. Cap. 8 lib. 5

Regina Cypri.

stawiły

Electio.

przestawszy prowizyey zostala. Posz uczynila Bona krolowa nasza do Włoch odiechata, rzeczy y successią iey Boris Suis Hæreditarijs Ordinatione Testamentaria Potomstwu zatrudnila. Tak pisze oniey Historya. Regina Bona

In Italia mortua est, thesauris magnis ibi relictis, quos postea magna cum difficultate a Philippo Rege Hispaniarum vendicabant Successores, J dlatego Rzta nasza wszytkie Hæreditatum et Successionum Pretensie in Regno uprzątnęła, zeby kiedy dla niey niebyła trudniona, Mowi nadstatek tenze Statut, Sarnicius Annal. Libro 7 folio 393.

I Promittimus bona fide absq; omni dolo cuiuslibet fraudis] A tu iusz wszytkie subtelności wyparte, obi enim Statuti sensus clarus est, ibi nulla procedit subtilitas, etiamsi Statuti sensus durus videatur, co słowem y Wiarą Krolewską zawiedzono, trudno wto wmieszać iakąś odmianę I Inguibernanda enim Republica honoris curam magis habendam esse quam vtilitatis omnes fatentur.] Jest ieszcze y drugie Prawo iasnie tłomaczące wyraźnie, ex casu simili huic Donationi accedenti. krolowa Bona iako sie otym wyżey namienilo, wzięła to sobie bytadzo przyczynienia prywatnych prowentow inuentarum, ze dobra krolewskie à possessoribus odkupowała y brała ie in suam possessionem, byto znac wtemo prater commodum, y co drugiego magis intrinsecum, Ale iako to postrzedz sie bywa. Quæ in rebus publicis damnosa sunt, ea licet non homines plerumq; tamen tempus rerumq; Magistra experientia retardauit, nec diu subsistere permittit. Poruszyła ta Regina nie- Regina Bona Quoties summi cum laude. Decretum Regis verbum inuiolabile, Leonardus Arretinus Hist. Florent. lib. 7. Idem lib. 3.

Libera Regis.

nimia privati solicitudo Status Regni, z ktorey on ad Leopolim
Anno 1537 wrzą[sic] sie był periculosissimus motus, Leszno ten
Wrzod, Naprzod na Seymie Anni 1539 asz tandem w Anno 1540 huius medicamenti in publicum wyszła descriptio

Statut Bigon primi A. 1540

tali tenore [I] Plurimum interest Regni huius vt ne qua fiat Bonorum præsertim immobilium alienatio, Nos itaq; in posterum rationibus illius prospicere cupientes [Q]uoniam Serenissima coniunx nostra quædam Castra Oppida, villas in Regno nostro hypotecę seu cuiuscunq; Obligationis nomine obtinet et possidet, nec vsu aliquando venire possit, vt hæc ipsa a Regni corpore diuellantur Statuimus et decernimus vt Præfecti Castrorum sint Poloni Indigenæ nec possessionati et vt Regi iurent Castris post mortem Reginæ Regi cedere &c.] Dlatego to tedy Statut manifestè ze przeciwko komu in Jure Statutum, exemptio ei, bonorum exemptibilium denegatur, perpetuitas, Legalitas, ? Dlatemu do tego to. Quod quis à Regno potest auferre, vel alienare ze tego Jure legitimè perpetuo non potest possidere [I] Regni enim huius plurimum interest vt ne qua fiat bonorum præsertim immobilium alienatio] A na ostatek ukazuie to, iako na on czas vsu venire potuit, vt Bona Regalia apud Reginam hypothecata à Regni corpore diuelli poterint, Tak temuż wiecey daleko Zywieckie Dziedzictwo to pod przekletem wieczności ieśli tymu Krolu wczas niezabiorą à Regno diuelli poterit. Bo według prawa Koronnego Jus hypotheces, h[a]reditatem præsupponit alienam, y ma certum suum exemptorem Sanctum, Bo tego ma swoy czas kiedy może bydz nie skuie, ale Dziedzictwo tymu niepodlega, Bo Dziedzic qui iusto

Herburt Titulo Bona folio 45

ex legitimo;

et Legitimo Jure possidet, niemoże bydz przymuszony vt vendat,
nisi quando vult, et cui vendere vult, Takim Dziedzictwem?
Takim prawem? Taką Successią Płasko odeszło od korony ze iuż
więcey nadzieie niemasz, żeby sie do niey kiedy wrocić miało,
Quanto ergo fortius et Jus hereditarium, quam hypotecę,
tanto est Respubica periculosius? y dlatego więcey in hoc casu
consulere Respubicę potrzeba, niż wonem wyhipowania Dob
Królewskich, które per sui naturam alienari à Regno non pote-
rant, competentissima hac lege fuit, et est ad casum presente?
Donationis huius Żywocenskiey? A wszakże iako na on
czasz komunę była barzo niesmaczna, bo iq zaraz inprimis
eius inuenabuly sepultam vx in biennio czyniono, Jako o
tem Statut Anni 1540 mowi. Nos Sigismun-
dus et significamus quod cum in presentibus comi-
tijs recusa essent per nos Constitutiones in proximis
superioribus Comitijs in hac vrbe nostra facte recluetum
fuit nobis in memoriam, quod in ea constitutione
quadam oblivione seu imprudentia fuerunt omissa, quę ante hac
mum in Comitijs Petricoviensibus statuta erant? qua de re, cum de hac
singulos Regni nostri Senatores et Consiliarios rogassemus,
ita esse vna cum vtre omnes et singuli respondernnt, Itaq;
de Consilio eorum et Consensu primum deinde Nuntiorum Terre-
strium eam Constitutionem ita vt fuit Anno superiori prescri-
pta, scribi fecimus. Deinde ea ipsa adscribi iussimus,
quę oblivione sunt termissa Senatores nostri affirmarunt, in eam
quę sequitur modum, Plurimum interest Regni huius,
Tego statutu znaczy sie ta Ordinacia Exemptio nis bo-
norum Regalium a Regali Maiestate fuit, scripta in An: 1538

Statut Exemptionis Bonorum Anno 1540 fol. 11

Jakie Bona zabiegała aby sta tut de exemptionis nie stanął, tak o Żywocie zabiegać będą.

Gruba niepra wię Zapomnie nie Swiecko na Sey mie wszelky po stanowionych

Bo Statutkow

Libera Regis

Bo Statut ten nyzey napisany Anni 1540 mowi, ze
ante biennium Statuta erat. Tor pewnie komus na on czasz na ten
nalezało, ze obliuione et imprudentia fuit omissa, Jak pewnie y
teraz ebor kazdy widzi co na ten Rzecz należy, ne fiat sibi
Bonorum Tyuicea alienatio? bzdby temu ciekawie zabiegac,
zeby o tym na Seymikach naimnieyszey nieczyniono wzmianki, zeby
Artykuluow o tym w Powiatach nieypisano zeby to wszystko in oblivio,
nem, a przeydzieli, pewnie ze wszytkich kownie apud posteros
tatem insignem impingent notam imprudentiae, a dai Boze aby nie
co brzydliwszego. Proinde Senatui & Ordini,
bus Regni interest prouidere, Ne quid
detrimenti Respublica capiat.

Ale konczac rem proponitam Jsz Donatow
ta Tymierka iako sie iasnie pokazało przeciwko
wszystkim Prawom koronnem stanęła, Ze iest proprier
naturalem Successionem liberae Vedrimi contrania Je
Dismembratią korunie gorzi, Jedy teraz to pokazac
przeydzie takim wdzięczności koronnym Fundamen
tem est Terranum & Ducatu,
um in unum corpus trio
y co na mocy Rzeczy po
spolitey na,
Leży

Secundum
Fundamentu

SECVNDVM Fundamentum Libertatum Reipublicæ Polonæ & Equestris Ordinis est.

VNIO.

Vnionis Jus w Królestwie Polskiem, iako pro fundamento ma, **Vnum Regē et Vnam Legem**, Ab vno enim dependet Vnitas, a pluribus disparitas inæqualitas & Vnionis distractio. I tak wcało, ſii nienaruſzoney Korona, a członki zaś Koronne, Ziemie, Xięſtwa, Prowincie, Woiewodztwa, Powiaty, w dzielnoſci ich wſpolnem y nierozerwanem iey zieleniu y związku ſkuteczownie, I dlatego w ciekkiem iest Swobody y Wolności Koronny Fundamentem, Est Sedes tutiſsima pacis vinculum Cum firmiſsimum charitatis Stabilimentum ſolidiſsimū concordiæ eius, ea vis et natura est, vt sit omnium Regni,

Senatus

Vnio.

Sensuum animorum et voluntatum, omnium consiliorum et
Vnum in vnum, et eidem velle coalescentia, iest to on nodus
indissolubilis Gordius est quasi in vno corpore humano, ani-
morum Compactio & conglutinatio. Bo iako członki wszelkie przy-
rodzonem wiązą sie cohærentią vnius cum altero, á pohrywa-
ią sie totius Corporis vniuersalis compagine, tak Vnia ta diuer-
sa Regni membra, Terras, Prouincias, Ducatus fortissimi
et firmissimo mutuæ Charitatis Vinculo, wiązę, trwierdzi, y
zmacnia, y wszystkie te członki, quasi Corporis tegumento, Vni-
uersalną Rzodz iednego całością nakrywa, Takie vniey
tey dał Omen bonum Wielki iedeń Senator, Etsi Regi-
onibus appellationibus uè differimus Vnum tamen
omnes sumus, bonaq; Spes est, Diuinitus nunquam
calamitatis, et mali dcuenturam esse nostram
Rempublicam, vt inter nos Schisma vel dissi-
dium existat, cum scimus nos omnes inclissdubili
vinculo esse coniunctos, Vnitatem enim concor-
dia Charitas, et bonus Orcto comitatur. A-
iako od ciała przyrodzonego by nayminieyszego członka oder-
wanie bez gwałtu, y obrazy ciała onego niebywa, Tak Vniey
tey rostargnienie bez urazy Prawa pospolitego, y bez gwał-
tu wielkiego Rzpty bydz niemoze, Na co zmierza diuisi-
sime Donatia ta Zywiecka y prawie na czwat, na zgubę,
y nawzerwanie iey illa litterali Semita chytrego onego Leska,
per quã sibi currendum Credidit sine Origenorum labe,
et Stramento, relicta certis signis, tantum morlo sibi notis elysey-
ta zawod swoy wynuscila, Jesli widzisz Rzpta artificiosse
elaboratum bot ingenium nieprzyrzeze, y iesli publici instituti

Stanislaus Karnkowius Epis. lib. 3 de

Dlugosz in Eledro. Regis pe cursum eyuorum,

in bar do.

Vnia

in hac Donatione depravationem wezas nieorgdzi, męzny owo y trudny byt wszet, **Nodus Gordius**, notabile vinculum astrictum Compluribus nodis in semet ipsos implicatis, et celantibus, nexus, cuius series vinculorum ita erat astricta, vt vnde nexus inciperet, quove se conderet, nec ratione, nec visu perspici posset, edita etiam oraculo Sorte Asiæ solicituum, quo in explicabile vinculum solui posset. A przeciż gdy przyszedł na desperata onego, armatum **Ex Legem** et ambitiosum, cuius animum cum sortis implendæ incessit cupido, neguaquam diu luctatq; cum Latentibus **Nodis** niepatrzył na on sens, ani na intęntię Oraculi, nieszanował Religionem eius, **Stimulus**, enim dominandi nec Jure, nec Religione vlla, nec vllis retinetur Sabenis, ale iako obsęs, et exclex **Nihil interest** (inquit,) quomodo soluantur, gladio rupturs orby Locis Oraculi & forem vel eluserit vel impleuit, Nieidęc ią tu wrzyć, ale tesz resolutią, tenże Los zteyż Donatiey, ztego Dziedzictwa na tęn wesel naszey vnicy kiedy kolwiek paść musi, dosyć in euidentiam probationis nawroszzee onęy Ludwikowey. **Quia Corona Regni per Successiones potest diuidi, rumpi, violari**, Ja sżna to przestrzega ze hęreditas et Successio mater est Dismembrationis, Jo Dziedzictwo, ta Successia przyczyną była, ze Vnia korony z wielkiem Xięstwem Litewskiem in Anno 1433 od Jagiella zaczęta, Ledwo asz we sto Trzydziesci y sześć Lat, vt Anno 1569 skonczona stanęła, y to asz za istotnem Dziedzictwa przyrodzonego W. Xtwa Lutg przez Augusta ustą pięknym, tak przypomnia y wylica trudnosci te koło tey vnicy Michałay Rana

Quintus Curt. lib. 3 de reb. gestis Alexandri magni

Ibidem

Ibidem

In Priuilegio Ludouici Anno 1374 Herbut, folio 338.

drunt.

Vnio

Radziwił Woiewoda Wileński. Ta sprawa
Mciwy Naiaśnieyszyk ziednoczenia tey zacnej
korony z W X Litewskiem od pradziada y dziadow
Wk: kro: Mci zaczęta, była, pod ktorem takie początkiem
potem przyszło było to Dziedziczne W.k.Mci Państwo,
na rożne Dismembratie także skutecznemu Państw tych
ziednoczeniu pewne zawzdy przeszkadzały przyczyny, bo od
Przodkow onych W.k.Mci wtem Xiąstwie Dziedzicznem
Bracicy Synowcow, y innych niższych Panow, Damowali zaw
wsze skutecznie, Actu tego dokonanie. Ale iuż
Pan Bog zprzeżyczenia swego, tak mieć raczy, że ex Linea
masculina Collaterata żadnego W.k.Mci nieraczysz mieć
ktoryby prawo za sobą ciągnął takowe, iakoweby sprawie
tey chwalebney y szczęśliwemu dokonaniu zaszkodzić co stu
dznie miało. Et, Asz tesz W.k.Mc. maiąc prawo Dziedzi
czne do Pogony władnąć y sprawować, one po wszytek czas
Panowania swego raczył, iako dotąd łaskawy aś do tego czasu
gdzie ho.nionemu wodza składasz, odpinasz ostrogi, a
wolne iemu wypuszczasz, tak isz iuż teraz na wolney pasty
zostawa. Ztąd W.k.Mc. to zaczęte od Przodkow
W.k.Mci, ogniwo, te Państwa swe, A gdy przez pilne W.
k.Mci staranie, to ramię z ramięniem ścisnione członki
z członkami związane y spojone będą. Dziatw, pod
iednem sprawem, wolnościami iednakiemi rzeczą samą chon
czona będzie. etc. A czasz tedy z mowy tey nie iasnie się
pokazuie, że iako w Vnicy W. X Litt z Koroną Dziedzictwo
to Zywieckie w Koronie dostane do Dismembratiey niemniey sza
będzie kiedyszkolwiek przyczyną, Ale daley idąc uważyć potrzeb
bo, zkąd Przodkom naszem ta Vnionis Suius consideratio, że

na niey

Vnio.

na mey przy drugiey non postremum swobod Swych zasadza,, Li, Fundamentum, Vnia tedy ta miała zawzdy, y na ad statum publicum saluum retinendi prisob swoy Zrozumu przyrodzonego, Quia procellit ab vnitate, Vnius Regis, Vnio vn de proce dit. Vnius Legis, Vnius consilij, Vnius auxilij, in quibus oby tota consistit Vnionis Summa. Dawne tedy ipsa naturali ratione suadente wrozneyes Panstwach sq, y były vnionum vin,, cula. Liuius opisuiąc bellum Romanorum cum Sa,, binis, na początku zaraz Panstwa Rzymskiego, opisuie Vnią między temi dwiema Narodami. Sabinæ mu, lieres quarum ex iniuria bellum ortum e, rat, crinibus passis, Susaq; deste ausa se inter bella violenta inferre, mouit res tum multitudinem, tum Duces silentium, vt repentina sit quies, inde ad fœdus faciendum Duces prodeunt, et non pacem modo, sed et ciuitatem vnam ex duabus faciunt, Regnum consociant, Imperium omne conferunt, Romam, ita geminata vibe et Sabinis tamen aliquid dare, tur, Quirites à curribus appellati, były y uprzo, dkow naszych zaraz in Primordiis, status, vnie, Pisze o nich Historya. Fama et Gallos pene totius Orbis tunc regna occupasse, quorum multa Millia, multis sæc manus, (hoc est Polonorum) strauere conflictibus, reliquos diu afflictos ad sodalitij Fœdus com, pulere vt si quid eis, aut sorte, aut virtute apud exteros accessisset æqua vrinq; obtingeret portio. Kurz potem czasow roznych następuiących, iakto wiele turbarum ab vrinq; in Regno Poloniæ et magno Ducatu Lietuaniæ perpessum est,

Liuius Dec. 1 lib. 1

Kadtubig lib. 1 epi. 2 fol. 8. vel 25

Asz to wszystko

Vnio

Jasz to wszystko ona, o ktorey sie teraz moni pobanowa-
ła y pomieszyła vma. Dawne to iest towarzystwa miłosci y
catosci Rzpltey Oyczyzny naszey z Xięstwy, z Prouinciami, przy-
Ległemi związanie, y zatrzymanie, a iako dawne, tak tesz dawno
takiemisz rozrywana Zwyata Sacreditatum: et Successionum
malis et Dismembrationibus, y do tego icy tesz przyebodzito
co on wyrok Boshima wsobie, Omne Regnum contrá
se diuisum desolabitur. Ztego zwolla tanquam ex lacu
Lerneo zawzdy wynikały arma, Patricidialia, rebelie Sedi-
tie, oppressie, Ex lacu enim inuidiæ, horren-
dum vaporans tempestatis naufragium sem-
per Regni inuoluit sacros. Dlatego teraz to
obaczyc potrzeba, iako y wielekroc Dziedzictwo Synow
Xiązęcych y Successie ich w koronie et dispositiones Re-
gum absolutæ tę Swiatobliwą vnicy ty rozrywały społecność
y ztąd remedium et futuris malis, et huic præsenti,
quod ex Sac Zywieckiej Sacreditate Reipub. imminet prouidere.

Ma'vcditas
est malum
dismembra
tionis

Matth. Cap.
12.

Iako y wielekroc Dzie
dzictwa y Successie Synow Xiąże-
czych et Dispozies Regum absolutæ w
koronie czyniły Dismembratie,

Rządy Dwunastu Woiewodzie dnosć
Rpltey rozrywaiące.

Naprzod.

Vnio.

Naprzod Rządy one Dwunastu Woiewod porta-
rzane, lubo nie z Dziedzictwa ani z Successiy, sed ex libera
Actione wprowadzone bywały iednak partitione illa status publi-
ci były Działom podobne, iasnem ſą documencem szkodliwey
Polityki illius status Dismembratiey, bo takze te szkody y te nieb-
spieczeństwa illi Statui, iako y one Dziedziczne Działy przynosiły
pisze tak oneś Historya. Duodecem Præfecti a Vul-
go in geminatione quærullarum insimulabantur,
quod Repub. posthabita priuatis tantum modo com-
modis et vtilitatibus cum legum promulgatarũ
prauaricatione inhiarent. I zas daley mowi. Imbecil-
liores à potentibus oppressi serũ & tardũ
ex Duodecem doctoribus præsidium assegua-
bantur, tendendo enim quisque Rectorum ad
suas ambitiones et consilia dedêre documenta,
in administranda Repubĉa multorum imperium v
non posse vtile esse, neq; diuturnum. Drugi zas
Hystoryk takze opisuie. Post aliquanto ad ambitio-
nem versi, dum ex suo quisque nutu, omnia geri
vult, et rem priuatam potentiamq; suam augêre stu-
det assentari multitudini, eiusq; licentiam alere,
suos quisq; per fas et nefas defendere, et euebere tevrovi
esse ijs, quos benevolentia sibi adiungere non pos-
set, inde contentiones, simultates, et factiones, de-
niq; e studijs partium exorta, inde edicta ipsorum
vulgo neglecta, Rempub. ab vnius Imperio ad pau-

corum

corum Dominatum, dudum traducta, nec multo post eo reclactam, vt Rex iam sibi quisque et Lex esset pene funditus euertunt. Takie tedy Dismembratie wyeś Rządaś rodzicy złe effekty ambitią Senatorum a prywatnych pożytkow zabieganie zdopinianiem propria libidine, cokolwiek komu było ad placitum, y co iedno mogło bydź in euersionem Status publici, ale daleko gorsze y szkodliwsze Synow Xiązęcych bywały Działy, bo isz s prawa porządzicy Dziedzicznego, zaraz każdemu znich na iego Dzielnicę Absolutum otwierali Dominium, Wktorych działach te singularia potrzeba notowac. Naprzod że tylko in Absoluto Principium Dominio, qui nullo Iuramentorum vinculo tenebantur bywało. Druga że nigdy nie były sub Diademate Regni Uniti, Trzecia że nigdy szczęśliwego niemiały effectu. bo zawzdy vel sanguine fraterno, vel mutuis subditorum expiabantur caedibus.

Regni diuisiones mala notawy.

Działy Synow Xiązęcych Krolestwo rozrywaiące.

Pierwszy Dział Synow Leszka trzeciego.

Napierwszy tedy dział iesesc in Paganismo był, Synow Leszka Trzeciego. Qui Popielum quidem ex Legitima natum vxore in spem Principatus educatum successorem sibi vivens designauit. Cażeńs Iuramento vt Popielo parerent, adactis occidentalem et maritimam oram omnem inter Albim et Habelam fluuios ad Occanum et Germaniam spectantem inter eos partitus est, Stał tęn Dział iakokolwiek kilka czasow, non ex fati diuturnitate, sed quia Popielus in tunicmiw aetate cum aliquot annos resignasset obyt.

Cromer lib 2 in corp hist. Pol Tomo 2 fol. 425.

H.

Gbicki folio 426 et 427.

Ale gdy

Vnio

Ale gdy Rzod przyszedł do iego syna nierzędem Domowem et Hardiysz ambitiosá vxoris skazonego tacni mu to było persuadowac, Patruus viuis et incolumibus Principatum suum certum et firmum esse non posse et sie nieci destinatos prędko ad id preparato sustulit é viuis, On zas tesz sam zaraz iustas parricidy Luit pánas, y tak infida regni societas ramię pierwszy Dismem, bratrey Synow Krzyżowych skończyła.

Z Dział synow Władysława pierwszego.

Drugi, był Dział więcey smutny niż sztuczny między Synami Pierwszego Władysława, między Bolesławem krzywo. ustem a Zbigniewem interlimium et naturalem filium, Mowi tak Historyja.

Vladislaus cum Gnesnam ad Basilicæ Dedicationem à Martino

Cromer lib. 11 Corp. Hist. Pom. fol. 96 Archiepiscopo inuitatus cum multis Proceribus et aliquot Episcopis venisset, eorum precibus expugnatus veniam Zbigneo dedit, filium agnouit, et liberaliter deinceps apud se habuit, necnon multo post cum Bolesłao legitimo, pessimo exemplo et magno Reipub. bonore, cum exequauit et gentibus finitimis vterq; post se Principatum obtineret designauit, cui rei dissensio, ipsorum occasionem dedit. A Długosz mowi, Cum ex Pomerania nullo memorabili edito Długosz Jom. 1 lib. 9 anno 1097 Scordiscum, seminario viter fratres de Primatu et Imperio exercito reuertissent, Pater amare filiorum certamen ferens veritq; eos morte sua secuta amplioni dissidio certaturos Polonicq; Regnum inter eos diuidit et Bolesłao quidem suo filio legitimo Cracouiam, Dratislauiam, Sandomiriam, et quadq; meliora cessura decernit Zbigneo Pomeraniam partemq; Maioris Polonię, Lanciciam, Cuiauiam et Masouiam assignat, Item dhat iako sie Swiatnie zdarzył tak sie skończył. Exitu tristi & scandaloso Zbigneus enim bellua, immanis, et pernitiosa, insanabile habens ingenium

Jelen. lib. Ann. no 1116

vanum

vanum, calliclum, cum annouañ rebus et e-
uertēda perfidia non ceſſabat, impietas enim
ſacrilega ſacramento fœdus naturam priuat,
pietate, Boleslaus item Procerum ſententia in
dolore accenſus Zbigneum quod diutius diſtu-
lerat necare ſuadentibus aſſensus eſt, & in
mortem deſtinat, Y tak ſimili ſuperiori Tra-
gico exemplo et exitu, ta wtora Regni diſmembratio
zawarta.

3
Dział Sy-
now Bole-
ſława krzy-
wouſtego,

Trzeći był Dział tegosz Boleſława krzywouſtego,
w ktorym et Paternum Fratricidium et auiale ſacrilegii
um znacznie Bog ſądził y karał, był tęż Dział, dla Ja-
talis ſciſsio Regni, o ktorey dobrze przedtym antecedebant, va-
ticinia piſze tak Hiſtorya. Fertur piis quibusdam
hominibus diuinitus relatum eſse Regnum Po-
lonum in ſequenti tpre in multas partes diſcer-
ptum iri, quemadmodum corpus Staniſlai ſe-
ctum fuiſset, ita per multum tempus mālurum.

Cromer lib.
9 in Corp. Hiſt.
Polon. Tom. 2
fol. 461.

Co ſie iſtotnie wypełniło bo tym Działem Mazowſze az We-
trzy ſta Lat osmdziesiąt y dziewięć Lat do korony ſie wro-
ciło, tym Działem Śląsko nobiliſsimum Regni membrum iako
ſie tyrzey powiedziało od krolestwa oderwane, tak iuż zoſta-
ło, ze podług ludzkiego rozumu nie iest, rzecz podobna, zeby
ſie kiedy więcey do korony powrocić miało, o Dziale tym tak
mowi Hiſtorya. Mortuo Boleſlao torpor quidam ani-
mos hominum occupauit futurorum malorum Omi-
ne propter ſectionem Regni iam teſtamento Boleſlai
nuncupatam filij eius flagitabant, videbant enim omnes

qui ſe

qui se dudum sub vnius imperio florentes et formidabiles cunctis in circuitu vicinis populis fuissent, deinceps discerptos vicibus atq; studijs quorumuis fore obnoxios, Neque enim diu concordiam inter fratres Constitutem paternam valere posse, cum infida sit fere omnis Regni societas, neq; contentos illos fore suis sortibus degustata semel regnandi dulcedine, sed iniuste alienis inuidentes et vim atq; iniurias vicissim propulsantes, Ciuilib. & parricidialib. armis inter se coacturos esse, quibus necesse esset, tam amplam et florentem, dudum Rempl. euerti, diuq; aliquandiu triste silentium omnes tenuere promiscueq; à singulis imperabatur, donec diuersa iubendo perturbare omnia cœperet, tum demum Conuentu apud Cracouiam instituto octo cum flagitatis fratrum sordibus et factiones comparatas ad vnum deferri vniuersam rerum summam non paterentur nec vetus quidquam in mentem cuiquam venire necessarium, Boleslai Consilio approbatum, vt nunciis certis a defunctis à Patre finibus dimanarentur, Principatus vero et Summa belli pacisq; auctoritas penes natu, maximum esset de partitione Regni, secundùm dispositionem Patris facta.

VLadislao. natu maximo Cracouien Siradien & Lacitien tractus itemq; Silesia

Bolesl ao. qui crispus obrigere appellatq; est, Masouia et Cuiauia, Culmensisq; ac Dobrzynen tractus.

Miecislao. Gnesnen. Posnanien Calissien et Pomerania, Henrico, Sandomirien, atq; Lublinen

Casimiro, qui infans & exors erat itidem portionem suam quasi Spiritu fatidico designauit, Pater Vet in quatuor rotas quintam eam partem currus cui hones insident & onera imponunt,

quæ arma

quæ a rotis sustentatur & portatur locum (inquit) hunc inter quatuor fratres quintus obtinebit illisq; suo succedet tempore.

Omen Boleslai krzywoustego de casimiro infante.

Jako tego działu wszczęły się zaraz między tą Bracią arma parricidialia, iako się długo variis vicissitudinibus, y między niemi samemi, a potem y między potomstwem ich ex sorte nato mieszały defensi, oppressiones, zdrady, gwałty, exilia, captiuones, cædes, sanguinis profusiones, iako dalsze in subdiuisionibus in minutiores particulas onych dzielnie rozbrały się dismembratie, zeby rzecz musiała być nimis fastidiosa longa serie wyleczaiąc te z bractwie, a w Historiey iako znayprzewnieyszym scrutinium, et tanquam dzieiow obrzydliwy tych tum na on czasz in fideli testimonio, każdy doczytać się może. albo li krotko mowiąc tęn sam skutek pokazuie to, że za raz zrzuciwszy Braciey niektorzy, a długiey potomstwo przedtym nieoziedziwszy się w onych dzielnicach swych, A na ostatek ad eam confusionem et perturbationem rzeczy przyszedłszy, vt vix aliquod Summi Principatus et Cor illius antiquæ Reipub. vestigium in Polonia extare, Qui enim dum sub omnis imperio florentes et formidabiles cum ctis populis vicinis fuerant, discerptis viribus atq; seruidys, quorumuis iniuriæ steterunt obnoxij, Co wszystko sprawiła takaż hæreditas, et successio naturalis iako teraz nowym na świecie sprawiaią prawem, Sorte enim hæreditas naturali generat successionem, successio eadem Jure inducit diuisionem, diuisio Dominorum parturit pluralitatem, pluralitas cuilibet suggerit de proprio studium, Sor denig diuersa Imperia ex quibus

diuersa

Vnio

diuersa promanant iniuria ad extremum Regni perturbatio
iaka była ztego działu wrosła, ze bez mieszkiego rządu
ab Anno 1140 stała 193 Lata ad Annum 1333 do Panowa-
nia Kazimirza wielkiego pod którem do pierwo iakozkolwiek
dawne ono ab antiquo regimen Monarchicum Constitutum
wskrzesić było poczęto, a wszakże przecię nie z zapo-
mnieniem absoluti Dominy, iako się niżey o iego powsze-
stanencie, Syn tedy Działow pokazuie się ze zawdy
w koronie naszey Dziedzictwo y Successia była y iest
Regni Poloniæ fatale malum, i iest Dismembrationey
zawsdy, Confusiey y turbacyey źrzycyną, Omne
enim Regnum in se diuisum desolabitur. Kuz
o wielkim Xięstwie Litewskim, iako wielkie Sedzi
Dziedzictwo wzniciało, iako wiele turbacyey y insłych
rzeczy Działy dziedzicne temu Xięciu swoi przynos-
sity pisze Historia, Inter filios viuens adhuc
Gedeminus Dominatum partitus est in Suos mo-
dum vt Slonticum do Kiernowia & Stonimum Nar-
ibundo, Pinscum Olgierdo Creuaskiey stuto, Tro-
ki Korijato, Nowogrodca, Iafnuta vero Wilna Ca-
put gentis obtineret, Lubartus Socero Soares fa-
ctus, nullam inter fratres sortem accepit, Ex
his Olgierdus & Kieystutus coniunctissime
inter se vexere, et vegetiora nacti ingenia
moleste tulerunt, Itaq; Hisdue post mortem Patris
Iafnutæ Wilna, ac de Principatu deturbandi
consilium capere, diemq; patrandi scelenis inter se
constituere, Jednakże te rzeczy arte vnionem były

Cromer lib. 14 in corp. Hist. Polo. Tom 2 fol. 632

iako widzę,

iako cudze y mniey ad Statum Regni nostri należące
vmyslnie się opuszczaią. To iednak co wtym Xięstwie iuż
z Krolestwem ziednoczonem dziedzictwa takiego in
ipso vnionis initio przypadło, iako rzecz domowa, y temu
Żywieckiemu Dziedzictwu podobna przypomnieć się musi
przypomnieć się musi Jagiellońskiemu ordine genituræ tanquam
stirpi Dominio Wielkie Xięstwo Litewskie należało, które
on ex pactis Electionis & Matrimony iako Dziedzictwo
swe do korony przyłączył, nowi tak o tym Xięstwie

Lithuaniam omnem cum Samogitia & ea parte Russiæ, quę in Ditione eius erat Poloniæ iure sempiterno adiunxit, et in vnum corpus redegit iureiurando interposito, A przecię nalazł się tak wymyślony Wytułd, ktory contra pacta fœdera et Juramenta religionem sciat, altare contra altare ponere sciat, a Xięstwo Krolestwu, nie corporowanego osobne krolestwo na zgubę Regni Principalis Polskiego krolestwa postanowić, Acz to inszego sprawiło iedno ambitia inconsiderata, a Prætensio amitiosa Sorediratis, Sic est enim ambitio vt modum prorsus nescias, si semel ei habenas relaxaueris, czyż y tu tym Wytułdowym przykładem y temi sposobami na kupiwszy Dziedzicznyeś w koronie maiętności, trudna rzecz będzie na Żywcu Xięstwo in dismembrationem Regni vdzielne utworzyć to tak pospolicie bywa kiedy kto więcey czyni niż mu się godzi ze się oto pokusi, co mu się niegodzi ale koniecznie zaszłą rzecz o Działach Status Poloniæ, ktoryeś nad te więcey się nie naydzie podobne bisse

Crom. lib 15 fol 630

diuisiom bry

diuersionibus malum in eodem hæreditatis Nidr genitum
absolutas nimirum Regum Dispositiones, z ktorych takież
rodziły sie Regni Dismembratie, krotko zebrać vna,
zyć, y takież eorum Regni turbationes et pericla pokazać
potrzeba.

Dispositiones Regum absolutæ Regnum dismembrantes.

Aby sie to powtarzać nie bydzie co sie in Serie incrementorum Libertatum nobilitatis Polonæ powie,
działo, że ab origine Suius nostri Status Xięzęta, a
potem subsequenter y kuloznie mieli in Regnum Sorabo,
Tempus edax rerum lutum dominium wszakże, iednak iako to pospolicie bywa, że
rzeczy iedne zczasem biorą swe incrementa, a drugie
zaś depressionem, Tak też in absoluto Principium et
Regum Dominio Polonia, iedni mniey y otrzeźwiey, dru,
dzy więcey y przykrzey te władzą sobie rozpuszczali,
Dlatego też tandem przyść musiało, do onego ohto,
rem sie napisało zniesienia Dziedzictwa z korony
ny kulenskiego, To tedy na stronę odłożywszy to sie
tylko przypomni, co kiedy z Zapisku dziedzicznego
kroluow Polskich uczyniło w koronie dismem,
bratią.

Magni Casimiri damnosa pax. Kaźmierszy tedy był on znaczny uszczerbek Rpltey, od kazimierza wielkiego extransactione
z krzyżakami uczyniony damnosam eam pacem
Historija nazywa, tak otey pisze Cromer zgodzie

Dignitatis suæ oblitus iniquas pacis conditiones à Cruciferis accepit potius quam arrepta bello ab ijs repetijt ad quod quidem gerendum satis præsertim accessi one Rutsiæ habere videbatur lite cum ijs perducta, cum ij diu deuoti nihil tamen authoritate Pontificis mouerentur vt iu dicata facerent facile Casimirus concessit patentibus, vt Iure omni quodcunque ipsi à maioribus haberent, in Pomerania Culmen si, Michalouien ditione sese posterosq; su os Iureiurando interposito & Litterarum monimentis obdicaret, ac de Sigillo etiam quo diplomata Regni signantur Pomeraniæ nomen eradere, quo Cuiauiam & Dobrzy nen ditionem ab eis reciperet. approbowali niektorzy na on czas Senatorowie tę szkodliwą Rpltey zgodę. Episcopi neq; vt signarent, neq; ut approba rent adduci vlla ratione potuere. Tak zawzdy w koronie mądry y Oyczyznę miłuiący Senat szkody Rpltey przestrzegał, Dlatego ich też tak swowolność zaleczą Quo robore animi vtinam Rex et cæteri Proceres fuissent.

Cromer lib. 12 in Corp. Hist. Pol. Tom. 2 fol 600.

Ibidem

Sempiter, na Lauts Spi ialum

Ibidem Vtinam et mo do tales,

Teraz iednak iuż przychodzę do samych Dispo sitij ktore in Dismembrationi Regni bywały, Naydu ie sie tegosz kazimirza wielkiego illa Testamentaria Dis positio multas Donationes & alienationes Regni pernicioras in se

Cromer lib. 13 in Corp. Hist. Pol. Tom. 2 fol. 614

se continens

Vnio

Magni Casimiri testamentaria Ordinatio Reipub. pernicio sa

Se continens in scissuram et Dismembrationem et in graue preiudicium in Lasionem notabilem Regni ktory był kaszimirzowi Wnukowi swemu Szczanskiemu Xiązęciu Sieradzkiemu Łęczyckiemu, y Dobrzynskiemu ziemię y [illegible] krusznicę, Bydgoszcz, Wtorow, y Walcz z przyległościami ad nazranczył, ktora po smierci iego przytwierdzam enormitatem ka, żdy, Suadente Senatu Judicio ad id destinato pro nulla fuit declarato, Wszakże iednak po Dekrecie przytwierdzam imminens periculum Regni transactione Regis cum Legatorio umorderowano, aleiako zaraz Dobrzynskiey Ziemię Bydgoszczy, Wtorowa, y Walcza oczynata od korony auulsią; tak była pewnie y wdalszy wiek pozostała była smierć Xiązęciu prędko nie posłużyła. To iednak nie omylna, że iako na on czasz Sacredotes Regum dopuszczała in absolutas dispositiones in Regno ktoryeś dysmembratie Regni naszkodowały. Tak też bez podziwu to Zywieckie Dziedzictwo tęsz auulsią a Regno kiedyszkolwiek urodzi, Gdzieś wczas Rzeczpospolita wrzodu niemieczy. Z tey occasyey zaraz iako to pospolicie bywa, że Ludzie naiwięcey złyeś rzeczy czynią za protensiami a prætextami iakiemisz, iako się o tem in Apparatu Apologia pomieszczało, a złyeś zas podpierają malis exemplis, quæ subinde pessimis legum interpretationibus iustificują, Ludwik krol Węgierski recens sui antecessoris secutus vestigium effecit finem vniusmali, alterius initium enormem donationem adiecit Vladislao Opolienssiu dnei tak z opisanej daromznę przyczyn y affekt krola tego do korony, In ipsis Regni Primitiis mox ad illius et Status sui depressionem et enervationem procedens Vladislao

Dług: Tom. 2 lib. 1 sub Año 1370

Opolienssiu

Vnio

Opolienſium Duci ex Elizabeth filia Soro-
ris Caſimiri Poloniæ Regis genito et Regni
Hungariæ, Pallatina Terram Wielunen, quæ
tum Rudeñ antiquitus vocabatur cum Vniuer-
ſis Caſtris in ipſa terra Vielunenſi, Item cũ
Caſtris et Oppidis Olsztyn Krzepicze, et
Bobolice in Terra Cracouieñ. Item cum Caſtro
& Oppido Brzeznicza in Terra Syradieñ con
ſiſteñ Donatione perpetua et irreuocabili (Præla-
tis et Baronibus Regni Poloniæ ne quicquam ad-
uerſantibus et improbantibus) donat et inſcri-
bit ac Regni Poloniæ corpus per plures alias
alienationes multifariè mutilatum et diſtra-
ctum ampliori ſcriſura hebetat et corrumpit et
prorſus etiam hinc apparet Ludouicum Regem di-
tiſſimo Vngariæ Regno locupletem nihil penſi ole
Regno Poloniæ ſtabiliendo aut de his quæ illi
à Bohemis Saxonibus & cruciferis abſtracta
erant vindicandis habuiſſe neq; ole illius
profectu et incremento ſed Diſmembratione co
gitationes ad curas intendiſſe. Tu ſie na oko
tym przykładem pokazuie iaką śmiałość daie dziedzi-
czne Prawo w kweſtuie ad diſpoſitionem Regibus abſolutæ
& ſine vllo Boni publici reſpectu faciendas, & ad Regni Diſmem-
brationem inducendam. Czego ztąd tey Donacyy Zymiakiey
zawżdy wyglądać będzie potrzeba, ieſli wrzas temu R[egn]u
nieszczęśćy, Hæreditas enim cuiq; libera eſt Diſpoſitio iakoy

Ludouici Regis Donatio Wielunen. Ducis Opolien. Ducis.

na on czaſ

Vnio.

na on czas Xziążętom Ślązkiem Lubo były Gentilitij huius Regni et membra huius corporis, a przecaż że były Dziedziczy Suarum portionum partim blandi-
Grom. li. 11 in corp. Hist. Pol. Po. z fol. 386. tys in muneribus allecti Libertate vendita in ditionem Bohemorum concesserunt, et eorum ac-ceperunt iugum, magno Reipublica Polonæ de-trimento. Ale nowaczaiąc sie ad Propositum, Pomie-waſz w koronie dalsze dziedziczne nayduią sie krolewſkie Dispositie przez ktore krolestwo auulsionem patiebatur, te serie sua daley pokazać potrzeba.

Znaczna ona. W krolestwie krola Jagiella była Dispositio wprzyłączeniu kiiowskiego Xziąstwa. w Dziedzictwo
Dlug. Tom 3 lib. Swc. Lubenskie cum maximo Juris Regni Poloniæ hæredum
12 sub præiudicio. Takasz ale tym znacznieysza quia
An. 1445 feruentiori studio ellaborata była Dispositio kazimierza
syna iego w takimże przyłączeniu Wołynskiey y Podla-
skiey Ziemie, wtez Dziedzictwo Swc Litbenskie tak
Historya postępek Zaraz tem naporządku Panowania
iego opisuie. Diebus subsequentibus plures inter
Casimirum, et Consiliarios Poloniæ intercesserunt de
Suscipiendo Regno tractus, per quos nihil aliud va-
rys cautellis villis ingeniis, quam Terrarum Podolii,
et Luceń et Olesko pro Ducatu Lithuaniæ Cessio
quærebatur, sed et ipse Dux Casimirus consilys
et ingeniis Lithuanorum inescatus, veteribusq; et
nouis iuramentis, de vertendis Terris præfatis pro
Magno Duc: Lithu: constrictus, non nisi cessione
per Regnum Poloniæ de Terris huiusmodi subse-

quuta se Re-

Vnio

quuta se Regni Polonia regimen declarabat, susce-
ptum miserat, tunc et Languentem et penè laben-
tem Rempublicam Regni Poloniæ gubernandi men-
tis erat diceret, quæ ad eam necessitatem et lenita-
tem trahi videbatur, vt sibi cauetur, quo pro-
habendo Rege latissimis et fortissimis Terris
bracchio et sanguine quæsitis caderet, quæ
per susceptionem et illius et alterius cuiuscunq;
Regis nouarum Terrarum additamenta sperare
debuit sibi prouentura &c. Iz as dalay mowi
tasz Historyą. In hunc modum rebus compositis
ex Brzescie et ex Parczow discessum est, et ele
ctus Rex Casimirus villarum Tomaszy et Potubi
ce, et aliarum rerum, quæ pater et frater suus
REGES POLONIÆ pacificè possiderant discedens
ex Brzyscie abstrahi à Tenuta Parcow, et pro tenu-
ta Brzestensi applicari mandauit, Primitias Regi,
minis sui huiusmodi abstractione initians, et quan-
tum in amplitudinem Lithuaniæ, quam Regno Po-
loniæ esset propensior, demonstratis pulchrè Crome-
rg inquit. REGNI crepundia auspicatus est
mox enim Tomaszos et Potubice, à Præfectura Par
comien, et Polonia abstraxit vt iam tunc credo
documentum daret, merito sibi à Polonis suppli
catum esse. O tem Ziem pomiędzy owes przez Jagiełła
y Kazimirza od korony oderwaniu, ze sie więcey na
pisało, tu Dalszy o tym Discurs, opuściwszy to tylko
wtey Historyey necessario pokazać sie musi iako rzecz
szkodliwa y niebespieczna in Repub: kiedy Consiliarze

Gwom. lib. 22
in Cap. Hist.
Pol. Jonz fo
720.

Primi pes

Principes in legibus dispensuig, Alowi tak Historia, Cum nou
Idem, seri, re infecta recedere pararent, insusurarunt nonnulli de nou
seris Casimiro in manu ei forè susceptu, Regno, vt per se ipse
facere, ea quæ tunc aliunde postularet, ita Patrem eius
Melstinio, ita Swidrygiellonii, ita Witoldo, eas ipsas dicio
nes concessisse placuit, Cazimiro consilium. Ale tego Pola
kowo potem dobrze wydydato, Bo tasz Historia mowi, Quæ
Dlugos Tom. 3 lib. 12 sub Anno 1496 consilia tam facilè prolata magna Regno Polo
niæ incommoda procurauerunt. Bo zto ona zaraz
in Primitys regiminis à Regno abstractio, zto in Juraci
mento præstando, diuturna et multiformis tergiuersatio, Zto
tak wielie, ktore Historia serwce opisuie, przez wszytek
czasz Panowania iego z Senatem o ktoprzow, vti negotiis
publicis Regni wielu od niego trudnosci, ktorym podobnych
albo y co ieszcze gorszego W tem Zywiolkiem, spodziewaic
Juris publici ad priuata Commoda interpretatio perniciosa, sie kupnie, ieszli wyktad praw koronnych in priuato com
modo, non in publica ciuitate in beneplacito krolowey Jey
mci non in Reipublicæ auctoritate stac bendą, et
quibus cura et integritas Juriuw Regni incumbit, Jeszli
to krolowi Jomci powiadac bendą, ei in manu fore
vt per se ipse faciat quod ei vetantibus Legibus facere
non licet, ieszli ma powiedzą ze sie y iemu samemu y krol
lowey Jeymci Slachcickie wykuponac dobra y maiętnosci go
dzi, ale w pamiętac powinna, Quod consilia facile
prolata magna quondam REGNO procurarunt incommoda.

Teraz do dalszych. idąc Dziedzictw krol
Lenskich Dispositij ktore awzkolwiek asz do samego ręki
Krolum Polskiem zawarcia y Dziedzicznego Prawa ich zkro
lestwa zniesienia w koronie bywały iednakze dismembra
cicy

krowny

korony nieprzyciągały za sobą, y więcey ad munificentiam nakła
ły Regiam, dlatego in præsenti non ponuntur, consideratione w
tych iednak które się wyżey opisały królestwo rozrywaiących
Dispositiach to osobliwie ustawać przychodzi, że się ich tuszny
dnie przyczyna która się zawsze wym Żywieckiem oczywiście
pokazuie kuśmie, Inordinatus nempe sanguinis proprij amor et erga eum affectus. Bo iakoż tam Kazimierz Liegował, Wnukowi Ludwik darował, Siestrzeńcowi Ja,
giełło, y Kazimierz sobie wziął. Tak żywiec dla Dziedzi
ctwa y Successyey potomstwa, Arcula Iuris iest kupio
ny, ale iako one legata donationes, acquisitiones a Regno
Iure defendi non poterant tak y to Żywieckie kupno
żadnem koronnego prawa punctem, a nawet żadną rozumo,
wi przyrodzonego ratią niemoże bydź legitimowane chy bo
ratiombus, Antony illius de Leua albo tylko ona
(nihil interest quomodo soluantur) wysmiewo
na resolutia Leckiem nieuważnem Ludziom zastłuszane
y Rzeczypospolitey pożyteczne mogło by bydź apparen.
też pokazane, Sed aliter alia est ratio apparentiæ, alia
veritatis, quemadmodum alia corporibus adoptatur, alia
bene formatur, naturaliter vultus et facies. Zaczem
odkrywszy rusz tak przeszłe tey Rzpltey wrzody pokazaw
szy iako Dismembratie koronne bywały Szkodliwe, pow
kazawszy y to w którym się gniazdzie tegoty to teraz
uważywszy pokazać przyszłe, quibus remedijs od Rzpltey
Leczone bywały, y to, że Rpta in futuro Dismembrati
oms periculo, inaczey tylko sola borreditatis Żywieckoms
abrogatione niemoże bydź uleczona.

Inordinaty suum amor legi est contemptor,

Quinty Curty dziełby gestis Alexandri Magni libro 3.

Iako Rpta Dismembracie koron.
ne Leczyła, y iako im zabiegała.

Lekarstwo

Vnio.

Lekarstwa iako nic inszego zdawna Ludziom niepoka-
zaty tylko samo chorob często przypadaiących niebespieczeń-
stwo, Tak w Rpltey Oiczyznie naszey tego iakie teraz widzie-
my ziednoczonego postanowienia, nic inszego niesprawiło, tylko
częste, a gęste y ciężkie Dismembratie, y inne przypadki ktore-
mi niekiedy y niekiedy bywała labefactata, et lacerata, iako-
sie to wonych wzbronionych Rządow Dziedzicznych y dziatach
y Szafunkach X-ią zenezych y krolewskich (w ktorych nieby-
la myl[e]gła dismembratia vnioni contraria et diuturnum
nostra Reipublicæ malum) dostatecznie pokazało, z
tąd sposoby postanowione, zwyczaie przyięte, do naprawy nie-
dy comieś z kluby Swey wypadłe, Ziad Prawo iako by
Prawidło, na ktorem omnia rectificantur distorta, do kto-
rego et facta rerum, et consilia Senatorum, et postulata Sub-
ditorum, tanquam ad certam normam et Canonem maią bydz
komiecznie zawsze Stroszowane, Powiedział nasz krol Pol-
ski Alexander, iakoby ziakim ii uhoch anigm [Per-

Herburt Tit: Lex fol 262

pendimus in Regno et Do-
minijs nostris, ad Dei Honorem
et ad felix diuturnumq; Regni nostri Im-
perium, Singula optimo Jure, per Diuos olim anteces-
sores ac Auum Patruum Genitorem ac germanum no
stros Reges Polonię, sic ordinata esse,
vt Leges Saberentur, Regni per eos conditæ vetu
stissimæ, quibus vniuersi Regnicolæ et illud ipsum Re-
gnum in cuentibus, et in omni administratione Diui-
na et temporali hactenus rectum esset
prospere] Bazmie to y nadzie upatrzyt y stusmi

to powiedział,

to powiedzial z takim uszmakowaniem, bo wtem samem

Summa Reipublicæ felicitas Principis rzno eam gubernand sempiterna Laus, kiedym wszythkie publi czne dzieła, non ex beneplacito iako to w onyes Dziedzi ozne dzieła, non ex beneplacito iako to w onyes Dziedzi ozneyes bywało Rządach, Sed ex prascripto deforma bo gum ac normam Consuetudinem antiquarum, peraguntur, quando Secundum legitimum Legum Sensum à Rege regitur, à Senatu consulitur, à Subditis postulatur, hoc solum est quod omnes æternales transcendit triumphos, Boży zprzywodzoney Dispositicy odmiana po qualitate effectuum et occasione temporum w Ludziach rodzić się musi rzeczy przyczyny. Nullus Regius Principatus extitit unquam, qui breui in Tyrranidē non lapsus fuisset tempore. Etod ono ten mum brzydko Paradoxon. Hominum gubernationē perperam homini Cuipiam Lemendari sed diuinius aliquid esse oportere, cui officium istud incumbat, Sot autem Legem omnes esse voluerunt, quod est mens sine appetitu, mens pu ra, Lucida, nullis ad Effectum morbi infecta, D Largo Prze dkowie bardzy Longa temporum Seni et rebus vegetis rudini bus edocti, że w Dziedzictwie Xiązęt y Panow, Senatow, rodzić się ono sprosznie Apostema, Dismembratia whtorym wielmi nam ieś procurowaną libidine, Sine vllo publici boni respectu częstokroć przekładano, D Largo przyrodzito im także pernicies temporum sposobiac Antidota, ktorymi by on wrodzony appetit po libitu dominandi dignitate Rei pub. authoritate Legum, in gubernantibus et gubernandis mogli przystrzymie miarkowac, Aieszliby sie rzesz kiedy appetit ten wydał, zeby go mogli sisce legibus, tanquam fortissimis habenis

Felicitas Reipublicæ Summa gubernantis Laus.

Contraveng de Magistratu et Republ. venetiis lib. 1.

bespiecznie

bespiecznie zatrzymac, Summa igitur Imperij Reipubli
cæ nostræ Legibus non hominj Antecessores nostri commen,
dauerunt, sed quia lex est sine mora muta & cæca.
Dlatego stroza y iakoby iakiego namiestnika y Rzadcę
tego Prawa krolu postanowili ktory z nyrzhow y ustaw
koronnych nieznoley swey R[ep]tę, oyczyznę naszę spraw,
wac powinien, takzeby sie wnicy one szkodliwe Apostema
ta Dismembratia nierodzita, Przeto sposoby in remedium
huius mali od Przodkow inszych postanowione ktore in legibz
et Consuetudinibus reperiuntur, et quibus tantum profuiebatur
opus, a przytym Prawa koronne in Custodiam et autoritatem
huius operis stanowione tu sie krotko polozą.

Szesc sposobow ktoremi Dismembracie Leczyta R[ep]ta.

I Vnius ad Principatum Electione.

II Vnionis constitutione.

III Ducum et Generis Ducalis a possessionibz Regni exclusione

IV Juramento Regum de abstractis à Regno recuperandis.

V Hæreditatis Regalis abrogatione,

VI Eorum quæ facile, vel sine periculo Reipubli cæ recuperari et Vniri non poterant, per pacta, fœdera, vel per Fœuda in fide Regni retentione,

Sicut vnus Princeps in Regno.

Vny Princeps in Regno

Vnius electio naypierwsze y naydawniey sze a naypewniey sze

byto zawzdy

Vnio.

Pierwszy sob vnig Elec

Tylko zawzdy y iest Dismembrationis remedium. Bo iako wpostaw nowigniu doskonałem, człowieka wielu członkow rożnych iest z ktorych kiedy iest zosobna, y rożną powinność swoię y do trzymania iego zupełney całości one rożnie od inszych odprawuie, y wykonywa, a przeciś iedna głowa iednoś ser ce one członkow, y powinnosci ich rożność wiedno ciało spra wadzą, wiednym ciele więzś wiedności zatrzymiwa y wtym ziednoczeniu wiele rożności czyni iednem ciałem. Tak wspolecności pospolitey, ktora także na iedności zawisła ieśli icy pospolitość wiedność sie nierozniesie, ieśli sie ziedno sczą nierozwięże, musi bez pochyby, rozerwaniu Sekurliwemu y zgubie wolności podlegać poziechy obiwey. Dlatego tem ia dnem tylko iest vnionis dominatu przodkowie nasi bez mali Dismembrationis leczyli, tym iednem one skuthi rozerwanego Ciała krolestwa Polskiego wiedno mogli. Respublica enim est, sicut quoddam corpus, quod diuino munere animatur, & regitur, Princeps capitis in Republ. obtinet locum. Kapitod tedy po onych Dwunastu Woiewod rządach rozdielnych mowi Historia. Pertesi malorum Poloni, qua sub duodecim Palatinorum Imperio agminatim ipsis incumbuerant, ad vnius Principatum respexêre, & aliquid degustata libertate ipsi sibi detraheret, quam perire prorsus malebant. Itaq; Conuentu apud Gnesnam acto post, communi consultationem, vna omnes sententia, ad Cracum Principatum detulerunt. Znowu po onem między synami krzywoustego Bolesława wielkiem y długiem krolestwa na szłuski y na rożne Xięstwa rozerwaniu, toż dalszego remedy vnius Principalis wrocita sie Przodkom na

kadłub. lib. fol 27

Princeps caput Reipubl.

Cromer lib 21 Corp. Hist. Polon Tomo 2 fol. 420.

Szew do.

Vnio

Cromer lib 11 de Corp stis. fol. 278 n. 78.

szem do Seriza, y przysło im do wspomnienia, Perteſi malorum (inquit Hiſtoria) Poloni Proceres quâ Poloniam diſcerpto in multos Principatus Regni miſerandum in modum afflixerunt, reſpicere ad Regnum et vnig Dominatum capere &c: Suscepto. Regno Prâmyſlus mox cogita- tiones ſuas omnes eò capit intendere, vt Poloniam vniuerſan pacaret, vt concordiam Priſtinam vnumq corpus redigeret, Poſmierci tegoſz Przemysla co respectu do wLadyslawa Łokietka Principatum detulerunt. Tak Hiſtoria to opiſuie,

Ibidem. Quare cum per eum maxime Polonia tot Im- periis diſcerpta rurſus in vnum corpus valeſcere dignitatẽ ſuam ad amplitudinem priſtinam recuperare, et aduerſus finiti- mos defendere poſſe, videretur magno Conſenſu eum Re- gem creant, Jtak nayprzod tym vnius Dominij lekarſtwẽ ſczęſliwie poczęto Regnum hoc, tot diſcerptum Imperijs coale- ſcere et coaluit, y do tego (wktorem ie teraz za łaſkq Bozą mąmy) przyszło porządku y postanowienia. Co wszytko to ſkryta ſubtelnoſc y tem nowem Proſabia Sieiczirtwa przeſz wykupowanie Dobr Klaſzeckich pomieſza, y poturbuie y one barzo ſzkodliwą Recidivą Regni Diſmembrationẽ za niedłu- go przywiedzie, ieſli wczaſz Rąta nie zabiezy, ne liquidan- one detrimenti patiatur, ale daley vim et efficaciam huius remedy vnig dominatus Declaruiąc potrzebnieſzie tu pokaze, et interregni ſaluberrimo ab inopia venies moderatio? ktora takze in eodem Fundamento in vnius primam legibus Regni, ieſt ugruntowana.

Ita vnus Primas in Interre-

gno.

Vnio.

Zeto Vnius Dominium nie tylko w ipso Actu Dominy sed etiam in Vacatione seu in cessatione ipsius et in electione huius vnius Dominantis Regno magnopere fuit semper opportunum, et est summi necessarium. Dla tego Przodkowie nasi y tem czasz huius vnius electionis tempus Interregni Vnius Primatis prærogatiuą uprzywileiowali, Stanislaus Karnkowius de Primatu Senatorio Reg. Pol. fol. 9.

Mala est pluralitas Principum (napisał mądry y zacny Senator) quia natura clamat, Ordo exposcit, dictat ratio, vsus et experientia verum probat, ad hoc vt sit ordinata multitudo, vt tollantur schismata, seu factiones in Consilio, necesse est, vt vnus sit, qui crimibus præsit, vt in Regno Princeps, etc. Item etc: in Interregno Primas et moderator Consilij a Republicâ. Jeden lib 3 ad Masonios. Zastępze na inszym miey scu, **Ne ad schisma vel dissidium perueniatur**, vnguam Domini Senatores pro Officio prudentiaq suo cauentes ad retinendam vnitatem, (quam Concordia, Caritas, bonusq ordo Comitatur) nihil esse tempore Interregni magis necessarium existimant, quam vt vnus sit qui Primatum obtinens omnium Reipub: actionum moderator sit et Rector, qualis autem ea Respub. esset, in qua aliquis Primus non præesset, cæteris non autem plures, vbi enim duo sunt, cum æquali potestate, ibi certum dissidium id ne vnquam accidat prudentissimè à Maioribus nostris Regni Primatus institutus est, nempè quod non plures sed vnus sit non solũ actionũ Publicarũ Dux et auctor Rerũ etiam sententiarũ determinator et definitor, omnium, Is autem ideo sacerdotalis est Ordinis, quod in Sacerdotem Regni affectati suspitio cadere non possit.

Hinc accidit

Hac accedit quod in eo non tantum Vnitas, Sed etiam publica Libertas sit posita, Cum quotiescung Princeps iniquus Jura et Libertates iniquas iurauit seruari noluerit, Solus Regni Primas qui á Regibus Jusiurandum accepit eisq Coronam Regiam imponit. Comitia poterit indicere populosq contra iniquum Principem tanquam ad Commune incendium extinguendum Conuocare, Magna Sáne est profecto Libertas, quod contra Principem Suius modi frenum, per quod in Officio retineatur habeamus. Ale wia, caiąc sie ad nostrum Proposytum ad Vnius electionem, ta ze, ieść contra Dismembrationem remedium prástantissimum, ztey miary Przodkowie nasi, nie tylko iq do tych zatrzymali, Sed o fortissimis Legum vinculis Libertatem ipsius contra Jus Sánctitarium Regale et Successionem Regiam, iako sie in primo Libertatum fundamento pokarowało obwarowali. Dla czego Stawiaiąc Drugi Sposob starozytny leczenia Dismembrationis, bratiey Vnią, Orzline id postulante przedkładaiąc potrzebo ydzie takze kazdy obawy, ze to Zydowskie Dziedzictwo iako ieść Prawu przeciwne, tak pewnie na rostargnienie tey Vniey Spisobione.

Primas Contra Regẽ ex lege potest indicere Comitia

Drugi sposob Vnionis Conspiratio

Vnionis constitutione tanquam fortissimo Charitatis Vinculo niemasey leczyła Rpta Dismembratie, ktora ze ieść quasi quádam itenditas, qua mater est Societatis, ze iest iako nayspewniejsza miara, ktora wszytkich stanow Koronnych rzetelna y prawdziwa w Prawie pospolitem, mierzą sie Proporcią, zeby Rpty membra sine Vnione distorta nieczynity corpus huius Reipubl. monstrum, sed in omnibus proportionatum punctis, In legibus áquale, In Jurisdictione par, et sibi simile. Dlatego Vnia ta ostatnie wszytkie korzenie Zgnis, Krzywd, Praeiudicia, y Dzielno scius, wzrzopotney tak modyficuie, Jako compatio Vniuersalis hu

mani Corpus

Vnio.

mami Corporis in quo membrum vnum licet Principalius, non esse plus Corpus, quam alterum quod est inferius Sed omnia æqualiter de Corpo ris participant qualitate. Podobnem sposobem Stany koronne w Vnicy ty wyssze zinszemi a e conuerso æquali Juris et liber tatum communione et paritate sa porownane. ze zadyn nad drugie go więcey nic nima in deriuatione in ipsos, Imperij vnius Dominan tis wyiąwszy ten ktoryś Rząd publicos Officijs et Magistratibus, Loco et dignitati distinguowania, Sed tamen in omnes partes generis, prawa Jurisdictione, esse voluit, Wszystkich vnia ta rownością tą, iakoby naypewniey szczęśliwe pomierza Łokciem, yiako owo mowią. Dominus et Iudeo et Gręco.

Jak krol Pan nasz krolem iest zarowno Panu, iakoy Vtro gizmu, zarowno pod iego Panowaniem Prawo iedno Sądzi Pana y ubogiego. A ta iednak vnia mimo te rownosci miarą, y to non minus Principale, ze iest Sacrelitatis Regalis exterminatiō, a zatem maximum dismembrationis obstaculum, to iest ten ze ma fundament ktory vnius Electio, vnitatem videlicet vel vnum, tedy iako vnitas et vnum naturaliter diuidi non potest. Ita Regnum Vnitum dismembrari non debet.

Jtak dlatego oney W X Litt. o ktorey Vnicy Prawo Dzie dziczne vstępować musiało, zeby było kiedy ty dismembracye nieszczęścia. ktore teraz iuż widomie, to Żydowskie Dziedzi ctwo wzniecza y ożywia. Jak tedy iuż pokazawszy debita Vnionis Officia iakie w koronie Gratia swoie incre menta y iako oney w Historyey naydłużey sie Przykłady krotko sie przypomni. O Kazimierzu wielkim pisze Stryi na. Rex conuentu Russorum habito,

Crom. lib 2 in Corp. Hist. Pol. Tom. 2 fol 60.

in formam

Vnio

in formam Provinciæ Russiam ad se subactam redegit, Palatinos Castellanos, Præfectos, Judices, et alios Magistratus, Polonorum more instituit Russos eodē cum Polonis Jure esse iussit

Tak Jmść Jagiełło do swobod Koronnych y X. Litewskie przywiodł z koroną vnionis vinculo z stwierdzac porządk, A kiedy Augusty. Szczśliwie dokończył, Tesz ziemia Bełska, Ziemia Pruskie, Xięstwo Mazowieckie, z koroną, Coraz szerzey Historia) w Vniey stanęły y do tego czasu sing Dismembratione nierozdzielnie trwaią y trwać będą, Jeśli ich te nowe z tego związku niezwiodą subtelności, Ale teraz o Vniey tey koronne, przysłuchaią się Statutom.

Statuta Koronne ô Vniey

Pierwszy Statut ô Vniey

Alexander naprzod Xięcia Litewskiego a potem Króla Polskiego Przywiley Anni 1501 własnoś

Const 1563 Recess w prawie Około Vniey Litewskiey

potrzeb y pożytki Vniey Swiętey opisuie tak verborum se

ries Optimorum Regum & Prin

cipum præcipuum munus esse solet futuri titubantia recreare afflicta, sedare tumultuosa et cuncta redige

re ad vnionem quandam et tranquillitatem. Concordia emin

res parua crescunt, discordia maxima dilabuntur, inter

Silmana, etenim mala, noxius auersiusq; discordia mou

talibus est nullum etc. Ideo exploratum compertumq; haben

tes Vnionem initiyti Regni Poloniæ et Magni Ducatus Lit

thuaniæ, non solum nobis vtilem, verum etiam summopere necess

sariam. Vnius autem ipsius, quod maxime in Regnis Do

minijs quæritur congruentior causa est, Vnus quam multi de

Prindi nos

Vnio

Proinde nos Alexander magnus Dux Lithuanie &c. Diuina fauente gratia, matura Consideratione, præterita temporum merientes, quando sub diuo felicis recordationis Casimiro genitore nostro, inclytum Polonie Regnum cum Magno Ducatu Lithuanie fuisset Condonatum clara experientia, Didimus Vtrumq; Dominium sub felici Suiusmodi vnione & tranquilla pace floruisse, & secunda prosperitate administrasse tum fuisse nomenq; Suum vsq; ad extremas mundi nationes circumtulisse, Adeo quidem non modo vicinis Christiane Reipub. incursis, sed longissimo quoq; interuallo amulis, formidabilis terrorq; fuerat, Ideoq; matura deliberatione, cum Prelatis Ducibus, Baronibus nris super has prohibita, cognouimus aduenationem & Prati Regni Polonie cum Ducatu Lithuanie non solum vtile, sed et necessariam quoq; pro felici Vtriusq; status foro, tam per Consiliarios nostros, &c: concludentes mutuis Inscriptionibus Iureiurando firmari voluimus, &c: Ideirco ob solidiorem Communis et mutue Caritatis Fraterne Connexionem perpetuam Dominiorum nostrorum, Serenissimi Regalis Polonie Vnionem Vtriusq; Nobilissimarum **Polonie et Lithuanie Nationum**, immensi perpetuiq; honoris diffusionem, decus, ornamentum, Corroborationem, Lumen rificentiam, & Claritudinem, ac Maiestatis mutue amplitudinem sempiternam, Veteres Confœderationes innouare et moderari, decreuimus sub articulis infra scriptis. Primum quidem Regnum Polonie et Magnus Ducatus Lithuanie Vniuntur & conglutinentur, in Vnum et in diuisum ac indefferens Corpus, vt sint vna gens, vnus populus, vna fraternitas, & communia Consilia eidem Corpori, Vnum caput, vnus Rex **Vnus Dominus**. &. Las daley tenze Przyni

Ley Quia corpus quodlibet salubribus remedijs Conseruatur, & contrarijs rebus prosternitur, sic tam in aduersis, quam prosperis rebus vtrobiq; Communi Con-

Widem fol 7.

silio ordi

Vnio.

silio ordinanda sunt et Communi similiter, auxilio exercendo relaxandaq; omnia circa corpus, et in Corpore ipso Contingentia in obvij ô omnibus aduersitatibus auxilijs inuicem. Nos vtriusq; Dominy Prælati et Barones iuuare debemus, toris viribus, et facultatibus, prout Communi Consilio expedire videbitur, prospera et aduersa tanquam communia reputantes. et I y tam daley Serce opisuiąc Artykuły, do tego związku Swiątobliwot, go należące.

Z Statut ô Vniey

Za Zygmunta Pierwszego

Statuta in Volumine Legum ô tey Vniey, ktore po vzobą Herburt. J. iey wyrazaią. A naprzod Statut Anni 1510 Sor tenore, Vnio fol. 222

Cum compertum ab omnibus habeatur, quod virtus vnita fortior Stabiliorq; esse consuemit, ipsa diuisa, promittimus. nos operam daturos vt Mag. Ducatg Litbuą Terrasq; Prussia, et alias Terras in finibus Regni Consistentes ad Vnionem reducamus, et quantum possibile facta erit, onera omnibus communia communiter ferenda &c.

3 Statut ô Vniey ibid.

Jest drugi tegoż Zygmunta Anni

1539, his verbis Cum varys exemplis doceamur, vires in vnum Ciuitas, multo plus posse, quam diuersas, vt videamus quod vnita virtus multo fortior esse quam diuisa, Id nos diligentius animo nobis sumus reuoluentes, cum videamus Regno nostro maiora nunc et grauiora quam vnquam antea pericula imminere, quo facilius ea nostris vestrorumq; Ciuium bus propulsare possimus rationibus Sanctis Ducatus nostros Lithuaniæ Laturien & Osmicimen atq; una terras nostras Prussia eo adducamus, et quum in nostri Regni periculo Suum quoq; periculum agi videant, neq; Sor nere possit, quin illa quoq; terræ eidem labefactatæ motu concutiantur, omnes suas

vires cum

Vires cum Regni viribus coniungant, quod si potens hostis vim aliquam nobis inferre conetur coniunctis animis et copijs in vnum collectis facilius eam arcere possimq.

Jest Augusta Krola

w Declaratiey o Vnij Związku tego opisanie takiem conterem. A tak 3waliwszy ten pien 3 drogi okolo Successicy tedy one rozniczą krowa między obiema Karoly okolo iednej Rzpty była, tak w Jmię Boże stanowimy, isz inaczey Dali Bog ani rozumiemy, iedno ize te dwie Państwa od dawnych czasow ieszcze za Przodkow naszych wiecznq złączone są, y wtakie iedno isz nie tylko wiedzą animusz, albo wiedną mysl, wiedną zgodą, wiedną miłość, wiedną spolną przyiazń, aczy to wszystko tak iest, ale isz ktemu wiedno ciało a ciało niezdzielne nierozne, iako Przywileie spolne stare omawiaią, spisane są. A zatem Sama rzecz pokazuie sie, isz wiedną Rzpltą iednego ciału, krowy sie przez Związek y spolenie dwuch Karolow wiecznotę iednostayną y niezdzielną zniosł y spuścił, tak isz iusz nie rozne są dwie ciele tak teraz te dwie Rzpte iako te Państwa bydź niemogą, ale iednak iedną Rzpltą zgoła Karolow spolną Zatem spolne Seymy y Rady mieć zawzdy maią, pod iednem krolem y pod iedną głową. Do tedy prawa iasnie ukazuią, iakiem związkiem iest vnia wszystkich, wszystkich członkow tego iednego ciała Rzpty Vnia czyni vnum indiuisum et in differens corpus, czyni iedno, a takie iedno, animusz iedzą, iedną umysł, iedną zgodę, iedną miłość, ieden publiczny pożytek. iedno niezdzielne panowanie. Zatem Seorzuię, to Zyniechcie dziedzictwo, do tey iednego proby. kazdy snadno osądzić może, będzie, li to iedno co stanowi Statecznemu na iego sie smiesznie odezmuią, będzieli to iedno Confusyią Jurisdicyey uczynić może, będzieli to iedno co w porzadku Swoim porządzić kazałem, będzieli to iedno co wszystkie fundamenta Praw y swobod

Statut o Vnii Confirmed 1568 Anno 28

koronnych

Leges

koronnych Polskich znosi? bydzieli to iedno, kiedy temu iednemu Jura inducentur contraria? bydzieli to iedno, kiedy ktem iednem omisso Communi bono, priuato Commodo suo Consulitur? będzieli to iedno kiedy hereditatem exclusam et Legibus prohibitam mowu w krolestwo wprowadzi? bydzieli to iedno, kiedy Successią Libera electioni, et Vnioni Contrariam w krolestwie wolnem sprosabiaią. Mniey sza kiedyś occasia do niey iednego turbatiey w krolestwie naszem wielką dała przyczynę, vsto pięcie ono oprawy Gryffiney Xiężęciu Cześkiemu Bor nieprzyiaciel od Gryffiney Wacławowi Xiężęciu Cześkiemu, mu, pisze tak ô tem Hystoria. Sandomirien Dominatum Lachislaus retinebat, ad recuperand etiam Cracouiam cogitabat, cum noua et inopinata res obiecta rationes eius omnes contuvbauit, Etenim Gryffina Lesci Nigri vxor sine pertesa belli Ciuilis siue nè dotalibus bonis à Victore ejiceretur Veverita, missis clam Legatis ad Venceslaum Otrocari et Runegundis sororis suæ filium Boëmorum Ducem, donauit ei Cracouien et Sandomirien Dominatum, quem sibi à Leco marito suo donatum esse confectis Diplomatis affirmabat, non refutauit quamuis falsam et vanam Donationem Venceslaus cupidus proferendi Imperij. Itaq; anno Seguenti Thobiam Pragensem Episcopum cum exercitu in Poloniam adeuntda possessionis gratia misit, Cui Premyslus Cracouiam tradidit, hinc omnis tractus Cracouien. in potestatem Boëmorum venit, Mniey sza to, daleko była Oprawa Gryffiney et confect Diplomatá, niż ta wieczność Zywiecka krolowey Jey Mći Actami krolewskiemi, a boclay y nie Consensem krola Jeymći approbowano, a przeciż na on czas iako dała occasią wprowadzenia w krole-

Gryffiney Cześkiemu

Cromer libro x in Corpo. hist. Pol. fol 572

stwo nieprzyiaciela postronnego. Non vestutauit quamuis
Cassam et inanem dilationem Cupidus prokrend Imperij. K.
kiedy krolowa Jey Mć vczyni, ze to postronnemu komu
darmie, iako sie to iuz wyssey szczery opiszato, albo dow
powomstwo swoiwym Dziedzicznie zostawi. Tyesz pewnie
turbaty kiedykolwiek ztey occasicy wyglądac będzie potrze,,
ba, zaczem kazdy nieomylnie osgdzic musi, Aż dona,,
tią tą Zywiecką w krolestwo wolne, a zatem Regni Dis,
membratią znowu wprowadzą, y tem społeczności związe
na tem celu sobie składzie, iakoby tem subtelnem rozerwac
sposobem. Bo kross niebarzy: Ze naciązey iedno raz
tęn pięknie y mocno upleciony ty Vnicy rospleć, wairkorz:
Pewnie zely nierychło (czego nie day Boze) albo nie,,
gdy iusz do pierwszego nieprzyszedły upleczenia,
Dawne one krolestwa Dismembracie luculeutissa,,
mi huius periculi dawaią testimonium. Ale iako da,,
leko zabiegata Rzpta ta ty Dismembraticy perdu,,
calis Generis possessionibus Regni exclusionem, teraz to
przydzie uwazyc.

Ducalis Generis a possessi onibus Regni exclusio.

Trzeci sposob Ducalis Generis à possessionibus Regni exclusio

Trzeci iest sposob ktorem Rzpta Dismembra,,
cie koronne barzo spurzędnie lurzyta. Bo aż kolwiek
one dawnie pierwsze medicamenta vnio primogenitus et vnio,,
nis identitas krolestwo wspolecznosci zatrzymiwały, Se,
dziate ze affekt przywłaszony, et ambitio quod se vltro cibi
insuadit et in cupiditate pullulat, y mitosc niezmiarko
wana przeciwko krwi swoiey znyszczyta potrzeby, serua

y animusse

Vnio.

Y aminuszek krolewskie wy Ludzata ze inordinato Regni re-
gimine, vt plus suis quam Patriæ consulerent, iako owe lwa przykła-
dy o Kazimirzu wielkim y ô Ludwiku to wyswiadczaią, ze ten
Sieszczenconi a ow Waszkoni po stracie zieluwczonego rozdali kro-
lestwa; oni zas dziedzy, ô ktorych sie napiszało in Dispositio-
bus Regnum Dismembrantibus, quia plus quam Communi bono fa-
uebant, Etey miany do takiego wrzodu, tego leczenia ad exclu-
sionem à possessionibus Ducum et Gerens Ducalis przyszłosci mu-
siało sub Ludwico tak otym pisze Historyja. Illa quo-
que in pactis fuere ne Rex Magistratum sa-
(romer lib. 13 in Corp. Hist. Polon. Tom. 2 folio 616
ue honorem Vllum perpetuum supprimeret, neue externo cuiquam
conferret, ac ne præfecturam quidem Arcis aut Oppidi cuiusquã
quã Jurisdictionem habeat adiunctam, imò ne Indigenas qui-
dem Illustri Ducum genere orto, Czas sub Jagiello.
ne takie sie powstarza postanowienie mowi Historya. Hono-
res et Magistratus sacri iuxta ett. ac præfari vt non
Cromer lib. 19 in Corp. Hist. Pol. Tom. 3 fol. 684.
nisi Indigenis in suo cuiq; tractu manentibus, nec quicquam
eorum cuiquam prius quam vicet permittatur, Arces & præf.
cturæ, nec cuiquam Ducali Genere orto neue extraneo
committantur, Ale zeby sie to dostatecznie pokazało, iako
Dismembratio Regni po exclusionem Ducalis Gereni a pos-
sessionibus Regni była Klęczona, Ale to ſi prawa za ktorymi
to remedium stanęło teraz przywiodą, ktore ta Donatio
Zygmuntowa Wspythii zgruntu wywrocić probuie,

Statuta Koronne ktoremi Ducale genus a possessionibus Regni exclusum,

Bacząc tedy Przodkowie ze ambitio fatale
malum, vnus, secretum pestis occulta y execratio cu-
dium ex remedijs morbi oriatur et ex medicina langue-

rem generans, w wyniosłych potrzebie rodzica sie animuszach. Sancty Bernardy in Sermone 40

Kaz enim sub obedientia se dirigunt, gui ad percipienda suius vitæ prospera, libidini propriæ ambitionis seruiunt. Y patrowali y to, ze one tak czesto Rzpey odmiany mijzaminy, y turbatie, zniskąd ingd nieprzychodzity, tylko à Principibus Jura patria transgredientibus, et affectanibus magis dominari.

Qui enim ex Jure præsunt subditano non curant præesse, sed gloriantur præesse, assumunt se meliores, quia cernunt se esse superiores, sublimia meditantur, subesse non patiuntur. Jako przez o Krzigzcin Wza, Aristoteles Polit. lib 5 Cap 10.

distanie Historyd. Vladislaus cum Patri et Przemysło Patruo concedente, Rege Casimiro succedisset, causamq de vi et alieno agro vsurpanie, quodam tempore apud eundem Regem dicere iussus esset, furore percitus temere Bidgostiam repudiauit, Tak mysloc Serca maią Krzigzcie natury w subesse non patiuntur. Ztey przyczyny przysło Przodkom naszem tak Rzpey stanowic, zeby iey od tyranow Krolewskich y ort wszy, stracili czoł Krzigzcijad, na wieki unwolnigc ogem potomstwu swym odiabli, na to Prawa te, ktore sie nizey potoczą u Krolow Panow swych otrzymali, ktore Dziedzictwo to Tyraschie wywrocic komiecznie usiłuie, czego na tym czasie trwoge ponieważ Prawa te koronne ktore mi in remedium przeciwnym malorum Ducale Genus à possessionibus Regni est exclusum potoczą sie swym Porządkiem.

Vladislaus Ług ze Cromer lib 12 in Corp Hist. pol. Tom 2 fol. 616

Vtachystano dla tych wszelakich Rygose pusscic nizlize przez Kazimirzem sprawować,

Pierwsze tedy Prawo Krola Ludwika iest w Przywileiu Anni 1374 tenoris talis. Promittimus quod nullum Baronem seu Nobilem vel alium quemcunq; cuius cunq; Pierwsze Prawo ale exclusio do Genere Ducali Herburt. Jus. Privil. fol. 829

Conditionis

Vnio

Item sub titulo dignitatis fol 145

Conditionis existat extraneum hospitem seu aligenigenam prę-
terquam natione Polonum in Capitaneum prąficere debemus, nisi
talem, qui sub eadem Corona degente Ducali Polonica sit oriun-
dus, dum modo non descendat de Gente Ducali vel de Stirpe
alterum promittimus quod nullum Castrum vel fortalitium
Regni Poloniæ alicui Duci vel Principi aut descendenti de
Gente Ducali regendum **et tenendum committemus**
pro tempore vel in avum]. A tu sie zaraz zna-
czniè, onycz pokazuie omyłka ktorzy iakoz Statut tęn
wywracaią y myścieżaią subtelnością, iakoby od tegoż Same-
go Krola, ong Wieluńskiey Ziemię Krzyżaciu oprosthe
mu Donatio miał być zepsowany. Co sie inaczy ex collo-
tione rerum et computatione temporis pokazuie. Bo darowizna
ta zaraz po Coronatiey Ludwikowey iako Długosz pisze

Omyłka sub tali zarzuc.

Długosz lib. x

In ipsis Regni Primitijs Anno 1371 w koronie
stanęła. a Przywiley de Ducali Genere dany w Węgrzech
na trzy Lata potem in Anno 1374 iako sie to z Daty iego
w kościach napisanej pokazuie, od ktorego zaden Syn Kro-
lewski ſ. ebor ieds Jagiełło miał dzwu a Kazimierz Szesciu ſ. w
Krolestwie Polskiem aż do tego Samego Żywieckiego Dzie-
dzictwa, ani z kupna, ani z Successiey mogły sie niemiał
Dziedzicznego, czego na teraźnieyszą trwogę zaniechawszy Prawa
koronne de hoc Ducali Genere porządkiem zaczęte pro-
wadzić potrzeba.

Drugie prawo de Genere Ducali

Drugie od Jagiełła. Jelinski przy-

Herburt Pit. Privilegium fol 342.

wiley nadrzędzi w Pięćdziesiąt y w dziewięć lat rubi verbo,
rum sui **Quia per Tenutarios** Castrorum et
fortaliciorum aliena gentis et extranea nationis Regnum
in se et in suis partibus crebrius periclitari contingit pro
eo et ex eo nulli Ducum et de Ducali Genere descendenti seu ex-

extraneo

extraneo aliegend cuipiam aliquod Castrum Fortalitium aut
Ciuitatem regendum, pro tempore vel in dnum dabimus assignabimus
aut quomodolibet conferemus, nec etiam aliquem talium in Capita-
neum et Tenutarium Terre, alicuius, aut Terrarum Regni no-
stri predicti prefficere volumus, nec etiam [Surrogare]
Ze tak nie wyszło o Prawo to lubo dawną krola Jagiełła obie-
tnicą upewnione stanęło, ktoby był tego przyczyny Zaszło si
kazdy w Historyi doczyta., Pisze tak o tym Historyja.

Cromer lib. 19 in
corp. Histo. Polon
Tom. 2 fol. 680.

Promiserat Rex confirmaturum et auctu-
rum se Nobilitatis liberiatem verum mutato
suasu, Cesaris consilio, qui antiquum Jurium confirmation
nem et Largitionem nouorum filii et suis Successoribus pro
tiosam, neq respectu promissionis de Suscipiendo filio, cum ad
id lege obligentur diuina Libertates nouas concedendas cense,
bat id consilium, non secus quam à Minerua Largitum vla-
chislaus Rex obseruans, neq antigua Jura conseruaturum

D Lugosius lib. xii
sub Anno 1462

Non semper ab
hac Minerua sa
na Consilia.

neque Largiturum edicit. Tak iest ambitio
excelatrix Cordium ze. ꝑ słowa mieni, y obietnicze nietrzyma
a pod czas y obowiązki Summienia Zamie, Ale do takiey ona
racia hanby Jagiełła przywiodła tak Historyja opisuie. Con-

Cromer lib 19 in
corp. histo. Polon
Tom. 2 fol 680

surgens omnis Senatus Diplsoma Suum, quo
Regi de filio promittebat. à Ebigneo Episcopo curiae fidei
concrechitum fuerat receptum, magno cum fremitu, ac tumul-
tu Rege inspectante concerpsit. Oto zgoła nigdy
zadne ku eneruationem Juris alieni iuste consilia nikomu ani
poży teczne, ani przyszyne, ani dwalebne nie były. A kto nie iest
y po Ływeckiu Friedricowo przy Granicy Zamku Czerwińsk
nieczego zwolta, vel non ab hac Minerua largitum, zeby tako w Cesars
nienowych, tak w kościele Polskiem rostrem Successią ze Elektą
prece zarzuciwszy, Pacta Conuenta y insze wszythie obligi ryno

wadzow

wadzono, Quia ambitio quæ se vltrò omnibus insuadet, neque respectu promissionis Pacta iubet obseruare, ale daley idąc do Praw koronnych de excluso a possessionibus Ducali genere.

Trzecie prawo exclusi Ducali generis Const fol 58.

Jest trzecie Prawo Constitutia Augustowa Anni 1568 Titulo, Nabycie pieniędzy, tali contextu verborum

JSz temi czasy, iest tego pilna potrzeba przeniędzy nam y Rzpltey naszey. Przeto za zezwoleniem wszystkich Stanow tak Duchownych iako y Swieckich Rad naszych koronnych y Posłow ziemskich pottą nawiązuiemy aby było nąm wolno, iakosz iest authoritate huius Constitutio nis, wolno nąm będzie pro hac vna vice tantum na imiona stołu naszego krolewskiego na bydź Pięciu kroć sto tysięcy złotych, tak isz tą Constitutią prawowano będzie kazdemu ktoregokolwiek stanu człowiekowi ktokolwiek nąm na ą potrzebę Rzpltey tey summy albo in toto, albo in parte będzie pożyczyć chciał, tylko zebysmy dobr naszych żadnemu ex Ducali Genere in possessionem niedawali

Constitutia tasz primi paliter ukazuie, Genus Ducale cum per antiqua Jura Regni tum et per posteriores Constitutiones, etiam à Nudo Regni Bonorum possessione de plano est excluſum, tot pewnie ab hæreditate, etiam Successione in Regno hæreditaria magis periculosa, multo magis debet excludi, Bo Ludwikow Przymierza

Herburt Jurisprud fol 338. ley mowi

Quia Corona Regni per has Successiones posset aliquo modo diuidi, rumpi vel quouismodo vio lari

Zaczem ktosz nieorzecze Bydź bez rozumney ze ta Donatia Zydowiecka przeciwko tym Prawom y cum hoc periculo Diuisionis et violationis Coronæ Stanęła, Przeto skromie nasi na to od mozniejszych osob niebespieczeństwo za wize bystre patrzyli ale w cudzoziemskich Państwach na to pil ne oko mieli, Pisze Aretinus w Historyey Florentskiey,

Nicolaus

Vnio

Nicolaus tertius Pontifex quia Galliarum Regem Ludouicum maiorem potentiorem q esse putabat quam libertati expediret multa in suo Principatu moliturus est, quo Regiam amplitudinem nimis ellatam deprimeret, Nam cum Vicariatum Petrum quem Ecclesiæ Regi Commiserat, examinauit et Senatorium Vrbis potestatem, quam ad eum diem continuabat Rex Caroli clim̃ittere, Constitutionem insuper edidit, ne cuiquam Regi aut de stirpe Regia oriundo Senatorium alicuius dignitatem **habere liceat.** A sztuszne ona to mozny ob osob niebezpieczenstwo, y nasi, y obcy nigdzy Polityczny mieli respekt. Bo teraz nadrugiem mieyscu pisze Historyk. Nec enim pari Jure cum alys Quibus conuenire sciunt, qui Dominari vi sunt consueti, A nasz zaś Polak napisał. **Non enim** sine **collusione** conquiescunt continuò fluctus oppositi nec diu vicinari sustinet Leo cum Tigride, quippe non bene torrentes ripa volunturv eadem quos vrsit oppositi **turbine vis eadem.** Nieuważ ze koroby osobe, gdy by sie wrym nie porzuta Rpte, ieslib na mię sztuszne pozdta ona Sanba, ktora non per concessionem na sią sciąga Doctor ille gentium. Si quâ destruxi, Iterum ædificio meipsum prævaricationis maculâ contaminabitur.

Leo nardg Aretin lib 3 folio 82

Idem lib. 8 fol. 170.

Kadłubek lib. 1 ep. 3 fol. 30

Imparium nulla societas.

Vlesię tu iaki Nowak Ozowie.

Statuta de Ducali genere excluso à possonibus Regni

niemogą sią na syny ściągać krolewskie bo wtasznie na Cudrozimcę są posta nowione à synowie krolewscy nie są Cudrozimcy, y dlatego indigenatum niepo

trzebuią

Vnio.

trzebuią, że to tak iest wyświadcza to Naprzod Contextus Priui-
legiorum w Ludwikowem te są expressa verba. [Nullum extra-
Herb. Titul. Priuil. fol. 390. neum hospitem seu alienigenam in Capitaneu-
um præficere debemus] To tu nie na syny krolewskie.
Bo Ludwik primus Lator huius Legis, ani na ten czas kiedy
Przywiley ten dał ani potem synow niemiał. Ergo to nie na
krolewicow stanowił, ale na Xiązęta Cudzoziem skie,
Bielski lib. 3 fol. 240. Czego Bielski Historyk do świadczea. Postanowił: (powiada:)
nasz z krolem aby żaden Cudzoziemiec niemogł żadne,
go urzędu miec y Zamkow Granicznych trzymac, w Polsce,
ani żaden z Xiązęcego stanu, a to szło (powiada:) o Pol,
skie Xiąże, ktory na ten czas Wielie Zamkow trzy-
mał. Jasna tedy rzecz ex contexctu Priuilegy ten
occasione eius, że to prawa na Cudzoziemcę służy nie
na syny krolewskie, Jagiellow także Przywileyow
Herb. Tit. pri. fol. 347 wsiobri [Quia per Tenutarios aliena gen-
tis, et extranea nationis Regni pericli-
tari contingit] Ergo non per filios Regis. Pod czas
tesz Constitucicy Angustowey nie było żadnych krolewiczow;
ergo na cudzo Ziemię nie na syny krolewskie ta Consti-
Herb. Titul. Bona Regalia fol 42. tutia stanęła. A isz Statut mowi [Priuilegia pu-
blica et priuata non debent interpretatione aliqua in aliam
quam sonare sensum verbi, sed ita vt in suis tenoribus scripta
sunt et non aliter intelligi debent] Niesłusznie tedy
te Statuta generet à possessionibus Regni exclusu in
Herb. T. Spi rit. fol 466 prohibitionem Sawchitatis przeciwko krolewicom. Jest to
przywodzą quia in Jurr. [Ex diuersis non infertur]

Nato Su

Vnio.

Nato się, tak Odpowiada.

Prawdaze ex occasione Daniny Wielunskiey Ziemie W Ladyslawyni Polskiemu Xięstwa y inszych w Koronie iego Dziedzin. Naypierwszy de exclusione Ducalis Generis à possessionibus Regni urosł Sta tut, sed non sequitur inde, zeby tylko na Cudzoziemce miał bydz nastąpiony. Lex enim Vniuersaliter loquens nullum per subauditionem excipit particulare nisi sit in lege spe cifice demonstratum, Leges enim sunt finitæ. Casus vero infi niti. Proinde Lex de vno casu Reipub. nobilis loquens omnes casus et similes comprehendit. Druga ratia iako one słowa Nullum extraneum hospitem seu alienigenam ściąga się nietylko ad Genus Ducale, ale y Dostarzdego w Ko ronie ktory propter præeminentiam Excellentiæ nima, Cum Vni uersa Nobilitate paritatem pęna. Bo tacy mogliby impune vczynic Regni Dismembrationem, a tacy są Synowie krolewscy. Persona à Legibus Libera, bo niepodlegaią Prawu Ziemskiemu. Trzecia ratia iest. ex Cure communi, quod asserit, incivile esse non tota Lege perspecta, sed tantum aliqua eius particu la proposita iudicare vel respondere. Leges enim quæ sensum habent de quo loquantur quorsum pertineat, Ju dicii examinare necesse est. Tu tedy weyzrawszy wprawa te de Ducali Genere, przypatrzyć się potrzeba, quæ ra tione et quo fine Prawo te stanęły, pewnie ze nullo alio solummodo, ne fiat Regni Dismembratio, A isz krolewicowie

Lex de Vno casu loquens o mnes et similes comprehendit.

Herb. T. Priuil. fol. 346.

Polscy maią

Vnio.

Cessia Gryf. finey z Oprawy

Polscy maią in Regno hæreditatem, mogliby czynić Regni dismembrationem, iako się to wkrzywdzonego Potomstwie, wsciąc y w Opravie Gryffiney Żony Leszka ozarnego dostatecznie pokazało, y mieliby słuszną wymowkę. Qui Jure suo utitur, nemini iniuriam facit, toć pewnie z tey przyczyny iako Czudzoziemskie Xięstwa Nudatio Regno possessione, tak krolewicomie Jeśli Vestita sua Særeditate, mogliby uczynić Regni Scissionem, Zaczem iako na Czudzoziemskie Xięstwa, tak na krole, wicow Jeśli Statuta de Ducali Genere à possessionibus Regni exclusos, muszą bydź rozumiane, Bo prawo każde mé

Hæred. T. Monet. fol. 291

szowa, ale wstowaci samę rzecz zamyka, Cosiconym przychta der o Swidnickiey Monecie iasney declaracie, ktora niedlatego że Swidnicka, ale dlatego że zła byta przez Statut Zygmuntow zakazana, y ktoby byt na on czasz, lubo nie Swidnicką ale inszą złą vdawał Illicitę, A tymby się byt szczycił, że y tho Swidnicka zakazana z lebyt pewnie Statut interpretował, Bo o Swidnickiey Monecie, nie nazwisko. Sed Monetę depravatio fuit condemnata, Tak w statutach de Ducali Genere, nie Czudzoziemcow tylko, sed et Regni dismembratio est prohibita, Jakoby prawo mowiło, Omnis quicunq; potest facere Regni Dismembrationem à possessoribus Regni, Legibus Regni excludatur, Ergo tanto magis ab hæreditate excludi debet, quanto illa Jus prius quius dat, quam nuda possessio, Dotego quando leges feruntur, contra facta à personis excellentioris Prolinis siue contra ipsas personas plerumq; non scribuntur, ex nominatione personarum, quia nominationes sunt odiosæ in Actis publicis, quid perpetuo Loquuntur, et in Legibus vrim diffamationis sapiunt, Dlatego w Ludo, wikiem przywileiu niemianowany Władysław Xiąże

Opolskie

Opolskie, Sor ex Occasione ipsius, Przywiley contra Ducale ge-
mus Polakom dany similitatione w onem Zygmuntowem statucie
[Quia dignitates et Officia proxime post conuentum pro- Herbur. T. 8
terito iuxta antiquam consuetudinem per nos collata non licet gratias fol. 149
nobis abrogare et abeis quibus collata sunt amouere, ne quod talis
deturbatio et degradatio personarum insignium nomini eo no-
tam inurreret et esset intestinum odij et discidij non leue in-
cendium: ideo in futurum olim vacabunt, secundum sta-
tuta Regni conferenda.] Tu także niemianuią Jarusza
de duabus Lithuanię, z ktorego occazyey Statut ten uczy-
niony, bo mu było na on czas contra Sac de duabus ex-
clusis, Statuta Bishupstwo conferowano Poznanskie tyl.
ko per circumlocutionem verborum. rzeczy samey zakaz
uczyniono, takzey tu indignissima res fuisset, kiedyby
miata bydz odkosa dominatio w Statucie Polskiem, kiedy
wicow Polskich, ale sie multo honestius in verbo Ducum
abstracto et vniuersali comprehenduią, Nie mat azaby to
niegrube było absurdum, mieć w koronie sacredotalem
Terrestrem, aniemiec nec horum, nec vocem eligendi Re-
gis, bo w koronie Polskiey Polaka, te dwie rzeczy tyl-
ko, Wrodzenie Slacheckie, a possessia Ziemska non
ficta habilitant, ad omnes Dignitates et prerogati-
uas Regni. Ale Krolewiczowie Gdzie niemaią
Zadney cum Nobilitate paritatem nec participati-
onem w electione Regis, Jasnie to w Responso Si-
gismundi Primi Ducis Prussiæ declaratum est,
tor persone et w participatione Bonorum Terrestrium

candem

eandem paritatem mieć niemogą, bo te dwie rzeczy possessio cum Jure Regis eligendi, tak są conglutinatae, że iedna bez drugiey żadnem sposobem subsistere non potest, Zkąd to infallibile musi esse Axioma, cui locus et vox non datur in Regis electione, eidem concedi non potest hæreditas in possessione. Qui enim est nobilis et Legitimè possessionatus is habet Jus Regis eligendi, et qui habet tale Jus et prærogativam hanc, is necessario debet esse Nobilis et possessionatus, Zkąd każdy obaczyć może, że żaden Samem królewiczowie Jakiż bądź nie może w Regno possessionari, contrà consuetudines Regni absque tiquissimis temporibus observatas. Cowarzywszy każdy żaden ogłosi, na co ta Żywiecka zdaleka zmierza hæreditas, Na statut zaś allegowany, że [Priuilegia publica non debent interpretatione aliqua in aliud quam sonant sensum verti] Do się powiada że ten statut Nowa. Herb. T. Braa Regulia fol 98.

how tych racyey y ich interpretatią owę condemnuie, Bo nadto, gdzie mieysce w Statucie kommunym de interpretatione statuti taka naydzie się Regula. [Verba statuti semper debent potius proprie, quam improprie exponi et interpretari, si talis interpretatio non est contraria Juri Communi] Podług myśl do proby iako te Statuta de Ducali genere przedtem dawno interpretowano, Quia consuetudo certissima rerum clubriarum interpres est. Wżak na onem ziazdzie pod Lwowem Anno 1537 Piotr Borowski Castellan Mątogorzki Herb. T. spirit. fol. 489

nomine totius nobilitatis Wszystkiemu Senatowi to powiedział, Saluberrimam illam omnium et editus delapsam esse legem vt omnes æquales in Republica simus de Genere Orichowig Annal. 6 fol 187,

Ducum

Ducum nemo in nobis sit, nihil in hac republica possideat, malan pluralitatem, Principium esse declarowat, Dorego in Plebiscito totius Nobilitatis, a zasz me to mowit, do krola Zygmunta o krolowey Bonie, krolowa Jeyskie wykupowac rzeczy Dobra, Zamki, Miasta, etc: Ku bez przyczyny tego de Ducali Genere Artykut, Przodkowie nasi u krolow Panow swych wystrzegli, znac ze Wielcy Ludzie Panskie osoby Xiązęta musieli sie bydz barzo zprzychylne Przodkom naszym, Czy tych przykrosci Slacheckiemu stanowi nie przynosci znowu tonaly kowanie w koronie Dziedzictwa krolowey Jeyskiey, ale daley idzie ad Propositum, nie bylo na on czasz zadnych Xiązęt zagr Czudzoziemskich in possessione Bonorum Regni, tylko samo krolowa Bona, tot pewnie nie na Czudzoziemce byla ona mowa y allegatia Statutow de ducali Genere, ale na krolowę Polskę y na Potomstwo iey, zawsze to sie musi, Quod vbi est vox Communis et Consuetudo antigua, vbi est interpretatio antiq Jus propria, a zatem Statuta de Ducali Genere na krolewicow Jeskie Sciągac sie muszą, Dlatego tesz ta Zydowska donatia, nie tylko przeciwko tym Statutum, ale przeciwko wszytkim swobodom Stanu Slacheckiego kapitana iest, Tu sie przese nic Vmy tazyc musi, a Azeby sie tym rzetelniey dowiodło, Przywiley Ludwikow in eius tenore et contextu pilno uważywszy pokaze sie to manifestissime ze Statuta de Ducali Genere wtasnie na krolewicow Jeskie rozumiec sie maią, Bo krol Ludwik naprzod wrem Przywileiu powiada, ze pierwsze z Polakami tabie miał postanowienie, I Quod eo descendente masculina eig prole tantu et non femi

Nota verba Plebiscitii

Herbu: Stat Privilg. fol 338.

ncam debebat

neam debebant sibi Suscipere in Successorem Regni [przemze Polacy Re
Laxowali in gratiam eius eam Constitutionem de masculina prole, ale
iq y ampliowali in casu non ex tantis masculi, etiam ad fœmineam
on tesz za to Vnicum Regni Successorem ordinauit, tali verborum se,
vie, [Denum, (inquit) Baronum militum Nobilium etali
Sbilen. orum omnium consensu et voluntate accedente filias nu,
stras non exstante prole masculina sibi in Dominos Reg^s acce,
ptauit, &c: tamen eo casu quod filiam vel filias habue,
rimus Vnum vel ex eisdem masculis illis defficientibus
Vnam ex nostris filiabus quem vel quam nos vel Regi,
na ipsis assignabimus et assignabit illum vel illam habe,
ant pro Successore nostro recipient Pro Principe Kaprole [zrzyb
tedy slow Statutowych [vnum vel vnam quem vel quam illum
vel illam [guoriam Singularitatem denotant, ktosz y bez
rozumny^ma drogdzi et pluralitas Principum in Regno Polonia
hoc Statuto exclusa est. A co wiąkssza iescze na on czas
kiedy krolestwo Polskie krolow wolny obiera sym drziedzi,
czwom bywało, Czemusz teraz przeciwko tym iasnem
Prawom y contra Sua puncta Conuenta w krolestwie od dzi,
dzictwa krolewskiego uwolnionem ty pluralitatem Princi,
pum przez to Dziedzictwo Zywiecke wprowadzaią,
Ponieważ tarasz tymże Przywiley pluralitatis swiq
Herb. Sbiden. manifestissimum demonstrat periculum, bo mogi [sie gdy
Corona Regni krochcic per Sas Successiones pos,
set aliquo modo diminui, rumpi vel quouis modo violari
Promittimus bona fide absq omni dolo cuiuslibet fraudy
sub Sacramento fidei nostra ipsam Coronam Regni Polonię
semper saluam et integram ac illibatam conseruare et nullas

Terras vel

Terras vel partes earum ab ipsa alienare vel minuere, sed eam augere et recuperare.] A zasz to nie iasna rzecz zyes słow ze w koronie Polskiey nima bydz, iedno ieden krol Panem, Vniuille qui fuerit liberè electus, non ille komu Zywier kupuie, A bydziesz tu iedzn kiedy w krakowie w krolewskiey koronie, Aon na Zywu w Xiązęciem Bircie, A zasz to niebydzie Regni dismembrare gorowa, Do tego iasna rzecz zyes słow Przywileiowych ze ta korona ma bydz zdrowa, nienaruszona. ze zadna Ziemica iowrzem krolowie Polscy zobowiązku poprzysiązonego powinnicz rozszerzac, a iakiesz tu będzie iey zdrowie, kiedy ią będą rozdzielac, iaka tu iey całość, kiedy sie nią będą dzielic.] Quia per has successiones potest dividi rumpi violari.] Ibidem ale daley idąc do słow przerzeczonego przywileiu, ktoremu krol Ludwik wyliczaiąc swe łaski Rycerstwu Polskiemu pro speciali ergo se affectu, et demerita fidelia seruitia facta conferuanda tym zamyka.] Promittimus quod nullum Baronem militem seu nobilem vel alium quemcunq; cuiuscunq; conditionis existat, extraneum, hospitem, seu alienigenam, præterquam natione Polonum in Capitaneum præficere debemq; nisi talem, qui sub eadem Corona, de Gente Polonica fit oriundus, dum modo non descendat de stirpe Ducali.] Hevb. Pol. 339

Cosz tu może bydz iasniey szego nad te słowa, ktore na dowo dzą ze ten Statut musi sie na krolewicow Jch Mci ściągac, Bo na oneczas w Polszcze kiedy on Statut stanął, y potem zawzdy sub Corona de Gente Polonica oriundi krolewiczowie Polscy Xiązętami sie rodzili y iesz sie niemi Rodzą y Xiązętami są, Dlatego ich nazywaią y piszą Principes. Dosyć tedy dowodu iest ze zły

wyktad

wykład Nowi Juris repertorum, żeby Statuta de Ducali Genere
napisane na Cudzoziemiś sie tylko miały rozumieć, ponieważ
Item iasne są słowa Priuilegy [Talem præficere debemus, qui sub Corona
de Gente Polonica descendens vel sit oriundus dum modo non
descendat de Gente Ducali] Bo oriundus de Gente Polonica de-
scendens de Ducali stirpe, ktoremi possidere bona in Regno
nigodzi sie, nikt sie inszy nie nayduie w Polszcze, tylko sami
Krolewice Ieden Polszy, A miedzy ze tym Statut zabrzy
nayuiszey Krolom Polskiem do rzeczywania miedzy Potomstwo
Korony drogy, iakosz zagradzaią y zagradzaią, y teraz tak
nowi Juris repertores wykładaią. Bo ó nim takasz Jagiełło
wi ona dana była Cesarska rada, iako oniey Długosz
Długosz lib napisał. Consilium tanquam à Minerua Largitum, żeby
XI An. 1426 Confirmationem Jurium antiquorum sibi et Suis fue-
cessoribus pernicissam uczynił. Tegosz potem zapradzia
dow naszych komus było potrzeba, czego zdawna iakas
między Ludźmi zatrzymana traditia possiadca, że
w Radzie Włoskiej tym naprzewszy był panet, aby Przy-
wiley Ludwikow potomstwu krolewskiemu szkodliwy był
zniesiony, Sed Deus dissipat consilia Gentiũ reprobat cogi
tationes populorum, reprobat consilia Principum.

Na owo zas Jesli Indigenat Krolewicom Jednom
Polskiem potrzebny iest albo nie; Odpowiadaiąc to sie bespie-
cznie rzec może, Quod in re per se perspicua tempus tere-
re est opus. nisi agentis, Bo iesz są Krolewicami Polskie,
mi, maią deriuatam à Regali conditione dignitatis Patem,
nd participationem, quo ad reuerentiam et mutuam in Re-
gno cohabitationem na co iem indigenatu niepotrzeba, bo
przesz to, że są in Patema potestate etiam non debent esse
in Regni et Reipublicæ protectione, Maią y to że sie rodzą

Vnio

ad capessenda Regni gubernacula bez Indigenatu Habiles, za przystępieniem do tego Stanow Koronnych dobrowolnem y za zgodnem na to zezwoleniem ich, ale dotrzymania Dobr Ziemskich, dotrzymania Honorow y Dignitarstw koronnych poniewasz ziem Prawa koronnego tego zabraniaią, zadeń Indigenat dotrzego in drogi otworzyć niemoze, bo in Casu ambitus, gdyby za dzie, dzicowem, albo trzymaniem Dignitarstwa, całuiego dismembrationem (Czego Boze uchoway) uczynili, ze nimaią całe personę liberę et legibus non subiectę, cum cætera nobilitate legibus Regni subiecta paritatem pana, Dlatego też in Capessendis Honoribus, et in possessione Bonorum Terrestrium, niemogą mieć participationem prawy, y dlatego król Jmć in Pactis Conuentis przestrzegaiąc dosyć tey Dismembracyey, nie w Polszcze królestwie wolnem ale in Patrio Regno Królewicom Jeśmościom Synom swym Prouisiones naznaczył raczył, Bo też królestwo Polskie nie dla Królow postanowione iest, ale krole, dla królestwa y dla rzędu iego wolnie sobie obiera; to pewnie krole wi cowie Jeśmć ponieważ unimo Dziedzicznych niemogą y ta iest przyczyna dla ktorey Królewicowie Jeśmć Synowie Stoią in Capessendis Honoribus et in possessione Bonorum Terrestrium participowac niemogą. Quia Potentes non ex animo sed ex fortuna modo sunt humiles, modo elati, Potentia enim infelicitatem suam non intelligit, quia non vnde venerit respicit, sed quo tendat, id semper in animo reuoluit, y nie zinszey pewnie Consideracyey, ieno tey, ona,

Przeciwko

Vnio.

Przodkowie nasi pode Lwowem w Peltsiecie nowa bytá.
Orichouio in Ann. 6 folio 231 Znac ze wielcy Ludzie Xiążęta, Panskie osoby, musieli sie byli
bardzo vprzykrzyć Przodkom naszem, ze sie o tęn Artykuł de exclusione Iuxtalis Generis à possessionibus u Krolow Panowna-
szych gorzco, iako ô naiporęczneyszą przeciwko nim tarczą
starać musieli. Patrzyła na to bardzo pilno na początku
szczęśliwego krola Jmci. Pana naszego Mcirco Panowa-
nia Rpltá wprzymowaniu de Indigenatu RP. Barbonych, taka
ô tem ostrożna iest napisana Constitutia tali textu I Maiąc
przed oczyma Zacne y wszemu Swiatu sławne menta
Przodka naszego krola Stefana za pozwoleniem
PP. Rad y Posłow Ziemskich, Jmci Xiędza Andrze-
ia Cardynała, y Pana Baltazara Batorego Bracią
rodzonę, synowce przezrzeczonego S. pamięci krola Ste-
fana za Indigeny tey Rpltey przymuiemy y do wszelkiey
bod y Wolności Slacheckiego Stanu tey Rpltey przypuszczamy
Extranei non temere ad prærogatiuas nobilium admittendi. a dzieci Xiędzu Cardinałowi wtem dęr pokazać, omnem
accessum et habilitatem ad quæuis Ecclesiastica Beneficia
et dignitates Spirituales pozwalamy. A wszakże Pri-
mitialem Archiepiscopatus Gnesnensis Dignitatem nie,
będzie mogł trzymać, ani in mundy nominandi vel in augu-
randi Regis się wdawać, Sententiam dicce, y wradzie tęn
dzie siedział na mieyscu Biskupstwa tego ktoreby trzy-
mał z tem ostrzeżeniem, zeby Jdźmi obai Juramentum fide-
litatis ręn y koronie uczynili I Pę cautelę Constitutiey
tey manifeste ukazuią Genus Principum, Genus Iuuale,
Genus Dominum Potentium propter innatam eis ambitio-
nem, quę nullum habet terminum, nec ambitiosos patitur

in ea quiescere

Vnio

ri ea quiescere Bonorum mensura, quâ eorum fuit votum Rei publicâ Liberâ esse periculosum. Z dlatego zaszła krew S. pamięci krola Stephana w tey Rzpty dobrze zasłużonego niebyła tak po prostu ad Indigenatum et Prærogativas Nobilitatis przyjęcona nisi prius impositis eorum potentiâ Sabemis et circumscriptis Prærogativâ ipsorum Cautellis ac iuramento, si quid eorum postulare ambitio, construere et ad ordinem redactę fidelitatis, Niechayże sie tu w tym każdy przyzry, godzili sie krolowi Jeśli Panu naszemu Steinowa przeciwko tak iasnem Prawom, ktore sie iusz przytoczyły, y potem przywodzie bzndą, przeciwko takiemu swemu postanowieniu, y przypadkowi Potomstwu swemu Prawie takowey ktore iasne, iawne, niebezpieczeństwo, wszystkiey Rzpty y Stanowi Rycerskiemu z niszczenie pozią gaią spotobiaią? Politici tak mowią, Sic in Republicâ pari vna potentia reliquas omnes transcendat, non tantum ordo qui est forma Reipubl violatur, sed et pars quæ superat alteram facile sibi subycere, et Rempubl suam facere potest, Qui enim potentiam in manu habeat eorum arbitrij vt Respubl maneat vel non maneat, Ten cel pewniey szy bydz musi skupowania tego w koronie na krolewicow Jeśliż Dziedzictwa. Custodia ergo Regni est non permittere vllam vltra commensurationem, Niechaize sie tu mordują iako chcą, y owi drudzy Subtelniczy, ktorzy Przywileiow tych Ludwikow wiąz nie do Osob Cudzoziemskich ale ad perbibitionem tantum prærogativarum Ducalium in Bonis siue Adiuralitio, siue Jure perpetuo personis Ducalibus concessis referuią, oczem ani słowa nimasz w Przywileiu Leiu, tylko Ratia, quâ dismembrationem prohibet I Quid

Omytka subtylizantow

Archiv. T. Privil. fol 338.

per tales

per tales Successiones Corona potest diuidi, rumpi, violari, Iza
cz-em nie Ceremonie Xżiążęce słowy temi interpretuiąc, ale
że własnie Dismembratio Regni, et vicinitas eorum, qui ex leges
sunt Nobilitatis grauis, Priuilegio Sor prohibentur, dowodzi się
tego skutkiem rzeczy samey, Bo ieśli komorowski bzn
dąc prolanem, Legibus et pœnis obnoxius mogł, za kazimie
rza uczynic alienatią Żywca ad Hungaros iako piśze
Cromer. in fine libri xi corpor. stis. Pol. folio 801. Historio to ią daleko wyeśley będzie mogł uczynic impune
Idem lib. 29 xi Corp. Hi. St. Polon. folio 810. tęn, qui legibus non tenet. Mieśtai przykładami dowodzą
że wiele przeciwko temu, czyniono Przymileiom. Kazimierz
Fryderyka Syna Biskupem krakowskiem, Albrecht tegoż
Arcybiskupem Gnieznenskiem. Zygmunt Januśza Poznan,
skiem, Było to prawda, aliby teśz tęn przykład prży.
pomnieć potrzeba, iako tęn Biskup krakowski w puttow
Idem lib. 30 xi corp. Hi. St. Pol. fol. 814 Tysiący koni brata swego wdzonego Albrachta krolem obr.
rał, przeciwko ktorzy electicy, protestatie były zaszły, Nao
sie śmiesznie rzecz może, że kto takiey zyczy electicy, tedy
takie będzie sprawiał. Przykłady. Zasię ô Januszu
Herb. T. Digni tas folio 194. de Ducibus Litt. pomnieć by teśz statut tegoż Zygmun,
ta 1538, sub Titulo Dignitates, ktorem śi non iuxta ve
terem consuetudinem ktorą ten Statutem zgaśił, sed iuxta
statuta wrocławac, Dignitates obligował. Zaiczem poniey
wasz exempla śą non sunt ædificationis, sed potius sub.
uersionis. Bo y rozumowi samemu ta rzecz przyczyną iest
żeby kto miał bydź odwołany zato. Quia ipse er
rans alium in errorem inducit, et in Jure errorem
errore excusans impudentiæ arguitur, Prawda to iest, optii
mum esse maiorum segui vestigia sed śi recte præcesserint

quia in ottis

Vnio.

quia in omnibus oportet imitari melioren vel quod melius est, kiedy tedy tym Prawem trzeba, czego dowodzic, Prawa potrzeba y przy kładow, Quia sana ratio exempli anteponenda est, Jasna tedy rzecz, ze statuta de Ducali Genere prohibent possessiones a tym wiçcey Sukcessias Xiçżęcym Jeśmur, Quia Dismembrationem possent Regni inducere, Zaczem ze ta Zywiecka Donatia Unioni contraria est, na placu swem zostac nie może, ze iest przeciwko Prawom Koronnem z kąd euidentissime deducitur.

Vle rzeką nowi Jurisperitores, daley.

Statuta et Jura abrogata in probationem induci non possunt, nec debent; Quia nihil operantur Statuta, tedy de Genere Ducali w Przywileiu przywrocenia Koronie Wołynskiey Ziemie cassowane są in hoc Paragrapho. Krtemu tesz obiecuiemy y powinni bydziemy, stiey Constytucyi wszech przeszłonych Stanow Xiçżąt Wołynskiey ziemie, Obywatelow y Potomkow ich, tak Rzymskiego iako y Greckiego Zakonu będących wiedz starodawney cźci y dostoynosci, iako z Przodkow swych y dotego czasu byli zasadowat, y one bez zawady Arrykułow w Statucie koronnem o Xiçżętach opisanych, na urzędy Zamkow, Dzierżaw, y Dworow naszych przekładać, y do Lawicze Rad nasz, iako y inne Slazeckiego Narodu Ziem Wołynskich Ludzie przypuscac tym Przywileiem iasnie są zniesione Statuta de Genere Ducali allegata, Ergo Donationi Zywieckiey obstare non possunt.

w Przywileiu ziçmie wołyn fol. 91

Na to się tak odpowiada.

Niechby to.

Vnio

Niechby to tak było, że Statuta de Ducali Generr exclu-
so hoc Paragrapho były zniesione (quod omnino negatur) iako sie
to niżey pokaże, ale tem paragraphem zniesione pericula super-
oribus Legibus demonstrata. Zniesiona tym Paragraphem ona
ostrość Friderici Episcopi Cracovien in electione Joannis
Alberti, niechtaby zniesiona hereditas contrania Electioni, niech-
taby zniesiona tym paragraphem Successia unioni Contrania, niech-
taby zniesiona Successionis Diuisio, niechtoby zniesione Disme-
brationis Regni periculum, zaczem allegacia Przymileiu samey
Wołynskiey Ziemii y WX Litewskiemu ślazgaczego nie
może znosić tego, quod est totius Regni et Reipub. pro-
cipui veri unionis Fundamentum. Co żeby nie szerzey zro-
zumieć mogło to principaliter wiedzieć potrzeba, iako w koro-
nie Polskiey y WX Litews. rożne były Xięstwa bo to
poznawszy snadno się Paragraphu tego Wołynskiego, od
statutu koronnego rożność y istota rożna.

Rozdział y rożność Xięstw w koronie Polskiey.

Naprzod tedy to wiedzieć potrzeba, iako on Dział
Synow Bolesława krzywoustego był, poczętkiem nieszczę-
snej onej Dismembratiey koronney, tak był y zrodzeń
wielu rożrodzonych Xięstw polskich, ktory Dziatze
był ursł z Prokreatiey Brawa w krolestwie Dziedzicne,
go, ktrsz niewidzi że y teraz z tego nabywania w koronie
Dziedzictwa takich Dziatow, y takich mieszczanych Dismembracy

co godzina

co godzina nyglądać przeydzie. Teraz iednak na rozniq,
zanie Vniey de Genere Ducali Quelsney rozność Xiąząt
Polskich pokazać potrzeba.

Primus Ordo Ducum filij Regum, qui appellatur Principes.

Naipierwszij tedy Ordo Ducalis Xiąząt Polskich był,
zawzdy y teraz w koronie synow Krolewskich ktorzy iako sie iusz
powiedziało maią enervatam participationem à dignitate pater-
na reuerentiâ commandum & Protectionis in Regno. Ci że po-
dług Statutow Bona in Regno possident nec hæredes esse possunt,
Quia propter prædeminentiam Dignitatis ipsorum Legibus Re-
gni non sunt obnoxij Dlatego ich też Ludwikow przywiley à pos-
sessionibus Regni odsterzonych, coby snadno mogli wrzynić Regni diz-
membrationem. ¶ Quia per has successiones Corona Regni potest Herb. Pict. Priu. fol 338.
dividi, rumpi, violari ¶ Ieśliby ktorzekolwiek więc subiac-
cunt Legibus dum possidebunt, to bydź zadną miarą niemoże
obstante supradicto, Priuilegio. Bo ktoby dobra ich Juri subiace-
rent, ale osoby dynamicy. Quia Dignitas ipsorum id non pateretur
Zeby mieli bydź inferiori nobilitatis Ordini przymiszani. Bo
y statut tego zakazuie. ¶ Talis degradatio et disturbatio per- Hartknoch lib. 1 Epis. 3 fol. 36.
sonarum insignium nimirum eorum notam inferret, essetq; intestini
ody & classicy non alue inciderint ¶ Nietrzeba tedy takiego w
Rzpltey przemieczać Papatu, ale sztuczney y przystoyniey zawsze przy
dawnych Ordynacziach y przyprawie Rostać rospolitem, bo nie to
iusz powiedziało ¶ Quod sine Conclusione non quiescunt flu-
ctus oppositi, nec diu vicinam sustinet, Leo cum Tygride
aby enim sunt effectus eorum qui volunt præesse, aby eorum
qui debent subesse ¶ ale kroluom Polskiem nie Xią-
żętom.

Drugi był.

Vnio.

Secundus Orzło Ducũ

Drugi był Orzło Ducalis Xzięzęt Polskich zonego & rozrodzenia potomstwa krzywoustego, y

Crom. lib. 6 in Corp. hist. Pol. fol. 491

Zonych ieś Dismembraty iako były Xzięzęta, Sląskie, Mazowieckie, Kalishie, Płockie, y inszych wiele, o ktorych w historiach dosyć się nayduie, że Ledwo nikt ięcey zsiedzieli nisz były potrzebne. Rptey. Ci także iako mieli swoie oddzielności, in possessionibus tam Sami y w personis suis, et in Bonis do sądow hownych y do Jurisdictiey Krolow Polskich nie nienależeli, ani byli Regibus subiecti, Jowszem mieli suam absolutam in subditos iako absoluti Domini potestatem, y dlatego ieś Przywiley Ludwikow a possessionibus Regni, vt exteges et extraneos propter idem periculum Dismembrationis excludowali, Ten Xżądz arzbiskupich w horowne na krolewicow Jelitt skupowaniu na Dismembrację horowny tym Żydzem czynić dbą, y pewnie ieśli temu wczaś Rptа nie zabiezy o czynia.

Tertius Orzło Ducum Principes in fendanti

Trzeci był Orzło Ducalis y iest Xzięzęt infeudowa-nych dawnych niewspominaiąc, iako teraźnieysze Xzięzęta Pruskie y Kur Landzkie, więc y inszy ktorzy są Regni foederibus iuncti, te wszystkie wyżey pomięmione trium Ordinum Xzięzęta, że ie za wzdy Rptа, in ordine excellentiori położa, iako też to w onym responsie Zygmuntowem Xzięzęciu Pruskiemu pokazało, dili-genter cautum, & observatum. Cui sic omni tempore, ne quis alius excellentiores Ordinis przed Consiliarios Regni Jus eligendi Regis haberet, vt etiam et Duces Mazouiæ, qui Principes erant veligendo Regni & vetustissimi Generis, vt demię & filij Regy Domini naturales Iurius Regni post obitum patris, nec locum ney vo-cem eligendi Regis habere poterit, Dla tego iako ieś zwyczaie starodą-

vne koronne

Vnio.

wne koronne zarowno, à Loco et Voce eligendi Regis odległey
li, tak y Brzywiley, Lubowskow zarowno ieb à possessionibus
Regni tam a dultalibus quam perpetuis propter idem pe-
riculum potentiæ ipsorum et Dismembrationis Regni excludowat,
wyświadcza to iasnie Constitutia sub Titulo Xięstwa Jeßkie
Kuiawskie tenore tali. Xiąstwo Brzeskie Kuiawskie zosto: Const. Anni 1609 fol. xi
bnaw za odwagę, ktorą sam wostobie swey na posługach Rpltey
osobliwie wpotrzebie Kiiewskiey pokazał, Lub W koro-
nie, Lub w Xięstwie Litewskim za Instantią Postow
Ziemskich opatrzenie Prawem dożywotnem ex occasione nasza-
czamy tego dochodząc, że ratione tyeż Dóbr Juris Communis Conf. Anni 1620.
podlegać będzie. Wyświadcza to y drugie Constitutia Anni
1620 w ktorem nie prywatnie, ale asz za iasnem totius Reipub: Ordinatia
Consensem. Królewiczowi Jeßmu Władysławowi chor wiele tam prowincyey od
dow Rpltey zmiesmiertelną sławą zasłużonemu (vacans dignitati eius Morkny recu
conueniens) pozwolono. Acieszi tu w Damnach dożywotnich perowanyeh
Bonorum Regalium, ktore są absolute wszafunku samego K.
Jeßmci niemogł król Jeßmć privata auctoritate personis quæ Ju
ri communi non subsunt, dobr tylko do żywotnego opatrzenia, asz za-
pozwoleniem Rpltey Conferować, iakosz to Prawie Dziedziczne
Królewiczom Jeßmciom y to kupowanie Dobr krolowey Jeßmci privata
auctoritate może stać sine enormi Juris publici Lasione, iako może
bydz bez wielkiey Rpltey krzywdy, et sine Violatione iustitiæ, et sine
violenta præsumptione absoluti Dominy, ponieważ wszystkie zgrun,
tu tem sam postępek Prawo koronne wyrownawa. Ale wracaią
iąc się ad Propositum teraz Ordinem Xięstwa Pollskich, ktorem
samem zawadza Artykułow w statucie koronnem o Xięstwach
opisanych niezawadza declarować potrzeba.

Jest tedy Ius ordo

Vnio.

Quartus Orolo Du, cum

Jest tedy. Quartus ordo Ducalis Xiązat Pol[skich] iako ônich zaczny ieden Senator napisał, Litt[uanicorū] et Ruth[eni,] corum Ducum duplex est differentia, quędam enim eorum familię origi, nem trahunt, à Magnorum Ducum Lithuaniæ propagię, quędam à veterum Ducum Ruscię propaginibus, Verum Legibus vnionum Regni cum his populis ita cautum est, vt cuilibet istarum Nationum antiquorum titulorum et Consuetudinum vnioni non nocte, tium maneat integritas, Ac itaq; etiam et nunc Ducum titulj pri, prius ad Senatum extraneorum accedunt legibus et consuetudinibus Patriæ permittentibus, ita tamen vt Dignitarys et Officialibus à Rege priuilegiatis locum cedant, vt æquali Jure cum toto corpore Nobilium vtantur, Jako to w Przywileiu przyrzeczenia Ziemie Wołhyńskiey do korony w Onemże allegowanym prawie y Paragra, phie opisano. I ku temu też obiecuiemy y powinni będziemy wszel

W przywileiu przyrzeczenia Ziemie Wołhyńskiey do korony tom 9

przerzeczonych Xiązat Ziemie Wołhyńskiey etc: bez zawady Arty, kułow w Statucie koronnem o Xiązętach opisanych na Urzędy Ihn, kow, Dzierżawy, y Dworow naszych przekładać, zostawiwszy to, że iako P.P. Rady nasze Panowne y Swieckie, tak też y ci prze, rzeczeni Xiązęta, w rzeczach Sądowych y Prawach zarowno z Szlachtą oney Wołhyńskiey Ziemie w Powiatach swych na miejscach zwykłych bioru Listy y pozwy od Urzędni, kow na to wysadzonych pozywaiąc y sami pozwani będą, dąc przed Szrzedy na Szrzedzie Grodzkiem y Ziemskim sprawować y sądzić się maią, y będą powinni. I Ato Xią,

W przywileiu Unicy w X Litew. Const 1569 Głow. 10.

stwie zaś Litewskim taka iest w Przywileiu o Unicy Declaratia I Jż przy Tytule W. X. Litewskiego

y dostoieństw

Vn 10.

y dostoieństwie, y Vrzędach wszystkich y Zacznosci Stanow wsze
dle opisania Przywileiu Krola Alexandra całe, y nienaruszo
nie zostać ma, gdyż to zniesienie y społeczności tey rozerwa
nia y rozdziału nieczyni. I y zas na inszem mieyscu wrem że
przywileiu. I Jego K. M. Prawa, Przywileie, tak wszem Zie
miom y Narodom, tak koronie Polskiey, iako y W. X. Litewskiey,
mu Ziemiom do nich należącym wszelakim pismem nadane &c:
Wolności, Dostoieństwa, Prerogatywy, Vrzędy, wszystkie obiega
Narodu, całe y nieporuszenie chować, wszystkie prawa, Sądy, Stany
Xięstwa, y Familie Stadeckie przerzeczonych Narodow, u
chować Sądowe, zdawna, do tego czasu zachowane, kazdemu sta
nowi wiernie y nieporuszenie będzie powinna. I A prawo zas
W. X. Lit. tak opisuie. I My Hospodar obiecuiemy. Jsz
wszystkich Xięzat, P.P. Rad Duchownych y Swieckich Sta
now Chorągiewnych y Stadeckich, Miasta, wszystkich poddanych na
szych y wszystkich Stanow wrem Państwie naszem W. X. Lit.
y innych wszystkich Ziem zdawna, ku tęmu Państwu Przyłu
chodzących poważywszy ost Wyższego stanu, asz do niższego
temi iednemi prawy y Artykułami, Sądzic y sprawowac mamy.
I Więc y o obrazie Maiestatu iako surowie, y nayważnieysze
osoby Prawo, kiedy by kto takiegokolwiek Stanu był, znaleziony, ia
wnie podeyzrany, isz Maiestat nasz Hospodarski obraził, takowemu
żadne Przywileie, ani Zacność, ani Dostoieństwo pima pomagać,
ani te onym służyć niemoże, aby sie niemiał sprawowac, y gdzie
będzie Prawem przekonany, aby nimiał bydz karany. I Jasz
surowość Prawa w Wołyńskich Statutach na wszystkie y nayważnieysze
Stanow osoby iest opisana. Dlatego tedy ze Xięzęta byli

W Przywileiu o
Granicy W. X. L.
Const. 1569

Ibidem

W Statucie W. X.
L. w Rozdziale
pierwsze Artyc. 4
pierwsze.

Ibidem art. 9.

Tytuły

Vnio.

Tytuły nimaią periculum zadnego krolestwa rostargnienia
Zawada Artykułow statutu hownego o Xięzętach napisanych.

Nie iem niezawadza, y słusznie maią Dziedzictwa między
Stanami slacheckiemi, słusznie maią participationem Dignitatum
et officiorum Regni, słusznie in non requisitio Reipublicae Con-
sensu, iako y inszey slachcie koronney w krolewskich dobrach dozy-
wotnie Conferuią pospolni. Bo ze są porownani Statu, Gene-
re, Ordine, Jure, Jurisdictione, Pœnis, Stanowi Ryczerskiemu
mu koronnemu, słusznie tesz są porownani libertatibus, prærog-
finis et præmijs, temusz Stanowi Ryczerskiemu competentibus.
Ale oni excellentioris Ordinis ze tym Prawom niepodlegli
trudno znimi prawo, a exequutią trudniey sza. Pamięt tym
niedawnym czasem Wilhelma Xięzę Kurlandzkie, gdy
był pozwany na Seim, ze contra Jus Zawadi, et contra Statu-
Regium multos commiserat excessus, iako był z grubą na Ter-
min Posta swego postał, exceptią, ostem iako Contumacia
ter Reipubłi contempsit, authoritatem, Zaczem gdy go iuspa
miowano sprawiedliwość tylko na papierze została, a on do
nieprzyiaciela poszedł hownego, y teraz znim Inflanty woiu-
ie. Dobrze powiedział on Florentczyk, Vir magnitudine,
animi et consilio pollens, si quis Gygantem ac pusillum li-
gare velit Dominem, non eodem vinculo vteretur, sed Gygan-
tem quidem non nisi Catenis, aut rudentibus, pusillum
vero Sorda vel lino putaret compescendum, Y zas nizey
wtey ze swey mowie. Judiciorum vim duo maxime impe-
dire solet probationum difficultas et exequendi defectus.
Nam et testes formidant, contra potentiores deponere, quo vno

W Statucie Wo
tyńskim art. 1
y 9, y wtey
mieiscu przy
wrocżmia że
mie wolnym
chcicy do howy
Conft. Anni
1569
fol 91

Xięzę kurlan
dzkie infamis

Hist. Floren
fol 65

Ibidem.

metu cunctos

mecu cuncta penè Judicia subuertuñ et si quando probantur Magistratus exequi horret. Owo zgoła Przykład ten nasz wyżey pomiąnionyż Domowi manifestam personarum potentiam, dum ipsi lesciunt contrà Rempublkam pokazuie praterviam, Jsz tedy Xżąż zęta te, Excellentioris Ordinis, tanquam Gygantes iako mozni Pa. brzymowie Prawu Ziemskiemu niepodlegaią, y ktoremby zdołac niemogło, Nieslusznie Prawu Ziemskiemu w koronie ~~zukoronie~~ pod. ległe dobra, in futuram Regni Dismembrationem wykupuią: Nieslu. sznie tęn ciężar niezdolny na Rękę y na Stan Rycerski wcią. gaią: Teraz iednak czwarty sposob, w ktorem to Szkodliwe Apostema Dismembrationis Gigantium Dominatum Rękę le. czyła pokazac potrzeba.

Czwarty sposob byt Leczenia Dismembratiey w koronie Polskiey.

Czwarty sposob Juramentum de recuperandis à Regno abstractis,

Juramentum de recuperandis à Regno alienatis, Boże niemogły pierwsze sposoby Licentiam Regum in procurandis Regni dismembrationibus cohibere ita enim fit, vt licentia sæpè Reges corrumpat. Quia cui plus licet, quam par est, plus plerumq; vult, quam si Licet, Jdeo consuetudo introducta nowu per Jusiurandum continendi eos, intra officii eorum limites, nieno. gła nauczyć kazimierza Wielkiego ona sprosna Scisio Regni w Potomstwie krzywoustego Bolesława zatrzymać ~~krolestwa~~ in vnione. Niemogła nauczyć Ludwika, ona enormis Testa. mentaria Casimiri Lasci, zachować krolestwa, in illa vnionis Connexione, by ią zaraz in ipsis Regni premordijs, illa totius Vielunensis Tractus W Ladislao Duci Opolien Donatio. ne nie pomału obraziła, złey przyczyny Jagiełło naipierwszy hoc nexu talis Juramenti byt, obowiązany. Mowi tak Historia

Cunctis,

Vnio.

Cromer lib. 24 in Corpor. Hist. Polon. f. 647.

Cunctis Sententia Jasej siue Joannis (Tenciñus Castella-
nus Vilnicensis fuit): placuit igitur, in eam itum ac decretum
factum est, in quo illud adiectum est, Vt Heduigis adueniens
si Regina esse vellet, reciperet se de Consilio Polonorum nu-
pturam et in Polonia tum vero mansuram et in summo studio
annexuram esse, Vt Vielunen. Dobrzynen. Tractum et in Rus-
sia quidquid Polonie detractum esse recuperaret, Ergo in
Conditionibus de Regno et Matrimonio Pactis poliqwzy sie
Jagiello olosyc temu nieuczymi, Jako Dlugosz pisze. Fora-
dam et pernitiosam Terrã Vielunen. Dobrzynen et Ptrze-
scovien. per Ludouicum Hungarie et Polonie Regem, à Corpor
re Regni alienationem, Vladislaus Polonie Rex, quemadmo-
dum Jure iurando et Inscriptione solenni pollicitus in as-
sumptione sua, in Regnum fuerat restauraturus, Vladisla-
um Opolien. Ducem cui de Terris prædictis Donatio prædi-
cialis et iniqua per Ludouicum Regem facta fuerat bone,
sta requisitione per legatos identidem missos sollicitat. Qua-
tenus Terras Regni Polonie iniuste occupatas redderet, se enim
non passurum vt tam sui notabilis Regni Polonie portio ab
eo deberet diuelli. Dux autem Opolien. Vladislao regni,
sitionem Regiam variis reffellente frustranteq; responsis, ac aster-
nente Donationem Terrarum prædictarum sibi et suis proximio-
bus promeritis et perpetuo à Rege Ludouico Polonie et Hun-
garie facta non posse à quoquam rescindi. Rescd quidem
huiusmodi nichil molestè, nihil quieti, nichil eiqui Vladislao Du-
ci respondente, capit spectare in arma, quod Vladislaq Polonie Rex,

Dlugosz lib. 10. Ann. 1383

omni conditione

Vnio.

omni conditione honesta vitaturus nouis Legatis ad eum fatigatis, nouam quidem illi conditionem seu æquissimam, quam non præsumebatur abnuisse proponit, vt videlicet, pro Terris prædictis nihil sibi hostile vereatur accidere. Homagium duntaxat Regi Poloniæ præstet, et occasione Terrarum prædictarum Regis et Regni Poloniæ prætendatur Feudalem. Orbatus enim Ope filij et filiabus erat, facilèq; et sine bello apparebat, quod Dux Terras Regni Poloniæ ab eo occupatas, eo mortuo, ad Poloniæ Regnum posse Recidere, si vnus oblatam conditionem impleuisset, Sed cum tam æquam oblationem aspernatus Superbia etiam instantia vtus neq; Poloniæ Regem illius potestatis, neq; se illig pusillanimitatis fore responderet. Vt propter Terras se & suos Neptes et affines solido et optimo Jure contingentes, quarum sibi à Ludouico Poloniæ et Hungariæ Rege simplex, simplex & omnimoda donata esset, quia in eam diem pacifice vrebatur prouictas Regis, et Regni Poloniæ Consisteret esse Feudalis et Vasallus. Vladislaus Poloniæ Rex reintegrationem sui Regni et præclictarum Terrarum restitutionem, Certò Certius expertus quibus Consilijs procurari non posse ad belli Consilia animum deiecit Vernit? et de bello Vladislao Opolien Duci in Segnitis anni æstate, inferendo in Secretissimo consilio, ad quod non misquing Consiliarij adsiberentur, agituri deliberationem capit. Vladislao enim Opolien Duci tantus ad Scindendum Terras occupatas à Regno Poloniæ, inerat ardor, vt plures colles pro gradibus Terras occupatas disterminare à Poloniæ Regno, satagens, prope Oppidum Zytno. quod usq; in præsens Concernuntur Locauerit, quam in sua potestate situm fuerit, terminos et Limites in Regno Poloniæ perlibite constituendi. Co potem Jure belli odioli, adiuncta Regni ob

ligationem

Vnio.

ligationem abstracto Regno recuperauerat, Nieuważ kazdy
Vważa, Si non tantus ad scindendum terras occupata à Regno
Polonia inest ardor, y wtym Zywieckim Dziedzictwie, ieśli tam
y krolewskich y Slazeckich Dobr niedotrzec contiguitas, ze
śli wczas Rzeczpospolita malum hoc non coctinguet, ale
wracaiąc sie ad propositum słuszny barzo sposob Juramen,
tum de recuperandis à Regno alienatis od tego czasu na kro,
le Polskie wtozony iest, y Day Boze aby mu sie zawsze
dosć stało, Bo rewera wtakim pozwalania Dobr w koro,
nie slazeckich wykupowania, ktore futurum Regni minas,
tur Dismembrationem, wszczey to cos idzie na zgubę krole,
stwa mizli na Recuperatią, Qui enim mecum non
Matthæi Cap. 12 congregat, spargit. Mowi Pismo Boze. Tosz może mowić
bespiecznie Rzpta Oyczyzna nasza, kto pozwala wykupować
w koronie, krolowey Jey Mći Dobra Ziemskie Slazeckie
pewnie ze Stan Rycerski zmiesywszy Stan Duchowny wnist
wprzedsięwzięciu ma, Co wszystko à nowi Juris repertoribus znay,
kładu praw, koronnych opatrznego wypłynęło, mogłby na nich
bespiecznie zarzyć argumentum, ktorego kiedyś na Florentey
ki zarzył Grzegorz Swięty Ociec Papiesz I Intestina
Aretinus Hist. Flor. lib. 3 pl. 8. ipsorum dissidia vos quaso vltrà tamen ratione factum Deum
defendere potestis; Diuina ne? an humana? aby si diuina ni,
spicitis Precepta, nihil est ferè quod diligere magis debeatis
quam proximos vos capitaliter eos odistis, si humana nihil magis
quam patriam, vos impiè eam euertistis, neq; enim patria quic,

quasi aliud

Vnio.

quam aliud est, quam Ciuitas, neq; Ciuitas aliud, quam Ciues ipsi, quos qui pellit, qui proseguitur, proximos, odit Patriam vastat.] Jakoby, mogł kto[illegible]wiek bespiecznie spytać tych Nowatorzyusow, ktorzy na zgubę Oyczyzny złe Prawa koronne myktaclaią. Qua ratione Consilia vestra defendere potestis. Diuina nè? an humana. Si Diuina inspicitis mandata, nihil est, quod magis diligere debeatis, quam fratres vestros, Carnem vestram, sanguinem ve[illegible] strum, Gentem vestram de qua nati estis. Ordinem Equestrem Nobilitatem, à qua Genus nobile, & omne decus Patrium derivatis, Vos vero talibus Consiliis Ordinem Hunc subuertitis, si humana mihil magis diligere debetis, quam Patriam, eam vero vo indigne euertitis. Neq; enim Patria quidquam aliud, quam Regnum est, neq; Regnum aliud est, quam nobiles ipsi, quos qui prosequi depauperat, Patriam vastat, Patriæ hostis est. Pisze Aristoteles w swoiey Politice o takiemi niezbożney Przysiędze, Ja gubusdam [illegible] inquit]: Ciui, tatibus nunc iurant populus, odio Sabebu, & consilio annitur vt male habeat, Nieszczęszna to Poganska Przysięga, Przeklę te to takie nazgubienie vniuersitatis, Pacta, ktorzy Day Boże aby tè nigdy w Oyczyznie naszey y w żadnem Brzeskiem nie wolności Państwie, Ale Piąty sposob leczenia Dismembratiey teraz następuie, temu de Juramento iusz na ten czas koniec uczynić potrzeba. Aristoteles Politic. lib. 5. cap. 9.

Piąty sposob Hæreditatis Regalis abrogatio

Piąty. iest sposob hæreditatis Regalis abrogatio Leczenia Rzpltey Dismembratiey ktory się w Tytule o Zniesieniu Dziedzictwa Jerolewskiego z Dobr koronnych y ourpatrzeniu krolewskich w koronie Dziedzicznych Pretensey dostatecznie opisał, to iusz o tym mniey się Jey dbni pisze.

Ale ozowie

Vnio.

Vsle ozowie się kto.

Krolowa Bona mimo Oprawy miasta y insze Dobra y possessie miasta w krolowskiem Woiewodztwie Bar, ktory sama ex nouo radice ozadziła, y to zły była Colonia? ktora od swego Dziedzictwa Ducatus Barenſ, Barem nazwała? Wiszey krolowa Anna Barbarowa, miasta swoie w koronie spadłe, Dziedzictwa, y Prawa, ktore asz dopiero post Contractum Matrimonium, Rzpltey resignowała, zaczem kiedy sie to godziło na on czas krolowey Ieymci y długiey czemu sie to teraz Krolowey Jeymci godzic nima, pomienia wasz ze y Statut I de Bonis Regalibus à Reginali maiestate exemplis, I declarowat, casu huius decisionem, in quo omnes dubitationes sunt amputatæ Quisa cũ periculo alienationis modus et Processus descriptus: quid faciendum cum talibus Bonis ne à Regno auellantur. Kiesztusmie tedy arguitur, krol Gloss. in acquisitione huius Donationis, zeby miasta były illicita vel cum praeiudicio Legum, vel cum periculo Reipublicæ.

Herburt. Tract. bona Regalia fol. 95.

Na to sie tak odpowiada.

Ta allegatio est erroris per errorem excusatio, vo zeby sie lepiey declarowało weyzrzec wsno potrzeba, co sie in Appara. tu huius Apologiæ napisało, ze u nasz w Polszcze niekotrzne peccatur exemplis, y ze mala interpretatione exempla periculosa in depravationem Ordinis rectæ Reipubl. pro Legibus indu. Cuntur, Co sie tu manifestissime widzi, Do tego przypomnieć potrzeba Gradus crescentis Reipubl. libertatis tako

sie tam opisało

Vnio.

sie tam opiszato Zkąd obawy ſzadzy, non omnia omni
Conuenire tempori. Bo iako exſcente Somine nieżeydzie
sie to Mtodzieńcami. co sie małżmu zeszło dzieciąciu: nieżey
dzie sie to Starżmu co sie żeydzie Mtodzieńcowi, tak in Cr,
pore Politico, nieżeydzie sie to in libertate perfecta, co sie że,
szło in incipiente, vel exſcente libertate, Teraz tedy na
przod do Statutu allegowanego przydworzec, Zniego Jame,
go manifeſtiſſime patet, że był in remedium erroris,
onego Dobr koronnych przez Bony wykupowania, ktorymi
by, Bo tak mowi ten Statut, I Ne bona hypotecę vel cui,
uſuus obligationis a Regni corpore diuellantur, Statuimus
ea eſſe exemptibilia I Ergo quoniam hic recurritur ad re,
medium exemptionis certiſſima ſupponi debet Reipubl: łżio,
aty, ſalrius et melius eſt Reipubłicæ non ladere, quam fa,
cta ipſius łżione remedia illi quærere, ? Zkąd sie bardzy
iako mielkie abſurdum deducitur ex illa obiectione, że ſtat,
tut ieſt de Bonis exemptibilibus a Reginali maieſtate.
Ergo sie godzi krolowey Jey Mci Maeſtatice wykupowai
maiętności, taka to ieſt conſequentia, iako kiedy by kto rzekł,
że ieſt Contra peccatum remedium penitentiæ, Ergo licet pec,
care, ſed hoc dicere, Sa reſis eſſe manifeſta: Non ſunt enim
facienda mala vt eueniant bona, Lepiey Rzeczy nie za
trudniać, erroribus, nizli zatrudniwszy leczyc: Daley o
tem Statucie, nie to ten Statut mowi, zeby sie to zawzdy
godzic miało, co na on czas contra Jura Regni krolo,
wa Bona by ła wzięta. Bo tak mowi I Pluri mum interest, Re,
gni huius ne fiat Bonorum præſertim immobilium alienatio

Statut Titul
Bona Reg alia
fol. 4 b

Herbut T. Bo
Reg. fol: 4 a

Alexander Gwagnin

Vnio.

Ale isz krolowa Bona na on czas dostata bysta hypoteca
tas obligationes Bonorum Regalium, dlatego Zygmunt krol
mowi, [Statuimus et decernimus, solutis realiter et cum
effectu Summis in prefatis, ac Bonis ad Sac pertinentibus
obligatis siue per Regem, si eximendo esse possie, siue per
Nobiles, quibus redimendi Sor Jure damus et facimus potes
Statem] y ten Statutu tego sens iest, quod Regalia Bona
videlicet krolowey Bony hypotatice in exemptionem, seu non
quitur sine, zeby tak zawzdy bywac miato, quod ius lege
reprobatum est. Tem Statutem krol mosc Zygmunt utra
Zawszy periculum Reipubl ex alienatione Bonorum sub,
segu debuisse ex illa Bona coniugis sue coemptione
nawszyt posteritatem, iako ad gradum perfectum miata
przyiesc swoie libertatem, iako miata liberam electionem con
trariam zniesc, Regalem Saeditatem, iako miata Rpta obsta
culum Unionis zniesc, Dismembrationem, iako na przeszkodzie
ii malo Saecelitatis Zywieckiego occurrere. Bo tak mowi
[Nos itaq in posterum rationibus illius (: Sor est Regni :) pro
spicere cupientes Statuimus] Huius ergo prospectionis stanu
ty effecty, zniesienie Dziedzictwa, Zniesienie Zytnich dzied zicz
cznego uprzemiszaq wszystkich praetensy Dziedziczych Opiniwnych
Tor sie nasze insze pewnie sine maximo Regni periculo na Zyc
wem y nigdzie w koronie ani W. X. Lotzy nalezq czych wprowadzic, ani
miec zadnym sposobem krolowey Mosci niegodzi, [Ne vsu aliquan
do venire possit vt Sor ipsa a Regni corpore diuellantur] a iesli to
[Plurimum intererint Regni] in Bonis Regalibus temporaneis

Ergo milles

Vnio

Ergo millies interest plurimùm, et interesse debet in Bonis hæreditarys perpetuis immobilibus, quæ tanto facilius, à Regni corpore diuelli possunt, quanto hæreditas dat fortius et pinguius Jus hæredi, quam Jus temporarium possessori. Dlatego iako ten Statut non est de Bonis hæreditarys napisany tak ad excussionem huius erroris in Sat emptione Exiveceñ Commissi niemoże] bydz applicowany.

Na owo zaś Że Krolowa Bona mimo Oyca Że miała by mieć insze possessie, ś tak sie to Soluuie, Sit Sanctum Że na on czas Bona krolowa Barensem deduxit, in Pallatinatum Kiionię Coloniam, yże Bar pretenso aliquo possidebat Jure, ize takie Wkowmie albo Wx Litt. Dziedzictwa mieć mogła, o czym ani twierdzić ani tego (iako nieprzeciwny) negować niemogę. Zgoła iednak (obaczby na on czas Dziedzictwo gdzieckolwiek iakie iey było,) nowo sequeretur zeby krolowa Jey Mć teraźnieysza, Sub exemplo Reipub. periculoso (Bo to exemplum Statut allegowany) illis verbis. [Ne vsu aliquando venire possit] tak ogodzic miała, y mogła Sobie iż Regno ab hæreditate libero tworzyć, Jus hæreditarium Reipub. periculosum. Quia hæreditas contraria est liberæ electioni, est Contraria et Unioni. Errores ergo non sunt allegandi, ś to nieprzeciw to ex Sub periculoso exemplo, aby krolowey Jey Mći, tosz bydz miało wolno uczynić, co na on czas krolowa Bona cum Magno Reipub. periculo uczyniła. Bo na on czas ieżeżely iakokolwiek hæreditas krolowey Bony mogła bydz excusabilis ratione temporis, et diuersi Status Reipublicæ, alia enim ratio erat, pro illo tempore Crescentis libertatis Reipub. alia nunc debet esse libertatis perfectæ. Bo na on czas Zygmunt pierwszy ieszcze był Sacer Regni, y Wx Litt. był absolutus Dnus, Xiążęta też Kiiowskie iako by to na on czas

annulsum

annulsum per Jagiellonem, a Regno et applicatum Hæreditati Lithua-
niæ; tak ex illa prætensione, że iż zdato bydź in absoluto Ducatu
Lithuaniæ Dominio, Zacno by to vczynic, quod absoluto placebat Dom-
nio, mogła by taka onego czasu Majestatis Regalis, siue in Regno
siue in Ducatu Lithuaniæ Hæreditas bydź excusabilis, prætextu
Hæreditatis maritalis, sed postquam Hæreditati Magni Ducatus
Lith. propter Unionem renunciatum est, postquam Jus Successionis
abrogatum est, kiedy woiewodztwo kiiowskie y insze Ziemie tam
quam propria Regni membra koronie są nrzucone, quando omnes
Terræ et Ducatus Unionis modo indissolubili za związanie, kie-
dy titulo Regni renunciatum est. Tedy iusz teraz nulla prorsus
Hæreditas. A zatem y Zywiecka donatia żadnem prætextem
prawa koronnego niemoże bydź excusabilis, bo by to było exclu-
sum et abrogatum Potomstwu krolewskiemu wracać, Hæreditatem,
Successionem, Titulum hæreditarium, Absolutum Dominium, By-
to by to destructa per Leges ædificari, et per Sor in præuarica-
tionis crimine Reipublicæ Constituere, doczego by mogł radzić,
ten ktory smaku niema sławy nieśmiertelney, albo ktoby ex tam
floreti Respubłá libertate w Stopsko umyślnie Sciąć woleć
niewolą. Jest y druga ratia że Sor by na on czas krolowa
Bona in Regno vel in Ducatu Lithuaniæ miała aliquam Bono-
rum hæreditatem (de quo omnino ambigitur) że przeciż
krolowa Jmść teraźnieysza exemplum Sor Reipublicæ
nocium in Sequellam do iey excusow suæ hæreditatis porigo-
gać niemoże. Bo na on czas Krol August iusz był ele-
ctus y Coronatus Rex Poloniæ, vt Sares et Domin-
Zatem liberæ electioni iam peractæ nullum fuit periculu

ex hæreditate,

Vnio.

ex Sáredítate, ex successione materna: quia idem fuit matern[orum] Bonorum REX & Successor, vt exinde nullum timeri posuit Dis, membrationis periculum, Vt præsenti Żyrzcen[ą] Donation[ą] consideratione omnia reperiuntur Disparia, contra Sypporteccam Bona, Sáredi, tas contrá Successoris Vnitatem; prolis pluralitas, contra Regni Augusti Certitudinem, præsentis Regni sola spes contra Titulum Regni, prz illo tempore Sáreditarium, Regni et Reipub. ab Sáredita, te Sáreditaria Libertas. Niemoga tedy takowe disparia Ratiey ani Prawa takiego postanowic, ktorehy vel ex minima parte, ta krom, lowey Jeymć Donatia Żyrzecka Validam et Legalem posset euincere, Temisz rutiami Bapłacic sie moż, ieśli by ktorzekt, y dowodne chciał, że krol. August miał y kupował w koromi Dziedzictwa, że mu na on czas Titulus Regni Sáreditarius, ktory ad Regnum miał moyt wtem cokolwiek per commixtiam, non per Iuris vim poznotic? Quia Sterilitas ipsius omnem metum Successionis et periculum Dismembrationis auferebat. Ale w Dziedzictwie Żyrzeckiem, propter ram abrogatum Regni Titulum Sáreditarium, et propter pluralitatem prolis, wracaz sie znowu do korony, iż metus et Sor idem pericu, lum wtem tedy Statucie. [Plurimum interest Regni huius, vt ne qua fiat bonorum præsertim immobilium ali, enatio] każdy wiedzieć może, isz chot niebyło Dziedzictwa krolo wey Bonij na Dobrach koronnych tylko Sypporteca, quæ est, quasi quædam pecuniæ in bonis assecuratio, quæ exemptioni subiacet a przecię iednak metus suprascriptorú periculorú Dismembrationis vel inductionis in Regnum Regiminis alicuius persona extranee przywrocił, Do tego na on czas Rpta że icy krol Zygmunt

Herbut Iuris Bona Regalia fol. 92.

statutem obwarow

Statutem obwarował [Bona hyspotheca esse exemplibilia, et ea non posse nisi à Polonis Nobilibus Indigenis de non traditione Castrorum obligatorum nomini alteri nisi Regi Poloniæ Juramento obstrictis possideri] Jakosz słuszny to był na on czas metus. Bo dziedzina Bona Anno 1556 odiezdzaiąc z koronny nie oddała była królowi Augustowi Przywileiow, na Dobra koronne służących, mogłaby była dawnawszy ie komu potrzebnemu, (czego na on czas postrzegała rzeczpospolita) wielką trudność, y nieprzyiaciela wprowadzić do królestwa, czego się y teraz z tego nabywania w koronie Dziedzictwa od królowey Jeyść nieporzebnie spodziewać potrzeba. Tenże metus Dismembrationis Regni vel inducendæ alicuius difficultatis in Regnum przywiodł, y teraz Rzpą do tey ostrożności, że Gdy k. Mć Pan nasz Mćny warował raczył to, że oprawy y pierwszey y teraźnieyszey Królowey Jeyść Rzpey [żadnem sposobem zatrudniać niemaią.] [y teraźnieyszey Królowey Jeyść

Conf. Anni 1609 et 1609 titulo oprawa k. Jey mci.

Państwo żadney Successiey po Matce Juris Reformatory, uprzemiać się y dochodzić niema y niebędzie powinno] A ieśli gdzie mnieysze iest Rzpey niebezpieczeństwo, upatrował to raczył Król Jeść Pan nasz Mćny a czemuż to większe dziedzictwo niż niebezpieczeństwo (mniuczą swą, albo raczey Consensem Prawu Rzpltemu, y obligom K. Mci. przeciwnym na Rzpą dawać ma, Z tych tedy praw manifeste patet, że multum exigere Respublica aby Dziedzictwo Jedne, żadney Królowey Polskiey, ani W koronie ani w W. X. Litt. przyszło annulowaniem a Regno niestuszyło. Ponieważ Sacredotes Regni królowi Jeść samemu nulla ratione competere potest

dalej tamtey

Vnio

daleko mniey Korlowey Jeyssći, kterey nullum est Jus ad Regnum nisi ex Consortio Matrimoniali, et ex Reformatione, y to cum Cautella [De non petenda in ea Successori bus Successione] ale iako Contrarium Matrimoniale k Jssći non concedit facultatem Regiminis Regni, tak Cautella Reformationi adiecta præclusit Viam gwarantcyi w Regno Sa zelitatis? gwoli enim Jure directo modo Licitum non est id omnibus indirectis modis prohibitum censeri debet, a ieśli na on czas stracona sie Rpta Vti minus erat periculi [Ne bona obligata à Regni Corpore diuellantur] Daleko mnieney teraz sie stracać ma, gdy est maximum et manifestissimum ex Jure huc hæreditario Suius Zywcem Donationis annullionis periculum. Quia Reges et Principes sibi Jura fomniant, et armis illa vendicant, y ieśli na on czas temu zabiegała Rpta daleko mniey teraz Vti in re nocua, zabiegać temu debet modis omnibus, libertatem enim, quam pepererunt maiores, cligna studeat fouere posteritas, tak Potomstwo poduciwe obowiązane iest.

Ale ozowiem się tu kto podobno iaki ex Camera Spirensi Aduocatus cum Allegationibus Codicis vel Digestorum aut cum Distinctionibus Accursianis.

Iedzie mowić, Regi Jus esse quidquid fecerit zaczem y ztąd podobno będzie chciał dowodzić zey krolowey Jeyssći godzi się w Polszcze Dziedzictwo, Slachectwo, kupować

Maiętności,

Vnio.

Maiętności. Bo ieśli się to godzi Cudzoziemcom y inszem ludziom mamem, y tym quibus de Jure non licet Bona Jeo restria possidere. Dla czegoż Krolowi Jeo mu y krolo wey Jeymu, propter ipsorum præeminentiam, qua subditos antecellunt godzić się to nima, ? Zemusz icy tego Polacy zabra niać maią, żeby ona prouidendo meliori conditioni swą poste ritatis, nimiała tu w koronie odymic Jus hæreditarium Regale Jus Successionis in Regnum: Czemu krolowey Jey Mci Po. Lacy maią denegować tego co się W Czeszech y w Węgrzech Przodkom iey Jawnie zostawiło.

Nate Obiectie.

Laens Slachcic Polski tak Vspiano ex seruitute Romana Vandieni odsonie, Legem in Regno nostro Regnare non hominem. Co krolowi Augustowi szero ko Orzechowski napisał. Quoniam (inquit) Regnum tuum in bello et pacis rationes diuersentur, quo rum vtrumq; certis Regibus in nostra Republica finibus est circumscriptum non abste queri videtur. Cum in tuo Regno hæc duo sunt præcipua **Lex et Rex** vtrum horum altero sit maius, vt omni errore sublato intra fines offi cii tui certus consistas, si enim audiamus Romanos Juris consultos, hos Tyrannorum parasitos sine dubio omnia sum ma Regi tribuemus Regi nam et iustitiam ipsam voluntate Re gis definiemus, et corrige dicemus illius placitum, nunquam rogabimus Regem; Quare nunquam Jusiurandu eruanti seremq; ipsum postremo facilim vitæ necis, nisi Deum et hæc quæ certiora sunt Regi communiuerunt illi crimine Maiestatis læsæ.

Orichouius libi De Jnsti tutione Regia ad ligis: Augu: folio 30.

At nos non

Vnio.

Ast nos non in Neronis nati Regno, sed in Sigismundi Augu-
sti editi Patria, ita à Maioribus nostris edoctiti sumus, vt scia-
mus Regem deligi propter Regnum non Regnum constitui propter
Regem. Ex qua ratione multo nobilius atq; dignius Regnum
arbitramur esse Rege. Lex vero cum anima sit et mens Regni,
ideo potior est procul dubio Regno, et consequenter Rege; Maior
ergo erit lex, quam Rex. et melior et longè nobilior. Quid ergo
est lex? ego dicam, Lex ipsa Princeps Liberi Regni est:
sed muta quia et surda, ob quam causam etiam vnus homo deli-
gitur, quem Regem vocamus, qui lingua, oculus, auris, sit Legis.
Quod si lex audire, videre, loqui posset, nulla gens deligeret
Regem, ipsa enim lex præciperet, quid opus esset Facto, sed
cum hoc non possit, vt interpretem habet Regem, si quis ergo Trebo-
nianus, aut aliquis ex Seruitute Romana Vspianus sibi blan-
diens, te Summum esse in tuo Regno dicat negato? Legem in no-
gno Regnare dicito? non hominem. Tu igitur quis eo si quidem?
Sic respondè ijs, et verè. Rex ego sum? hoc est Lingua,
oculus, auris Legis et breuiter Interpres Regis, ita vt etiam
Iureiurando fidem obstrinxerim Regno, ne aliud loquar? quam
quod vult Rex. Talis responsio, vt vera erit, ita præclara et
Magnifica. vt digna Casimiri Regis Successione, hic enim primus
nobis Sanctissimas et iustissimas leges dedit, quas omnes illis exceptis
impijs de homicidio et Veneficij aquum est, et a bellis ne transuersum
quidem vnguem discedere. Cum enim lex sit donum Dei, Vbi cessetur DEUS violato:
res sui muneris, cæde, seditione, exilio, fame, vastitate, seruitute, transferre postremo

Regnum de-

Vnio.

Regnum de Gente in Gentem do violatas Leges multa tibi possem pro-
ferre exempla tam nova quam vetera quibus liquet, miserabiles semper le-
gum violatarum exitus, si legem ipse tibi in Regno veluti alteri Rex prospexeris,
Beatum te quoq; faciet DEVS & Regnum tuum, quod te voluntati ipsius
obtemperantem subsequeris. At si hunc. Brennen mutaueris, et te
Dominum legis Constituens, mutabit etiam Regnum tuum Deus
et tradet illud aut hosti, aut seruo tuo. Takie są słowa
wielkiego uważenia godne, onego starego, starey Cnoty Polaka Orze-
chowskiego z ktoryes pokazuie sie diuersam esse rationem
absoluti Domini, ktore na Czechy y na Węgry quibus modis
wciągnięto doczyta sie każdy, wszakże Historie diuer-
sam Regni nři Liberi, in quo LEX ipsa Princeps est, Quid,
quid enim Contra Jus est, id irritum et inane In absoluto
vero Domino Lex et voluntas Principis. Sic volo sic iubeo.
Ztąd sie pokazuie y to, że Leges et instituta, ad Cameram
pertinent Spirensem, in qua voluntas Principis spirat, subditi
spirant, Lites spirant, nunquam expirant, Litigantes diu spirant,
nunquam ad spirant. Na co y tey zacney wolney koronie za
niedługo przyszło musi. Jeśli to norwe oscitante Republică
wprowadzone Dziedzictwo Xiązęce Equalitatem, et Jurisdictio-
nem omnibus Ordinibus parem pomieszą y z Confusione. Co żeby
takie Camera Spirenses w Oyczyznie naszey wolney niebywały,
y utrapione Suspicia? Zabiegali temu mądrzy y zacny przodko-
wie nasi, żeby allegationes Codicis et Annotationes Accursii id
w koronie niebyły na Prawa y na Dobra koronne, Lobiecujemy
(inaczi Constitutia) Henrykowa y Stephanowską Tisz wyżkazów niepryzpuszczamy

Statut Sigis. 1 Aō 1501 Herb. I. Conf. fol. 107

Camera Spirensi descriptio.

Constitutio Aō 1573 Tit. Literæ Conprim

ani wywodow

Vnio.

ani Wywodow z Prawa obiego, aby Dziny z Przodkow na
szych Dobr Prawem Dziedzicznem nadanych, miały bydz za
Lenne poczytano, Ztey Constitucyey to sie iasnie wywodzi ze
iesli Ordinibus Regni licitum est, ne Bonis Særeditarijs per
interpretationem externorum Jurium Ordo Equestris Ordinis aggra-
uetur, multo magis Reipub. de Jure ipso in quo summa rerum
ipsius vertatur, id cautum censeri debet, aby Dziedzicztwo rey
przeciwnemu prawu Koronnemu wykładami nie było naszczone, Dzie-
dzictwo Koronne iest Libera Regis dotatio? Dziedzictwo koronne
iest Terrarum et Ducatuum in vno Corpore vnio? Dziedziczne Pra-
wa Koronne. Jest Statuum in Jurisdictione Consecratio? Ergo
Codex et Institutia Praw y wolnosci naszych interpretować niemogą.
Ergo in regno nostro, non Jdeo Jus Regi est quicquid fecerit?
Sed id Jus ei esse debet; Quod ei Lex permiserit. Digna vox
est: moni nasz Polak): Maiestate regnantis legibus alligatus
Principem se profiteri? Jdeo de auctoritate Juris Principem de-
pendere vt auctoritas? y dlatego y po dziś dzień oswalą ono Pogaństwo
Seuerum et Antonium Imperatores, ktorzy takie Officialibus dawali rescripta.
Licet Legibus solui Simus tamen Legibus viuimus, Cwalebne że
Rescripta Krolow y Ludzi Poganskich, ale przystoymeyszą Kro-
lowi Jezusowi Panu naszemu Mściwemu. Panu Chrześciańskiemu
mowic tak. Quid Legibus Ligati Simus? Legibus viuere debemus,
y dlatego iesli sie nam niegodzi Titulo Særedis Regni ostawac, iakosz
sie nam ma godzic in Regno Særeditatem dostawac? Aiesli sie nam
to niegodzi, iakosz sie to Krolowey Jey Mci Malzonce naszey, ktora
nullum in Regno Jus regiminis znami nima godzic sie ma, zebyd

Articulorum Henrico Regi oblatorum fol. 147.

Kochlub. lib 2 epist. 11 folio 128.

Dracelius in Jebeda Regia Apost. lib. 2

Za Slachecki

Vnio.

Syn Slaßeckie Dziedziczne w Koronie przeciwko wszystkiem Prawom tak iasnem Koronnem na Rozerwanie Krolestwa Wł. nego mogła wykupować? ale ze się potrzeba ad Obiectionem wro. cic Aduocati Spirensis Ô Czeskim krolestwie Imperialibus institutis, a ô Polskiem Regni statutis disceptandum est, Bo w krole„ Oricouius lib. 1 fidelis tabulæ fol. 20. stwie Polskiem naszem wolnem. REX eligitur propter Regnum non Regnum constituitur propter Regem. Lex enim ipsa nostri Regni Princeps est, ergo non voluntas absoluta, Jch Mć P. M. Miłego y bo lowcy Jey Mci P naszey Miłey ani Potomstwa krolestwa Jeßlić, na on czas ze Cudzoziemcy vt plerumq; indigni Dobra slaßeckie kupuią nć, ergo sie tesz to krolowi Polskiemu godzic ma. Nierozumiem ieśli to była ostrożna y przystoyna applicatio. Quod facit indignus id posse dignum in summo dignitatis gradu po, situm, sine Lesione sua dignitatis facere. Bo kiedy indi, gni kupuią zaraz ich Pana concomitatur, Confiscationis utro applicatur, quod indigno auferatur. Zaczem iakoby tu był Za Argumentu tego Energia absurda ktoz niewidzi? Quia indigni contra præscriptum Juris Regni kupuią maiętności slaßeckie. Ergo quis est dignus ktoz mu tesz tego iasnie Prawo zabrania, może to impunè facere, zadałby naigni, by niepozwolił na taką Consequentią rozum? Quando vero digni emunt, zostawaią in paritate Juris et Jurisdictionis cum vniuersa nobilitate, sine ambitione, sine nefu Vismem, bratnim Regni in paritate Conditionis et Status, iako ro„ wny z rownem slaßcic z Slaßcicem, Ale kiedy krolowa Jey Mć kupuie, nimaiąc z Slaßtw koronną propter sui Status præeminentiam, paritatem Pana gdzie in Ca sibus Certis, in Bonis et personis Nobilium extenditur, iusz

to żadną

Vnio.

to zadną miarą bydz niemoze, Sine metu Inferioris, et Sine statu Reipublicę, y z tey Przyczyny zawzdy. Propter inaequalitatem oriebantur seditiones, quia in disparibus nulla existit paritas. Propter Potentiam (inquit) Aristoteles quando maior fit et potentior vnus vel plures consueuit ex talibus fieri, vnius Dominatio vel Gubernacio violenta, Quapropter quidam in locis Ostracismo vtuntur, cęu Argis et Athenis alias melius erat ab initio prouidere, ne huiusmodi potentiam augeri homines permitterentur, y quam prędę Contra auctas remedium quaerere. Ono zgoła dawna to doświadczona. Nullam Societatem tutą esse posse inter dispares, quia potentes praesumunt se melliores quia Cernunt se superiores. Ale ze ostatni sposob Leczenia Dismembratiey swym następuiącym Porządkiem, dlatego tę na ten czas przydzie skończyć Quästią.

Aristoteles Polit. lib. 5 Cap. 3.

Idem ibidem

Societas dispar.

Szosty sposob leczenia dismembratiey. byf.

Szosty sposob

Per Pacta et Feuda retinere in fide Regni quę Regno absolute Vniri non poterant, Patrius enim Maioribus noseris videbatur Prouincias vlteriores in Societate cum Juris reseruatione retinere, quam cum possessione et Jus integrum amittere, Tak uczynił Kazimierz Pierwszy cum Jaroslao Russorum Duce. Pisze ô. tym Historia tak. Rebus Domi maxima ex parte bene constitutis ad externa Circumspicit: et vt debilitatas Regni vires externis auxilijs confirmaret, simulq; et posteritati Suae Consuleret, amplissimi Senatus Suasu atq; rogatu cum Jaroslao Russorum Principe fędus et affinitatem iniit, sororem eius Marinam cum ampla dote ducta etc. Jaroslaum affinem, Jure omni quod pater Suus Annusq; in Russia habuere donauit, societatem tantis et auxilia contra

Pacta et Feud. retentio.

Cromer lib. 9 in cap. historiae Pol. fol. 451.

gurgitis fortes

Vnio.

giosus hostes patria Tosz uczynił Kazimierz wielki z Semowitem Mazowiechim Xziążęciem iako o tem Długosz Pisze, Casimirus Polonia Rex veritus ne dux ipse in alterius alicuius Regis & presertim Boemia transiret per Ducatum Silesię sequellam, dissensionem, vbi munita, persuasiones, et regum cuius suas perditum iri videbat altioribus rigidionibus remedijs vtens tam Castrum et Ciuitatem Plocen. quam Rauam et Cætera omnia quæ Juris et proprietatis Ducum Mazouiæ erant, in suam proprietatem Dominiumq; et Jus pertraxerit, et sic tandem quam propriis vteretur, ad cum post mortem Casimiri Mazouiæ Ducis absq; prole aliqua defuncti Jure Feudi deuoluta sub suo quoq; regimine et gubernatione, tam Plocek, quam Rauam, Castra fortibus et insignibus muris perfecta sunt, plurisq; libertates et obseruantię salubres, vetustis seruitutibus abrogatis ducalibus et Terris Mazouię sub sua fidelitate accesserunt. Tegoż dopiero se mowił obszywszy niewinność swoię Sąmiora Senatus Consilia, publicum Omagium cum suis Mazouiæ Baronibus, banderia cum insignibus et armis ad pedes Casimiri Regis in Throno et solio Regio Consistent. prouiendo, et sibi fidelitatis et subiectionis debitæ tanquam vni e naturali Domino corporale Juramentum iuxtà morem prestando in Oppido Calissiensi exhibuit.

Ta Historyja acz wielka ad presentem Quæstionem o Zy. wieckiey wiecznosci nasz posteritatem nauczyć może ale tego mianowicie iako Prutenskie w Krolestwie Dziedzictwo szkodliwe są y że Dismembratią krolestwa vczynić barzo mogą, Verity Rex ne Dux in alterius Regis presertim Boemiæ transiret per Ducatum Silesię sequellą, diuisionę, Tego

Długosz lib 3 hist anno 1335

Jest zbudź

podobne

Jn manu scripto.

sprzolbnie teraz tem zywrem postrzegac potrzeba. Bo y Pan
na krolowa toż by była uczyniła koronie: (na on mądry y Za
czny Senat, patrząc naiwięcey odiaedu iey do Wtoś bronić: zo
nemi dobrami pozyskuporanemi, by iey była Ryta do wrocenia o
wyss iey Obligow służących nieprzywiodła. Ale daley w Quartiey
zaczęty idąc, toż z Władysławem Xiążęciem Polskiem o Ziz
nię Wielunską chciał był uczynić Jagiełło iako sie o tym napisało
wczwartem sposobie Leczenia, Dismembratiey Koronnych. Z ktorego
Przystądu kazdy snadno obaczyć może, Adeci familiare Prin
cipum malum proterue & pertinaciter. Jura etiam inigua defende
re, &c. Toż uczynili y nasi krolowie Polscy z Xiążęty wznemi,
mianowicie Cum Duce Prussiæ, co miktorzy inaczey nizli iest inr
et in Jure Interpretantur, wywodząc zgoła iakoby K: Pollu priuata
auctoritate miało sie godzic dawac Prowincyą krolewiczom Pollu
Synom swoiem, in Bonis Reipublicæ. Co iest przeciwko wszystkiem
Prawom koronnem. Bo y w pewney Infeudatiey Castri Bytom et
Ciuitatis Lungborgen, expressis est Consiliariorum Regni con
sensus, De Consilio inquit: et Consensu Consiliariorum tam Spiritu
alium quam Secularium Regni nostri. A wtorazwiey sze Pri
uilium niechay iuno kazdy weyzry zdrowem okiem, Jacno osą
dzi ieśli maią iako y ta Zywiecka Donatia fundamentu
Juris legitimi. Bo gdy Prawa koronnego wzem zdybac
kiedy przychodziło, iusz to nieprzystoynie bywało y bywać ma
ko nieczmie potrzeba, zeby to wyświadczyła. Jngens ne
cessitas et euidens utilitas et hoc non sit in pri
uato Consistorio, y tak mowi Casimierzow Statut, Non
debet dari representabile iudicari vt secundum varietatem

Pribislaus lib. 2 Cap. 9. fol. 788.

Herb. Jur. Lex fol. 203

Ibidem.

temporum

temporum, Consuetudines et Statuta. humana quandoq; variantur,
Herb. Ort Statu tu fol. 170 præsertim cum ingens necessitas et euidens vtilitas Sor exposcit
A potem Statut Alexandrow Quoniam Jura communia et
Constitutiones publica non vnum, sed communem populum affi,
ciunt, - itaq; cum Vniuersij Regni nostri Prælatis, Consiliarijs
Baronibus et Nuncijs Terrarum aguum et rationabile censuimus
ac etiam statuimus, vt deinceps futuris temporibus, perpe,
tuis, nihil noui Constitui debeat per nos et Successores no,
stros sinè Communi Consiliariorum et Kuntiorum Terrestrium
consensu, quod fieret in præiudicium grauamenq; Reipublicæ,
et damnum atq; incommodum cuiuslibet priuatum ad vi,
nouationemq; Juris communis et publicæ libertatis Iuszystkie
ogolne grauamina ten Statut zawiera, et priuata y publi,
ca? Kiedsie sie pokaze, gdzie publica auctoritate,
iako ten Statut Alexandrow opisanie pokazana iest, Gdzieś
necessitas et euidens vtilitas w Daninie Biskupstwa
Warminskiego Krolewica Zygmu, Kiedsy pokaze gdzie
publica auctoritate, eadem vtilitas, et necessitas declaro,
wana iest, ta potrzeba y ten pozytek publiczny wten
kupnie Zydowskim? Chyba ze kto bydzie chciał na znisc
pozytkiem rozerwania Korony, a potem Jędzow nobilita,
tu seruitutem. Owo zgoła iako pierwsze rodzito sie wpri
watnem Consistorzu dla priwatnego pozytku Consiliarow
tak y to Zydowskie kupno na zguby y nymiejsce Stara
Slaeckiego y na rozerwanie korony. Dato enim vno ineon
uenienti, multa absurda segui necesse est, O takich nicostwo
Orichouius Annal lib 6 fol 170. znych postępkach była ona mowa Walentego Dębinskiego
do Senatu, na onem Sieradzkie godelwowem. Hor malum à

vobis

Vnio.

Vobis neglectum Latenter serpendo totam inuasit Rempubłam pervertit leges, Priuilegia discerpit. Bolay więcey nigdy do tak żałosney y rzewliwey quadrimoniey Stanowi Slacheckiemu nie przychodziło. Ale teraz kończąc de 5or Secundo Libem tatis Reipub. fundamento, De Vnione. Discurs et rationes rymze zamknąć przydzie ukazawszy malum Vnionis oppositũ hæreditatem.

Vnioni oppolita et contraria hæreditas et Succeſſio naturalis.

Constitutio Anni 1564 fol. 24

WDeclaracyey o Vnicy tak mowi Zygmunt August, Co sie tknie Succeſſiey na Ziemię Litewską. Ponieważ to wielie do spolnego ziednoczenia zawadzało takesmy Wtey mierze przed wszystkiemi Stany Oboyga Narodu iawnie Declarowali, iakosz y teraz Listem naszem Declarujemy &c: że Zaniechawszy wszelkiey Dziedzicznej Succeſſiey na Ziemię Litewską, ieśliby która tak nam Samem iako y Potom. stwu naszemu należała dobrowolnie Rzpltey á tey Stawney koronie Polskiey odstąpimy y wyrzekamy sie na wieczne czasy.

W Recesu w Warszawskiem Anno 1584 takie są słowa Augustowe, A isz temu spolnemu obiciu kroła Succeſſio naturalis albo hæreditaria we wszystkim przeciwna iest, Tedy my dla dobrego Rzpltey takiey Succeſſiey Dziedzicznej w Panstwie Litewskiem, ieśliby nam, albo komukolwiek z iakiey holwiek przyczyny służyła, nawiekismy Koronie odstąpili y wiecznemi czasy

Constitutio Anni 1569 fol. 99.

czasy odsięgnięmy, y ktemusmy oba narody przywiedli, iż na tem zdu stron przestali y od nas wdzięczne przyięli. A na ostatek w Przywileiu vniey W. X. Litt. z koronq, ktorego słowa formalna. Successio Jakmći naturalis et hæreditaria ieslibi Jakiś komukolwiek z przyczyny iakiekolwiek w W. X. Litewskim służyła. niema iuż wiecznemi czasy przeszkadzać tego spotku y wiednoczęnia Obojga Narodow, y obierania spolnego, iednego Pana, ktorey Jakiś koronie wiecznemi czasy odstąpił. Iasz y Radzimił Woiewoda Wileński przyznał, że Vniey przesz tak długi czas nic nieprzeszkadzało inszego Dziedzictwo z ktorych Praw taka segualla, ieshi Successia Litewska, do spolnego z koronq ziednoczenia Prawdziwa. to tak Żywiecka do rozerwania korony powinna. Contrariorum enim contrary sunt effectus, y zasię ieslisuccessia Litewska, naturalis et hæreditaria spolnemu dzierżeniu krola przeciwna była, tey ta Żywiecka przeciwna będzie. Quia simlium similis est ratio, iż tedy Vnioni contraria est hæreditas et successio naturalis, ktorz nicoż godzi chyba, temerarius omnia negans principia, że to Żywieckie Dziedzictwo manifestam in Regnum inducit Dismembrationem, ktorey iako statuta koronne bronią ex inductione infrascriptorum Statutorum manifesta patebit.

Statuta Regni quibus ex presse Dismembratio Coronæ prohibetur.

Dobrze pamięrała Rzpta zonego między Bolesława krzywoustego Poromienia rozerwania korony, co sie mią przesz długie wieki wwstarzymiu

działo.

Vnio

działo. Qui dudum sub vnius Imperio florentes et formida-
biles cunctis populis vicinis fuerunt, discerptis viribus atq;
studys quorumuis iniuriq; stetecrunt obnoxij. Pamiętała ze w
Dziedzictwie Krolewskim y waffekcie przeciwko kmi swoey no-
dza są niespołamowane, iako sie to na on czas, z kazimierzowe-
go Testamentu, a potem ex illo, Fada et pernitiosa Terrá
Virdunen. per Ludouicum Hungarie et Polonię Regem, á Cor-
pore Regni alienatione iawnie pokazowało, Czego y zteż Zyr
wieckiey Donatiey, simili ratione, co godzina wyglądać potrzeba,
et sic non ignara mali miseris succurere discas Rpá, nam
Potomstwu swemu, na ten Wzrod Dismembratiey takie stano-
wiła statuta koronne.

Cromer libr. 6 in Corpo. Stat. Pol. Tom 2 fol 481

Herbut. Artic. Brud. folio 338.

Nastrzod w Przywileiu Ludwikowem taki iest Paragraph
L Quia Corona Regni prædicti per has successiones possit
aliquo modo dimidi, rumpi, violari, VI Promittimus bona fide
abiqz dolo omnis fraudis, sub Sacramento fidei nostra Coronam
Regni Polonię semper saluam et integram ac illibatam conser-
uare, et nullas Terras vel partes earum abipsa alienare, vel
manere, sed eam augere, et recuperare, velut in Coronatione nra
sumus et fuimus obligati monimentis I Contrwersyy tęn statut
in volumine legum L Rex non alienet Terras Polonię I
ktorz tego Statutu nie osgdzi, na co ta Zyrwicka zmiana sie-
cessia.

Hen. 6. Titulo Alienatio fol lio 338

Jest drugie Prawo Krola W Ladyslawa Jagietla

Herb. Art. alienatio fol. 342

L Quia per Tenutarios Castrorum et Fortalitio-
rum alienę gentis, et extrangę Nationis, Regnum in se vel in suis
partibus crebrius periclitari contingit pro eo, et ex eo nulli Dnum
vel ex Duali Genere descendenti, seu extraneo alienigenæ
cuiuscunq; aliquod Castrum Fortalitium aut Ciuitatem ad Regem

dum po

dum pro tempore in æuum dabimus assignabimus conferreq; ¶ A za tęn Statut nie iasnie uhazuie Regnum ex Sar in æuum Særedi tate pericli tarium

Herb. Jt. Pr na Regalia folio 42.

Jest trzecie, Zygmunta Pierwszego Prawo z mnicy, Czey daleko occasiey, misz to Xięstwo Zmoyckie, ex acquisitione illa possessionis Bonorum Regalium ¶ Plurimum inte, rest Regni huius vt ne qua fiat Bonorum præsertim immobi, lium alienatio. Nos itaq; inposterum vatibnibus illius prospice, re Cupientes: Quoniam Coniunx nostra quædam Castra, Oppida, Villas in Regno nostro Hypotheq; seu cuiusuis obligationis nomine obtinet, possidet, ne usu aliquando venire possit. Vt Bdc ipsa a Regni Corpore diuellantur: Statuimus ¶ Jdq, ley Statut tęn Declaruie, Bona illa fuisse exemptibilia. Bacząc bowiem to Rzecz, etiam minimam hæreditariam Pri, cipum Prætensionem: iako to byta hoolowey Bony: Regno esse periculosam, y dlatego tym declarowata Statutem, Że Bona Reginæ Bona nusiały bydz exemptioni subiecta, to blisko Dismembratią, mędry y Powazny on Senat in Possessionibus Bo, norum, personarum potentium Zawzdy upatrowat, y onej, omni co, natu zabiegat.

Jest czwarte Prawo Zygmunta Argu, Sta, ktore declaruie non tantum hæreditatem, sed et obli, gationes posse facere Regni Dismembrationem Sub Titulo, o Statuá krola Kazimirza, ¶ Jako przed wSwatą Statutu tego wolno byto krolowi Kazimirzowi, y Przodkowi iego, Terras et Castra Principalia sine vllo dubio zostawiać, tak też iuż wszey po wSwa, Le iego, neq; Terras neq; Castra Principalia in quibus Capitanea, tus consistunt, to iest, Starostw ktore gtorzemi albo Powiatowemi za, stawiać nie sie ni toto to iest gotem, niegodzito iako przed tem Lwow, skiemi, Ze byty zastawione, ato dla korony wSstarzniemia ¶

Constitutia Anni 1567 O Statucie krola Kazimirza fol. 9.

Typis Cran.

Vnio.

Z tych Praw allegowanych baczy sie manifestissime że per possessiones hominum Porentium per Obligationes, per bá'reditates, per successiones Castrorum, Oppidorum, Villarum, Corona Regni possét diuidi, rumpi, violari, baczy sie y to że ex regimine, siue Tenuta Ducis alicuius seu ex Ducali Genere descendentis, Licet tempora nea contingebat Regnum in se, et in suis partibus crebrius pericitari, dlatego temu niebespieczeństwu takiemi statutami zabie gata Rzeczá, zeby Koronie Polskiey z Gor L Supremi Ju rium Domini I nie mogli in Tenutam quamuis eiá tempuraneam neminem ex Ducali Genere descendencem prze ficere, y niemogęc nikomu, á Pogotowiu Potomstwu swemu Jus bá'reditarium in Regno sine violatione Corony á Juriú Jus, sposabiac, co iasniey insza Constitucia declaruie.

Heeb. Tit. 10 Ap. pel. fol 17

Jest Piąte Prawo tegosz Zygmunta Augu

sta w Declaracicy o Vnizy gdzie Dziedzictwa Rzeczpospolitey Li tewskiego Koronie ustępuiąc, tak mowi, I Nieważpiąc wrew y to tesz sobie warzuiąc, zebysmy tym, ani sami osoby naszey ani Potomstwa naszego własnego ieśli by nam Pan Bog które dac raczył niezgotowili. ale zeby przeciwe y stanowi iego swey stryine od Rzeczy opatrzyli, miało, ieśli by na Krolestwo nie było wlięte, a wszakosz niemyśląc żadney Dismembracicy koronney, o takowem opatrzeniu na ten czas dopiero stanowiono bydz ma, kiedy na spolnem Sey mie będą stany Polskie y Lietewskie, I Ta Constitucia manifestie vkazuie że na on czas ò opatrzeniu Potom stwa Augustowego mowiało bydz przywarne stanowienie Bego ieśli sie teraz przywarnie dzieie, dzieie sie przeciw

wko iasnemu

Vnio.

wko Jasnemu Prawu. Druga rzecz ukazuie, ze oprawz-
nie to, nimiato czynic koronney Dismembratiey Ergo kiedy
się teraz w koronie sposabia Dziedzictwo, ktore na natu-
ralem Successionem, Sposabia sie occasio Dismembrationis,
bo sie ono w Dziedzictwie rodzi, Ergo sie to dzieie prze-
ciwko iasnem Prawom koronnem, Ergo Zyuiecka ta Swie-
chtas vt illegitima & Juri Communi Contraria non potest
subsistere, iako Vstawat Krol August. aby ta Swia-
tobliwa iego Praca vczywana niebyła. Ztąd znac ze
y w Statucie woley swey przeklestwem grozi, ktoryby
do tego dali, iaką kiedy kolwiek occazyę. Taka oty-
wiego Testamencie iest Declaratia.

Testamen-
tu Krola Augu-
sta pisany w
Warszawie dnia
6 May Anno
1572

Były go trzy
exemplarze
Jeden przy kro-
lu, drugi przy
krolewnie Annie.
Trzeci na Zam-
ku Tykocinie.

A iż to dłuższem zabawieniu niczego więcey od Pa-
na Boga nieżądamy y mi oez umieraiąc pilnicy prosic niebę-
dziemy ieno abysmy Rzpltą, iakąsmy od Przodkow na
szych wzięli, takąż wcale, y wpokoiu, w dobrey sprawie
stawie zostawili. Ô krorcy Dobro wedle naiwiększey

mosnosci swey

Vnio.

Mocznosci swey, przez wszytek wiek panowania na-
szego staramiemy sie mili iey Dobro y zdrowie. Bog swia-
dek nad swoie zdrowie y wczasy przekładaiąc: ktora
Rzecz niczem innem w całości zachowana bydz niemoze, ie-
dno zgodą, miłością, społecznością, iednością, bo iako krot-
mądrze napisał po Łacinie, Zgodą małe rzeczy rosną, nie
zgodą wielkie upadaią. A drugi także pisze, Moc Jednością
na mocnieysza, nisz rozdwojona. Przeto prosimy y napominamy
dla Pana Boga y dla duszego Zbawienia, aby wszy-
scy obywatele, tak koronni, iako y W.X. Litewskiego bydź
wiecznej Przysłe Chrześciańskiey iednostainey, aby byli iedno,
iako Ociec z Synem, y z Duchem Swiętym, iedno iest. Potym
też wszystkich Stanow, Rad, Dygnitarzow Duchownych y świeckich,
Rycerstwa, Szlachty, Miast, poprzysięgaiąc przez Boga Żywe-
go, przez miłość ku Rzeczy, prosimy, upominamy, y zaklina-
my, aby będąc obywatelmi, tak korony Polskiey iako y W.X.
Litewskiego iednem nierozdzielnym na wieki ciałem, iednem lu-
dem, iednem Karolem, iedną nierozną Rzeczy wedle postanowie-
nia Seymu Lubelskiego, Tak Dwuletnego, y poprzysiąwszy nie-
mieniąc się Braterską miłością, szczerze, prawdziwie, iako bracia,
go ciała członki, y iedno nie wazni Rzeczy ludzie, nie iedno nad
drugie, ni zacznością, ni dostoieństwem sobie nieprzystaszaiąc, (ieden,
li aby Syn Boży ktory będąc iednem, wiecznosci się kochaiąc, ie-
dność miłuie, pomaga, wspomaga, długo te Państwa Jedno stone:
mnożyć, szerzyć, y wspomagać. Przeto tym naszem Testamentem
Obojemu Państwu koronie Polskiey, y W.X. Litewskiemu da-
iemy, odkazuiemy, zostawuiem y miłość zgodę, iedność, ktorą Prze-

dkonie nasi.

Vnio.

dkowie nasi na Iwali Po Łacinie Vnią y mocnemi Spisthi, spolną Obywatelow, y wielką Państwa Przysięgą utwierdzonemi na wieczność postanowili. A ktory zyscł dwu Narodow Narod, tą Vnią vdtią sie od nasz przyiąwszy mocno trzymać będzie, temu błogo sławieństwo dajemy, aby Pan Bog w łasce swey Swiętey Szczęśliwym y Spokoinem Panowaniu, we cci, a sławie domowey, y we wszystkim dobrem y potrzebnem, przed inne Narody wystawił y wywyższył. A ktory zasię Narod będzie chciał bydź tey Vnicy niewdzięczny, y drogi do rozwodzenia będzie szukał, niechay się boi gniewu Bożego (: iako mowi Prorok :): przeklinaiąc tego ktory bądź między Braćią niezgodę, a ktorem przekleństwem y gniewem Bożem, niczego by się wprzod, go niebac, i rodno dworzyszego tu, a potem wiecznego zginięcia, ktorego nas Panie Boże Ratować, a nas to w obojem łaskawie swoie utwierdzić, Cos dac raczył. Racz iusz tęn Lud oboi Wiednosci spolney, zgodzie, a nienymyślney miłości chować Wiecznie. Zkąd kazdy obaczyć może Że tu Mądry Pan vpatrował, iako w Koronie może bydź szkodliwa Dismembratia, ktora by wzruszanie Vnicy Swobody przymiotła.

Finis testamenti.

Zest Szosste Prawo. Henryka krola in Confirmatione Juriu Henrici Regis. Constit 1574 fol 131

In Confirmatione Juriu Henrici. Regis. Constit 1574 fol 131

Firmatione Juriu Po Łasce Bożey tą nayprzednieyszą powinnosc naszą, bydź rozumiemy, abysmy tą Koronę wiarę y iednosci zachowali, a wszelakiem tem rzeczom kto, rzby do tego Zawadzały wszelaką Radą y staraniem naszem zabiegali etc. I Jak nitey wtey że Confirmatiey Zesmy ô Confirmatią byli Ią dani, tedyśmy iey Zarat pozwolili, takim obyczaiem iakim Przodkowie nasi krolowie Polscy

Confirmacią

Vnio.

Confirmacie dawali, ktorąsmy wszystkie koronne Polskie y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y Wszystkich Panstw y Ziem koronnych (: Dismembracyey w Rzpltey szkodliwey zabiegaiąc :) Prawa Statuta, Swobody wolnosci, Przywileie, tak Pospolite iako y kazdemu zosobna Stanu wszelakiego potwierdzili. A nasz statek Pacta Conuenta w onych słowach, ktoremi krol Jmć. Pan nasz Mciwy nec directe vel indirecte vnquam se contra venturum obligauit, Vt primogeniti Jure Successionis Regno Sue, cię Potiantwo. Secundo genitis vero vt Sortes in Succia iux ta Constitutiones Regni Suecię assignant. Nie iasniesz to wyswiadczaią, ze tu wolna electia koronie zostata, ze bez assignatione Sortium Vnia icy wcale Jachowana, ze Dismembratia korony, ktora to Dziedzictwo Zywieckie przywodzi, sis pacij procul exclusa est, A czemusz krolowa Jeymć et contra ea, tigna Statuta, et contra pacta, krola Jmosći P. K. Mciwego tu w koronie Sortes krolewicom Jchmć cum praeiudicio et grauamine Stanu Rycerskiego y wszystkiey Rzpltey sprzatia, A ponieważ sie to od ś. Jmosći przeciwko wszystkim Fundamentalnem Prawom dzieie, a iakosz sie y we wszystkich instygacyach respectu Bonorii et Damnorii wtym Zywcu przeciwko prawu dziać niebędzie. Należy tedy wielce natym Rzpltey powinien. Aby ta rzkcza nieuczynita iakiego incendium w Rzpltey. Ale teraz iusz tertium Fundamentum Libertatum Regni Eque, stris mimirum Ordinis in hac re, ditaria et perpetua Bonorii Terrestrii possessione Conseruatione et Statuta Regni ad id pertinentia pokasac potrzebą.

Tertiu fundamentum.

In confirmatione Pactorii Conuentorii &c. Conss. Anni 1587 fol 207.

W Confirmatiey Electionis Const 1576 fol 141.

Tertium Fundamentum Libertatum Reipub. Polonæ est. Equestris Ordinis in hæreditaria & perpetua Bonorum Terrestrium possessione Conseruatio.

O zacności Stanu szlachego Polskiego Slachcie Polskiey w Polszce powiadac bytaby rzecz ia, ko ono pospolicie mowią. Actum agere. Bo wiedzac slachcic powinnosc swą

Slaweckq, Wie pewnie zaraz y vrodzenie swe, y zacnosc starozytną. Wie Polak ze Starosławnem Slawiańskiem, ktore z Czechem, a z Lechem z Kurwat z sobą do Polski przyniosł, hardem y wspaniałem człowiekiem iest, między nay, przedniey szemi Ludzmi na swiecie. Wie Polak co Slawiańskie, a lubo sie teraz przez nakazanie złych czasow y zabiegłość na kazonych obyczaiow, w onych berzenych Confede, ratijach. y kupach Lisowskich, za nickarą wiele Synow Sla, wiańskich, zaswąwolą vniosło sie, Ale poczciwy Polak wie, iakich obyczaiow, y zachowania Slawiańskie starozytne potrzebuie Polskie, wyswiadcq to one Sponsionum

Orzechowig in Quin. z Tenze w Rozmowie.

Herb. T. sponsio fidei fol. 463.

Fidei

Ficlei Vincula] co w Polaku potciwem, miłość,
cnoty, y vtcinego wrazy, a wysmiadcaią tak, ze Poczciwy
Polak smierc Pierwey podiąć powinien, niżliby wstanie V,
szczerbek zamyslił vczynić, Wie potciwy Polak. Quod
Horatij lib 3 ode 2 dulce & decorum est pro Patria mori.
O Polaku Potciwem mozesz rzecz Multa Viri
Virgilij Æneid. lib. 4. Virtus animo multusq; gentis honos re-
cubat. Jemu samemu służą, one męskie, nie dziecin-
Seneca epist 77 ne Laconica animosa verba. Non seruiam Ty stano-
zytnego Sławiciela ozdobiony niesmiertelney sławy, on Senator
mądry y HETMAN Wielki honoris & virtu-
tis Conscius IAN Z AMOISKI Kanczlerz
In manu scr. koronny onemu Tytule samem nadętemu, a w dotrzymaniu
wiary Panu swemu niestownemu Xiążęciu CaRolusowi
Sudermanoni na hanbę iego bespiecznie odpisał. At
Laus vera Nobilitatis Polonæ vero. Noli Nobilem Polonum Vetusto gene-
re atq; in libera Repub. natum & in ea prin-
cipuis Magistratibus præclitum, contemne-
re, ab ego me Contemptum vel simili mea dextera
instituto militari vindicarem, Nec tu æstimare debes Nobi-
litatem Polonam admodum non nullarum aliarum
Prouinciarum, in quibus Seruitutem Seruiendo vbi pro Libitu
ad necem trahuntur, in vincula rapiuntur, Bonis multantur, à
Regibus et Senatu causâ inaudita, Sunt quædam antiquę Gentes
Nobilium tot Sęculorum intervallo iam inde à Paganismo
in familias et Stirpes complures deductę, et ideo quidem tenui-

oves campus

ores, campus tamen exercendæ virtutis omnibus patet, et virtutis
præmia à maioribus proposita sunt, vt aquè quilibet dignus ad opes
perueniat, in bonis iuris, suis subditorum suorum plenum Jure est
Dominij. Sunt verò et tales etiam. Qui et Oppidorum et Pago-
rum numero et Latitudine finium et vbertate agrorum et ma-
gnitudine fructuum multis externis Ducibus non cedant. Quan-
quam ego magnitudinem et claritudinem virtutis non pecunijs et
agris metior. Nobiliam Polonorum et Reges et Principes
etiam exteri affinitatem expetiuêre atq; cum ijs se iunxêre.
Itaq; vt me habebis, ita etiam ego tibi respondebo. Jam veri
quod scribis de genere, eo fere sum omnibus Nobilibus vel ex
quibus Reges sunt creati, et ita honestissimè natus vt quilibet
Regum honestissimus. Titulos Ducum nec appetiui vnquam
oblatos accepi contentus sum, Nobilitatis Polonæ libertate. Tibi
Sordet Nobilitas. Carolus Quintus augustissimæ memoriæ ac summi
animi Imperator, cum aliquid affirmaret, id fide Nobilis Viri,
id fide more aiebat. Nazacnieyszy Uppelles Obrazu
Zacnosci Stanu Polskiego, niemogłby był nigdy tak wy-
Conterfektować, iako ieden Zacny Polak vrodzeniem, Dzietem,
y stanu wyconterfektował. Wielka tedy niepodobnie zacność Sta-
rzytnego Stanu Polskiego iest, ktore zenoty nierozdzielny zwią-
zek ma. Dlatego od Rzpty, y od Krolow Panow swych przy-
dzonych zacnemi ozdobiona iest Przywileiami, y iako wiec Ludzkie
bywaią vota et desideria, pospolite. Cum qui beatè viuere vult, opor-
tere patriam habere gloriosam, ztey miany omnia habet gloriō-
sa, ia gloriosa Patria swa, Polak starozytny porzadny
ktory Oyczyznę swą Rzpte tak iako powinien miłuie, y hto-
ry się stara przystoynemi sprobami, aby wrey szczęśliwości w sta-
rzytnych swobodach swych pod szczęśliwem Boskiem Mci Pana

Heroica virtus in Joanne Zamoscio.

Nota cui sordet Nobilitas,

Stanu Pol. skiego zenoty nierozdzielny związek,

naszego Mi

naszego Mlwego Panowaniśm cale byt zaśbowany. Ale kto,,
vego ta orzeźnista calamitas Oiczyzny nieporuszy, może kazdy
takiemu bespiecznie rzecz. Tibi sortiet Nobilitas. Teraz
Nota cui sor det nobilitas. iednak Statuta koronne ktore zacności Rycerstwa tey Pol,
skiego Swiadectwa wydawaią wtym Potrzebie, in hac Publi,
cum tSeatrum przyimieść potrzebna rzecz iest.

Statuta Regni quib9 equestris Ordinis declaratur dignitas.

Dosyć ozdoby na Stan Rycerski z Zacności Oi,,
czyzny y starozytności swey, Ale że ią Swia,,
dectwa, Panskie Przywileie, koronne wyswiadczaią,,
ią, tym więcey mu ozdoby tey, ex publicis Sisce instrumen,,
tis przybywać musi; ô czym naduie sie in voLumine Le,,
gum, Kaźmierzowy Statut Kazimierza Wielkiego, ktorem
wielki on Monarcha ozdobę osoby krolewskiey, y obwar
Samego krolestwa naiprzednieyszą w Hauelskiem Stanie
bydź pokazuie. Herb: Titul. bellū fol 29 Quia inarmata militia honor
Regis & defensio totius Regni dependet, tenetur quil,,
bet miles secundum quantitatem et possessionem Bono,
rum & reditum Reipubłi certis armatis Hominibus
seruire et prodesse. I Ozdobę tę y obwar Sam Duch
Prouerbiorū Capi. 14 Panski dawno przed tem wyswiadczył. Ja multi,
tudine populi Dignitas Regis et in paucitate po,
puli ignominia Principis. Zacno tedy to robur &
firmamentum Reipublicæ widoma osoby Panskiey

ozdoba, equestr.

ozdoba. Equester Ordo et armata militia, Jaßem tesz ia, Herb. Pt. Liuius
swie iego Zacnosci swiadectwo Zeyd bydz musi, A zeby de- folio 82
fensionis huius Reipubłá. et armatę militię diminutio nie, Const. Step.
była, następuie Statut krola Albrechta, ktory y zacnosc Ann. 1578.
Rycerskiego Stanu wysuiadcza y Diminutiey zabrania Sta-
tuimus (inquit): quod ciuibus et Plebeys vndecunq; existen-
tibus, Oppida, Villas, Prædia, et Bona alia Iuri terrestri
supposita, emere, tenere, et possidere perpetuo et obligatorio
modo, licet minime, Ex eo quod in profectionibus bellicis
et aliis Ordinatis locum inter Nobiles competentem non
haberent, Item Wielkie wtem Przywileiu Stanu Slacheckiego Rownym rownym
Zacnosci iest Zalecenie, bo tako w Dzielie swym Ryser- mu sie wysuiad
skim nie rownego we krwi sobie stawia tak nierownego czia.
do nagrody męstwa, Dobr Ziemskich zawsze z sobą nieprzy-
pusczą powinnościągo, y inszych krolestwa naszego cyes statuta.

Iest zas Statut Zygmunta Pierwszego, ktory Herb. Pt. Spirituales
tesz zacnosc Stanu Ryczerskiego wysuiadca y pomnożyciel Fol. 418
iego gorzcem, krola tego Staraniem ozdrawia, Cum magna pars Bona ecclesia
Reipubłá nostræ in Ordine et Statu Ecclesiastico consistat, Ec- stica non prius
clesiæ Regni nostri per Antecessores nostros sunt ampliter filijs Regum dicta
dotatæ, cum ad Diuinum cultum peragendum, et manutenendum dij, sed pro diuino
tum, et ad viros literatos et idoneos, maxime vero nobiles pro- cultu et per nobili
mouendos quorum pauci essent, quibus vel animus, vel facultas tate extenuata
esset Litteris incumbendi et alia studia, per quæ emergitur sublenari fieri
Sectandi, nisi Bona, Ecclesiastica, non solum facultatem dis- data sunt,
cendi, Sed etiam opem multis se, et suos sublenandi præstarent,

Vnde nobilitas,

Inde nobilitas Regni, quæ potissima est ipsius Regni portio, et cuius domus et familiæ partim multiplicatione prolis, partim etiam aliis Eventibus plerumq; extenuari solent, præcipuum habeat Status et propagationis sui subsidium et adjumentum, ac cum successu temporis indigni homines variis virtutibus et præsertim Romanis impetrationibus sese ad sacerdotia ingererent, ac illa dignis viris et idoneis præriperent, Antecessores nostri multiplicibus Statutis et sanctissimis collationes suas et subditorum suorum sæcularium asseruerunt ac defenderunt, y tam daley wym Statucie Zygmunt, krol wyswiadczaia bo, ie wielkie staranie in abrogandis Provisionibus Sanctorum indulgentiarum, omnibusq; Curiæ Romanæ impedimentis in bonis spiritualibus do ktorych ludzie Ladaiacy Stanu Slacheckiego osoby swe promotione, subsidio, et adjumento nobilitatis propria postponere vidzą, gali, A ktoresz może bydz wiekssze swiadectwo zacnosci y ozdoby Stanu Rycerskiego, nad to ludzi Ladaiackich, od osob Slacheckich wytączenie y nad tym zakaz? Ne indigni Sanctiones potissimæ Regni huius portioni Nobilitati dignis et idoneis viris Provisiones præripiant. Tak zawzdy oni wielcy Monarchowie poważali Stan Rycerski ze nie tylko w Prowisyi swoich własnych nie szukali, ani w Dobr Ziemskich niezmiernych szali, ale owszem y do Dobr Stanu Duchownego, et promotionem, et subsidium, et adjumentum maxima cura et ardenti studio, removendo Curiæ Romanæ impedimenta viam patentem reserabant.

Sąyte niemnieysze swiadectwa zacnosci

y ozdoby

Conseruatio.

y Ozdoby stanu Rycerskiego Zygmunta Augusta, ktorem
daie znać ze nikt przy obeczności Panskiey nad stan Ry,
czerski godnieyszy bydz niemoze, nikt mieisca przy Boku Pan,
skiem godniey zasiadac, nikt Panu Rady Wiernieyszey
dac, nikt mu wrany Statecznej dostrzymac, nie moze, nad
Stan Panny Slacheki, takie sa o tem iego Statuta. ¶ Quia Herb. Titulo Dignitas fol 141
Orto Militaris primas habet partes in Regno &c, nul.
lus debet esse in Consilio nostro, nisi ex Militari gene, Idem fol. 144.
re tam spirituali quam Laculari, ¶ y zas na drugim
mieyscu ¶ Quandoquidem Summus Rex Polonie neg. Ergo non Re..
Castra neg. Tenutas vllas conferet Volumus nisi Polonis no giis filys.
bili generi ortis, eisdem possessionati et &c iuxta Priuilegium
Regis Ludouici ¶ Jeszcze y na drugim mieyscu tenze krol za, Constitutio Anni 1550 Augus: folio 3
chość Slacheckiey krwie Polskiey dostatecznie wyswiadcza ¶ Po
nieważ na Stanie Rycerskim wielie należy kosmie, zda sie nam
rzecz słuszna y przystoyna, aby ordynemi Przywileiami y przymie,
rzoną byt, A gdysz to iest Statutami Przodkow naszych
bpatrzono, aby ludzie narodu prostego do Ctonnych kosciołow da,
wani niebyli, tylko ludzie narodu a krwie slacheckiey Polskiey, ro,
skazuiemy Capitułom aby ieb między sie nad opisany postet
nieprzymowali ¶ A isz sie zdysz pokazuie Statutow ze Dobra
Ziemskie ozdoby swoy y nagrody cnoty y męstwa Stanu Ry.
czerskiego Polskiego, y przypatrzywszy sie, iako ie zesłecią Rycer,
stwu tymu rozdawali Monarszowie Polscy, Zacno będzie tak o
sądzic, ze kto raz na odkupowanie ieb skwapliwie nastąpił,
tedy tęn Stan slacheckey robur et firmamentum Reipubłicę, a porem

y samę.

y Lamę Rptą zgruntu wywrocic zamysla. Pisze Historia ô
Leszku Monarsze Polskiem. Tanta illi fuit prodilitas
Kadłubek lib. 3mo epis. 14 fol. 72 in omnes vt sibi mallet ex virtute nasci egestatem, quam ex
tenuitate abundantiã, vt se prius egere putaretur, quam egenis
denegare subsidia. vel bene merentibus non rependere stipendia.
Malluit enim deficere ex libertate, imo venius ex prodigalitate
quam abundare ex auantia seu cupiditate. Zasię Krol Au-
gust ô krolu kazimirzu Dziadu swym mowi w Constitucyey
Const. fol. 8 Anno 1562. Statut kazimierzow niescięga sie ani sciąg.
gac może, iedno ad Terras seu Districtus et Castra Prin-
cipalia, to iest naprzod zaty Ziemie, Grody, y daley zas, Jako
Const. fol 9 przedtym Statucu tego, wolno było krolowi Kazimie-
rzowi y Przodkom iego Terras et Castra Principalia sine
ullo dubio zastawiac, tak podług wale iego iusz sie nie
godzi &c. A iako ten Statut tylko ad Principalia
non obliganda sciąga sie, tak nadinne minutwa Bona,
to iest, Oppida et Villas, sciągac sie niemoze, : Bo niezaś
wart ten sobie krol rzyki, aby in parte, to iest odzie-
dzicznie, Miasteczek, Wsi, y innych gruntow zastawiac,
y darowac był miał, A tak takowe zastawy y darowi-
zny, wcale zostawiamy, ani Executicy podlee znaydziemy,
Przod tedy znacky sie iaka była szczodrobliwosc Monarchow
y krolow Polskich, ktorzy na gruntach swych szerzko stan
Rycerski ogradzaiąc, nie wpięcznę Bogactwa, ale wstąp
ten Rycerstwi iako nayzgromadnieyszy zpomagali sie,
y tem szerzko Granice koronne rozprzestrzeniali. Teraz zas
a Contrario postępek ten dostawania Dziedzictwa y nykupo-
wania Dobr Stanu tego na krolewicow Jeskich unwaznie
pewnie mieć, tego inaczey niesądzi, tylko że sie to dzieci wtasz

na Imi Sprawie

Conseruatio.

nazniszczenie Stanu Slaueckiego, Bo zdawna to umyslne Polska,
nyes zubozenie obcigzliwemu Panowaniu bywało pozyteczne:
Aze nie tylko sam ten Stan Slaueckí zniszony zostanie, ale y
wszystka Rzecz pospolita wszystkie vrzędy wszystkie dignitates,
siwa tym wykupowaniem Dobr Ziemskich, iako na Fundamen,,
cie naygruntowniejszym sadzą się, iako o tym wyraźnie mowi
Statut de Feudis Possessoribus, [C]Ad euitandas fictiones Herb. Tit. Di
gnitas fol 47
quæ de possessione habenda emerir solent, statuimus, decreps
obseruandum quod dignitates Capitaneatus, et alia omnia Officia
Terrarum non alys conferri possunt et debeant, nisi illi, qui ante hac
habuerint, non ficeam, non coloratam, sed realem veramq; Bonorum hæ,,
reditariorum possessionem in illa Terra, in qua Dignitates vel
Capitaneatus vacauerint. [I]Ktoso nie osądzi kiedy Dobra Ziem,
skie wykupuią, vbi Dignitates vacabunt, ze tesz tam koniecznie,
Dignitates, Magistratus et Officia Wszystkie ustac będą mu,,
siały, aza ten nouitas, ktą adyciet calamitatibus Populus tu,
cale, Regimen niepostrzebnie nastąpi, y tym iest Cel wymierzony tego
wykupowania Dobr slaueckich, iesli mu wolas Rzpta wstępu nie,
uczyni.

[P]Zeby sie to tym iasniey pokazało ze wszym
wykupowaniu Dobr Ziemskich od krolowey Jzym wielkie prze,
iudicium Stan Rycerski odnosi, weizrawszy w Przyniesie koronne
snadno kozdy osądzi ze krwią Pacnych Przodkow naszych drzgo od
kupione Dobra Ziemskie nasze, pismiedzmy naszemi w Jyczyznie
naszey nabytemi na Iniszczenie stanu slaueckiego wstawnie wykupicz,
Prosze Orzechowski [P]Wczytajmy w stare Priuilegia Koronne nas,, Orzechowski
in Dialog 6.
dzieszemich Dzigki krolom stanęły z wielkiem wystawianiem posług

stawnych

Bonorum Terrestrium.

O szlachectwie królewskiey

Sławnych Przodkow naszych, przez ktore wolności y nadania Przodkowie nasi, u krolow swych, sobie y nam Potomkom swoiem wystarali, z ktorych y my dziś po nich w Polszcze się weselimy. Jest Swiadectwo tego Przywileiu Jagiełow Stanowi Rycerskiemu Anno 1422, u Czerwinska dany, w ktorem on Swiątobliwy krol nie tylko cnoty Przewaznego Rycerstwa Polskiego wszystkiemu swiatu zaleca, ale mu y nagrodę męstwa iego, godną pomnożenie iego swobod rowno z dobrem y z sęsciem swem pokładaiąc naznacza y wniey słowem Krolewskim upewnia.

Herb. Jac. Priul fol 743

In nomine Dni Amen. Non debent res humana (quæquaq; deficere in robore et viribus enervari, à quopiam quos solida firmauit Princeps, cum auctoritas, perfectio plantauit Trium et fides plena testimony perfecit proinde nos Vladislaus etc: Significamus tenore presentium, Quomodo ad fidem eximiam et obsequia semper fideli continuata studio attendentes, quibus Vrsilas, Barones, Proceres, Nobiles, ac Vniuersa Regni nostri militia nunc suis nos dirigendo Consilijs, nunc in bellis, nunc alys casibus, et Contingentys nostris infatigabili virtute nobis adsciendo gratos se nobis reddiderunt, et quotidie reddunt, incessanter, et auctos suę fidelitatis prestantia adhuc magis reddere poterunt, ut futurum, propter quę Regalis nostrę munificentię dona merentur à nobis recipere. Horum intuitu volentes ipsos gratiarum nostrarum favoribus prevenire, et eorum profectibus, quos semper cum proprijs computamus intendere, quatenus sic ad nra seruitia valeant feruentioribus animis convolare adinstantes ipsorum petitiones nobis cum humilitate oblatas et maxime ad preces interuentus et suasum Serenissimi Fratris nri

Lucullentissimi testimonium virtutis Nobilitatis Polonæ erga Reges.

Carissimi

Conseruatio.

Charissimi Domini Alexandri alias **Witowdy** Magni Ducatus Lithuaniæ specialis, infrascripta Jura, Libertates, et exemptiones, velut ipsis Commoda et necessaria perpetuis temporibus ipsis concedimus duratura. Jest y dugi tegoż swiątobliwego krola Jagiełła w Jedlney Anni 1433 Rycerstwu Zacznemu Polskiemu dany Przywiley, wktorem takze krol on swiątobliwy y Zacny w Wierze, cnocie y Mestwu Rycerskiemu Polskiemu dostateczne swiadectwo daie, y one wielkom zaleca potomnemu tali verborum Contextu.

Jdem folio 34

Simile testimoniū

krol Wła dysław.

Wladislaus Dei Gratia etc:

Significamus tenore præsentium, quibus expedit vniuersis. Quomodo liberamine veritatis mentis pensantes intemeratæ fidei, et insuperabilis virtutis Constantiam quibus Jnclyta Regni nostri Poloniæ in Bellis et Certaminibus quæ Cum prosperis auspicio Domino, nostrorumq; triumphorum, successibus sæpe sæpius pro

no

defensione nostra et Regni eiusdem hostium sustinendo in, sultus suscepimus: placere nobis meruerunt, et votis nostris ob, secundatione fidei non absq; variis periculis corporum, et extenuatione rerum, devota subiectione, vbiq; et semper parvenerunt, Horum intuitu et aliorum contemplatione meritorum, quæ excelsa Dona nostræ munificentiæ non indigne promerentur, volentes etiam vt benevolentia eorum fidei etc: digmis pro

grata vicissi

grata vicissitudine Regiæ Celsitudinis muneribus compensantur.

Gdzieżeś się to, zbyć iasnie pokazuie Przywileiow ze Pra-
wa Slauzeckie, Wolnosci, swobody, y prowilia Stanu Rycerskiego
Idem ibidem Bona Terrestriana sunt Regiâ munificentiâ excelsa dona
et pro grata vicissitudine Regiæ Celsitudinis munera kto-
re Przodkowie nasi u Krolow Panow swych iako tu oni sami
iasnie wyswiadczaią: Cum variis periculis corporum et exti-
nctione rerum infatigabili virtute et fide incrementa krwa-
wie ie wysłużyli, ktore in amplificatione predicti status perpe-
tuis durare debuerunt temporibus, y w ktorych Sęc armata mi-
litia na nie swoie perpetua incrementa. Czemusz krolo-
wa Jeymość tę krew, przeważnych Przodkow naszych
ciężko wycisnęła, przeciwko tak iasnem Prawom Stanu
Rycerskiego na iego zgubę, y unicestwienie, ky iego Prowilieiy
na Potomstwo swe, na krolewicow Jeśmć wykupować na, Ce-
Idem ibidem musz hos Nobilitatis professus: Quibus gratiarum favori-
bus Reges intendere, et eos cum suis propriis Computare tenentur
nieku poratowaniu albo rozmożeniu, tego Stanu Slauzeckie,
go ale ku prywatnemu potomstwa Ich Jśmć pożytkowi
naciągaią, nieday to wszystek Swiat osądzi, iesli w
Herb. Tit. Constitutio fol 110 ten postępku nie iest iasne: Præiudicium et grauamen
Reipubl. damnum et incommodum status Equestris inno-
uatio, Juris Communis et pubcæ libertatis. Jesli wten
niemylonney Stan Slauzecki krzywdy nicodznosci, iesli wten
nie iest wszystkich praw Slauzeckich, Wolnosci, y swobod
korownych iawne Gepsowanie, Bo Statut Zygmunta Pier-
wszego mow: Nobilitas potissima est huius Regni Poloniæ
Herb. T. Const. fol 119. Prawda było to tak u nas przez wszytkie wieki, aże do tego

czasu,

czasu, quod nobilitas fuit Potissima Regni huius portio. Ale teraz iako będzie potissima? kiedy potioritatem Sanc bie, rze Potomstwo krolewskie? kiedy iey chleb od grzby odeymuie? kiedy iey mieysce zasiadac dzie? kiedy iey Dobra odkupuie, kie, dy iey one starozytną Zacność Slacheckq in possessione eius prouisionis pomiza? kiedy iey rownosć znosi? kiedy iey Ju, risditio Confunduie? kiedy ią w starozytnych iey prerogatiwach krzywdzi? y dlugo wszystek ten postempek prowadzi, ze slo, bilitas miserima futura sit Regni huius portio, Pauperias enim etiam Nobilem facit ingloriosum. Quia Sanct facile emergunt, quorum Virtutibus obstat, res angusta domi. A kto wie co to za mysterium in Sac publica et Communi Cgoastris Orbinis depactatione chleb odiąć, wielka iest powiadaią do Woiowania nieprzyiaciela Sztuka, daleko wiąksza musi bydz do przywodzenia wnienolą poddanego. Hac omnia Sunt insta tuta (: moni Stany Polityk :) ad quietem populorum tollendá et ad inducendam pauperiatem. Komu teoly calamitas orzu nieotworzy, moze takiemu kazdy bespiecznie w rzec, Quia ubi Sordet nobilitas, Dwa sposoby onego nieznbednego zbiega Calumnia. Czytamy w Historiey naszey Pyerwszey na wymieszanie Stanu Slacheckiego Jeden w Dobrach. Drugi wosobach ich. Kama, wiat krola, pisze Historya aby Slachty do tego przy wiolł, zeby grunty swe wszystkie puscili krolowi, a oni zeby zotd pensy od krola brali, a w Mmieście mieszkali, a ze, by konie chowaiąc sami zawzdy gotowi do potrzeb Woiennych na roskazanie krolewskie byli. I dalej pisze Historyia, Podsta,

Iuuenalis libro 3mo Satyra 3

Aristoteles lib 5 Cap. XI

Rada Kali. machowa z torsina

Bielski w kro, nice Polskiey lib. 4 fol 483.

Za sie rada

ta sie Rada krolowi, ale sławie namniey. Foremny to był sposob, ateraz zdac sie szlacheckiey, ale tesz subtelniey. Ibidem nie darmo Dobr pisac, ale ie za pieniądze przedać, a wprzy. darku krolewscy zaś wziąć, zdało sie to bydz plenum iustitiæ, ale plenius astutiæ? Nieday ieno co kupna poyscie daley serpero, do, pewnie ze owey Rady skutek owze będzie, Daley ieszcze prisze Historiya. Kiedy sie Król obracał od onej Szwedzkiey Ibidem fol. 484 Woyny Wołoskiey odwiesć niedał, ztąd sie niektorzy domina wali, ze Pranki Kalimacha tę woynę dlatego był podnosł, aby Stachy iedną część Woyny wytracił, a drugą sobie zniewo lił. Ad Tyrannidem invitare et Beneficia decentes vere Cromer lib 30 in corp. Hist. Polon. fol 816 dere, sive eruditos, sive stimulatus est. Ale go lepiey iego Paulus Jovius in libro elog. sub titulo Calimachus fol. 83. Walerian wyconterfecował. Calimachus fingunt: Alber. to filio Præceptor datur, a quo demum post Casi miri Patris interitum ad Summum familiaritatis, atq; potentiæ locum evectus est, tanta Polonorum consternatione, orbis, vt eum tanquam impium et Moldauiæ cladis auc torem, tyrannidemq; ~~imperio~~ Imperio exercendam Regi suas dente, aula detruserint. Maligno enim Judicio Nobili, tatem, quod impetrata pecunia et suscepto bello aduersa esset, sauo Sorti obiectandam esse censuerat, vt nemo demum superesset, qui Libertatis per manus traditæ Jura tueretur. Ostre barzo y surowe było to Consilium, sed ex maligno Judicio, inakszey bydz niemogło zadnę miarę, Łaskawsze teraz, ale tesz niebespieczniey sze, Dobra ich wykupic, zubozyć ich, Chleb im orlicz, głodem ich wymorzyć? Ktosz niewidzi, ze dwor nie swoy drugo

ale owze

ale owze Poradnika onego effekt, z Lego postempku bydz musy.
Ze Klasky ubydzie, albo sie wbrzydkie maistwo podobac mu,
sie. Ale nie to Narod Polski zaprawdę u krola Jcosmć Pana
swego Mcnego zasłuzył, wczirawszy w wstawne krola Jmći
swiadectwo, w ktorem Narodu Polskiego przeciwko sobie singulare
studium wysmiadczca, a zanię mu tesz swoię łaskę Panską
Prawa y swobody iego twierdzi y ubespiecza tali verborum
teno. Nos Sigismundus Tertius &c. significamus
&c. Quod quemadmodum inclytis Regni Poloniæ et Magni Du-
catus Lituaniæ ac caterarum illis adiunctarum Prouinciarum
Ordinibus nihil nos non debere fatemur ac agnoscimus, cum ob
acceptam ab ijs maternæ sanguinis Originem, tum quod proxi-
gulani suo ergà nos et Familiam Jagiellonicam, a qua mater-
num genus ducimus, studio vel præ cæteris omnibus magni no-
minis competitoribus Regem suum esse voluerint, creârintq;
sententijs, ac suffragijs liberis, ac demùm sacro Diademate
imposito consecrârint, et constituerint. Itaq; ad Commodi
et emolumentum eorundem quod ad Conseruationem Libertá-
tum ipsorum, vniuersæq; adeo Reipublicæ Status pertinere,
maximè nobis curæ esse debere intelligimus. et cum eam illi
de nobis opinionem Conceperint, vt se vitam fortunasq; et quæ
omnibus opibus præstantiores sint libertates suas præroga-
tiuasq; et immunitates atq; Bonissima quæq; fidei patroci-
nioq; nro rectissimè se Commissuros esse existimauerint, danda nobis

In confirmatione Generali Iurium sigismun. Tertij. fol. 274.

Testimonium Summi beneuolentiæ Polonorum erga Reges.

est opera

est opera, vt huic conceptę eorum de nobis opinioni respondeamus. Quod vti re ipsa facere, eorumq; Jura atq; Libertates perpetuo sancte et inuiolabiter obseruare in animum induximus: ita perpetuum quoq; eius rei monumentum extare volentes nostra sponte, et animo deliberato, sequutiq; morem et Consuetudinem DD. Antecessorum nostrorum Polonię Regum et Magni Ducatus Lietuaniæ, Omnia Priuilegia, Donationes, Inscriptiones, Aduocalitates, libertates, Prerogatiuas ac immunitates &c. Item Jura, leges Constitutiones, ordinationesq; &c. approbamus, roboramus, confirmamus, Acceptantes illa omnia, perpetuę indubię, et inuiolabilis firmitatis robur obtinere debere. Ktey krola JMci Pana naszego Mlinego Przywileiow, Praw, Statutow, Swobod y wolnosci koronnych Confirmacicy, ktorą słowem swem Panskiem Ibidem Recipimus, spondemus, et Regio verbo nostro publicemus, Ibidem utwierdzic, y zapię częstowac raczył kazdy widzi na dwo[r]nia Priuilegia, Jura, leges, Statuta, perpetuę indubię et inuiolabilis firmitatis robur debere obtinere. A ponieważ te Przywileiaś tych Confirmationis zamyka sie zwłaszcza wolno, sci Statutowych. Libera Regis Electio czemusz przeci, wko temu krola JMci Pana naszego Mlinego słonu y upewnieniu Dziedzictwo y Successią wolnemu krola dzien, niu przeciwną Krolestwu Jchci w koronie sprzatiaią, wyszłe Przywileiaś tak utwierdzonych zamyka sie nay Ibidem przednieyszy Fundament całosci koronney Unio Quouis, q; modo occupata vel bello vel quouis alio modo distracta ad proprietatem et Unionem eiusdem Regni &c. aggregabimus czemusz conferri Robur perpetuę et inuiolabilis firmitatis

Szrzelstawia

Conseruatio.

hæreditariam Successionem Unioni conseruari, która z sobą Dymem
bratią Regni prowadzi do kroleſtwa, skupuią? Wyższe Przy-
leiaś tak upewnionyś ſą Paragraphy, ktore Ducale Genus à poſ:
seſsione Regni y ab hæreditate in Regno odsądzaią? Czemuſz
y przeciwko ſtarem Prawom y przeciwko K. JMci Pana
naszego Mcnego obieranej Rzpltey Stan krolewicow JMci,
w Dziedzictwo wtasne Stanu Rycerskiego, na Zniſzenie yści,
ſmięcie iego na Dobra Ziemskie koronne, wprowadzaią, wyższe
Prawaś y Przywileiaś koronnyeś od K. JMci Pana naszego
Mcnego ſtowem iego Panskiem upewnoſci za pieczęcią koronną
zamykaią ſię tylko we Stany koronne, iuxta tripliceu coronæ
diſpoſitionem, krolewski, Duchowny y Rycerski, Czemuſz
przeciwko ſtarem Prawom, y Zwyczaiom y przeciwko temu upew-
nięniu Panskiemu. Si aliquid contra libertates et immuni- Glosa
tates Jura Priuilegia priuilegii Regni &c. fecerimus non
ſeruantes: quod absit: aliquid illorum in toto vel in parte
irritum et inane nullius momenti ſore decernimus et pronunciamus. Czemu przeciwko wſzyſtkiem Pra-
wom koronnem zawarty niezmyczany Stan Rzpltey
w Dobraś Ziemskich ſtanowią y buduią. Wyższe Przy- Glosa
wileiaś y Prawaś od K. JMci Pana naſzego Mcnego. Ver-
bo Regio. w warunku y wdzięczności iuż zawaryeś za-
mykaią ſię Magiſtratus, Dignitates, et Officia Regni, gdzby
Bona Terreſtria tanquam firmiſſimo fœdere ſtabant,
Czemuſz tyeż Dignitarzow y Urzędow koronnyeś tey praktyki
iuż Dobra Ziemſkie, tym red mykupowaniem na krolewicow
Jeſtli obalaią. zawrzemy ſię Magiſtratus, Dignitates, et Officia

zniemi sie walic muszą. Wyższe Przymileiach zamykaią sie warunki, aby Dobra zięmskie dla służby woiennej zmnieyszane niebyły, aby wszystkie stanow koronnych w Prerogatiwach y w Ius, risditiey confundowana niebyła, Czemusz przeciwko statem. Bo wom y Confirmatiey krola Jeśki Pana naszego Mśćwego Dobra wykupuią y rownosc Jurisditiey turbuią, mieszaią y confundują. Wyższe Przymileiach od k. Jśći potwierdzo wych zamyka sie Prawo, aby Krol Polski hereditarium Regni titulum nieużywał, aby go po nim potomstwo iego nie usurpowało sobie? Czemusz przeciwko tak iasnym Pra, wu które z tey Confirmatiey k. Jśći ma mieć perpetuam et indubiam ac inuiolabilem firmitatem, tak to spospo bia, ią w koronie żeby k Jść Pan nasz Mśćwy niebędąc krole, stwa Polskiego Dziedzicem, miał potym krolewicom Jśći synom swym wkrolestwie dziedzicami? A będzieszto Swobod Wolnosci y Prerogatiw koronnych potwierdzone, wszyst skie Prawa przeciwa, w zapomnienie? A takasz to będzie perpetua inducia et inuiolabilis Priuilegiorum firmitas quod per malam legum interpretationem oftudna wywraca subuertas, Orzeczonych gamiąc ons exekucia Anni 1562 przez ktorą miano odbierać Dobra contra Statutum Alexandri obligata vel donata kładzie bardzo chwalebną krolestwa Polskiego obserwancią. Że lepiey miec krola Vbogiego niż niestownego dacie Ratią ęs Kie na skarbie krolestwo Pol skie stoi nuszyli skarbu krolewskiego, niestarał Polska Rzpi, nie, nuszyli stowa iego wnet w nyskie nalem upadnie Po, nieważ tedy krol Jeśki Pan nasz Mśćwy nuszył ngro stowem swym

Panu hicem

Conseruatio.

Panskiem, ktore niebyło nigdy odmięnione we wierzbie Prawa, Przywileie, Przerogatywy Swobody y wolności nasze między ktorymi za iest niepoślednia aby Odrzw Stanu Rycerskiego niebyły zmieszane, aby krolewiconie Jeśmi w koronie Jeden od wszelkiego Dziedzictwa krolewskiego uwolniona iest, niedostawali, aby się dla ucisku Stanu Slacheckiego w Dobrach Ziemskich niemieszali. Nadzieia tu Slacheckiego w Dobrach Ziemskich niemieszali. Nadzieia iest, gdy Proźba Poddanych nastąpi gorzia, a umizona, ze tacno K. J.M. P. Nasz Mściwy zelobretliwey natury swey porbiey swych obowiązkow z exorbitancią nowo, y burzo Rpty Szkodliwo przy innych zastarzałych w klubie swoy wstanie będzie raczył, A interpretes ieśliś albo byli tacy, ktorzy na zgubę albo na odmianę rządu w Rzeczpie Prawo inaczey wykładaiąc na ich mieszanie Rpty przywiedli, z będą upotomności nagrodę miedli, ze im będą mowić y pisać. Et Sunt olim sordebat Nobilitas, Ale, wracaiąc się ad propositum. Ponieważ Nobilitas esse robur et firmamentum Regni Suius, tedy iako in corpore Humano, ex alimento, nutritivo bonus et abundans generatur Sanguis, in eo vero totum Hominis consistit robur et sanitatis dispositio. Tak Stanu slacheckiego, a zatem zdrowia y całości Rpty wszystka moc y potęga, in Bonis Consistit Terrestribus, ktoz respectu substantiae Suum alterum Sanguinem omnia Jura appellant. Quemadmodum enim diminuto Sanguine vita Hominis diminuitur similiratio, ne diminutis Bonis Nobilium seu Terrestribus, roborisque quoq; Equestris ordinis sequitur diminutio. Ô tym tedy Stanie Slacheckim, ô iego ad defensionem Regni ponimorsi, ô iego ad conseruationem iprius Bonorum Przerogatiwus Statuta wszey przywiedzione uważywszy, snadnie każdy obaczyć będzie mogł, ze Donatia Rzymiecka na Rzmiey Szczęście Stanu tego y nabyt

Szczęście

szczęśnie iego et eius roboru krolowa Jeyść contra Prerogat. uuas Nobilitatis et contra Jura Regni otrzymac mieszyła.

Statuta Koronne ô powin. nosci Slacheckiey Woienney.

Iest naypierwsze Prawo Kazimirza Wielkiego [Sed quia in armata militia Honor Regis et defensio totius Regni dependet? tenetur igitur quilibet miles secundum quantitatem et possessionem Bonorum suorum et redditumu ad Rempubrã certis armatis Hominibus seruire et prodesse? Dummodo Bona illorum sint libera, et de Jure militari instituta etc: Decernimus etiam quod Barones et Nobiles nostri Terrarum Poloniæ nobis et nostris successoribus in Regno nostro Poloniæ quanto melius et efficacius poterint teneantur, militare et armis se instituere et seruire, [A ponieważ dobra slacheckie są de Jure militari institute, y ciągną za sobą seruity militaris obligationem quia sunt quasi Nobilitati infeudata, Ergo in Jura Ducalia gdy à seruitute et onenbus semper esse libera volunt, transferri et transformari, non debent nec possunt, nisi cum maximo Reipublicæ grauamine et preiudicio, Daley ieszcze na to ten Statut [Quod secundum quantitatem bonorum et possessionem Miles armatis Hominibus Reipubę prodesse debet [Ergo quanto plus possessionu Nobilitas będzie tanto magis Reipubę proderit, A iakoż w Slacheie zubożoney będz armata militia ma, ią quo Honor Regis et defensio totius Regni dependet, certissimũ est, pecuniam Regium esse belli. Gdzieś przeydzie chcieć bunu

Attribuit Titulo Bellũ lib. 29

Ibidem

Nervum Reip.

Conseruatio.

Nemini temu, kto niebędzie Pagonow miał, gdy go zniesł krol. Ibidem
lowa Jeyść nie kupi, toc pewnie ztąd to isc musi, że to my,
kupowanie dobr Starostkich od krolowey Jeyść non inuali,
um tendit finem, tylko żeby zniszczyć y zniesc ten stan Rycerski
ostignąwszy nu Bona infeudata Bona de Jure militari instituta
Znieść tym, Armatam Regni militiam, znieść honorem Regium,
znieść defensionem Regni, a potem czynić in Regno, co się będzie
podobało, bo to iest nauka onego przeklętego Mistrza, vel fundi,
tus euertere vel depauperare Statum in quo vis et robur Regni
consistit vt Regno pro libitu potiatur.

Kiedy Krola Polskiego

Bogactwa stanowye opi- Orzechowski w
suią nie kładą ieden napieniędzach, tylko na ludzie Rycerskim, Dialogu o
Boiako krol od Pospolitego człowieka rożnem iest, tak też y drobliwości krole,
Bogactwo iego od Bogactwa Pospolitego człowieka rożne bydz wskiey.
ma. Albowiem Żydowskie y też kupieckie bogactwo na pieniędzach usiadło, wszystko. Krolewskie na ludziach y zowiem krolu bogatem y możnem krolem barzo, ktory krolestwa swego obronic może ludem swym własnem przeciwko nieprzyiacielu, ni każdemu swemu, y to iest bogactwo krolewskie prawdziwe, ktorem krol Polski wszystki krole Chrześciańskie przeszedł y wrem mu zacżął krol nie iest równy? Dlatego Polska krola swego Bogatego nie chce mieć pieniędzmy, ale ludźmi? Polonia Regi
Chcieto mu też nasz naczyła dostoiny tylko ku wyższemu suo militare
anie do wojny. Bo na woinie Polska, krolowi swemu służy, gar propriis stipen-
dły zmarznosci swoiey, propriis Stipendijs Regi sub militanis dijs
y dla tego od krolow Polskich zdawna Bona Terrestria de

Jure militari

Bonorum Terrestrium

Jure militari sunt instituta, które Jesli krolowa Jeymć będ
dzie wykupowała. Pewnie że to Bogactwa Koronne Polskie
skurczyć się musi: Bo trudno w niedostatku bydz gotowem, Ja,
sna tedy rzecz iest, id quod in aliquem certum usum ab avo
destinatum est in Contrarium abusum transformari non debe,
re, Nieszlusznie tedy krolowa Jeymć Dobra wykupuie Ka,
noneckie, Pomieszasz takie pericula manifesta na Rzpltę z tego
wykupowania przypadać niepodobna będzie, ieśli wczas Rzpta,
hoc incendium nie zagasi.

Jest drugie Prawo tegoż krola kazimierza ciu
dem Anni. Cum Jure suo nullus debeat de,
fraudari et quia plerique Clerici nostri Regni Bona Patri,
monialia tenentes, et habentes de eisdem Bonis, sub umbra
Clericali viuentes nobis et Regno nostro seruitia debita
facienda in expeditione subtrahere consueuerunt. Idco statuimus
quod ydem Clerici Regni nostri, cuiuscunq; status existat
predicta Bona patrimonialia tenentes, vel nobiscum ad quas
libet expeditionem transire tenebantur, iuxta predictorum
Bonorum facultates vel eadem Bona proximis Suis fratri,
bus laicis resignare et dimittere, et eisdem renunciare, Quod
si prefati Clerici neutrum facere curauerint, predicta Bo,
na decernimus et presentium tenore et auctoritate de
cernimus perpetuis temporibus Regno nostro applicanda.
Prawo iasnie ukazuie że Dobra Ziemskie de Jure militari
instituta, iako principaliter sq na obronę Rzpltey ab avo postano,

Statut tytułu Cler
ci fol. 127
Vide Const Anni
1607. Jest osoby
nikt nie dziwować

uzione? vale

Conseruatio.

wone? tak secundario modo in Prouisionem Equestris Ordinis et status sq ordinowane, obroc to ze Statutowe stowa declaruiq Clerici bona Patrimonialia tenentes vel eant ad expedicionem if a tu obrona korunna ij vel Laicis suis fratribus resignent, a tu zas ma manifesta Equestris Ordinis Prouisio Poniewasz to tak iest tor pewnie zkrzywdą wielgą stanu slacheckiego et magno Respubra prziudzio wykupuią ie in possessionem priuatam krolewicow Gesmū.

Herbur. Titulo Bona Regalia fol. vel Clericus 127.

Jest ytrzecie Prawo tego[s] Krola

Clerici Herb. T. Clerici fol. 127

uero cuiuscunq gradus, status, et conditionis exidtant, Bona Patrimonialia possidentes ad expedicionem cum Dno Rege transeant, de eisdem iuxta eorum omnimodam facultatem Niechciata nikomu etho. sum Rptą in Bonis de Iure militari institutis? dlatego y osoby Duchowne talcum Bonorum possessores do tey ordynowania Rpty powinnosci Prawem przymuszą pospolitem.

Jest czwarte Prawo

ex Priuilegio Regis Ludo. Anno 1374 o powinnosci stanu Rycerskiego ku ga Rempublicą Quod si insultus hostium in dictum Regnum iniuriosum fieret tunc Nobiles ipsius Regni ad repellendam eorum feritatem occurrent cum Omnimoda potestate A ktosz niewidzi ze ad eum occursum potrzeba dostatku? potrzeba konia? potrzeba zbroie? potrzeba oręża? trzeba innych woiennych potrzeb. y apparatow? a zkądze ich do tego gotowa, ubogi slachcic, od krolewszy Jeg Mci albo od krolewskich figurow wyedrzeć ma Dony.

Herb. Titulo Priuilegiu fol 339.

Jest Piąte Prawo

krola Jagiełła Anno 1433 na

Slachtą

Idem fol 393.

Slachtę ze Granicz kornnych od nayazdow nieprzyiacielskich persiami powinni zastawiac swoiemi. Metas vero seu granities supradicti Regni memorati Nobiles ab insultu et incursu Tartarorum et Scytarum propriis sumptibus tueri debent et omnimode tueantur. Zkądze sumptus, kiedy Rol niebędzie, kiedy ią na Folwarki krolowey Jey Mci wykupią.

Idem Instit. Bellic. fol. 20

Jest Prawo szoste Kazimierza Trzeciego Anni 1454 o tenze Slachcie przeciwko Rzpltey powinnosci Woien. ney. Nobilitas suis propriis cervicibus à casibus Bellicis Regnum suum defendere consuevit et astricta est. Y zas w

Idem fol 35

Statucie Anni 1475 tenze Swoi powinnosc Slachcie taką wska zuie. Inprimis edicimus vt iuxta consuetudinem omnes tam seculares iuxta facultatem Bonorum suorum expeditionem Bel. licam servire teneantur. owo zgoła wszędzie gdzieindzie stoi Sla. chcic musi, tam się y theraz wyiskie niedopuszcza stany. Wyiąwszy tylko wexcepcy a w Regestra przestey expedicicy Turackiey ią ta, cho każdy powiada iako ich wiele wrak gwałtowney Rzpltey potrzeby Panskich od tey Rzpltey powinnosci uległo tymitacy, zaden ktoż tego nieosądzi, ciężec na Slachcie stanie dawne ciężary znieść, a Prowincią im odeimowac, ze to wszystko bydź musi wszystkiey na swiecie, pełna niesprawiedliwosci.

Są Prawa Zygmunta Pierwszego.

O tenze Woiennej Statucie ktorey Rzpltey stoi Slachcie chci powinien. A na przod Statut Anni 1510 Statuto Veteri vinitentes constituimus vt Terrigeni in diuersis Terris domicilia habentes, omni tamen fraude submota, bellico

Conseruatio.

Seruitio ex eis Bonis vbi eos restes preuenerint propria persona, de alys autem bonis executione congruenti satisfaciant at vero secus facienti fraus et dolus non patrocinabuntur.

Jest drugi Statut. tegoż krola ktorem po, Herb. Titulo Mo rialis fol. 168
winnosć Statecką woiennq oprawiaq Diminutionem Bonorum Terrestrium per Successionem Monialium auctoritate publica za. kazuie tali tenore, I Statuimus et ordinamus de Consilio et Consensu Consiliariorum Regni nri Status vtriusq; et Cuntiorum Terrestrium, quod Moniales ipsa ordinem Regularem Professe de Bonis et Hereditatibus manentes succedere, quidem possint ad Bona Paterna et Materna, quę ad eas deuoluta fuerint alienare, tamen illa i Consanguineis et proximis, aut in alienas perso, nas quomodocunq; transferre nullo modo valeant, Sed cum primum ad eas aut earum aliquam ea ipsa bona deuoluta fuerint; Jure legitimę Successionis, et deuolutionis proximiores, consanguinei, seu agnati et cognati earum illa teneat, eorumq; possessionem adire debebunt, et exillis medietatem omnium Censuum et prouentuum pecuniariorum illis et cuilibet earum soluere astricti, Vita illarum durante, Reliquam vero medietatem Prouentuum pecuniariorum, simul ac fructus omnes ex Bonis illis prouenientes pro se retinebunt, et ex illis onera Reipubr Regni et bellica expeditionis sustinebunt. I Jzasiest potka Statut Prowincyi Regni, ktorem ty prowincye woiewodztwa Krakowskie z Panny Duchownemi sobie przypisuią y do nicy sie spolnie obowiązuią tali Verborum serie I Cum Sacra Regia Mtas Dominus noster Clementissimus pro ea cura quam gerit tuendi sui Regni considerat pericula. Comitia Regni

Maiora

ad reuidenda

Item

qui constituerat periculum Comitia Regni maiora periculis ad diem festum Epiphaniarum edixit. In quibus communi consilio omnium prouideri posset. ne quid Regnum detrimenti paterentur, neue vos imparatos, vobis offendens nec opinatos opprimeret. Nos Senatores Consiliarij Regni nri Poloniæ, tam Spirituales, quam Seculares res nrâ cum Terrarum nrarum iuris quibus plena et non limitata de nobis omnibus ad defensionem pertinentibus potestas fuit data, tra defendendi, rationem eius modi inuenimus: Principio pro veteri consuetudine Domini seculares cum omni ordine essent obstricti expedire sese atq; ad bellum instruere pro eo vt maxime facultas tulerit cuius secundum Statum et Priuilegia. Quod ipsum vltro se facturos obtulerunt, vna cum Clero suo vniuerso et sæcularium et Religiosorum sacerdotum, Domini Archiepiscopi et Episcopi Archimandritæ Vladicæ, quo et ipsi ad eundem modum prout facultas ipsorum maxime tulerit, ex petitionem facere teneantur. Item Ktore Zgoda wszystkie te Statuta [redacted] vnne pokazuią ze obrona koronna, obrona Granic koronnych przeciwko wszystkiem naiazdom nieprzyiacielskim: także Stanowy y osoba kozdego w Rzplitey nienaruszona Rzeczy Rzetelnie Stanu szlacheckiego zaniesta. Ktorey vero Ordo Prouisione Bonorum Terrestrium sustentatur, Wszystkie iego possessie na dostatkach dobr ziemskich sadzą się? Bo ze służby Woyny potrzeba secundum quantitatem possessionum et reddituum propriis sumptibus et cum omnimoda potestate? Nie tylko ad qualitatem Apparatus bellici, ale etiam ad quantitatē et multitudinem personarum complendo possessionum, potrzebna iest iuxta dispositiones Statutorum.

Statuta Regni multitudinem belli gerentium exigentia.

Przypomnienie

Conseruatio.

Przypomniało sie to iusz wyzey ze wszystko bogac-
two Krola Polskiego w Rycerstwie koronnym tym
krolowie Polscy woiowali Niemce tym porazili Moskwę
Biiali Turki, Tatany Wołochy y przyponiesc iest potrzo,
Lita. Manus multę, onus reddunt Leues: Verba in Consilio va
lene, in Certamine robur. Ztey miany kazimierz Wielki in An
no 1368 taki uczynił Statut. Quia onus praesertim
quod omnes tangit inter plures diuisum facilius depor,
tatur. Quapropter statuimus Quod indifferenter omnes Scul,
teti tam spiritualium quam Secularium personarum iuxta
ipsorum facultates ad quamlibet expeditionem nobiscum transi,
re teneantur. Coactorem Augustd niema Constitutiami
odbiorił. Quia vbi maior est hominum copia ibi vbi
porentior renouando antiqua Statuta, Statuimus, vt ex Sculte,
tis et Aduocatys bellicum seruitium fiat. Czas wtem-że
Statucie tenże król August nowi. Quia etiam bellico seruitio Herb. Titulo
tio Tribunalibus non parum decedit omnes bo[illegible]ibunalio posz Tribun. fol. 84.
Annum 1538 institutos abrogamus. W Wielkim zawsze poszła
nowaniu było Mayestwo Rycerstwa koronnego u krolow Pol.
skich, Quia in multitudine populi Dignitas Regis, A teraz
iakie może bydz Mayestwo Rycerstwa koronnego, kiedy mu bez,
dzi ciasne mieszkanie w krolestwie, a tuchwycy sie poby wiezniz kie.
dy in regnum ipsorum propriam adimit Prouisionem, kiedy in
Chleb tym dobr Starostwom wykupowaniem odeimuią od gęby Na,
turalistowie porwadaią. Crescente splene, totum marcescit corpus.

Humani quod splen est corporis in populi
re, Hoc Caesar fiscum dixerat esse suum.

Splene

Splene aucto religui tabescũt corporis artus,
Fisco aucto arguitur Civica pauperies.

To sie właśnie z Stanem Rycerskim dziać musi, kiedy kro lestwo Dobra Ziemskie wykupuie: pewnie Rycerskiemu Stanowi bar, zo się kunsztu przydáć niemogący slachcic ubogi miał honestan

O spiskie miasta nie dawno się inf ozywać poczęły Czesarskiemu

Prowizionem, a kiedyby Żywiec pozwolił Stanowi slacheckiemu in Diuizionem. Ale budzi podobno ten Żywiec y spisz? Bo ngr snadno barzo, y z Żywca wyglądać ieśli temu Pstra niezabrakły

Herb. Pitbelli fol 37

Ne quid inde Regnum detrimenti patiatur. Bo stanieli ta wiecznośći Żywiecka, wktorey wszytka się calamitas Stanu Sla chcickiego zamyka; iusz by się tu y inszy slachcic umykać potrzebą: Gdyby nie bespiecznie drugiem wsiono. Procul este profani.

Horatius zbytne Rzymskie Gospodarstwo sub Augusto opisuiąc, niewiem? Si non fanatico spiritu naszey korony Polskiey statum presentem, iakoby podobieństwem wyraził we dwu wierszach.

Contrà pisces æquora sentiunt,
Jactis in altum molibus,

Horat. lib 3

Do kroć się ciężarami y niebespieczeństwu morskiemu

Hydrus

umykać niemusi? Sam potrzebno Szalony. qui nil nam imminentem nescit cognos scere. Jest Statut koronny de inutili Sculteto. Inutilem Sculteti Dominus in Sacerdotale Sabens, aut rebellem Dominus, potest recipere Sculetiam suam o vendere. Obawiać się potrzeba aby succes

Herb. Tit. Sculetus fol. 248.

temporis za takim postępkiem Stanu Slacheckiego wten nie nie Sano Statut, zeby slachta niebyła tangnan inutiles Sculeti na skupić u krolestwa Jchmć albo iako w Slasku K miecie zaku pni kiedy się Panu podoba powrócić Szołtysowi. Szołty nie,

tolle grabatum

Conseruatio.

tolle grabatum tuum et vade: Na co on Mantuanski Maris u Wirgiliusza. Ja wierzę ze Szlythyse pozdrowa niebozak byt skupiony sub tempus Augusti narzekał przed swym sąsiadem, ż Bozkay nie przed kmieciem zakupionem.

Chłopi narzek, kaią przed sobą na Panow.

O Lycida vivi peruenimg adluena nostri, Virgilius eclog 9.
(Quod nunquam veriti sumus): ut possessor agelli.

2 Dosic przestrone morze, a przecie wnim rybom na oczas bytko cia, sno moni Horatius? bo się między nie Cudzie ciężęli: bo ie mury mi zawalali. Jactis in altum molibus. A co wiedzieć nieprzyiacheli tego nowic ubogiey Slachcie Polskiey dla takowego Panskiego gospodarstwa, Jeshi iuż tak z Polski wykupowac będą y ieshi krolestwo między nie ciężęc będzie, nieprzydzieli im nowic

3 Contracta tristes iugera sentiunt
Prisci Poloni sedibus ex suis exempti

Skarzył sie ten Szołtys y narzekał na Rzymskiego Augusta, ze go ruszono in antiquo Jure et in possessione prius

Diceret haec mea sunt veteres migrate Coloni.
Nunc victi tristes: (quod fors omnia vertat):
Hos illi: (quod nec bene vertat): mittimg agros.

Skarzył się

Skarzyć sie o Diminutią Dobr stanu swego? Bo y na to ze Arguset tym sposobem przywodzit mutationem Status Reipublicæ iakoby wtasnie mowił? kroz by sie tego był spodziewał kiedy by Dobra Starościkie, kiedy w koronie Polskiey Regią munificentią Dona, ktore ex mera Regum liberalitate z cudzoziemcow ych krwi Polskich in stabilimentum et Prouisionem Equestris ordinis, et propter armatam militiam in defensionem Regni sq im nadane, miały bydz kiedy na potomstwo krolewskie odkupowane? ktorem y całości iuż ze wszystkich innych miar warunki y bespieczeństwo Rzpta zawsze by nadawała, iako w vkazie Constitutia Henrika krola o niepryjmowaniu wykładow y wywodow Prawa obcego na Dobra koronne, iako sie iusz nizey o tym napisało. Dla czego wra rzecz iako na on czasz, on mogły Senat Polski

In tus confirmatory Henrico Regi dictus fol. 148.

obawiał sie wykładow Cudzoziemskich in Judicio in Bonis nobilium propter eorum adiudicationem, y warował Stanu swi Starościcemu tym prawem [ne] alleg ationes aut interpretationibus Iuriũ exoticorum adiudicationes fierent bonorũ eorum diminutionem] a tego ny hupowania on mogły Senat niepostrzegł, kiedy by go teraz gdy tuto czema, nierzecz zeby powiedział, Quod nunquam venit Sumus, bo nigdy tego w Polsce Jadna nieczynita krolowa. Dawid zaleca w Psal: mie swadobliwosc krolewską nie zbrania ani zakupowania Dobr ale zbytniego rozdawania.

Krol Dawid.

[Dispersit (inquit) dedit pauperibus iustitia eius, manet in seculum seculi cornu eius exaltabitur in gloriã] Dobrzy by teraz niepryiacioł Dawidowi w Polsce tego by y texty od mieni [Redemit animam pauperibus promissu]

Postonie

Conseruatio

Posłowie Rusy na Seimie exegunticy prosząc krola Augusta, aby oni Skrain Rycerstwo zostawił przy zasługach ich to mu wsy, pominali? Że kazde opatrzenie Krolestwie krolowi Stanu Dobrą y poddanem czesc czynią? a odbieranie, Landz y zelszywosc obiema przypori. A co wiedzieć iako w Stanu Rycerskiego zubozenie posteritas będzie sądziła. kiedy obaczy iako Pierwszych krolow Polskich szczodrobliwosc Stan Rycerski. Regia Celsitudinis muneribus, Sojnem chleba vdzieleniem rozmnazała, iako pisze o krolu Jagielle. Vrodził sie Dom Jagiellow ku dobremu ludzkie mu od Pana Boga krola w Polsce, tak wielki Polska nadana niema, iako od wstadystawa krola y Potomstwa iego, Nie, ukaze nikt. aby Jagiello wziął co komu Rzeczy spami a nadania Jagiellowego miedzy Stanem slacheckim bez ludzby sie naradzi. Nyskor zgoły krol Zygmunt Pierwszy obaczy wsky zubozenie, y zdrobnienie, y vo wrodzenie Stanu slacheckie, go, nie wziąwszy mu dworku Prouisionis, ale onym opatrzył mu hie subsidium et adiumentum prouentionis w Owem Statucie de spiritualibus I. Cum magna pars Reipubicę nasz in Ordine et Statu Ecclesiastico consistat, Ecclesią Regni nri per Anteces sores nostros sunt ampliter donatą, cum ad Diuinum cultum peragendum, tum etiam ad vtros litteratos maxime vero nobiles promouendos, quod non pauci essent, quibus vel animus vel facultas esset incumbendi, et alia multa per quę emergitur secundi nisi Bona Eccle, siastica non solum facultatem viuendi, sed etiam opes multos se et suos sublenandi præstaret, Inde nobilitas Regni, quę potissi, ma est huig Regni portio, et cuig domą ac familiq partim multi, plicatione pręlis, partim etiam alijs causis plerunq exenuari, Solent, præcipuum subeat Status et Prouentionis suę subsidium

et adiumentū

et adiumentum. Ty daley tam wtem Stanowie koryzanskie upatrzo
ize ciekawosci, ne inclyti Domini Bona ecclesiastica prawnie
postanowit ieszcze na on czas, ysz myst wyhupowac Dobra Ha,
Cesarskie, krolewskiego serca nieznata, a iusz bieryt krol moc
dzy Nobilitatem Polonam potissimam Regni Suius portionis
multiplicatione prziz et alys eventibus extenuatam. Ty pohatat
iey prouectionis subsidium et adiumentum pod wigniecia zu,
bozatego stanu Slacheckiego, zkąd y chleb Dudowny, do hto,
rego y teraz ubozscy slachci tasz przyczyna drzyz Zagrodzita,
ktora do wyhuporowania Dobr Slacheckich ony otworzyta? A ckoli
kiedy teraz one krol huius Seculi multiplicationem prziz
Nobilitatis dzieczyt, kiedyby onych iego wielu Familiey
Zdrobniale wizrat religuie, rzekłby Rz podzybnie zatozne
słowa one, Abstulit omnes Magnificos meos Dominus
de medio mei, wczasie aduersum nie tempus, vt conteret,
et electos meos. Rzekłby yto. Abstulit Dominator Domine
exercituum ē Regno mło Polon validum et fortem omne
robur panis, et omne robur aquę, et fortem, et viri belli.
fortem Judicem et Prophetam et aniolum, et Senem Principem
et Honorabilem vultu et Consiliarium et sapientem et prudē,
tem eloquij Mystici. Rzekłby bez podzyby, zdrobniałes moia
Polska slauo wdostatki, W Oiczyznę, wmiłosc prziecinko
Oiczyznie, ninasz Rycerza, ninasz Oiczyzny miłosnika
ninasz poradnika, ninasz tesz prziecinko nieprzyiacielom
Jerozą, bo tesz niemasz chleba? Kiedzin conam Pan,
dhonde moi nadali exzyom ia wasz nicoq gdzie, rzego was
Cotomsmo morze wyhupuie wtym nasz Duch Sha, chleba ubostwa
Cesarskiego, umnieiszą, Qui nutricy pauperum esse debuerunt ipsi

Varmia

Hieremiæ cap. 1

Esaię cap. 3

Zymnie niepo ret

Esai cap. 49.

ext da

eos depauperant. Nasz daley kiedyby Poborow ktorem
iusz liczby niestarc poraczowat krol Zygmunt. kiedyby ku
onym przypatrzyt Confœderatiom, adomiedziat sie kto iem
byt przyczyną; kiedyby Lisowskie obaczyt desolatie, a nie
dziat ktoreb w koronie Patrzymiwat y kto ieb zkorony wystat:
Kiedyby Monetę swoię Cum modernâ deprauata na Wagę
potrzebyt, co wszystko wszystkim cratiæ Stanowi Slacheckiemu y po
spolitemu ludowi, ad Sanc, quâ nunc premitur egestatem wiel
kie dato przyczyny, bez podatky powiedziatby krol mą dry.

Hæc omnia fuerunt instituta ad quietem populo, Arist. Polit. lib. 9 Cap XI
rum tollendam, et ad inducendam pauperatem. Ja wiem że ten
krol vsatowawszy sie ubostwa Slacheckiego to wykupowa
nie dobr Slacheckich na Stan krolewski, przeklątby maledict
one Patrona, y Pobory te ktore w Statucie Swoiem nazywa. Pian
pecuniam et modum Erogationis eius sanctum et Reipubę vtilem
optimæ tabi tenore verborum. Negocium aliò conuertendo Herb. Tit. Constitu
est hoc pecunia quæ gratis pięz conferitur, quam pro defensione tio fol. 116
Reipubłi et tuendis finibus Christianorum ab incursione infi
delium et liberatione captiuorum de potestate seruissimę gen
tis Tartaricę. Wiem że by te pobory Sacrum populi emorem et
nomen et memoriam ab perlat. in æternum, anatsema, obliuionis,
dla takiego zubozenia Stanu Slacheckiego, Jakie teraz iest, Bo
ktosz nieogłębi Equestris Ordinis extenuationem instantis ruiny,
et Confusionis Regni, manifestissimum esse indicium. In obliuionem
facto Familiarum instans factum Rerumpub. occultè latet. Ale
wracaiąc sie do tego Trzeciego Fundamentu Rzpteý y Wolności Sta
nowi Slacheckich ad Conseruationem Bonorum Terrestrium potrzeba pokazać,

Quibus legibus

Bonorum Terrestrium.

Quibus Legibus Regni Fundament tey iest obwaro-
wany, zkąd się dostatecznie obaczy, ze kuporane Dobra sła-
dzieckie. od krolowey Jeyśći Fundament tey iako y inssze zgrun
tu rywaia, Prawa dawne stumi, psuie y znosi.

Statuta Regni de non diminuen-
dis Bonis Nobilium.

Herb fol. 95 Acskolwiek iest Prawo koronne Generalne, quod semper Libertates Regni in robore conseruari debent, secundum Jura et libertates eiusdem Nobilitatis. Są iednak Jura speci-
fica de non diminuendis Bonis Nobilium ktore sie tu snyw-
polozą porządkiem. Ut omnibus pateat et cognitum sit, quod ad
omnium salutem necessitatemq; congestum est. z ktorych łozdy
Dem. Part. Sta- tut fol. 467 łacno osądzić może, ze w Dobrach sładzieckich, zadnem wymysłe-
nem sposobem według Praw koronnych nicma, y niemoze bydź
diminuio, zadnem y to hasłdy łacno osądzi, ze ta Donacia Ty-
wiecka, nie gylko przeciwko tem, ale przeciwko wszytkim Pra-
wom koronnem stanęła. Et quia contra libertates et immu-
nitates Jura et Priuilegia Regni ipsius et nullius momen-
ti według Decretu K. Jmć samego in Confirmatione Juris
ustynionego ma bydź Declarowana.

Jest tedy Prawo pierwsze. od Jagietta
Herb. Trid. Priuil. fol 347 w Czerwinskiem Przywileiu, Anni 1422 wolnosci Sładz-
ckich ô nieodbieraniu Dobr nadane. Item ut gratia
obsequia consideretur, à nobis etiam nos fide et seruitys am-
plioribus prosequantur: Promittimus quod exnunc, et de
cætero nunquam alicuius Subditi Regni nostri cu-

iuscung emi
nentiæ.

ciuiuscunq; eminentię, status gradusq; fuerit, recipiemus, confiscabimus recipi vel confiscari faciemus. Nec sede eius per nos vel Officiales nostros, vel alios quoscunq; homines intromittimus, vel intromitti faciemus, pro quibuscunq; excessibus, aut culpis, nisi prius super hoc precedat Iudicium nostrum quod ad hoc deputauerimus, cum nostris Prælatis et Baronibus matura consultio et sententia sequuntur.

Jest zas Statut Albrachta powtorzony in volumine legum sub Titulo Nobilis. Jest ieszcze tegosz Jagiełła w Jedlinskim Przywileiu Prawo teyze wolnosci Statut. Herb. Pet. Priuil. fol 24.

Cesarskiey służące. Ceterum promittimus et spondemus, quod nullum Terrigenam possessionatum pro aliquo excessu aut culpa capiemus, seu capi mandabimus, nec aliquam vindictam in eo faciemus, nisi Iudicio rationabiliter sit condemnatus et convictus, etc. Nulli autem bona seu possessiones recipiemus nisi fuerit Iudicialiter per Iudices competentes vel Barones nostros nobis condemnatus. Ten statut iako obstaiat, y do tego czasu obstawania Slacheckich osob, propter Nobilitatis dignitatem, tak zawsze obstawiał, y Dobr ich, propterea eiusdem nobilitatis et Reipub. indemnitatem, ne videlicet seruitium Militare diminuatur.

Jest Albrachtow Statut ktory wzielmie zakazuie Dobr Ziemskich Mieszczanom y Plebeiuszom wszystkiem kupować y trzymać. Statuimus quod Ciuibus et Plebeys vniuersaliter existentibus, Oppida, Villas, Prædia, et Bona alia Iuri Terrestri supposita, emere, tenere, possidereq; perpetuo et obligatorio modo liceat minime. Daie Ratią ten Statut ex respectu Dignitatis.

Quod in

Bonorum Terrestrium

Ibidē fol. 83

QUod in profectionibus Bellicis et acciebus ordinatis Locum inter Nobiles competentem non habeant. Quandoqui-
dem Nobilitate sanguinis profitione Rempub. et Terrestrem tran-
quillitatem tutante fortunati Cives fortunas Terrestres occupa-
rent, et Nobilium victum usurparent. ktosz nienidzi ze kro-
lowie Polscy zawzdy iako na stanę y cząst Rycerstwa swego
respectowali, Stopskiey krwie nigdy nie, nie mieszaiąc? Jak
y napowisie ich mocnali wielgie bogactwa, niedopuscaiąc
ich do dobr Ziemskich, do Prowisiey ich własnych, Ludzion ni-
szego stanu ubiegaiąc, y ztąd one wszystkie, statuta in fauo-
rem stanu Rycerskiego, ktore Dignitatem et Prowisio-
nem iego odbraniaią. Ne Plebej usurpent Titulum Nobili-
tatis. Ne Bona Terrestria possideant. Ne ad eccle-
sias Cathedrales accipiantur. Ne extranei alienigene
Tenutis, et Castris proficiantur, ne bona Terrestria emant,
nè illa possideant. Et ne nobiles artes et actiones
Ciuiles exerceant, per contrarium enim usum, Nobilitas in po-
pulares et Plebeianos transire solet conditionem. Kusz a
zasz to Ladaiaka Prarogatiua, Stanu Slacheckiego z
Ziemskich Dobr, Dowod Slacheckiego Tytułu, y slacheckiego
urodzenia Swiadectwo. Bo tak mowi. Cum tanto modo
vocari Nobilem et capacem dignitatem et Beneficio-
rum cuius vterq; parens Nobilis, et ex familia Nobi-
li sit progenitus, et quod tam ipse, quam parentes eius
habitarent, et habitant in suis possessionibus Castris, Op-
pidis, vel villis iuxta morem Patrię et consuetudi-
nem Nobilitatis viuentes Legibus Regni nri et Iuris
Nobilium. A pewnieyszy tahi wywod Slacheckiego ex Dispo-
sitionibus Bonorum Terrestrium, quam ex testimonijs testium

Herb. Pit. Ciuis fol. 83

Const. fol. 3

Herb. Pit. Nobilis

Idem ibidem,

Idem Ibidē

Wywod pewny Slacheckiego Dispositionibus Bonow Terrium

prouocatorum

preuaricatorum. Bo wtey zabiegłości czasow, y nakazonych obyczaiow, gdzie sie preiuria zagęszcży, y pewniejsze świadectwo iest in mortua voce, gdd in Dispositionibus Anteceſſorum loquitur, et preuaricationi non eſt obnoxia, quam in testibus viuis ktorych snadno zapamiętać dostać. Więc ze dispositie dawne z martwych Anteceſſorow niemogą bydź ad casus incidentes, ô ktorych zeby przypasć miały, trudno kto przed sądem Lacł, albo y daley Diuino, wać miał, tak accomodowane, iako testimonia recentia mogą byds ad negotia praesentia subordinowane. Taki tedy iest znią zek Dobr Ziemskich z Slacheckiem, ze są między sobą iako by gęsiam Correlatiua. Bo iako niemogą bydź tylko wsza fiaku Slacheckim tak są nieomylnem Tytułu y urodzenia Sla checkiego Dowodem, zaczem to ztąd niepochybnie isć musi, ze kto stanowi Slacheckiemu Dobra Ziemskie odbiera albo ie wykupuie, nietylko mu chleb bierze, ale y na slachectwo iego następuie y wymiesaie go Damysła. Bo gdzie niebędzie czym dysponować, trudno w samych osobach ktore śmiertelności podległe ciałem, na Conseruatio memorię. a gdzie dispositicy niebędzie, słuszny slachectwa wywod bydź niemoże. Bo statuit moni Cum vo. Herb. Videl cari robilem, gdy tam ipse quam parentes eius Sabitarunt, et Sabitant in suis possessionibus, Castris, oppidis vel villis

A gdzie wywodu niebędzie pewnie y slachectwo ustanie. Wielka tedy Prerogatiua iest stanu slacheckiego wszelkim Ziemskich Dobr, y dlatego diminutia ich, ani przez takie kon howey ich wykupowanie, ani zadnem sposobem sine maximo Equestris ordinis praeiudicio bydź niemoże, co Statuta Zygmun

twe declarowały

Herb. Tit. Testamentum fol 283.

tone declarowaty. Pierwszy on de Testamentis Anni 1510 [L] Decernimus vt Testamenta condantur, iuxta veterem Constitutionem ex more antiquitus seruato de Bonis mobilibus. Immobilia vero Bona tam Sàrcditaria, quam oppignorata (: ne defensio Reipubę minuatur :) Testamenti Ordinationi subiecta minime esse debent, sicut de Bonis Regalibus. Eadem enim propter Reipubę commodum nobis in parte, vel in toto Testamento legari potuerint. [I] A za on mie iasnie prawo pospolite, etiam pyssimas causas propter defensionem Reipubę excludowało. A za y tego nie iasnie pokazało, ze kiedy co przydzie od Pospolitego do osoby Xżęcey, ze to non vsui Priuato Regni, sed commodo

Idem Ibidem

do Reipubę debet cedere [L] Nobis (: inquit :) Legari poterunt propter Commodum Reipubę [I] Ergo non propter commodum priuatum Regis, vel ipsius filiorum, tot pewnie one [L] Inscripta

Ibidem,

et donata [I] nimaią bydz na Potomki Xżęcey obracane ale wedtug Statutu maią bydz slużebe nzdawane [L] Nihil Nihil est ergo Jure Terrestri subiectum contra Statutum legari debet) Ergo etiam

etiam Juri Terrestri subiectum contra Statutum pro Sàrcditate filiorum Regis emi potest? tanto vero magis, quanto pluribus Regni legibus id prohibitum est: et quanto periculosior est Sàrcditas Fucalis in Regno, quam assignatio Elemosinę in Testamento, quod si Bona Terrestria secundum hoc Statutum Regi Legari non possunt, ne defensio Reipubę minuatur, Ergo nec vendi debent, quia sicut ex legato, ita ex venditione oritur alienatio, ex alienatione vero defensionis Reipubę sequitur illa, cui per legem cauetur Diminutio. Teyze Abrogy

Herb. Tit. monial. fol 163

y Rzeczy Prawiczey Stanu Slubuiącego przez Mego Statut kro Lo Zygmunta de Monialibus Anni 1527 [L] Statuimus

vt ordinauimus

et ordinamus de Consilio et Consensu Consiliariorum Regni nostri, status vtriusq; et Nunciorum Terrestrium. Quod Monciales ipsa Ordinem Regularem professa. &c: Reliquarum vero medietatem Prouentuum pecuniariorum, ac fructus omnes ex Bonis illis prouenientes pro se retinebunt, et ex illis onera Reipub. Regni et Bellicę expeditionis sustinebunt] Tu iasnie Rpta fauore Nobilitatis et defensionis Reipublię, ebor w Prawie przyrodzonem, przekłada stan Slacheckі Personis Deodicatis, ktorych na samym Czensu, a ieś powinne na Dziedzictwie zostawuią. Nie insza pe- wnie ratia iest, tylko fauor Reipub: et Nobilitatę ne Bona ipsorum diminuantur. Tegosz y Angustowe Constitutie przestrzegaią, a Naprzod ona ô karaniu wyscępnych Anni 1562 [Co sie Const. fol 14 tkme Diminutionem Bonorum Nobilium, zeby o zadną wyskpek Slachtu karana bydz nimiała in Bonis, W tey mierze odstępuie Statutu nie Beemy in Casibus, in Statutis expressis, ale sie wedle Statutu Rachowamy. A wszakze niechcąc Diminuere Bona Nobilium dla Służby Rpty, takowe imiona Slacheckie ktorych by- ły Confiscowane niebędzią dawane inszem Slacheckim Polakom Nobilibus] Jzaś Druga Constitutia ô Dobrach na krolą JMci przypadaiących anni eiusdem [Dobra wszelakie, ktorych na Const. fol. 15 nasz przypadły, albo przez niesłuszne Woiny, albo Jure Caduco, albo Daniną, albo zapisaniem takiem, albo takimkolwiek inszem przypadkiem wedle Prawa pospolitego, takowe Dobra wolne będzie ngm y Potomkom naszem, Szafować, y dawać wedle woley naszey, a wszakze ie Polakom tylko, a stanu Slacheckiego dla nieumieiętności

służby woiennej

Sluby woiennej ⸫ Jest trzecia regesz krola Constitutia Anni 1566 sub Titulo Statut Alexandrow ⸬ Zostawuiemy iednak wmocy y szafunku naszem Dobra wszystkie nanasz, albo do Stolicey naszey krolewskiej przypadaiące y przypadłe, y ktore potem przypadac bedą przez niestuszenie woyny. Jure Caduco Inscripto donato od kogo wzdle Statutu ⸫ oczem Constitutia Dwuletnia Piotrkowska Szerzej Swiadczey Articulo. ô karaniu Występnych, Jest czwarta. ⁊ tymże regesz krola Augusta w Przywileiu koło Wileyey Anni 1569 ⸬ A isz iusz od tego czasu rozdawanie Dobr stanu w W.X. Litewskim ustac ma, wszakże imiona krzywoprzysiężnikow z Domow Xiążęcych y Slacheckich y Panskich krolowi Jk.M. potem przypadac bedą. Te takowe imiona Jk.M. wedle woley y łaski swey krolewskiej rozdawac ma, tak Polskiego iako y Litewskiego Stanu Slacheckiego narodu ludzion, aby się w tem służba woienna Ziemska nieminuiey szyła ⸫ Jest ona Constitutia Henrykowa y Stefanowa wzdłuż na aby Prawa obcie y Cudzoziemskie y iakie wyktady in Abiudicationem Bonorum Kobiecim nielysły przywłasne ⸬ Ne fiat Bonorum Kobiecim Diminutio ⸫ Typ. Te respektem tak wiele stanęło Constitucyey, o Panarzniu Constituty, na Mazowszu w Ziemi Podlaskiey y w Ziemi Wołyńskiej Ruskiej y Podolskiej w woiewodztwie Polskim. w Woiewodztwach Ruskich takze y o Feudach Ziem Ruskich ze maią tyż rozumiane tylko od Statutu krola Alexandra, co kolwiek iest Praw Statutow in volumine Legum o tym wszystko to in favorem Quietis ortinis et conservandae eius provisionis gratia ⸬ Et ne fiat Diminutio Bonorum Kobiecim ⸫ Że iednak Dobra Slacheckie velex delicto velex neglectu Kobiecim woluntate, przypadły y przypadać mogą ad Dispositionem

Const. fol. 10.

Jn lius Constit: Artic. Henr: Regi oblator const. fol 148 Jtem Const. Corvat: fol 160

Constitutio fol 14

Jtidem

Conseruatio.

Regalem, iako iest szafunek w Prawie Pospolitem opisany iest, pokazawszy Zaraz ozgdzi kozdy ze Donatio Zywiecka in Diminutionem Honorum Nobilitatis Stanysta, y ze przeciwko wszystkim Stanysta Prawom koronnem, na uciszenie y zniesienie stanu Slacheckiego et in exterminatium Slacheckiego Rycerstwa Polskiego.

Statuta Regni, quibus & Bonorum Confiscatorii Donatorii etc. Inscriptorum declaratur Dispositio.

August Senf. S. Pamięci arcykolwiek był P. Dobrotliwy y łaskawy Pamiętał iednak quod Dignitas Regia per iniustitię culpam propriam, y dlatego in executione Generali Legum Publicarum et Iurium niecchciał stanu Rycerskiego wtwoley zostawić, pokazuie się to w onyes Constitucyey ieo executionis słowach Co się tknie Diminutionem Bonorum Nobilium żeby ozadnym mysłyspek Slachta karana bydz mniata in Bonis, w tey mierze statutta odsięgowac nie chcemy in Casibus, in statutis expressis Ale też przeciwnie zdrugiey strony pamiętaiąc na Stryiowskie Prawo, quod Honos Regius splendor et potentia Regnis et cuiuslibet Principalis Mtis, tunc dignoscitur inter fideles suos non solum tutissime roborari, verum etiam velut radijs naturalissimis promicantibus eis splendere dum sunt fidei et benevolentię subditorii memini Niechciał diminuować

Herb. Tit. RSP fol 395

Const. 3 fol 14.

Herb. Tit. Strong fol 498.

Bonorum

Bonorum Terrestrium

Bonorum Nobilitatis, co sie takze wtey Constitutiey Anni &c: pokazuie w Słowach onych. A wszakze nieboże Diminue re Bona Nobilium dla służby Rzpltey &c. Tosz y wonych Constitutiach wyzey pomienionych vpewnia krol August, ze Dobra sławiechi iakimkolwiek sposobem do szafunku krole wskiego przypadłe, nie na prywatny swoy pożytek obracac ma, ani ich in Ordinem Bonorum Regalium, miescac powinny, ale ze szafunku swego bez Consensu Rzpltey rozdawac ma iakoby Sławiciom, Ne Diminutio fiat Bonorum Nobilium, A naprzod ze nie na Prywatne Krolewskie pożytki Dobra takie obracac sie maią, swiadczy on Statut Zygmunta de Testamentis. Bona Regalia possunt Regi vti pars vel in toto Testamento legari propter Reipub. commodum. Potem tesz declarue Constitucia Augustowa Anni 1567 sub Titulo odstawanie Czwarty czesci, wonym Paragraphie. A iszby sie to pokazało wssystkiem, ze nam nie idzie tak wielie ôpożytek iako ô usspokoienie y vtrzymanie tego wszystkiego, co turbuie Rzpltą, tedy my Dobrolow zyeb Dobr, ktore wieznościami y Lennami exequuty popadli, nieszczemy na swoy pożytek obracac, iedno na pożytek Rzpltey to iest nastrzeżenie obrony potrzebney. A ieszli tego quod licite transijt per executionem in Dispositionem Bonorum Regalium. De quibus Status Regalis consuevit specialem habere provisionem krol August nieszczął na prywatny obronic pożytek. A to iako na lydz in priuatu vsum obronno, quod suum destinatum habet finem, videlicet, ad Ejusmodi ordinis retinendam Provisionem, Ne Bonorum Nobilium fiat Diminutio. Tahi tedy szafunek Dobr, ktore per exe-

Const. fol 19

Herb. Titulo Testamentu fol xxx

Const. fol 2

Herb. Tit. Bona Regalia fol xz,

guntionem

quitionem na on czas przypadały chciała mieć R[zecz]pta. O Dobrach zaś Starościnich które do ręku królewskich ex debito vel ex liberalitate Nobilitatis miały przypadać, y o zapisku, ieśli, iasne także się Prawa, mimo te które się iuż wyżey przypomniały, że Starościie maią bydź rozdawane. Jest Constitutia Augustowa Anno 1567 sub Titulo Merita Nadawanie Const. fol 73
obyczaiu którymby potrzebnie zasłużeni ludzie nagrodę przy-
służyć służbom swoim mieli zachowane było do Seimu tego
Constitutiami przeszłemi, do których się przystawaiąc y wiedzące
bydź pożyteczną y przystoyną naduiemy. Jeśli zasłużonym
ludziom Rzpty chrześcianskiey, wtedy Dożywocia na Dobrach
naszych Kaduckich y mieszczańskich Woiny przypadłem Dobry
y innemi wszelakiemi zapłatami wedle zdania y woley na-
szey, któreby prawa niezbrzydzaiąc niczym za sobą pamięć,
y porządek stanęły niosły, byłby starzy nagradzane I Do tych
Stanie na nagrodę meritorum Dobra iakimkolwiek sposobem na
Króla przypadłe obrócone, Do tych ex professo nie należą
Constitutia Bona Inscripta, Donata, ale owa Generalitas I In Ibidem
nemi wszelkiemi zapłatami, któreby Prawa niezbrzydzały I Pen Quadrin Iure sunt eiusdem ordinis
wnie Dzy te Dobra wszelkie zamyka. Do zawzdy Prawa Koronne ea sunt eiusdem dispositionis
takowe Bona inscripta, Donata, cum Bonis Caduci et Confiscatis
kładą, in eo ordine, et in eadem Dispositione, iako się tuszy
w wyżey pomienionych Constitutiach I o Dobrach na króla przy- Const fol. 15
padłych I a Sub Titulo I Statut Alexandra I Jeszcze w tasznii Const fol. 47
Dispositia Dóbr koronni zapisanych, danych, albo Darowanych,
królom następuiących Constitutie declaruią? A naprzód Constitutia
króla Stefana Anno 1576 O Dobrach Bonis Caduci y o Vacantiach

Vacantiæ

Bonorum Terrium

Const. fol. 162

VAcantie wszelakie, takze Bona Jure Caduco Donato Jascripto seu alio quocunq; modo et ratione ad fiscum nrum Regi, um iuste et Legitime devoluta et devoluenda gdy przypadną bydzie powinni dawac Nobilibus veriusq; Gentis bene meritis ne, dle Prawa. TU Krol Stepsgn nie sobi takii Dobra przy pisuie, ale niemi obiecuie nagradzac bene meritis Nobilibus Vtri, usq; Gentis Potestas enim cum Subeun cogitanda est ad Sub. ditorum vtilitatem. A isz nagroda ma bydz bene meritis C

Const. fol 73

aptatami ktorzby prawa nieobrazaly. TA pewnie nay, stuszniejsza iest, ktora zadney Rzpltey szkody nieczynii, y to iest wtasna sprawiedliwosc, quae nihil alienum sibi vindi, cat, quae cuilibet dat, quod suum est, quae negligit propriam vti, litatem, vt seruet communem aequitatem. Ale daley ze Bona do, nata et inscripta cum Jure Caduco pari passu ambulant, y nie, drey sq Dispositicy to iest że Klauzule maią bydz rozdawane, Constitutia Coronationis Pana naszego M. ô Cadukach to declaruie: C Constitutia na Coronaticy krola Stepsa,

Const. fol. 261

na Prowilka naszego sławney pamięci o Rozdawaniu Dobr, Jure Caduco, donato, Jascripto, seu alio quocunq; modo et ratione ad fiscum nostrum Regium iuste et Legiti, mè przypadłych, y ktore przypadac będą wszystkiq; wmocy zadowuięmy. TZtych tedy Constitutiey pokazuie się, ze ea eadem Dispositio Dobr że Jeszcz danych, dawanych, y za, pisanych, quę est Bonorum Jure Caduco devolutorum et Confiscatorum, ize krol JMć nima sobie zadosyniac, ale ze powinien, ne Bonorum nobilium diminutio fiat rozdawac

bene merit

bene merito. Bo iako ex Confiscatis, ita ex Donatis, si in Szlz
ditatem conuerterentur Regiam, prohibita sequuntur Diminutio.
A zemigdy Dobra Szlacheckie confiscowane y darowane naturam
non inducebant Bonorum Regalium. wyswiadcza to Constitutia
Augustowa Anni 1562 pod Tytułem o sadzeniu stryczkiem,
stow tali verborum Seni. Jesli by też przez nasz albo
Przodki nasze komu były Dobra Confiscowane, à potem takie
dobra były, przez nasz albo też przez Przodki nasze
zasię nawrocone, albo darowane pierwszem Possessorom
albo Potomkom ich, takowe, daniny maią zostać całe, ani
naruszone, ani exequitey podlec maią, y też takowe Dobra
na Łaszcz naszey zawisły. Ta Constitutia ukazuie ze do
bra Szlacheckie zbor bywały confiscowane, nie wpadały iednak nie
gdy ich naturam et Ordinem Bonorum Regalium, nec in Sacri
ditatem Regiam. Bo zbor krol nimi disponuie iuxta suam vo
luntatem, ale do rozdawania ich niepotrzebuie Rzpey consensu,
dlatego zostały liberae ab executione co wyswiadczaią one słowo
Jakowe daniny maią bydz y zostać wcale, a nienaruszo
ne, ani executiey podlec maią. Zkąd się to dowodzi, że
zbor Fiscus ma Suum Priuilegium, vt ei applicet quod indigno
auferatur. Rzecz iednak stan szlachecki contra bor Fisci Pri
uilegium, solo cussionis Falsae Monetę excessu excepto ni
quo ad soluendam viam calumnyo Bona Confiscata pro fisco
retinentur, iest tak Opatrzyli leiowany, ze zbor singulari alicui
persone delinquenti fiscus Bona adimit, vniuerso tamen Ordini
id nocere non potest. Bo takowe dobra confiscowane krol Jmć
insznemu szlachcicowi bene merito powinien conferowac dla służby

Fisci Priuilegiu

Herb. Titulo Mo neta fol. 393.

Rzpey, Arcisli,

Rpttę. A ieśli odium ex delicto proueniens tey Prerogatiwy Stanowi Slacheckiemu niepsuie, tedy daleko więcey id, quod minus valet zabet psowac niemoże? Zaiesz to idzie, ze Donationes Regibus factę, ani żadne sprzedaży wymyślone niemogą, tylko cum Damna Juris communis lęsione czynić Bonorum Terriną diminutionem. A przytym y to źrzeć iśc musi. Ze ow Prawo pospolitego wykład, ze Krolowi JMći wolno zapisane Dobra przymowac, tedy mu też wolno takiego przymowania Krolowy JMći powolic. Szkodliwy barzo iest Prawom koronnem, a zgoła wszystkie oraz Prawa, wolności, swobody, y Prerogatiwy slacheckie, et totam Rem publicam z gruntu wywraca, Bo krolowi JMći wolno Bona inscripta, donata, przymowac, ale tali Conditione, ze ie Według Praw, y inszych krolow Pols. klow swych, y wedle swego dobrożdu powinięn inszey Slachcie rozdawać. A krolowa JMć z tego rozwolenia Dobra hu, puie, non eo fine, iako ie Krol JMć przeymuie ale żeby potomstwu swemu, z temi Dobrami Dziedzictwo w koronie sprzedziała, in Enervationem liberæ Electionis et in Dismembrationem Regni, na Zniesienie Stanu slacheckiego, y wszystkich iego Wolności, co iest Przeciwko Prawu koronnemu y wszelkey sprawiedliwości, A ze takie sprzedaży Slacheckie non cedebant in Priuatos Regios usus, sed in augmentum Reipub. Jest Przykład woney Rytswianskiego Summo pięnię myśl Bo iego gorliwość ad Zelum ergą Reipub. Statuta za, Donatiey. lecaią I Casimirus Dei Gratia etc. significamus quibus quomodo attendentes fidei constantiam et maxime affectionis ze nos ad Reipub. Regni nostri decorem, pren per Magnum Joannem de Rytwiany Palatinum Cracouien Militem ad Consiliariorum nostrorum hyneee dile,

A dulatoria Regum interpretatio est Reipubl. noxia

Sterb. Titulo Bona Regalia fol 80.

etum, rara et singulari liberalitate monstratam, per quam Jo, annes ipse Pallatinus et voluntatem germani sui Castellani Cracouien[sis] impletum et beneuolentiam propriam erga ma[iestatem] personam, primùm, deinde erga Rempub. Regni nostri D Donatio Ry, et zelum singularem ostensurus, Terram Sandomirien[sem] &c. tSuiany Regi, rellaxando et dimittendo notabiles Comitij summas, facta, non Re, gi sed Reipub, quas ede: in dicta Terra Sandomirien[si] etc. Sabebat obli, cui cedit ad gatas et inscriptas Krás gwoy diuersas, &c. et in potesta, commodum ten nostram &c. restituit. De Terra gwoy przedicta San, domirien[si] &c. excessit sponte et mera sua voluntate pro Regni sui augmento et profectu &c.] Tyeż Summ dan, nych ani Dobr zadney zastawy nie puszczonych nieobroił Jo, bie kazimirz, ze prywatny swoy pożytek y owszem wzbiiżen onego wrodzenia zelo Rytdwiany erga Rempub. prouocatus Sędomierską Ziemię z Xięstwa swego & ex absoluto Videas suo Dominio nie puścił [Ne Terra Sandomirien[sis] amplius obligetur] swoiem obwarował Statutem: Co Statut ten Szerzey obmanie, z którego iasnie dowodzi, że Donatie, y Expi, kowlom vrzędnicze, non eorum personis, sed eorum dignitati fa, cta conferri debent, exinde in Priuatos Regis usus non de, bent conuerti. Reges enim et Principes subditorum Isai Cap 49 debent esse Nutricij, quibus Regalius est dicere, quam dile, xere. Tyeż rzeczy. Prawy allegowanych dostatecznie Xięsz, kownie, za gdy deuiunt ad Dispositionem Regiam à priuatis necessario ad priuatos redire debent. Bo krolowie Polscy maią in Bonis Regis mensę dosyć przystoynie stanowi krolewskie, mu opatrzenie: y tako wszi przed tem krolowie Polscy, tak y krol JMć teraźnieyszy P. nasz miłościwy przebywszy z taski Bozey wszelkiemi, y taskawym panowaniu tak wielie fortun,

nych łask

Bonorum Terrium.

nyd Latè sine Bonis et Damno priuatorum et sine Diminutione Bonorum Cyuestris Ordinis przemyc y dalsze da Pan Bog następuiące szczęśliwe Latka, przez tak wielkiego Klaudyuszowego Stanu obięzenia, iako Ferdinand Imperator maxime Sanctus mogł Rempubrâ obtinêre, quam ad Diuitianum Cumulum per discrimina atq; dedecoris vestigia peruenit.

Opisuiąc Contarenus Rempubrâ et Magistratus Venetorum, opisuie tamże Xziążęcia ich Prouisią. Quoniam plerumq; contigeret vt priuatę opes satis non essent ad tuendam eam Dignitatem atq; ad eum Locum sustinendum ex publico Aerario constituta sunt, in Singulos Annos Duo Tria Millia et Quingenti aureorum Nummorum, ac ne forte quis quam auarior in rem familiarem neglecta Dignitate atq; vilitate publica eam pecuniæ Summam contemtat; Iniuncta sunt illi munera quædam quæ sua impensa obeat: suaq; ipsius Dignitati et vtui Reipubl. consulat, quæ si vt pecunijs parcat negligat Sacredibus. Adeo ingens pecuniæ mulcta est imposita, vt dum rei familiari augendæ Princeps studere vellit, et Sacredibus prodesse, magnam eius iacturam faciat, si ob auaritiam Dignitati suæ desit Sacreditaria quædam præterea ignominia et dedecus posteris relicturus &c. Hisce impensis insumitur magna pecuniæ pars, quæ ex Aerario Principi quotannis numeratur. Quo fit vt etiamsi propter auaritiam velit, negligat tamen Dux vllis auaritiæ sordibus fœdare Dignitatem atq; amplitudinem loci quem tenet, Nostratek tak Concluduie, Post interitum (inquit) Ducis quinq; Ciues creantur, qui defuncti Principis res gestas diligenter scrutari debeant, ac de Consilij Sententia, si quid ab eo contra Leges ac decreta sit factum rescindunt, siâ

Contareny de Magistratu et Republicâ Venetorum lib 7 fol 21

quapiâ ex

quopiam etiam munus acceperit, ac Statutę perceperit impensę, ea
quingę Sisę referentibus irrogatur Sacredibus, à consilio multa,
quam Leges iusserint Pecuniania ea est, cuię Summa Aeris de
Sacrilitate Primarijs publicatur atq; in Erarium refertur, tak
wiey Rzęcy porządney pomiarkowana iest in Comis publicis Pro,
visio, A nas w Polsce y Millionow krolom Panom nyney
nieznaią, y prawdziwey znimi sie omie nieraczą byle tylko
umieli władaczi Prawa y swobody koronne zostawały.

Millionow ma
Zatuią

Ale iuż z Prawem wyiadą Nowi Juris Repertores y uczynią Instan tią.

Quod Jure fieri iuste fit, są iasne Constitucie, kto
re krolom Polskiem pozwalaią Bona donata et
Inscripta przymowac, zaczem ieśli sąm K. JMć może przyiąc
Bona totalia? może y Krolowey JCyMći na przyięcie iey dac
Consens, albo y bez Consensu, może krolowa Jeymć Dobra sta,
ecznie kupowane iest Prawo ô tym sub Titulo Ô karaniu
wyszły przyść Anni 1562 Gdyżeśliby nam, kto co dał, dano,
wał, zapisał, tedy my przed swem Sądem in Coraentrione tes,
tum Generali tego dochodzić mogły, iedno Jure nobis Inscripto
vel donato, non plus Juris sibi vendicando, quam donator
habuit. A wszakże non de preterito, sed de futuro tantum
rozumiano bydź ma Tu Prawo iasne ze krolowi mogą dać,
darowac, zapisac, ô tym że iest druga Constitutia Anni 1567 sub
Titulo Rzeczy zapisane, albo darowane K. JMći co się tyśc
rzeczy nam danych albo zapisanych, ktore iusto przed tem dane, al.
bo zapisane maią swą drogą wedle Constitutiey Piotrkowskiey, ale

Constitutio
folio 17

Constit. folio
48.

krolewy zapisy

ktoreby zapisywane potem albo darowane bydz miały, osoby naszey w tym nicwolne nieszcemy, Wolno nam bydzie Bona non litigiosa przymowac, y ô nie stynie na Seimie Prawem przysrzonem. Tyes tedy Prawo iasnie sie pokazuie ze krolowi Jmci wolno przymowac od slachty Donationes. Zaczem tesz sie tygodzi y krolowey Jmci, quia vterq; in vnum finem acquirent propter suę posteritatis hæreditatę y propter Regni hæreditariam Successionem. Nimasz tedy czego ganic w Krolowey Jeydlei, ze to czyni prouidendo suę posteritati chcoby tesz y przeciwko Prawu. Quia in statibus non quę fieri debent, sed quæ facti possunt.

Mafoś fak odpowiada.

Prawda to Quod Jure fit iuste fit. Ale tesz y to prawda Quod leges non debent Judaice interpretari. Pozwala Prawo podług tyes Constitucicy krolom Polskiem, Zapisy ad Bona donata przymowac, ale trzeba patrzac, quo fine, et in quem vsum. Bo co sie tknie onego pierwszego Paragrafu Constitucicy Anni 1562. Ale iesliby nam kto co dał, darował, zapisał. iusz iasnie gwarat ona Regula Juris. Jus ciuile est, non tota Lege perspecta, sed tantum eius particula proposita iudicare. Potrzebuie tu koniecznie totum antecedens pamiętać. Nieszcęc diminuere Bona Nobilium do służby Rptey takowe imiona Slacheckie, ktoreby były Confiscowane bydzieim dawac inszem Slachcom Polakom Nobilibus. A zasz by niebyła similis Diminutio

Constitut. folio 14

Bonorum

Conseruatio.

Bonorum per Donationem, iako y per confiscationem, nikt tego zadnem sposobem negowac niemoże. A iż iest expresse in lumine nostrarum Legum [I Quod qualitas in fine dispositionis posita non restringuitur, tantum ad immediate praeceden tia, sed concernit omnia in dispositione contenta] Ergo inscripta, donata, quia continentur in dispositione Legis sicut confiscata sub eandem cadunt qualitatem Distributionis dla Rzpltey służby nie idzie tu tedy zrzod, zeby koronam Pol, skiem y krolowey JMć miało bydz wolno wykupowac Slacheckie maią tości propter Successionem Prolis, y naprost, nowięnie czwartego niebywałego Stanu w koronie Rzeczpltey, A na uiish y wymiszenie Stanu slacheckiego. Bo ieżeli Consti tutiaes nie mowi krol Augustus, y iusz te Bona inscripta, vel Donata in Bona Regalia, vel in Sacreditatem aut Successorum nostrorum conuerti debebunt? Ani też mowi że iusz te Dobra zostac maią in Bonis Regalibus sed debent distribui. Quia qualitas in fine dispositionis posita Concernit omnia in dispositione contenta? A że sie to tak wyktadac y rozumiec ma Wtelnie to de clarauit tegosz Roku 1562 Constitutia trzecia zaraz potym sub Titulo, Dobra na krola JMć przypadaiące, [I Dobra wszelakie, ktoreby na nasz przypadły, albo przemieszczenie Woiny albo Jure Caduco, albo Damna, albo Zapisaniem, albo iakim kol wiek inszym przypadkiem wedle Prawa Pospolitego, takowe Dobra będzie wolno nam y Potomkom naszem zaforwat, y dawac wedle woley naszey, a wszakze tylko Polakom, a Stanu Slache ckiego, dla nieumnieszenia służby woiennej] Tota Constitucia onę pierwszą dosyc iasnie declaruie, że Donata et Inscripta nie na się krol JMć powinien zatrzymowac, ale koniecznie powinien do

Herb. Tit. Spinka fol 4 n 8,

Const fol. 1 n

bra tabie

Dobra takie Klasztorne rozdac ma nieumniejszenia stanu Ko-
scielnego. A to singulariter notandum, ktore obudwu Constitucyi
quod subsequenter ad rem facit maxime Naprzod w pierszych sło-
wach onych. Takowe imiona będzie dawac inszym Klasztorom
Constitut fol. 14 Polskiem. w tey zasię poslednieyszey, w tych słowach. Takowe
Dobra będzie dawac, a wszakże tylko Polakom. te przes-
trzenie Suius dictionis tylko Polakom P. Litewscy od
wprowadzania Dobr takich w koronie Confiscowanych Iuris ich
ci danych, zapisanych byli odsądzonemi? Bo iescze nie były
cum Corpore Regni vniti? Ale teraz do wtorego Prawa, ktore
rem Donatią Zymicha legitimuią przystępuiąc. Co się
tedy tknie Paragrafu Constitutionis Anni 1565 sub
Constitut fol. 48. Titulo. Rzeczy zapisane &c. Tenor talis. Co się tknie
rzeczy nam danych, albo zapisanych, ktore insz są przed tem
dane, albo zapisane, maią drogą według Constitucyey Piotr-
kowskiey, ale ktore by były potem zapisowane, albo darowane
osoby naszey wtym nierozlic nieścemy, wolno nam będzie
Bona non litigiosa exzymować y ô nieszynic na Seimie Pra-
wem przystoynem. Z tego prawa nikt bezpieczny niedowie-
dzie, zeby się Koronie JMć P. naszemu Mciwemu, nie tylko
in hoc Statu Reipubłę perfecto, et ab omni Sa'reditate et
Titulo Regio Libero, a pogotowiu Koronney Succesyi, ktorey
Potomstwu, y w Sprawie Successio non debetur, miało godzić
kupować Dobra Ziemskie na sprzedanie. Dziedzictwa
Koronnie Jednemu, Ale y na ostatek za tą Constitucią by
by był mogł k. JMć Inscripta et Donata Bona przymo-
wać, niemogł bydź był iednak in hę reditatem potomstwu
swemu obracać? Co się teraz cum maxime Reipubłę gra-

uamine et

Conseruatio.

xamine et in Summum Equestris Ordinis preiudicium od kro-
lowey Jeyllći samey pierwszey, w wolnem krolestwie dzieie,
Co-zeby sie rzetelnicy wymiodło czas oney Constitutiey y okoli-
czności uważywszy snadno to kozdy osądzi ze non eo fine
od krola Awgusta Constitutia ta uczyniona, aby był miał
Dziedzictwo w krolestwie sobie sprawiac, ktorego sens był
indubitatus, a maior przy tem ieszcze Dziedzictwo y Absolutu
Dominium W. X Litt°. Bo kiedy by to tak było miało
bydź, ze krol Awgust przez tę Constitutią chciał sobie w
krolestwie sprawiac Dziedzictwo? A na czas tego samego
roku y tego samego dnia w Piątek przed tą Constitutią sub
Titulo Statut Alexandri. Tak moni Constitutia ta Γ. Item Constitutio
stawuiem rednak w morzy y szafunku naszem Dobra nasze wsiskie fol 97
na nasz albo do Stolice naszey Krolewskiey przypadłe etc
O Tem Constitutia dwuletnia Piotrkowska szerzey swiadczy
o karaniu mysl. Ta Piotrkowska Constitutia reassumo,
wana, ktora Dobra takie rozdawac każe. A owa przy-
tu miałaby roskazowac krolowi na Dziedzictwo ie sobie
obracać. Manifestissima by to była Contraria et absurda. Ja-
sły tedy dać musiał bydź sens słow onych. Osoby nasze
dziewskie wtym niecdecemy niedostatku mania Dobr w Dzied-
ctwo, ale dobrego insego te słowa referowac sie musza, iako
sie to niżey declaruie. Druga kiedy by był krol Awgust
chciał sobie w krolestwie sprawiac Dziedzictwo, a zaby był Constitutio
we dwie lecie in Anno 1567 obrocił te Dobra, na nagrodę fol 73
meritorum, tak moni o tem ta Constitutia Γ. Kaidowanie oby, Titulo de
czaiu ktoreu by potrzeby zastrzeżeni ludzie nagrodę przystoy- nita
ną za służby swoy mieli zachowane było do seimu tego Con-

stitutiami

Statutami przestemi do ktorych przystawaiąc, y widzęc rzecz
by ią potrzebną y przystoyną naydugszy, Jż zasłużonem ludźom
Rzpltey dostoieństwy, Vrzędy, Dożywocia na Dobrach naszych
kadukich y niestrzeżonem woyny przypadłemi Dobrami, y innemi ustawi-
stkiemi zapisami wedle zdania y woley naszey, ktorzyby prawa
nieobwiązaiąc, wieczną za sobą pamięć y potomną sławę nosić
ty by ty słuszby nagradzane. I Że tu lubo donata specifice nie
wspomina, ale ie in generalitate we wszystkich zapisach includuie.
Bo dać Sławicomi Bona Donata, nie tylko że Prawa nieobraża ale
raczey niedać barziey by Prawo obrażało, Zasłem kiedy tam krol
mowi, że to debet cedere w nagrodę meritorum, A interpretes
mowią że to ma zostać in Særeditate Regia. Tot by tu były takie
manifesta Contraria, Kadby ieszli krol August przez tę Constitu-
tią, tanquam emēdicatis Suffragijs sciał w koronie Dostawać
Dziedzictwa? A na cosz we dwoy lata in Anno 1560 swoie
niewątpliwe dwoyć przestrone Dziedzictwo W X Litt[ey] wiecznie
Rzpltey darował. Na czosz przed tem przyznał, że wolnemu kwa-
dzieraniu Successio Naturalis & Særeditaria we wszystkim prze-
dziana iest, Na cosz przyznał, że do spolnego ziednoczenia
Successia na Ziemie Litewską niezawadzała? Naostatek
ieszli tey Constitutiey Krol August sciał w koronie Dziedzictwa?
Na czosz circa Vnionem Mag[ni] D. Lithu[ani] cum Regno in Anno
1569 onesz pierwsze obligi de non diminutione seruitij bello
ci rassumuiąc Rzpltą a periculo Dismembrationis Bonorū
Stołu Mag[ni] D. Lithu[ani] asecurnie sie vertis, I Aisz iusz od
tego czasu rozdawanie Dobr stołu w W X. Litewskim zostaie

In Priuilegio
Vnionis folio
101

ma, Wzakosz

Conseruatio

ma. Wsakosz imiona Korekolnick z Domow Xiąząt czych y Slacheckich y Panskich ku stołom Jk MCi potem przypadac będą: te takowe imiona Jk MCi wedle woley y łaski swoiey krolewskiey rozdawac ma tak Polskiego iako y Litewskiego, Slacheckiego Narodu ludzion, aby sie tem służba Ziemska Rzetelna nie mieszała

Ta Constitutia w Prawdzie Principaliter mowi o Dobrach W X Litt. ieednak ze Unią zamknęli krolestwo cum Ducatu in uno corpore tedy słusznie, Quod dicitur de uno, postest dici de altero. Słusznie Statuta ktore całości Unicos et Bonorum Unitorum przestrzegaią o Dobrach wszystkich z Unionza, nych rozumiec nie maią. Bo iako eadem sunt libertatum vrius que gentis Fundamenta, Libera Regni Electio Ducatu um in Regno uno, Bonorum Nobilium à Diminutione Conseruatio, Statuum in Iurisdictione Coequatio. Ita eorum Fundamentorum eadem sunt Iura et Priuilegia ktore krolowa Jey MC tym Dobr Slacheckich wykupowaniem psuie, etumi, y wywraca, Ale lubo by były stanęły co fine Prawa allegowane (quod omnino negat) Zeby za nimi krol August mogł był sobie takiego w Koronie dać dziedzica dostac, tedy ze per posteriores, Leges Fisco derogatum est. Nie mogą tego Nowi Iuris repertores brać, in exequutionem tam notany d euidentis damni, et periculi Reipubłę, ktore z tego kupna krolewy Jey MCi na Rzecz następuie. Ale niechai sie mordują iako około tego Sensu interpretes, to iest samo Confunduie. Jesli to podobna rzecz, zeby te Cztery słowa Amphibolica Wolno nam bydź Bona non litigiosa przymowac miały dac sua perplexitate wszystkie Fundamenta Libertatum Reipubłę wywrocić? Co za rozum iest zeby take wielie statutow dawnych Szewhi,

ni Stany

Bonorum Terrium.

Szerszemi słowy opisanyeś tą kilką słow mieli znieść y pokazo-
wać. De Libera Regis electione. De Vnione. De exclusa
à Regno Regali Særeditate. De sublatis Regni prætensionibus
De abrogata in Regno Regia Successione. De cassato Sæ-
ditario Regis Titulo. De excluso à possessionibus Regni Ducali
Jenere. De non faciendis Regni Dismembrationibus. De non faci-
enda Bonorum Nobilium Diminutione. De non permittenda
Jurisditionis Confusione. De non perturbanda Nobilitatis æqualitate.
Iwszystkie insze wszystkiey Rzpltey Prawa, Prærogatiwy? A stanu
Rycerskiego swobody Wolności, a zgoła wszystko w Volumen
Statutorum et Priuilegiorum Regni. Co za podobieństwo y co za
rozum tyś Kowalow zeby ten Amphibologicus Sensus tyś
kilku słow wszystko miał wynurzić? Insży tedy pewnie Sens w
tyś słowach bydz musi. Przymowac bona non litigiosa w Dzied-
ctwo yw Successią Potomstwa szerszenskiego. Absurdus enim intelle-
ctus ab omni dispositione eycitur, A tu bydz wielkie by absurdum
musiało, kiedyby tą kilką słow, wszystek Statut miał bydz z
Castowany. Teraz tedy uważywszy co statut Zygmuntow wsobie
ma. L. Quod non omnis lex omnibus una et commoda esse
possit, quin necesse sit, alia aliis statui cagą pro ratione tempo-
rum et hominum plerumq; mutari et variari recte Prædecessores
nostri Reges Poloniæ suas quisq; leges et Constitutiones prout res
et locus exigebant condere solebant. Zacsem wedle Statutu tego
przypatrzywszy się pod iaki czas ziakiey occasiey, y czemu gru-
li ta Constitutia stanęła, snadno bedzy osądzi, co za Sens,
y iaki ma bydz iego Wyktad. Czas tedy iey pokazuie się wta-
smie kiedy korona z W.X. Litewskim do unicy przystępowała wy,
suiadca to Constitutia tempus sor antecedens Anni 1563. Ktie
na Osobie naszey należało staralismy się o zi edność nie dawno

opisanemi

opisanemi sposoby Państw naszych Litewskich z koroną: y natomy
Rady Litewskiego Państwa na Seim ten koronny przyzwali: Ale
isz sie niektorych rzeczach przez kwapienie Panow Litewskich
dla potrzeby Moskiewskiey odmowic niemogli, oztłoczeiemy na insze
czas musieli, iakosz o tem Akcie Recess nasz osobno wyda,
wy szerzey swiadczy. I Tosz ten Recess y Declaratia o Vnicy
Anni 1564 wyswiadczaią. Tasem Krol Angust, iako Pan
mądry, o ktorem piszą ze sie wzięć nie mogli wypowiedzieć, eius con,
seguentias & media: ktore in deliberationibus upatrował, obcą c
Panow Litewskich tym snadniey do skończenia Vnicy przywies
y one od upraszania Dóbr w koronie na kwia Jmć przypadaiących,
tacitam wonych słowach I Tylko Polakom I ipsorum exclusionem
relaxuiąc Constitutią tą osoby naszey wszym niewolno nie będzie, Vol, Constitutio fol 4
no ngm będzie Bona non litigiosa przymowac in Sensu Vsynit,
Amphibologico duplici respectu. Naprzod ne præcludatur via
exhibendę reuerentię Principi à subditis debitę: Bo kwlen bydź
a niemiec potestatem wziąc czołobytney od Poddanego in Signū
Dnus: albo miec potestatem wziąc, a niemiec potestatem dać,
komuby chciał, tylko Polakom, magis esset seruile, quam Regur.
Ta tedy Constitutią uczynił Corguationem Vniusq; gentis, Polskiej,
mu y Litewskiemu narodowi, w upraszaniu Dóbr takowych:
bo isz były dwie Constitutie Anni 1562 Jedna o karaniu wy,
stępnych. Druga o dobrach przypadaiących bydź na kwia Jeo
Mci w ktorych per expressam Polakow nominationem, od upra,
szania Dóbr takowych tacite był excludowany Narod Litewski. Bo
ieszcze Jeo Mć w Vnicy niebyli, y oicd też Dobrach takowych za

dna niebyła,

żadna niebyła Declaratia, żeby a nieb słachta Polska mogła
była participować, = Dlatego temi Constitutiami tylko samey Sła,
chcie koronney dot beneficium fuit reservatum, Dopiero gdy nastą,
piła myżey opisana Constitutia. Anni 1562 o Unicy że nie iusz Pa,
nowie Litwa doniey była skłonita. A potem Anno 1564 sła,
stępił Recesy Declaratia o teyże Unicy wktorey że miała bydź
Coequatio Nobilitatis Litwę in omnibus Prerogatiuis cum Regni
nobilitate, a zatem też y w Wyraszaniu Dobr w koronie na kwia
prey przypadaiących. Co że krolowską osobę nieuolito w rozdawaniu ich
nie według woley swey, ale tylko Polakom, Dlatego tedy król
August tą Constitutią Anni 1563 [Nieckcemy wtym nieuolic
osoby naszey] Przez im otwiera ad Participationem Suiues
Prerogatiuas, W Prawdzie nie do konca Betelnie, iakoby
Constitut. fol 98 Wolnemu, bo też iestie Unia nieby ta, tylko ni intratione,
Bo tak mowi nowy Constitutiey król August cum distinctione
[Dobra ktore iusz są dane albo zapisane maią tey
Przez rzecz Constitutiey Piotrkowskiey] To iest tylko Pola,
kom wedle Constitutiey rozdane, bydź maią, ale ktorzby
potem zapisywane albo darowane bydź miały Osoby naszey
wtym nieuolic nieckcemy, iakoby rzekł, Ponieważ te iusz mia
sprawia nieckcemy wtym bydź musieni, żebysmy Dobra ktore
nam potem zapisowac albo darowac będą tylko samem Po,
lakom podług onych constitutiey Piotrkowskich, rozdawac mieli
ale też y Slachcie Litewskiey z Unionarey rozdawac bydźiemy
Co potem też król August we cztery lata Anno 1569 Priuilegio

Unionis

Conseruatio.

Unionis iasniey declarwat. Bo do takich Dobr w W. X. Litewskim na krola przypadaiących, Slachty Polskiej z Pany Litewskiemy przypuscił dlatego też ową Constitutią Osoby naszey nieuolic w tem nieścieny Slachta Litewska do tego spełku w Dobrach koronnych byta Przypuszczona.

Ale rzecze kto.

Nie ô szafunku ani przypuszczaniu Litwy dow, praszania Dobr takowych ta Constitutia mowi; ale o zatrzy, maniu ich na się. Bo słowa one osoby naszey w tym nieuolic nie, ścieny nie mogą bydź inaczey interpretowane, tylko iakoby Krol Rzekł. Nieścieny w tem bydź musiem, zeby smy ie mieli bydź powinni komu rozdawać, ten sens declaruią Vni, ba Constitutionis subsequentia Wolno nam będzie Bo, na non litigioso przymowac Dawszy wykład ow Consti, tutiey nie do rozdawania ściąga się, ale do zatrzymania. Bo słowo przymowac Zatrzymanie w sobie Zamyka.

Na to się tak odpowiada.

Naprzod Slachta Litewska iż miała bydź porowna na per Vnionem in omnibus Prærogatiuis cum Nobilitate Regni? to w wprasżaniu Dobr koronnych na krola przypadłych, iako to y koronna Slachta Onimi iest porownana? Nieuważcie obiceńcow wkazuią insze Prawo Panom Litewskim na upraszanie Dobr w koron na Krola JMći przypadłych. Na coż ta Constitutia wolno

ngm będzie

Lect

nym będzie przymowrać bona non litigiosa krolowi JMci
miała być potrzebna, kiedy iusz to przeymowanie miał Ja,
dubitati Juris, Ztąd tedy to idzie, że ta Constitutia in
szy musi mieć sens. Nie ten żeby król Bona Donata et
Inscripta sobie y potomstwu swemu zatrzymać miał ponie,
waż in tali interpretatione y absurda wielkie in Contrana
manifesta musiały by się koniecznie zamykać. Toż y sama
Constitutia to declaruie w onych słowach osoby naszey, w
tym nienrkie nieszczęscy. Bo azaż kogo niewolic po,
trzeba żebywziął? kozdy z przyrodzenia rad bierze, ale nie
kazdy rad daie. Wieczey ieś co wolą wziąć, niż dać.
Zaszkogo niewolic potrzeba, żeby dla pożytku swego za,
trzymał. kazdy to z przyrodzenia ma quod licentius bono et
Commodo priuato Consulit quam publico. Toż pewnie niewoli,
nie to nie do zatrzymania Dobr na krolewskie Potomki re,
ferunie się, ale do rozdawania rellaxowanego, które tylko do
samych Polakow onemi przyniązano tyto Constitutiami. Jako
król Auguste rzekł, Nieszczęśliwym bydź niewolnoy żebym
tylko samym Polakom Dobra takie miał rozdawać według
onych Constitutiey które onym samem Bona inscripta Donata w
zdawać rozkazywali. ale ie też y Xiążęcia Litewskie z
Unionowaney rozdawać będę powinien. Bo kiedyby to zey Con,
stitutiey tak się miało żeby tyto wolno krolowi Auguste
Bona sacreditaria et Inscripta sibi et suę posteritati in Sore,
ditatem, a zatem Dobra Xiążęcie w koronie y w WXLitt,
wolno wykupować, azaby to non meram sapere calliditatem
et malitiam, uchyniwszy kozy directum Bonorum suorum sacrdem

y potem go

y potem go quasi per collusionem, y tego co mu dał, y tego co on sam swego miał obnaszyć y wydziedziczyć. Dawszy król August vnitą Reipubłę W. X. Litewskiego Dziedzictwo, kiedy by był potem albo y tu w koronie Bona priuatorum wykupował, A cuż by to było innszego tylko iakaś nieszczerość obłudna, co dał Rpłey y co ona własne swe miała tuiey per empriones priuatas podeimował. Dawna korona Polska miała mu rum hunc validissimum & fortissimum vrbur, priuilegiatam Regni portionem Nobilitatem tam in personis quam in Bonis prouisam & immunitatem? ktorey kiedyby król August y drudzy przed nim, albo y potym następuiący koronie Maiętności wykupowali, iuż by był dawno ten mur upadł musiał, & hoc vbur iam pridem fuisset Euersatum, y było by to factum Regis Augusti per beneficium Simulatum Damni manifesti illatio, Jż tuły tego nigdy przedtem niesły. Reipubcæ damnum quod nunquam fuit nunquam fieri debet

wato że Dobra Starostkie Regibus donata Del insepta non Regno sed Regum posteritati in Successionem miały sie obracać, Boć stat pro Lege firmissima, quæ sine offensione nemo violari non potest, Bo postrzeli sie to teraz od Żydza pewnie sie to nie o sgm Dymce ogrze Periculosissimum enim malum in Republica, quod paulatim repit. Zostanieli ta Donatio pro Jure Legitimo, nie żadnieyszego nie będzie, iako tey drogy Starostki wyniszczy y drzego tak wielie koronnych nie, przyiaciół, vi et armis przesł tak wielie niektóre niedoka

Aristoteles Politi lib 5 cap. 8.

zato to,

żało, to się somnolenta Patria w zanadrzu wyleże, że zaniedbugo Nobilitatem potissimam Regni Portionem stra„ ci, pisze Arystoteles. Dionisio (inge) Syracusas

Idem Cap xi lib. eodem

tenente, contigit Syracusanos in quinque an„ norum tempore cunctas facultates suas in

Fisci voraci, tas insatiabily

soluendis tributis consumpsisse. Tot to iusz nie nowina na Swiecie. Bona Vniuersitatis totalia, in breui tempore cosse à Fisco deuorari to tesz mogą bydź barzo snadno wykupione. Quod enim Sabet Certam Loci circunstan„ tiam, to potest Sabere correspondentem loco valorem, et quod est taxabile nescitui id potest persolui in tempore. A cosz tu iest niepodobnego, że nas na Raty wykupuią? że Stan Sladecki w krotkiem czasie, quam Syracusanorum facultates w Dziedzictwie swym zniszczony zostanie, a potem W. Maiestwo Regia Sacreditatis et Absoluti Dominy w pase musi, Jakosz insz ta zguba in promptu est, wtey Zy„ wieckiey Donatiey. Znaleny barzo sposob zapłaty. Nowy Targ za Stary Żywiecz Do Żywcza za Dziedzictwo, Kostrzyn iugulamur gladio naszemi Dobrami, y naszą mi pięknemi my nas wykupuią. Bonis publicis, ex Bo„ nis priuatis ejicimur, vtrumq; cum summa patimur iniuria, Bo dobra krolewskie nie na Trimarki dawać powinien k JMC ale za zasługi pocziwe, bene meritis według Constitucyey allegowaney Anni 1567. Dobra zas priuatne Ziemskie nie na Trymarki do krolew„ Polskich Sladeckiemu stanowi są nadane, ale zeby

Conseruatio.

znich czasu potrzeby przystoyna Rpltey była służba
oddawana. Herb. T. Vellu fol 29.

Quia in armata militia honor Regis & defensio totius Regni dependet. Te-
netur quilibet miles secundum quantitatem &
possessionem Bonorum & redituum ad Remp:
certis armatis hominibus seruire & prodesse,
quia Bona Terrestria de Jure militari sunt
instituta. Co wszystko tęn Konny Targ z Zy-
wcem opak wywrocił. Pisze de Julio Cæsare ante,
quam Romanam Rempub. occupasset ze pierwey szczescia
doświadczał, iakiemis swemi chrystemi wroszkami, w ktorych
gdy mu sie iakis Wesoły Geniusz Rubiconem transmeans
ukazał, zawołał Julius Cæsar. Jacta est alea. a
zatem furibundus è vestigio in perniciem Patriæ ar-
ma mouit Parricidialia: Cos podobnego in Sor Seredita-
tis Regiæ præparamento, bacsy sie omen in re, & in ver-
bo quadrituż dano Konny Targ, za Stary Zywiec. A
słusznie Konny Targ. Bo iest absolutum & perfectu
statum Reipubcę, nigdy Koronie Polskiey, ani Krolowie
ô Dobra Slacheckie nie targowali, ż y Jeslitęn Konny
Targ na placu zostanie, pewnie tym Targiem Koron,
na Slachta z Polski rumorać sie musi, a Bodący nie
szły derstwem mali alicuius Genij. veteres migrate Coloni.
ieslitęn Konny Targ na placu zostanie, bez potrzeby ze
sie w Porządni Targ obroci, ktorem Co dzien Slachtę

z korony

z Korony bydź wykupowac, Ale nawostatek wracaiąc sie
ieszcze do tych Constitucy Kowi Juris repertores assequią
Licitam esse Reipubcę Polonę Bonorum Terriu. emptionu.
Te Constitucie Lubosby na on czas hunc sensum mia,,
ły ze Krol August mogł od Stanisły Bona Donata et
inscripta przymowac, y na sis one fine distributione za
trzymywac. Tedy iednak ze posterioribus Constitutio,,
bus derogatum est, iako sie to wyzey pokazało, ze
po tych Constitucias Krol August przyznał ze Dzie,
dzictwo W. Xtwa Litewskiego, zawadzało do Ko,
ey Korone. To tym przyznał zeby Dziedzictwo koro,
nie rozumiało Vnią: ze przyznał isz Successio natura,,
lis W. Xtwa Litewsk. Wolnemu obieraniu Krola prze,
ciwna iest. To przyznał ze taka w koronie successio
wolnego obierania przeciwna bydź musi. ze przyznał
Krol August, ze takowe Dobra maią isc w nagrodę
bene meritis, To przyznał ze nimaią bydź obracane in
Regiam Sacriditatem: Ze krol August po onych Constitu,
tiach przyznał, ze Dobra W.X. Litewskiego na krola
przypadaiące maią bydź Stanowie vtriusq; gentis rozdawane,
To przyznał ze nimaią bydź wszystkich prywatny krole,
wskich obracane. Wiemy ze krol Henryk, y Krol S. Pa:
mięci Stephan, o Imieniu Tytułu Dziedzicznego dla
Wolnego krola obierania iasne Prawo postanowili. Tor
pewnie przeciwko temu Dziedzictwa w koronie krole,
wicow Jchmć nigdy sie spotrabiac. Tor by to mu:

Conseruatio.

musiały bydz contrarią, Dziedzictwo miec w koronie, a Dziedziczem sie niepisac, Dziedziczem nie bye y rozum sam przyrodzony to pokazuie. Quod Patri non conceditur, vt id ipsum & filio negetur. Si ergo Pater in Regno obstantibus legibus non Sares, quomodo filius obstantibus eis, dem potest esse Sares. Do ktorego Prawa ponieważ y to posledniey szemi Constitutiami per expressum Przydano ¶ Bon na Jure Caduco donato, inscripto, seu alio quo cunq; modo & ratione, est ad Fiscum nostrũ Regium, iustè & legitimè deuoluta & deuoluenda ¶ gdy przypadną będą powinni dawac Nobilibus vtriusq; Gentis beni meritis wedle Prawa. A za tu nie iasne owe Ampsibologia Augustowe ¶ Wolno nam będzie przymowac Bona non litigiosa ¶ są declarowane ¶ Będziem powinni dawac Bona donata, inscripta Nobilibus vtriusq; Gentis ¶ Tosz Prawo krol Jeść Pan nasz Mściwy na szczęśliwey koronacyey swey reassumowac raczył, sub Titulo o kaduka ¶ Constitutia na Koronacyey krola Stephana Sławney Pamięci Przodka naszego o rozdawaniu Jure Caduco, inscripto, donato, seu alio quocunq; modo & ratione ad Fiscum nrum Regium iustè et legitimè przypadłych y ktore przypadac będą uczyniona wmoczy zachowuiemy ¶ Tosz może bydz iasnieyszego o Dobrach krolowi zapisanych

Const. Steph fol 162

Const fol. 98

Const Step fol 162

Const. fol 261

nad te

nact te Prawa oczyniste ze sie niegodzi Krolom Polskiem in rem suam Conuertere. Ergo sie ich kupowac niegodzi. Ponie wasz ie krolowie Polscy, dane, zapiszane, insecem Slacheckom dawac powinni. A ieshi tego krolowi Jegomu samemu Prawa zabrani aby, A krolowa Jeyść iakiem Prawem moze takie czynic Rzpltey y Stanowi Rycerskiemu preiudicium przeciwko tak iasnem Prawom, ktore wszystkie one Amphibologica tak wszetelnie rozmiby. Jsz tedy krl Jegomć Pan nasz Mciwy Prawa te przeszły wszytek czas szczęśliwego Panowania swego poprzysiągszy ie do tego czasu bez urazy ich swiętobliwie trzymać y zachowywać raczył, A nad to y swe z wielkiemi obwigskami przydał, iako iest in Pactis de Prouisionibus filiorum L. Kon in Regno Poloniæ, quod ab omni hæreditate Regali, à Ducalibus possessionibus liberum est constituendis detinendis Antecessorum suorum Legibus & Priuilegiis Regno Concessis de Bonis Bello alienatis, vel quocunq; modo distractis, Regno aggregandis de Successoribus filiorum suorum in reformationibus abrogatis, de Bonis inscriptis, donatis, Nobilitati distribuendis. Tedy sie to ztąd dowodzi ze to kupno Zyrzeckie cum maximo preiudicio Legum Regni stanęło, zkąd sie pokazuie ze ona Constitutia Anni 1562 L. A ieshby nam kto co dał, darował, zapisał I. ani ona Druga Anni 1565 L. Rzeczy zapisane albo darowane krolowi Jegomu I. ani zadne insze Prawa, nawet ani zadzn zwyczay. Bo tego zadna krolowa Polska nigdy niedzymiła tey Donatiey Zyrzeckiey wymowić, ani iustificowac niemoze. Ponieważ owe Constitutie lubo by tyby tym sens miały, per sas posteriores abrogowane są, in summa tak sie

Const. Pacor. Comun. fol 257.

wżumiec mo

rozumieć ma, iako zawzdy było rozumiano, że przyięcie
że k JMC Bona donata vel inscripta ex liberalitate
in exhibitionem reuerentiæ Principi à subditis debitæ, iako
Kazimierz przyiął Summy darowane Rytwiańskiego in
augmentum Regni sui, ale kupowane à vendente propter
necessitatem in priuatos Regios vsus, Bona Jure milita-
ri instituta, niegodzi się, bez iawney urazy Prawa po-
spolitego. Alia enim ratio est liberalitatis,
quam generat animi promptitudo; alia vero ven-
ditionis quæ plerumq; generatur à vi et coacti-
one necessitatis. Plures enim reperiuntur, qui
coguntur vendere propter necessitatem, quam qui
donat propter liberalitatem, et quæ liberaliter
acquiruntur, etiam liberaliter dispensantur.
Ale kto co kupi, tedy pospolicie, otem mowi, drogo
ia to zapłacił, Ad extremum donatum Princi-
pibus ex liberalitate, quia est fructus virtu-
tis, vt honesta ita Laudanda est. Sed non
debet subditis esse nociua et Reipubcæ. Jako Bog
niepotrzebuie rzeczy Ziemskich od ludzi, a przeciż
ludzie Bogu ofiaruią. Nie bierze iednak Bog o-
nych ofiar do Nieba, ale tuie nazismi wzdy-
wa ubogiem, a ofiarującym intencią ich dobrą sto-
krotnym nagradza, Tego też Monarchowie y krolo-
wie powinni. Ztąd się tedy to conkludnie, że lubo Ko-
natią godzi się przyiąć krolowi, Nieidzie iednak
zatem, żeby się krolowi kupować godziło a pogotowiu

krolowey.

Bonorum Terrestrium

Krolowey JeyMci quâ nullam in Regno participationē cum Rege regiminis habet. Emptiones enim Regales rerum earum quæ potissimum Subditis competunt iniustæ et inhonestæ sunt. Nam facile in Monopolium omni Jure prohibitum possent transire. Bo kto może więcey kupić

Emptiones Bonorum Terrestrium Regalis facile transire possent in Monopolium.

iako król JeoMc. y krolowa JeyMć. O ktorych wszystkie Skarby wszystkie pieniądze wszystkie Depozita, wszystkich Dobr krolewskich Iza funch, wszystkie Dignitates, Officia, Sławy za ktore Szymarki Darowizny, y Przedazy Dobr Ziemskich Łacnoby otrzymać; a zatem Łacnoby Stan Szlachecki przyniesc in extremam egestatem, et in maximam prssuram, ktore wyniszczywszy, ktosz nieuidzi że Rzpty tylko inane nomen zostanie. Cum enim depauperant subditi, depauperatur Respublica. Tantum enim est Respublica, quantum est subditorum; zaczym sły, stoy nieisza y słuszenieisza rzecz będzie K Jego Mci Panu naszemu Mcimu przy swoiey zostać przysiędze, y przy iasnem kazimierzowem Statucie, ktory takowym

Herb. I. Rex fol 399

T Summum bonum in hac vita est, iustitiam colere & vnicuique quod suum est tribuere] Ztąd ta Conclusia stanąć musi że ona Constitutie Anni 1562 et 1565 nie na to sie referuią aby k JeoMca przytym krolowa JeyMć szlachty z Dobr Ziemskich wykupowac mieli albo zeby Bona Donata in astruendam in Regno Sacreditatem Potomstwu swemu sprzedawać mieli ponieważ Prawa iasnie zakazuią koronne.

Ale rzecze

Conseruatio

Ule rzeczę kro.

Nimasz Słusnieyszego w Prawie wszelakiem y między ludźmi na świecie Contractu iako iest Venditio et Emptio, ôrzem y Prawo koronne mowi L Unicu, ique liberum est rem suam Vendere et emere ad beneplacitum suum. Quisq; enim est Dominus et arbiter rerum suarum. Toż mowię Polity, cy, że niemasz przystoinieyszego sposobu cudzem się bożą, cie tylko legitima emptione, Aliorum bitionibus suum Im, perium amplificando, optima ratio emitet ~~bonorum. Naidu~~, in legitima Emptione, Nec vllum est Principe dignius Comercium, Kayduie się tego niehl wobrzyć Hystoriaud Pły, kładow. Ale y wnaszey Oiczyzny pisze Cromer. Per hoc tempus Ludouicus Rex cum Carolo Imperatore in gratiam rediit, ac filiam suam natu maiorem Mariam filio eius Sigismundo è quarta vxore suscepto paruulo etiam. num despondit & in Aula sua ipsum educauit. Pater vero Mar chiam Brandeburgensem ab Ottone Ludouico filio ipsi emit; Jest y prześlednieyszy przykład kędy kaz zimierz trzeci in Anno 1457 v Janusa Xzią zęcia Osmieciuskiego kupił za Sześcdziesiąt Tysięcy Złotych Latorum Grossorum Pragensium Xzięstwo Osmieciuskie, Słuszna tedy y sprawiedliwa rzecz iest Kupno. Za, Czem y Żywiec że krolowa kupic raczyła iusto pretio, niesłusznie ią wżym winuią żeby to icy emptio mia, ła bydź illegalis.

Stryb. Tit Foralia fol 172

Cromer lib 13 in Compor: Histori. Pol, Tom 2 fol 616

Pritusius Cap. 2 fol 797

Janus O, Xzią stwo prźelat kazi mierzowi.

Nato sie odpowiada.

Prawda

Bonorum Terrestrium.

Prawda ze słuszny iest Contract Emptionis vbi venditio est licita, Bo tako niekazdy moze przedac tak sie tesz niekazdemu godzi kupic y niekazda rzecz potest cadere in contractu venditionis. Nam rerum vendendarum necesse est eam esse conditione, vt eas natura leges moresq; patiantur esse in commertio hnum alioquin irrita Emptio rei habetur, Legibus Romanis emere priuato purpuram non licebat. Tu tesz unas w koronie, nec Summo Ordini, iako sie de Ducali Senet pokazało, propterea eorum excellentiam nec infimo videlicet Plebeijs propter illorum vtilitatem Bona Terrestria emere licet. Solum modo medio Ordini Nobilitatis. Quoniam Bona eius Terrestria de Jure militari sunt instituta. Et quæ iuxta Juris communis præscriptum diminui non possunt, quia hæreditas Patrum eorum est. Tak ze y w Woisku Rynsztunkow zastawiac sie niegodzi, Bo Woiskowy na to, swoie Prawo ma, Czytamy w Pismie koscielnem importunam quandam venditionis postulationem krola Achaba u podlanego Krolowi Nabotha.

Da mihi (inquit): vineam tuam vt faciam mihi hortum olerum quia vicina est et prope domum meam, dabo q; tibi prò ea, vineam meam meliorem, aut si tibi commodius, tibi putas argenti pretium quantum digna est. Bronił sie ubogi Podlany iniustæ postulationi Pana swego, Prawem słusznem, Prawem przyrodzonem

Pritusig cap 7 art 2 fol 152 in Comentario.

Warzykut woiennych Hetmanskich Anno 1609 Art 3 rzad Woiskowy

Regum tertio cap. 21,

Ubogi Nabothe,

prawem

Conseruatio.

Prawem Dziedzicznym. Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem Patrum meorum tibi. A ktoż tu nie osądzi że emptio iniusta inuito rei Domina, także kupno y taką przedaż, osądziło Prawo koronne za niesłuszne y niepryznane. I Indecens est vt maiores et potentiores persona in Scultetias aliquas præter Dominorum voluntatem assumantur. Id circo fuit visum nostris Baronibus vt nullus Milles aut alius quicunque Illustris emat aut acquirat sibi in aliqua villa Scultetiam propter illius villæ possessoris siue Domini, siue Patris voluntatem, factam autem emptionem contra Sor Statutum decernimus irritam et innanem] Herb. T. Sculter: fol 145

Ztego tedy Statutu to sie Concluduie, I Quoniam Bona Terrestria sicuti in villis Scultetiæ sunt instituta de Jure militari et Nobilitati quasi a Republcā infeudata seruitio militari obnoxia] Ibidem

Tedy iakoż in villa Scultetiam potentiori persona præter Domini voluntatem sub nullitate emere non licet, tak in Regno krolowey Jey Mci, vt Illustri persona et potentiori quā aliquis Nobilis Bona Terrestria inuito Equestri Ordine, vti Bonorum talium proprietario et Hæreditario Domino id ipsum neguaquam licere potest, Słusznie tedy y bezpiecznie Stan Ryczerski iako ubogi Nabots illiatus Empriom Prawem swem Przyrodzonem zasłycić się, może? Słusznie może rzecz, Naiaśnieiszy Mciny Pan,

lu nasz

Krolu nasz Panie Mciwy. Non potes diminuere Bo-
na Nobilitatis, Patrimonium et prouisionem nostram.
Słuszniey krolowey Jeyśći, Niaiasnieysza etc: Kon da-
bimus tibi Hæreditatem Patrum nostrorum. Cum em
res venditur, quam per leges vendere
non licet, et ab eo empta est, qui obligare
non potuit, tales venditiones ipso iure nulla
sunt, A isz krolowa Jeyśći non potest Sabere partici-
pationem pną cum Kobilitate propter excellentiam ni Sta-
tus, nec se potest ad ea obligare. Dla tego tesz niemoze
mieć participationem possessionis eorum Bonorum, quæ
Suic oneri sunt obnoxia. Owo zgoła takie kupna
y takich przedazy niesłuszność mielic Praw, y mie-
lic ukazuią ratyj, ale y on Przykład niemiecy illius
Curionis Tribuni Romani, Qui Julio Cæsari viginti
septem millibus Aureis Romani vendidit: ktoryes obu,
dwu iesli fabulom Poetyckiem wiarę dać sie godzi:
ad Pœnarum cruciatus condemnatus ona Wieszcka
Aeneaszowi cum summa execratione powiedziała,

Prituszig lib 3 art 2 fol 53 In Comen.

Vendidit hic auro Patriam
Dominiumq; potentem
Imposuit fixit; Leges pretio
atq; refixit.

Nickazda tedy przedazą y niekazde kupno
dobrowolne iest, Bo niekazde słuszne, niekazde spra
wiedliwe a zwłaszcza takie ktore całość Praw, Cał ość

wolności

Conseruatio.

wolnosci y Swobod Slaiskich, Cabore Rzeczy wszystkiey obraza takie kupno, taka przedaza, taka daroyzna, na onem placu zostac sie niemoze, A co sie tycze kazimie rowego kupna to z Zmiechem zadnego niema porownania, Bo kazimierz kupił oddzielne Xięstwo do Wiey, A krolowa Jey M^ci kupiła Bona Regno incorporata, in Dismembrationem Regni Zaeno to contextus Resigna tionum wszędzie w Resignatiey Zmiechuiey iako stri

Vide Donatio, nem Zywcensem

ctum dat donat et inscribit, Resignat perpetuo et irrenocabili Donatione inter vivos, pura, mera et irrenocabili Donatione percam Sacram Reginalem Maiestatem et Serenissimos sua Mtatis Successores iam creatos et adhuc Diuina voluntate procreandos Bona tu praescripta omnia etc. To su per inclusionem expressam Successorow krolowey Jey Mci manifestatur est exclusio, Corona Regni Polonia et eius Regum, Bo kiedyby iako krol August, o swoim Potomstwie mowił Potomstwo krolowey Jey Mci iż co sie tylko mowi ad casum, y: niebyło wzięte na krolestwo. To Zmiechem pewnie zostały wodd zielney Dispozitiey, to z tych dismembratia et amissio à Regno. A kazimirowe acquisitia wszystkie nie takie były, ale Dywato ipsi Regno, ipsius et Corona, Patet Sor ex contextu tu pomienionej Resignatiey, ktora taka iest, Nos

Ianusius Dei Gratia Dux & Dominus Osiuecimensis, Signifi

camus tenore praesentium quibus expedit. Qualiter matura

deliberatione

deliberatione cum Illustribus fratribus nostris Baronibus et Consiliarijs nostris prehabita, etiam optima valetudine constituti, nullo dolo, fraude, aut ingenio deducti, nec pei errorem aut improuide. sed de mera et spontanea voluntate Ducatum nostrum et Terram nostram Omnes cimensen, quā portione paterna nobis obuenit Serenissimo Principi et Dño Dño Casimiro Dei gratiā Regi Polonie, Magno Ducatus Litzuanie Hā'rzdi Russie et Dño Prussie, Regnoq suo et Coronā Polonie pro Quinquaginta Millibus Marcarum latorum grossorum Pragen numeri Polonicali etc: Quas quidem Quinquaginta Millia Marcarum Polonicalium Etc. ab eodem Domino Casimiro et Coronā Polonie nos integraliter et effectualiter in pecunia parata et numerata pro Summodi Ducatu tulisse et leuasse et percepisse presentibus recognoscimus et profitemur Etc. Vendidimus presentium tenore Vendimus, Etc. Datum in Gtonice

1457. Naidwiq sie y Judicata takowe w Histo, ryach Polskich ktorym sie tego dowodzi. Reges Polonie quicquid olim acquirebant non suis filys et Successoribus sed suo Principatui et Regno acquisiuisse. Pisze tak Historyja Venerunt do Dues Conrado Masowie cum Genitrice sua Barbara Boleslai relicti et Matertera Catherina Michaelis Ducis litzuanie Relicta Paulo Ptorensi Episcopo, Baronum et militarium Masowie multitudine grauiad Octingentos Equites

Dlugosig lib. 12 sub Anno 1462 Reges Polonie olim non sibi nec suae proli, sed Regno acquirebant,

Conseruatio.

æstimatus Comitatus. Item Conradus Niger Plesnicen-
sis DRX cum suis Consiliarys vterq; Ducatum Masouiæ.
Ptocen ex morte Semouiti, et Vladislai filiorum olim
Vladislai Masouiæ Ducum petituros, Conradus quidem
Niger Plesnicen ratione consortis suæ Margaretæ filiæ
vtriq; Semouiti, Conradus Masouiæ Jure Succes sionis:
cum Casimirus Poloniæ Rex eum ad se et Regnum suum
Poloniæ Jure Feudi deuolutum aseruaret, Omnibus
autem de suo Jure vehementer confidentibus et studia
sua Partes ad vincendum intenderent. Casimirus Rex
à Prælatis et Baronibus suis, et à tribus Canonum
Doctoribus Joanne de Dobrowka, Nicolao de Kalisz,
et Jacobo de Sadek, quos ad dictam adciuauerat, Iudiciura de ptocen Ducatu
edoctus se ceteris competitoribus Jure potiorem esse
Judicio decernere malebat, locatisq; Stanislao de Ostrzy
Palatino, Calissiensi pro Judice Grotone Kazimirski pro
sub Judice, ceteris vero Palatinis et Castellanis, pro Af-
fessoribus assibitis 13 Novembris die, Judicium instau-
rat, et tribus Procuratoribus creatis Joanne Rytwiansko Re-
gni Poloniæ Marschalco Capitaneo Sandomiriæ Jacobo
de Sadek, et Joanne de Ostrow Decretorum Doctoribus.
Querella apud Judices per Organum Joannis Rytwiansci
Marschalci contra Conradum Masouiæ Ducem tunc cum
Genitrice sua et Consiliarys Masouiæ præsentem exponit,
quod Ptocensem Terram, et Districtus illi subiectos ad eum
et Regnum suum Feudi Jure deuolutam occupasset, petens

eum ad reddit-

cum ad redditionem compelli, et si vis Feudi à quopiam inferri
claretur, offerens se probaturum Duci Conrado Masovia et
suis successoribus concertatio per viam Juris presertim co-
ram Judicibus per Regem datis, suspectior duriorq; non
esset propter quod petebat rem non Judicio sed placitatione
per Communes Consiliarios Comporti subinferens, se non ad
subeundum Judicium sed ad defendend Communium Baronū
indictam accessisse. Cum autem sæ conditio à Casimiro Re-
ge sibi negaretur per Nicolaum de Mirzemice Canonicum
Plocensem, Swiętoslaum de Woyciesznow Archidiaco-
num Varsovien et Paulum Decretorum Doctores, quos
causæ suæ adsibuerat, non quidem respondendo Regiæ que-
relæ, sed contradicendo refellebat, asserens Duces et Ducā-
tum Masovia à Casimiro secundo Polonorum Rege et Ter-
ras quas affectabant, originaliter esse solutas et Feudum
extinctum et deletum esse. Jacobo autem de Sadek Do-
ctore Procuratore Regio oppositionem allegatam extenu-
ante et asserente, Casimirum Secundum Poloniæ Regem
solutionem ipsam facere, et tam insignem Ducatum à Corpo-
re Regni scindere et Libertate cum præjudicio notabili
Regni non potuisse. Cum omnis notabilis et enormis alie-
natio cuiuslibet Regni, ne Regnum per ademptionem
partium deficere contingat, de Jure quolibet interdicta
Casimiri insuper Secundi Regis Privilegium actu Contra-
rio per Senioritum Casimirum Janussium et Vladislaum
Masoviæ Duces præstito Regi Poloniæ Vladislai Omagio

Conseruatio.

penitus licet in se nullum fuerit emarcuisse Ducis Conra-
di Masouiæ, Procurator Doctor Matek, allegationem do-
ctoris Jacobi confutaturus alienationem quidem Notabilem
facere Regem non posse assensus est, sed solutionem Jeu-
di à Casimiro Rege secundo de Ducatibus Masouiæ fa-
ctam notabilem non posse censeri. Quæ responsio parum sen-
sata communionem totam in murmur commouit, vno quoq; per-
strepente Procuratorum Ducalem esse sua responsione damna-
se nemine ignorante Ducatum Masouiæ Portionem Regni
grandem esse. Sedato murmure à Nicolao Bogtomski Pal.
lutino Varsauien. nomine Conradi Masouiæ Ducis contra Ju-
dices à Rege Locatos exceptum est, quod parum idonei
essent, causam Regem contingentem, cuius subditi essent
iudicare, petebatq; propter Cracovien. Baronum absentiam
in Causa non procedi. Sed cum hæc exceptio reiiceretur,
Conradus Masouiæ Dux cum omnibus suis ex æde in
qua Judicium Suiusmodi agebatur, se festinus proripuit,
et nocte insequente reliquis aliquibus, qui Regem secum
mansuetius agere inducerent, aut si minus à suorum Judi-
cium Decreto prouocarent in Masouiam discessit. Judices
autem Causæ cum Ducem Conradum Masouiæ pro non Com-
paritione Contumacem decreuissent, Judicem ordinum illum
et procuratores suos euocarunt, qui nec per se, nec per
Procuratores parentes, petentibus Procuratoribus Regis 20 Nouemb.

definitiuam

Bonorum Tertium

definitiuam sententiam per quam Regi et Regno Polo-
nem Ducatum adiudicat &c. Zyscs tedy inducty przyzy-
y zonego tak wielkiego obowiązku [Terminos Regni
et Magni Ducatus Lit: suę non minuam, sed de-
fendam et dilatabo] Dowodzi sie iasnie ze krolo-
wie Polscy [Quicquid acquirunt acquirere tenen-
tur, non sibi, nec suis Successoribus, sed Re-
gno et Coronæ, sunt enim Patroni Reipub. et Fato-
res, quorum officium, quoniam iure Ciuili gratui-
tum est, non possunt in administratione eius, quem
admodum in Bonis pupilli quicquam proprium
sibi acquirere, imo ipsorum opera tota in æquo et
Bono consistens, cum maxima tractari, & termina-
ri debet æquitate. Leges enim prout Bonis Pu-
pillaribus, ita Reipubl. vbicunq suadent, quam op-
me prospicere et Consulere] Zaczem sie zdysze
Jndukcy baczy to, ze tem kupnem Notabilis et enormis
Regni Læsio facta est. Bo Zymiec za tem Dziedzi-
ctwem krolowey Jey Mci przy krakowie tak teraz
stoi iako Wrzod przy sercu, ktory kiedy ze esie, vitales
cordi spiritus potent suffocare, z tey miany słusznie temu
Rzpta. Zabiegac ma aby tey tak szkodliwy wrzod vleczyła.

Jakiś Juramen-
tr przeszłych Comparat.
Conn. do 1585
fol 204.

Zymiec przy
krakowie
iako wrzod
przy sercu,

[Quia Corona Regni per Successiones potest,
aliquo modo, diuidi, rumpi, vel quouis modo violari]

Jako

Conseruatio

Jako Kazimierz Wielki Ducatum Ptorensem à Corpore Regni non potuit scindere tak y K.J.M. uważyńszy co na Zywcu Rzeczy zawsze zalezało, niemogł na kupno iego zadnego pozwalać Consensu. Cum omnis notabilis et enormis alienatio cuilibet Regno ne Regnum per eandem emptiõ passim deficere contingat, sit Jure quolibet interdicta, a tem więcey dlatego, ze ten wzrost tak szkodliwy przy Sercu usiadł korony y Rzeczy pospolitey.

Piastem ieszcze podobno będą Argumentował,

Krolom Polskiemu godzi się w koronie Dziedziczne maiętności mieć y kupować, Bo kiedyby Hactcic Polskiemu, ko Piast krolem był obrany; ktoż niewidzi zeby mu haereditas et possessio in Regno niebyła impedimentem ad Regnum.

Na to sie tak odpowiada.

Prawda ze Historia nasza pisze Erat (inquit) Cruszuicia Oppidanus Piastus nomine etc. Agello modico colendo et mellifico vitam sustentans homo simplex et iustus et beneficus in egenos atq; hospitales pro modo facultatum suarum. Temu Piastowi Vt patet ex Historia agri modicus znac ze nieuczynił inuidiam nec suspitionem dum Dominatus vel Dismembrationis Regni. Quia erat homo simplex. ale kto Zamki mocne kupuie sibi et suis Successoribus non autem Reipublicę? kto udzielne y przygraniczne dziedziny osiada? kto exclusam haereditatem Regni in

(Crom lib 2 in Corp hist. Polo. Tom 1 z fol. 426.

Regnum

Bonorum Terrestrium.

Regnum prowadzi non potest vlla ratione assecurati Absolutæ Dominy, vel auulsionis eorum Bonorum à Regno Susceptione carere, Iaby ô Piascie: (si id non fabulosum est,) powiadaią że in priuato statu existens robił kosztownie Dziedzictwo? kiedy Monarszą zostat, każdy to musi rozumieć że tego Rzęmiosła pozostat. Dotego Constat Sorte in priuato statu Modico agello vitam Sustentabat. Kiedy Monarszą zostat zeby co przykupił non Constat. Ale to rozum sam pokazuie, że przyszedł ad Prouisionem Suo Statui ab antiquo deputatam ad Dispositionem Bonorum Suæ Monarchiæ subiectorum, y będąc iuż w tym Stanie, Cui semper Regalius debetur dare quam alienare, dotare quam detescere, Sorte modica cum agellum miał idąc na Pansko. Podstaroście, dnak będąc na Pansku nie mykuiował. Non enim Conuenit Regiæ Dignitati, quod conuenichat priuato, skąd się to inferuie, Quod Scarcitas in Regno Dignitatem Regiam antecedens ademptionę Regni non potest præpedire, Post ademptum vero Regnum Scarcitatem in Regno acquirere, est omnia fundamenta libertatum et Prærogatiuarum Regni funditus tollere, co się wtem Fyuerskim Dziedzictwie Szersko y iasnie pokazało. Dotego iuż Rzeczą nalazła y pokazała sposob na to, że kto w krolestwie Dziedzictwo sobie przytendował, a na krolestwo nastąpował ze wprzod Dziedzictwa swego Rzeczy odstępować musiał. Co się przykładami wymiotło w Pretensyach Dziedzicznych ad Regnum et in Regno w Osobie Krolowey Anny B. atorowey, W Osobie K. Jmci Pana naszego

Mianzo

Conseruatio.

Mlwego. To tu iusz allegatia ô Piastcie daremna: Bo ieslibi ten argument ważny był, ze Piast trockiego miał kiedy go Monarchą obrano. Ergo Krolom Polskim y Matzon Komitis godzi sie na Potomstwo maiąc, mosci Slauetkie wykupowac w koronie. Takby zas pewnie y ten ważny bydz musiał, ze sie krzywoustego Bolesława Synowie Dzielili koroną, iako Dziedzicowem y Slauetką mieli in Absoluto Dominio; Ergo y teraznieysze, go Krola JMci Pana naszego Mlwego Potomstwo dzielic sie mią bydą mogli, Takzey Stan Slauetki nie, zmą in Absolutum Dominium. Ktoz tu nie widzi, ze iako on argument, precz wszy stupi, tak y ten szalony bydz musi, Quia ante perfectam Libertatem Reipubcę et Ordinum multa à Principibus confusa et inordinata agebantur. Ale iako wyzey Nobilium Libertatis stopien nastąpował, zaraz inferioris Gradus Principium Licentias exclusit, iako sie iusz napisało. Wielkie było ono łaski JMci P. naszego Mo Poddanym swym oświadczenie ze rzeczy na on czas niebyty in promptu iako teraz. L. Ludzkie umysły podwoiły wodztwa wszystkich w Panstwach naszych tu nayburzyło, wzruszyło, do mieszania y kupienia sie przymiodło wiele, ziemie Prahtych stron podania na krolestwo mimo wolą Electa Pana y zaszłą radą absolui Domini meretis, co omnino zoszło y zsiekło umysłow ludzkich y wszelą stanu ludzie pod Panowanie nasze spokoine uspokoic et ysus

Conf. Ano 1605 Asseruatia nie odkrycia Prahtych

sus potrzeby

Const. Anni 1607,

Warunek wolney Elekcyey.

Siła prawa na papierze a w Executiey żadnego.

Suspitionibus et metu liberare Rempubℓ. Idzie na drugim miejscu. Bo ex zelo wolności przednieyszych wrosła, kiż metus w Ludziach. Przeto my Ociec Oyczyzny metu liberare, Poddanych naszych, y suspitie znieść wszelakie zmieść, a ukazać wiakim poszanowaniu Prawa, y swobody ich nam są y zawsze były, y będą reassumuiąc Prawa nasze stwie. Wielka to łaska y obietnicza Jkℳ. Pana naszego Mściwego, ale coż potem tylko na Papierze, a w skutku co inszego. Przeto tu teraz non à suspitionibus, sed à re ipsa, non à metu periculi, et damni, sed iam ab illato damno przez vpatrzenie tego Exulackie Dziedzictwa, potrzeba Stanu Slacheckiego zatrwożone uspokoić, animusze, et Rempub. ab Ojc Vindican discrimine, a tym by się pewniey y one pierwsze zniosły suspitie, ktore wpośrzkach tych okrzemiście recrudescunt, y wielkiego Strachu serca Ludzkie napełniaią? Prawdać to że in multis rebus publicis extrancis naidowato się takie Seruum pecus, iako u Xiążęcego kawała Antonius de Leua ingenia ad Seruitutem nata Sominesy Sypowitę, et ambitiosi, ktorzy niemogąc przyść, Regia via ad capessendos in Republicâ, honores, et ampliandа Bona miiata, do tego przychodzili pessimis artibus, artibus, adulationibus, pessima legum interpretatione, y takiemi właśnie argumentami. Ale o Krotkim Xa, wstrzymuie się tego miejsca, ktore Polskiem wżumiec się tego miejsca, ktore Polskiem wżumiec się tego miejsca, ktore Polskiem wżumiec

Conseruatio.

iako ambitiq albo iakie cum damno Reipubl̃ accessie wszystkim
mu swiatu, y wieczney Potomnosci oswiadczyli temi słowy Ilky Const. Ani 1572
tak Duchowni iako y Swieccy widząc Przodkow naszych to folio 119
postanowienie, ktorzy złych rzeczy bronili y obmyslawali ô
Potomstwo swe y zdrowie Rzpey, nas do tego postanowienia
potrzebnościami y wiarą naszą obowiązali, Abysmy &c: A tak
my przyznawaiąc sie do tego radzi, zesmy ze właśni Potomko,
wie onych sławnych á cnotliwych Przodkow naszych tego po
stanowienie przed się bierzemy, y obiecuiemy y przyrzekamy
cnotliwemi słowy, iako vtrzymi Potomkowie sławnych y
Dzielnych Przodkow naszych &c. I Ô ych bespiecznie może
sie to mowic, czym sie Rzpá Wenecka chlubi, Maiores Contarenus de Ma-
nostri, à quibus tam præclaram Reipub. accepimus ōes gistratu & Repub.
ad vnum consentêt in studio Patriæ firmandæ et ampli- Venetorum lib 1
ficandæ, nulla propè priuati Commodi & honoris habitâ fol 4
ratione. A wszakże iednak ieśliby sie tesz wyrodek iaki
Przodkowskich Prawom, Statutom, y zwyczaiom ten snigto
bliwem przeciwny u nasz nalazł, Znaczyłby tesz pewnie
ô mien rozumiec ze nieprzyslo, iedno to, co tesz ôtrabia
napisała Wenecka Historia. Quem admodum inquit in Idem lib 3
corpore humano putrescente humor quidam innumeri aeqe, fol 34.
riculosissimi plerung morbi accidunt, qui sæpè etiam
interitum afferunt, ita etiam in Reipublicis existunt
interdum imperiti Ciues qui negotium Reipubl. fa-
cessunt dum prauè Imperare volunt, quam Legibus parere,
siue adduci ambitione siue ære alieno oppressi Re-

Quales

Bonorum Terrium.

Quales Romæ Legimus fuisse, Catilinam, Sillam Ma-
rium, ac demuni Julium Cæsarem, qui Tyrrannide potitus
Rempub. penitus euertit. Ale iż z łaski Bożey takich
migdy oyczyzna nasza nierodzi, à talibus ei non est
metuendum. Żywaigi sie tam iakiés głosy poniadaią.
Czemu krolowa Jeyść Żyniec kupiła ze pieniędze
miała. Voces nimis profana podobne onym, ô ktorych
Lipsius napiszał. Ad exitum nati voces. San-
ctitas, pietas, fides priuata bona sut,
Krolowa Żyniec kupiła ze pieniędze miała.
quæ iuuant Reges. Nie ô tor tu gra idzię ze
pieniędze miała, ale oto. Jeśli sie to według prawa go-
dziło. Onacż to Anaxarki była excusatio. Iuste, iu-
dex, Alexander occidit, quia potuit. ktorą
Historią tak wspomina. Et sanè si Caligula dicat
à Matre repræhensus mihi omnia licent, uoci Tyrran-
nica ignosci possit. sed Anaxarchus Philosophus me-
rito accusandus quod Alexandrum consolaturus etiam
homicidium licitum esse fuerit. Będzieli kto Żyw-
ckiey Donatiey tak bronił ze ią słusznie kupiono
bo pieniędze miano. snadnie poznać będzie po głosie.
Quam bonus is ciuis sit & quam amans Patriæ, y kumu
ten na targu stan Rycerski postawił.

Vle rzeczże kto.

Nie na wszystko Prawa w Statutach Koronnych
szukać potrzeba, a zwłaszcza tego ogn rozum przyrodzony
uczy. Quemlibet naturali instinctu cupere conseruare
genus suum in sua posteritate, J Pismo Boże mowi. Si quis

Swoim

suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negauit et est deterior infidele. Non enim filij debent Parentibus thesaurizare sed Parentes filijs. Jakosz tedy ią drogą miiąc, ktorą y rozum wskazuie, y Pismo Boze każe. Zaiesz Krolowa Jeyść Prowizią ią Potomstwu swemu iuste et Legis mie spustabiac raczy, in Bonis priuatorum, vlto Bona ademendum offerentium. A tym więcey zey Krol Augusti cardem Prouisionem posteritati swą u Rzpltey lege peculiari asseruat, w Declaratiey ô Vniey tali verborum serie Lgsz. Sługa przeciw Rzpltey, a wyspetnienie powinności na niey wsze dzie dobrze słynąc musi. Z tey przyczyny zaniechawszy wszelakiey Dziedzicznej Successyey na Ziemią Litewską ieśli by ktora, tak nam Samem iako y Potomstwu naszemu należała, do browolnie Rzpltey, a tey Sławney Koronie Polskiey odstępuiemy y wyrzekamy się na wieczne czasy, niewątpiąc wtem, y to też sobie warując, ze byśmy ani Sami Osoby naszey ani Potomstwa naszego wtakiego ieśli by nam ktore Pan Bog dał niezgotowili, ale zeby potćine y stanowi iego przystoyne od Rzpltey opatrzenią miało, ieśliby na krolestwo niebyło wzięte. Tu ia, iako Augustowemu Potomstwu ieśliby na krolestwo nie było wzięć opatrzenie przystoyne było obwarowane. A czemuż tym przykładem y Krola Jmć Pana naszego Miłego potomstwo Warunku iego mieć niema in Bonis Terrestribus.

1 Timot. cap. 6.
2 Corint cap. 12.

W Declaratiey ô vniey fol. 2.

Natosietak odpowiada.

Prawda ze to iest naturalis affectus Ludzi wszystkich velle posteritati swey prouidere, ô ktorem Doctorowie kościelni Concludują ambitum esse Coniunctos non esse absolute damnandum, sed debita ratione congruoq modo exhibeatur,

Nihilominus

Nihil Dominus amor inordinatus et sui ipsius et suorum tur-
pis est, et Principium est omnis peccati. Przeto affect tyn nie
porządny szkodliwy iest, Quia multi nimirum amando nozent
Luc. Cap. 8 Euangelia pisze ô Chrystusie Panie, Venerunt ad illum
Mater et frater eius, et non poterant adire illum prae Turba.
Powiedziano ô nich Chrystusowi, Mater tua frater tuus stant
foris, volentes te videre. Nie umiodła Chrystusa Pana mi-
łość Matczyńska, ani Braterska, niekazał się ustąp pie-
truszy, ani umknął mihomu dla Brata ani dla Matki, tyl-
ko odpowiedział, Mater mea et fratres mei ii sunt, qui
Verbum Dei audiunt et faciunt illud.

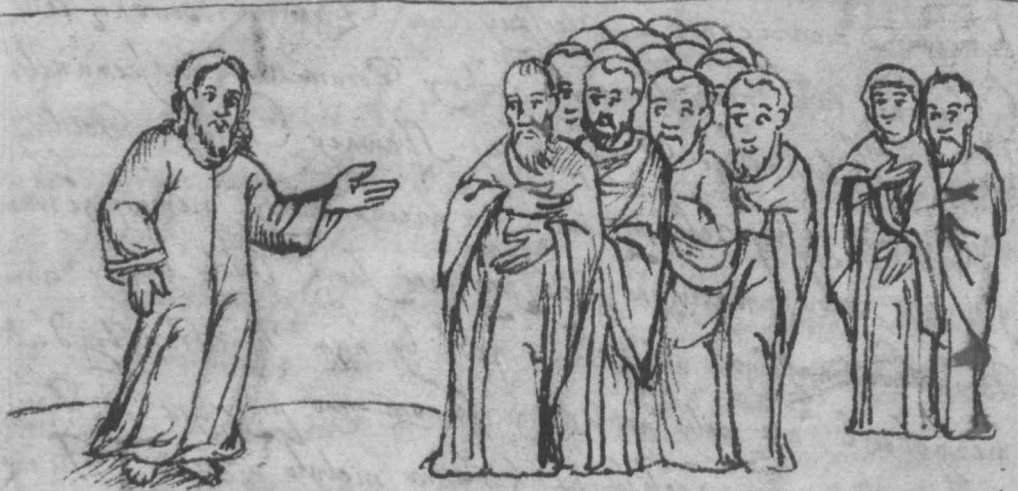

Chrystus tedy Jezus P. N. Mo, qui est Reipub. nuz le-
Qui est Reipub. licet prius despon- sponsatą pierwsze ma mieć Rpłtę mieysce niźli Małżonka niźli
satus priorem eius- Dzieci. Bo pierwey Rptey przysięgą dobrowolnie iest. I miał by
dem respectum ha- krol Jlle mowić. Vxor mea, et filij mei Reipub. est. Niepowin-
bere debet. na tedy krzywdy czynić nikomu, a mianowicie Rptey dla Dzieci.
Quia nemo ditari debet, cum damno alterius, a dzieie się
wielka krzywda tym wykupowaniem Dóbr Ziemskich Stano-
wi Szlacheckiemu y wszystkiey Rptey, a to wszystko ze złey
Rady. Quia Consulti simulatione freti veniam faciunt sed
suspensa, et quo ducantur inclinatum, respondet, vt eorum qui
Dominantur Vtilitas et Dignitas sit ita bonum malumue pu-

bliczne czyn

Conseruatio.

bli cum existimant. Pisze Bellarminus do Krolewica Bellarming libro primo capite 13
Mci naszego w Ladystawa w Xiąszce de Officio Principis, De officio Prin-
Consilium (ciąg) irritandi Principem debiliorem cipis Christiani.
vt illa occasione exoriatur bellum, et bellando Principatus augeatur. Non est consilium verè sapientiæ, sed versutię serpentis antiqui. Quoniam vera sapientia pacifica est: ad hæc consilium arripiendi munus, honores, Titulos, et illos per fas et nefas defendendi, vt eo Princeps ascendat ad altiorem gradum, et si quis forte adsit alius consiliarius, qui contrarium suadeat, iste extrudatur vt inimicus Principis, non est Consilium veræ sed falsæ sapientiæ, quia vera sapientia est, modesta suadibilis, et bonis consentiens. I mose tu bespiecznie przydac Consilium eximendi in Regno Bona priuatorum in Sacreditatem Regiam et defendendi id fuscatis pretextibus et rationibus Sophisticis, Non est Consilium verè sapientiæ, quia sapientia vera, plena est misericordia et fructibus bonis consilium tollendi equestris Ordinis per exemptionem Bonorum Terrestrium, non est Consilium Boni ciuis Patriæ, sed est consilium callidi Nouæ Iuris Regentis Consilium introducendæ in Regnum liberum Sacreditatis et absoluti Dominij, Non est consilium boni ciuis, bonę volentis patriæ, Sed est Consilium Adulatoris Antony de Lena Consilium suffocandæ liberæ electionis, rumpendæ vnionis, procurandæ Dismembrationis. Diminuendorum Bonorum Terrestrium, confundendæ Iurisdictionis: Non est Consilium bonum, sed est Consilium Marini Faletri Ducis Venetorum perpetua ignominia notati. Pessimus est quisquilis Consiliarius, qui cum fortuna Principis non cum Principe loquitur. Taka tedy czymsie Conclusia zemina nie dla mitości przy nadzoney przeciwko potwarstwu ustę powzię

pominawszi

powinności poprzysiężoney, niegodzi się to Ludziom od wszelkich dowięzków wolnem daleko więcey niegodzi się tym, którzy co nowi ne Juramenti Religionem Consuentias habent obligatas, To iest Potomstwo każdego któremu kto Przysięgy dowięzany wypełnienie powinności przeciw Rzpltey które na nieki wszędzie dobrze słynąć musi.

Na owo zaś że Awgust zostawił Cautellam Prouisionis Potomstwu à Repub. procuranda tak się odpowiada.

Prawda że to był warował Król Awguste Potomstwu swemu, ale prius contulit beneficium unionis et Soroditatis absentia. Qui enim gratitudinem vult, debet beneficia anticipare, quia beneficia aequalibus compensatur officijs: Jdla tego dać też był pierwey powinien Król JMć Rzpltey ex pactis conuentis, a tu pierwey bioręż? Potego zła to Sequella, zostawił to Potomstwu swemu Awguste, Ergo to Potomstwu k JMći służyć ma. Contra, ctus enim non tenent nisi personas contrahentes, A naostatek Prouisia Awgustowemu Potomstwu miała bydź ostrożna, taka żeby y naimnieyszego uszczerbienstwa niebyło, Dziedzictwa, Successiey, ani Dismembracyey koronney, y dlatego modum Prouisionis circa constituendą opiszą wiecie Declaracyey tali verborum Contextu, Co też sobie warujemy żebyśmy tym wyrzeczeniem, ani Osoby naszey, ani Potomstwa naszego niezgotowili że, by potrzebe a stanowi iego przystoyne od Rzpltey miało opatrzenie ieśliby na Krolestwo niebyło wzięte, a wszakże

A wszakże

Conseruatio.

á wszakże nieczyniąc żadney Dismembratiey korony
iakoby rzekł, nienabywaiąc Dziedzictwa w koronie, kto
re Dismembratią, iako sie szeroko ô tem iusz napisało
krolestwu czyni, niewykupuiąc Dobr Stanieckich. Bo
Stan Stanecki potissimam Regni suius Portionem niszcz
y pewnem upadkiem Rzpltey grozi, non ex priuato Regis
bene placito, sed authoritate Reipubłę cautionibus necessa
rys, iako o tem szerzey wrzicze Declaratiey krol Auguste
mowi. O takowem opatrzeniu na ten czas do pierw stano
wiono bydz ma, kiedy na spolnem Seimie bendą Stany Pol
skie y Litewskie. Ktey Constitutiey, acz sie iasnie
bauzy iako krol August powagę Rzpltey szanowat,
ale bauzy sie iasniey z Testamentu iego, iako niemniey
Zwiększą ostrożnością całości Rzpltey postrzegał. Bo
Lubo Dobra swoie wszystkie ruchome y nieruchome Pra
wem przyrodzonem Krolewnom Siostrom swym należące
Legował. taką iednak ô nich Ordinatią uczynił żeby ie
Zrząd ich iusto valore Rpltą wykupiła. Jak w Testa
mencie swem pisze. Gdysz mamy w X Litewskim
nieckie Dobra nieruchome, albo imiona, na Kleboczyzna ordinacia Dobr
ka Krola JMci Pana Oica naszego przypadłe, ktore iego Dziedzicznych
nam za zywota swego ze wszystkiem Prawem iakie zeby byty od Rzpltey
sam krol JM miał, dać y darować raczył &c. Takze wykupione.
y drugie imiona po krolowey JeyMci Pannie Matce
naszey na nasz Prawem przyrodzonem przypadłe &c.
Mamy też drugie Imiona y Dobra nasze na samych nasz
po niektorych Dobrach Zamych tamze w X Litew

Wtym Testamencie krola Augu

Ibidem

wskiem

Tuwiey przestrodze gorący affect ku Rpey krola A. wgusta.

wskiem przypadle etc: A isz tesz to sami baczymy y przestrzegamy, isz by byta rzecz niebespieczna onemu Panstwu tak Xięstwu Litewskiemu iako y Koronie, gdyby umieli te dobra JMiona Krolewny Jeśm(miały, trzymać y mnieli sie osadzac mozne Osoby zaczne Stanow postronnych Swieckie, ktoreby Titutami postronnemi zkąd inąd nabytemi, nad inne sie przekładaiąc, y nierownosc między rownemi Stany wnosząc

J krwi swoiey mile folgowat dla Cafi sci Rpey. etc: A ieshmy przestrzegamy y warnuiemy sie aby krewna, sza wtaszna krolewska w Panstwach naszych sadowiąc sie trudnosci iakiey nieuczyniła, pogotowiu trzeba przestrzegac aby tesz y inne Osoby, ktore sie postronnemi Tytułami przyozdobiwszy, maiąc Przełozenstwo w Koronie albo w W X Lit: zwykłe przywodzone do iakiego fasolu, leditiey occasiey niepodali, prosiemy siostr naszych, aby nam za złe mieć nieraczyli, isz tego przestrzegamy czyniąc bono zelo, z mitosci przeciwko Rpey, y ku Jeśmu samemu, ktorem wierzemy isz tesz Jeśm(y sobie y Rpey zyczyc tego niebędą. I Ta przestroga krola mądrego y zyczliwego Rpą nauczona y od krolowey S. Pamięci Anny Cesrią y od Krola JowM(P. K. M. controversicy niemałey o Tosag długi Successią in Pactis Conventis uspokoienie otrzymała, y potem wsze Prätensie ktoreby kiedy mu, gdy Rpą trudnic zmiosła y uprzątnęła, Bo acz rzecz

W krolestwie vnią zlucz. dzonem niebes pieczne Xzią zętom Pomisli,

kazdey Rpey, ale mianowicie w Koronie Polskiey zwie, Ią Xięstw vnią ziednoczoney dla zatrzymania Catoscii icy pozwolenia possessicy albo promisicy ktore doszłe syd barzo są niebespieczne, bo sie Imiesz wielkie y szkodliwe wdzą turbatie, mieszaniny, a nawet y Dismembratie, Quia Reges & Principes ipsi sibi Jura somniant, etiam vbi Jura non sunt, Bo ze sie niebędzie powtarzała Calamitas korony y ustąpienie Oprawy ktore niepewney Wacławowi Xięciu Czeskiemu od Gryffiney, iasny posledniey szy Przykład w Ziemiach Pomorskich naidzie sie, ktore ktor

Conseruatio.

były własnem Dziedzictwem koronnem, Notorium publi-
cum et clarum est, quod Terram prædictam Casimirus secun-
dus Rex Poloniæ, sub Tartaris conquestum, et multos illam
pacificè tenens temporibus multa Castra, videlicet Kamieniec,
Chocim, Bacsota, Braczław, Miedzyboże, et alia vel muro
vel Ligneis construxit, fuitq; Terra prædicta in Regni Po-
loniæ, longa Diuturnaq; possessione, quam morte Casimiri secun-
ti Rex Poloniæ Ludouicus tenuit. quo sublato Vladi-
slaus Jagiello eius possessor vt Rex Poloniæ fuit, A prze-
cię w tak iasnem Prawie, tym tylko Jamem Prætextem, że tę
Ziemię Jagiello dał był in Prouisionem temporancam Swi-
dygałowi Bratu swemu potem temże doczesnem Prawem,
przyszły były do Possessicy Witułdowey, iako upornie po iego
śmierći, za Kazimierza Trzeciego Litwa była przy niey
stanęła rzecz iasna iest. Rogabant quatenus Terra
Podolię Item Castrum Olesko, et Districtus vetli, Topa-
cin, et Hodło, eis redderentur, attento eo, quod Dux Ma-
gnus Lithuaniæ Vitoldus, id diebus suis regiminis illa
possedisset, allegando Terram Podoliæ, post mortem Du-
Magni Vitoldi à Magno DUCATV Lithuaniæ pra-
teriustitiam abstractam fuisse. A nie tylko takie
słowne bywały expostulatie, które przez długi czas
mieszały Rpte, y matowały do zguby niepryiaciołty a y
ledwo nie do gwałtu o tę przyszłą Prætensią. Quia
etiam Libertas in ambitiosos Largitione tempora: col:
lata traditur, plerumq; pereos in proprietatis Vsurpatio-
nem & debiti necessitatem. Nuż ona ty Żytnickiey
podobna Prowizia ny kupowanie Zastawnych dobr bro

Dlugosius sub Anno 1498

Ibidem

Długosius ibidem.

Lenschus

Lewskich od Bony Krolowey, ktorz nienrzdzi takieby była
przyniosła Discrimen Rzpty by sie była za Granicą Coronną Cum
Gunibus et Priuilegijs wyesdylic mogła y by zey byt mądry y
Przezrzący Senat wtem nierzabiczał. Jako gdy Joannes
Vice Comes Mediolanensium Prasul Ccepit Vicinorum ruinas
prosso Pisanno Cum Florentinis fœdere iunctos postulatione
Coniunctionis exercitus Zwadzic chciał, y Prowincie swoie wzym
Leonardus Are- tinus Hist: flo: rent: fol 154 Stwierdzic zamyslał, Czego postrzegszy iedzn ex Ciuibz po-
wiedział libere in Consilio, Quidem potentissimum et
late Dominantem videre Prasulem velim, Dum tamen pro-
cul à Ciuitate nostra. Licet enim amicissimus sit ac
propensissima benevolentia erga Populum Pisanum affec-
tus = Nunquam tamen cum plurimis fuerit nos exi-
stimamus quam Mediolanenses suos Adeo cupiditas
dominandi cuiq; Celso animo indita est, Nos libertatem
à Patribus nostris relictam tueri debemus et finitimos
optare potius æquos ac pares nobis, quam Prospote-
tes et formidabiles habere, qui si modo velint
possent libertatem auferre. Ciężki Sąsiad na
Granicy, większy w Granicy, nayeszy w potencyi,
a tym więcey taki, ktory potens et formidabilis, qui si
modo velit posset libertatem auferre. Dlatego Prze-
dkowie nasi exclusis à possessionibus Regni Duibz
w Statucie Swym Statutckiem præcipuum libertatis funda-
mentum paritatem miedzy sobą postanowili, y na kto
Le Pany Swe dla stuszniciszego rownosci ley pomiarko
Orichovius wania, taki wtozyli Canon. Ne plus possint quam

K K. uj

ipsis leges

Conseruatio.

ipsis leges concedunt, nulla alia in re in tantam magnitudi„
nem Polonia venit, nisi quod in ea Reges, nunquam plus legibꝰ
possent, quorum eiusmodi semper fuerunt Imperia, vt non minus
ipsi parerent Legibus, quam hominibus imperarent, Co uważa„
iąc wszczęliwem krola JMP.N.M. Panowaniu, ktoſz niepry,
zna, ze potym tem Canonem wszyſtko pomieszano, wszyſtko
tesz złaski Bozey, torem swem własnem y zwyczaynem
ſzło. Wyſwiadczaią to one Anni 1607 k JMCi assecura„ Vide Const.
tie ktoremi Omnibus suspitionibus ſi: ktoryeſ ſie było Anni 1607.
pod one nieſzczęſne mieſzaniny nasiało, et metu Absoluti
Domini ktory ſie wtyeſz rodził suspitionis Wyſwiadcza„ Declaratia
ią potem one Anni 1609 Warunki wolney Electiey, De„ na odkrycie
claratia de non præstanda obedientia Wigne yone o nie„ Praktyk
przyczymaniu Oeconomiey Ô Ostanie k JMCi w kto„ 1609
rą potomek Krolowey JMCi zadney nima ſie upominac ſuc„ 1608
ceſſicy, potem O Aſſecuratiey Summy pięnięznej na Ori„ 1606
ſzki O Conferowaniu Vacanty Krolestwa coni JeoMCi 1620
wyſwiadczaią to Constitutie te, ze k JMP.N.M. non plus po„
tuit quam ipsi leges concedebant, nec minus parebat legi„
bus, quam hominibus imperabat, ze wſzyſtkim tym et au„
thoritas Reipubęę et integritas Corony et Iurium była
odbroniona, teraz w tym Bortowaniu Dziedzictwa w krole„
ſtwie od Dziedzictwa wolnem. Wszystko in contrarium
idzie iakoby iusz ani onyeſ Praw, ani onyeſ ludzi niebyło
contra publicam authoritatem priuata voluntas: contra aſſe„
curationem Absoluti Domini Dziedzictwo iaſne Dismem
bratią gotową Dobra Slacheckie vmnieyſzone: Stan Slacheck:
zmiſzony Iurisditio omnibus æquatis pomieſzana Oſtatnie
nia ktore iaſnie impugnat Iura Regni, Bez woley y conſenſu

Rzeczy wzdawane,

Bonorum Terrium

Rptey rozdawane, a na drugie sposoby napięte, Gdzieśli się
nie zniełkiem wszystkich koronnych fundamentalnych Praw
dzieie uszczerbkiem, wszystek świat niechay osądzi, y posz-
ritas sądzic będzie, Bo stroszowawszy statum præsentem Rei
pubłi do Panowania krola Augusta, Na on czas mogł by
król August podobno iakokolwiek słuszne priuatim opatrzyć
Potomstwu swemu sposobic, Bo W.X. Litewskiem ieszcze
był Absolutus Dnus et Sáres, w koronie także miał Titulum
Regni Sarcditarium, y dwoyro to optauit obojgu, Xięstwu Litt
wskiemu Absoluta Libertate, á koronie incorporata Sar-
ditate et vnione, y mimo to ieszcze miał swoie własne Dobra
Dziedziczne; Przeciż Laudatissimus Princeps, iako drugi
Cæsar, qui amantior fuit filijs Patriæ, quam Pater filiorú,
nieprzekładał priuatos suos respectus commodo Reipubłi
nieprzekładał woley swey pubłi authoritati, Prawa na to
postanowił ⊏ Niczym[ię] żadney Dismembratiey koronney
Declaratio vmey fol 251 o takowem opatrzeniu na ten czas dopiero stanowione
bydź ma, kiedy na spolnem Seimie będą Stany Polskie
y Litewskie ⊐ Postanowił król August Prawo, że to
nigdy inaczey bydź nimiało tylko na Seimie et non in Bonis
Priuatorum, Bo tu niemogł król August Sławę dla
opatrzenia Potomstwa swego wykupować będąc, bo pa-
Const. fol. 14 O karaniu winy stępnych miętał iako się był pierwey obowiązał, ⊏ Niczego Dimi-
nutionem Bonorum Nobilium, dla służby Rptey tako-
we Imiona Sławieckie bendzie[m] dawać inszym Sławia-
com Polakom Nobilibus ⊐ Dlatego wszystkę sprawę
opatrzenia Potomstwa swego położył na Rptey król.
August, tymże Prawem, y instrumentem ubezpieczona Rpta
O prowizyey Senatorskich Jestmú in Pactis conventis Hen-
ryci ⊏ Sigismundus vell Hen-
ricus Polonię Rex Jure Succes[s]ionis Regno Sueciæ
In confirm. pactorú Conuen. fol 257 potiatur, deinceps omnes liberi masculi primogeniti

quos &c.

Conseruatio.

quos DEo volente susceperit. Secundo genitis vero sortes in Suecia iuxta Constitutiones Regni Succiæ assignabuntur Filiabus vero Dotes ab vtriusq; Regni Ordinibus more instituto Regni Polonię conferentur. To tu manifeste patet ze Pacta Conuenta, Prussie krolewicom Jchmć nie w koronie, nie na Zyrzu, ani w Debrach Slacheckich ukazali, Quia Sacredotalis Ducalis Libero Regno contraria est, cui in Sus tas Ducalis Libero Regno contraria est, cui in Sus tas Ducalis Libero Regno contraria est, cui in Sus tas

Bonorum Terrium.

Leonardy Aretiny Hist. lib 7 fol 151,

Idem fol lib 170

Ibidem,

Constitutio 1607

Warunek wolney Elekcyey.

Celso animo Cupiditas dominandi indita est wiadkiey zetu Gunsdiricy zostawaliby. Qui extra omnem Jurisdictionem positi sunt, pewnie ze nie w Slauetkiey. Neq; enim pari Jure Cum alys Ciuibus conuenire sciunt. qui Dominari sunt Consueti. = Czyby tu za takiem postępkiem Ruś w pokoiu została, maią, iąc in Proceribus suis, coś à quibus ipsis semper metuere oportet. Niechaiże sie Sami osądzą, ci Consiliarze, iako prawi Oiczyznie będą? tak y wszym vtrum plus prosint, an efficiant Krolewicom Jchmć, ktorych tym nieuważnem postępkiem, inhabiles faciunt ad Regnum Capessendum. podług Constitucyey Anni 1607 w ktorey tak surowa iest cominatio. A ten kazdy ktoryby za takiem postępkiem y Practykami iakimi holnich sposoby wymyślonemi na krolestwo nastąpował, wiecznemi Czasy, na krolestwo inhabilis zostać ma. niechaiże sie osądzi iako temu Swiętobliwemu Plemieniowi Jagiellowemu nie słuszną do wstąpienia krolestwa, a przystoyną do Panowania, zagradzaią drogę. Niechaiże osądzą iako Prawi Oiczyznie będą, kiedy ten czas przyidzie, ze albo Prawo wcale zostanie, albo gwałt Prawu, y Oiczyznie zieść Rady uczynić będzie potrzeba, Ale wracaiąc sie ad propositum do Prouisicy in Pactis Conuentis krolewicom Jchmć opisaney.

Ale rzecze kto.

Kiełbek lib. 1 fol. 7

Trudna tam Prowincya gdzie wszystko wydarł nieprzyiaciel za Swe dzką krolewicom Jchmć. odsyłac Prowincyą, by tobie coś, albo szalonego albo nieprzyiacielskiego, dlatego tu w Polszcze powtarzować iż potrzeba, Bo Historya tym cnotę y starość Polską zalecа, Veteres Poloni magna pietate extitisse approbantur, quia his qui beneficia exhibuerunt honorem et venerationem, nedum in personis eorum, verum etiam in ipsorum posteris reputa filys et filiabus tribuerunt.

Na to sie tak odp

Conseruatio.

Na to się tak odpowiada.

Prawda że wydarł y skrzywdził nieprzyiaciel k. JM. P. N. Mć ale wtem Rzta nic nievinna, żeby to libertate et immunitatibus suis k. JMci płacić miała, y żeby dlatego stan Slachecki per Diminutionem Bonorum Terrium miał bydź uiszczony? Herb. Titulo exercitio fol 163,

R. Culia peccata manent suos tantum modo auctores. Boby zła seguella kiedy mnie co wczemq żebym ia mogł na to mieć oczi ukogo brać, Quod tibi non uis fieri alteri ne feceris, y onsżen złey krzywdy k. JMci każdy osądzić może iakoż rzecz ciężka kiedy się od kogo wczem komu krzywda dzieie. Et fieri ix potest, vt male affecti simus, in eum qui nobis detrimentum adtulerit. A kto nie y wtym ieśli nie są iakie skryte sądy Boże? Zawsze niesłuszna by rzecz była żeby krzywda k. JMci od niebacznego Poddanego uszymiona miała nam wiernem y uniżonem poddanem, y wszystkiey Rzpltey wzaiemną krzywdę od JKMci, stroza y opiekuna Praw y swobod naszych w deposicie tym krzywdę naszą iaką przynosić, żeby na to własnie słuszały one słowa. Propter quod inexcusabilis es homo omnes qui Judicas, In quo enim Quoticas alterum te ipsum condemnas, eadem enim agis quæ iudicas Zawsze to się inferuie ztąd, żeby to zła musiała bydź seguella, ze wzięto swoią krolowi JMci, gdzie miało mieć Potomstwo iego opatrzoną Ergo Statum Reipubcæ, Polowę dla tego potrzeba pewną trwać y immutowacz allo dla tey Przyczyny w koronie stan Slachecki wykupić y wymiesyć potrzeba? daleko by była prysza mierza y słuszniesza seguella, ze krolestwo krolowi JMci wziął nieprzyiaciel. Ergo te przyczyny które się na tę Polskę domową turbatią na kupowanie Pobr Slacheckich obrocić były słusznie na ziemię nieprzyiaciela y recuperatią odiętey Oyczyzny słuszniey, Bo tego in Pacis nimasz, żeby w koronie Polskiey krolewicie Jeśli iako Dziedziczy mieli się osadzać? y onssżen

Contarenus de magistratu & Repub. venet. eorum lib. 1

co inszego

co inszego iest contrarium ze sie Dobr Slacheckich ummieyszac niegodzi dla Sluzby woienney quod patet ex forma Iuramenti Regy in quo ab omnibus Regibus, Equestri Ordini data libertates compresa dunt. Bo azasz to niepranio, nie Przymiley nie Wolnosć, Slacheckа co August postanowił. Nieubeque diminuere bona etc. Azasz to niepranio co tenze postanowił, Dobra wszelakie nasz przypadłe etc. Azasz to niepranio co tenze de Beneficiis y o Dobrach WX Litew. takim ze sposobem przypadaiących postanowił, Azasz to niepranio co krol Stepan De Bonis Ioannis Caduci donatis et Inscriptis co sam KJM na szczęśliwey Koronacyey swey rassumowac y potwierdzić raczył, iasnie, iawnie, y nigdy nie naruszone Prawa te zostawały. A czemusz teraz przeciwko Prawom tym stan Slacheckі na uszczerbek Prowincyey swoiey Ziemianskiey ma bydz wykupowany, ponieważ krolewskie słowa pacta, promissa, Contracty Statuta są, y maią bydz iako Słowa Boskie tanquam effata diuina bez odmiany, pisze Historya. Cum Veterano militi promissa exigente dixisset Imperator: Immoderata petis, tu ô amice petitio. Respondit ille, Miles, poteras negare cum peterem? rursum tem sine turpitudine, quod promissum esse, rescindere non potes, subiecit ergo Imperator, si ex duobus alterum me facere oportet, verum, quam fame iacturam subibo, irrita no? fali end quid de Labijs meis processerunt Ta słowna obietnia Ca taka była powazna? tor pewnie przysięgą stwierdzona dała ko powazniey sza bydz musi Omnia Iura, Libertates, Privilegia, publica et Priuata manu tenebr obseruabo KJP.N.M: w Iuramencie swem ten obowiązek mierzą czy ed Iata vero Principum sunt tanquam effata deorum, zaczem to zgodzie, że dla takiego KJM. obligu niegodzi sie Dobr Ziemskich Prowincyey stanu Slacheckiego K. Jeymć wykupowac, bez wielkiey KJmć stany y Panstwa

Const fol 19

Const fol 151

Const fol 162

Const fol 260

Draudius in Sebeda Regia Apsor: 13,

fama vilitate prostantior, Constitutio fol 294,

In libris Iuramenti prostitu.

Verbum Regis tanquā effata diuinum.

Dostoieństwa

Conseruatio.

Postorienstwa uszczerbku y naruszenia. Bo szkodnick z zaniedba-
nia Przełożonych w Rzeczy szkodliwego przypada, wszystko to albo ni
ostroznosci ich, albo umyslnemu przyzwoleniu ludzie przypisuią. Tym
respektem ostrozny y Stanow miłuiący Xiążę Zygmunt, on Statut
napisał. Cum ita Regni Reipubę rationibus postulare,
tibus vetari non potuerit, quin aliqua fuerint, contra
leges Constitutiones q̃ Regni, quas publicę vtilitatis cau-
sa instituas parere publicę vtilitati, ~~contra institutas pa-~~
~~rere publicę vtilitati~~, atq̃ ad nouos casus temporum Nouo-
rum Consiliorum rationes accomodari non iniquum vide-
batur. Perspeximus eam rem Nobilitati Regni nr̃i molestã
accidisse, quod Verentur nè sapius esset, à legibus istis et
Constitutionibus discessum, ne quis postea nostri dissimilis
oriretur, qui non ex Regni Reipubę commodo, sed ex
libidine sua Cuncta facere in animum induceret, quę non
tam licita, quam animo suo essent collibita, Legesq̃ et Con-
stitutiones Patrias arbitrio suo sibi mutandi violandiq̃
Sot exemplo p̃r̃ tatem datam existimaret, Quę quidem
res cum vniuersa Nobilitati Regni nr̃i usq̃ adeo molesta
esse cœpisset vt per Nuntios suos, quos ad Comitia, quæ
Petricouię per nos Sabita sunt misere, supplex ã nobis
contendisset, si quid contrã leges factum videri posset, Nonne inde,
nobis ad Regni nr̃i Gubernacula sedentibus? Nonid quidẽ eorum errores
vt irritum esse vellemus? Sed prouideremus et caueremus in Repub cur,
libris et Constitutionibus nris, nunquam nos, nostrosq̃ Successores, vigere, ne ma
Polonię Reges deinceps quidquam deliturus quod Re- la exempla,
gni legibus Constitutionibusq̃ aduersaretur. Nos quinear, quaeur sequella
tẽ quidem nisi grauissimis adducti rationibus fieri
quicquam passi sumus, quod cum Regni Constitutionibus
pugnare videretur, fecimus, non inuiti, vt precibus eius,
dem Nobilitatis Regni nr̃i quæ non visa sunt ab aqua-

tate abhorrere.

Const Anni 1538 tol 173

Pitusius lib 1 Cap 2 art 4 folio 35

aquitate abstorrere, Locum daremus, atq; Ins, et Constitucionibus
cauemus et pollicemur, nunquam nos nostrosq; Successores fieri
quicquam passuros. In quo Regni leges, Constitucionesq; videri
possent. I Wielkie zaprawde przyrzeczenie odbraniaige
niesmiertelney Sławy swey za siebie y za Potomki swe vczynił,
ten ostrozny krol, y poiął sie przestrzegac tego, aby sie nic
niedziało czymby Prawa Koronne mogły bydz pogwałcone. Baczy sie to ze Statut tęn Stanął z Ozdaiicy onego
koronny Bony Dobr krolewskich ny kupowania. Bo obietnica naprawy tak grubego onego exroru, Stanęła była w Ob-
nem Tumulcie Lwowskiem, Anno 1537. A ten Statut
Zaraz potem in Anno 1538, Tym Statutem iako sie
ex contextu iego baczy warowano, to było, ze tak grube
exorbitantie, quæ leges et Constitutiones violare debent
nie miały do Korony. więcey bydz przypuszczane. L Cauemus
et pollicemur nunquam nos et Successores nostros fieri
passuros. I Tenze Statut, y tosz uperznienie, tosz przyrze-
czenie krol JM. P. N. Mciwy na Sumorrac y sponsione Swa
utwierdzic raczył. L Spondeo et fancte Juro quod omnia
Jura, Libertates, Priuilegia, per Dnos Predecessores nros
Reges Poloniæ, præsertim vero Casimirum antiquum et Si-
gismundum Primum &c. datas et concessas, manu tenebo
et obseruabo, custodiam, et tenebo in omnibus Conditionibus
ktosz tu rzecze ze sie tu niemasz bespieczne Rzpta
ni tam enormi Lesione, rękoimstwa y warunku tego
swego upomnicc? Co sie niedlatego mowi zeby miała
bydz tak gruba barbaries, y niewdzięczność N. Mam-
dzie Polskim, przeciwko krolowi JMci Panu swemu,
y przeciwko zacznej krwi iego, zeby iey nimiał przy

In Lris præstiti Juramenti Const. folio 251.

Storinie Ccić,

stwinie Cześć y Szanowac, ale dlatego się mowi, Ne fiat quidquam in quo Regni leges et Constitutiones violare esse soleant, Dlatego się moni vt authoritas Reipubłę, Integritas Legum, Conseruatio Libertatum Prerogatiua Nobilitatis całe, nienaruszenie, bez uszczerbku były zachowane, Ne quis in animum facere audeat, quę tam licita, quam animo suo essent collibita. Ponieważ w koronie Potomstwu krwi Jeo Mci Pana naszego Mciwego może bydz in vsu fructu bonorum Reipubłę, salua Reipubłę substantia et adsibitis cautellis Reipubłę necessarys sine Preiudicio et Dismembratione Bonorum Terrium decens et honesta Prouisio.

Jako w koro-
nie Prussia
może bydz
krolewicom
Jeo Mciom de-
cens et non
periculosa.

Ale teraz iusz pokazac przeydzie
iako ta Donatia Tytulecka y wszelakie krolo-
wey Jey Mci w koronie Dziedzictwa naby-
wanie. Czwarty Fundamens Swobod
y wolnosci koronnych ktory iest
w Rownosci Stanow turbuie
confunduie y zgruntu
wywraca
cze.

Quartum Fundamentū.

QVARTVM Fundamentum Libertatum Regni Poloniæ est.

Statuum & Ordinum in paritate & æqualitate Iuris & Iurisditionis Conser-uatio.

Rownose w Rpłey naszey iest iako in corpore humano vitalium humorum temperamentum, ktore wcałosci swey trwa, tedy zdrowie ludzkie cale zatrzymiwa; prædominante vero quopiam humore periculosissimi corpus inuadunt morbi. Podobnem sposobem ta rownose w korolestwie nie zachowana Rpłą w pokoiu zachowuie; przechyłenie iey na tę, albo na ową stronę, Turbatie, Seditie, y Oppressiey Rpłey przynosi. Nulla enim perniciosior in Rempubl. obrepit res, quam si quispiam eius pars cæteris prævaluerit,

Contravenus ele Magistratu et Reipub. venetorum lib 3 fol 30.

vbi enim æquum

Æqualitas

Ubi enim æquum Jus non seruatur fieri non potest, vt so-
cietas vlla concors inter Ciues consistat. Orzechowski
nasz Polak wyliczaiąc rzeczy ktore własnie ma
Polak Urodzony, ktoremi wspaniałem człowiekiem
między naiprzedniieszemi Ludźmi na świecie iest, tę
równość między niemi kładzie, Równością (powiada):
Polak wszystkie insze krolestwa przesiągł. Nie-
masz w Polsce kniaziow Grafow
ani Xiążąt żadnych tym iednem Państwa wszystek
Naród y Cnota Polskiego Rycerstwa zamyka się, y zaś
na drugim mieyscu Prawo nasze Polskie na
równości zawisło nic inszego niema Rzta nasza Pol-
ska iedno to, aby wszyscy, ubogi bogaty, król, Poddany pod
Prawem iednostainem żyiąc, Prawem sobie wszyscy mię-
dzy sobą rowni byli. Ztąd ono, co się iusz wy-
rzey powiedziało ô Poddanstwie Prawu Pospolitemu
krolow Polskich naszych. Neque enim alia in re in
tantam magnitudinem Polonia. venire, nisi
quod in ea Reges nunquam plus Legibus potuerit, quorum
eiusmodi semper fuerunt Imperia, vt non minus ipsi
parerent Legibus quam imperarent hominibus Zasię
co się tknie Stanow koronnych, Ta równość, tak
Senatora iako prywatnego Państwa tak bogatego iako y
ubogiego wiego całości y Prawie zostawuie. Pozywa Pa-
ctwo Senatora, pozywa Senator Państwa, oba do iednego
Sędziego dowodzi Bogaty krzywdy na ubogiego, dowodzi
ubogi na Pana, obadwa iednem Prawem, iednem Processem;
Przysięga ubogi przeciwko Panu, Przysięga Pan przeciwko
ubogiemu, obadwa nie przez substituty obadwa w osobach

swych in persona:

Æqualitas.

swych in personalibus, ze obadwa Slachcice in Regalibus, ze obadwa Dziedzicze,? Wystąpi Slachcic przeciwko Senatorowi, wystąpi Senator przeciwko Slachcianu. Prawem sie dorzą dzą rownem, Sądzi Senator Slachcica. Sądzi Slachcic Senatora wyrawdzie godnoscią wyższy slachcic, dostatkiem niższy, obadwa iednak w Slachectwie w Prodzeniu y w Prawie sobie rowni, karzą Senatora gdy zgrzeszy, tak rzą Slachcica gdy zanini, obudwu iednakowo na Ceir na gardle, na maiętnosci, iuxta quantitatem excessus. Oto zgoła iako iedyn zacny Senator Polski opisuiąc Synowi Zacznosć Slachectwa Polskiego napisał. Apud nos hic est Ordo Nobilium, quem Juris et Libertatis communio aequauant. Attamen non in Confusione Sed habita ratione Dignitatis personarum, quarum æstimationem multa distinguunt, tot potè munia et Dignitates Reipubl. vel prosentes vel antiquitas crebriusue gesta.

In manu scro

Conss: fol 45 Titulo Rozdawanie go spod

Dziękuiemy Panu Bogu iżesmy (mowi Orzechowski) w takiey Rzpltey urodzeli sie, w ktorey Prawo rozkazuie tak krolowi iako Poddanemu krolewskiemu, Dlatego on wielki y wieczney pamięci godny Senator Jan Zamoyski kanclerz y Hetman Koronny contentuiąc sie Slachectwem Polskiem ktore wszystkie koronne kraie Honorem iako naidroższem szkarłatem okrywaiąc, iak naiwyższe Tytuły Ziemskie przerownywa: obiatos Ducum honores repudiauit, tak

Orzechowski w Rozmowie

In manu scripto

Zamoyski zaczny

O iego wspaniałem Sercu pisza. Recens memoria est

In manu scro

incomparabilis

Æqualitas.

incomparabilis Domini Joannis Zamoi-
ski non solum in Patria nostra, sed etiam apud exteros
ob excelsas virtutes et res gestas clari, hunc cum paucis abhinc
Legatus Regis Hispaniarum Titulo Ducis Regis sui nomine
honorare vellet magno animo suscipere detrectauit, dicens, sibi
suisq posteris abunde honores Regem suum et Patriam sup-
peditare, si eos mereantur, Externos verò honores superfluos
& alienos à Dignitate **Regis sui et** Patriæ legi-
bus, A trzeciej myzcy tenze Senator Concludzie: Qui igitur
nostratium aliis modis pro Conciuibus suis priorem locum
et gradum Nobilitatis sibi captat, sibi in primis tum Patriæ
legibus tum externis hominibus quodammodo imponunt, à nobis
verò risu, et contemptu potius, quam contentione et indignatio-
ne aliqua excipiendi sunt. Tą rownoscią Statuta Koronne

Rownoscią w Polszcze Urodzenia Szci stany y nie winnosci dowo dzą.

Urodzenia, Szci, stany, y nienwinnosci Szlacheckiey dowo-
dzą **N**obilitatis Stirpes ex progenitoribus eorum du-
cunt Originem semper, quorum nati progressum de Gene-
alogia approbare eorum fideli testimonio consueuerunt
a gdzie ô Czesc y nienwinnosc idzie Expurgabit se cum
viris Nobilibus bonę famę sibi in genere similibus
zas posledniey sza Constitutia W potrzebie nowinney-
rowny rownemu my sadzic sie powinien gdyby go Obniżenie
isz niedostał placu swego tak zaczny y drugi kleinot tey
iest korony Polskiey. Rownosć urodzenia Prawa, y Juris-
dictiey, zey Konaiącey Przodkowie nasi prosili y napomina-
li, aby był ostrożnie obserwany, mądry y Statecznym Senator

Kwb titul. Nobl. fol. 297

Item T. Moneta fol 293.

Conte. Stepsay Anno 1570 de illtima prole.

Archiepiscop Lwowski w Testamencie swym Zalecina Senat
Collegiowe, **O senes Patriæ** Patriam antiquo mo-
re colite, moribus et virtutibus antiquis eam conseruate, velq
nomina propria date, concordiam seruate, æquitatem dili-
gite, æqualitatem custodite. Wiedział ze to principalissimum

fundamentum

Æqualitas.

fundamentum wolnosci y Swobod Slaßeckich: Wiedziat ze Stany wysokie od wiekow zawzdy na Rownosc iakby ią pomieszać nacierali. Wiedziat co Aristoteles, napisał. Semper qui imbecilles sunt æquum et iustum quærunt, sed qui plus possunt iusta non curant, Tosz sie y teraz wtem kuporowaniu Dobr Slaßeckich orzymisce dzieie, qui plus possunt, æquum et iustum non curant. y tę Rownosc fundament swoy Swobod koronnych iako y inßze piernßze zgruntu wywrzeć chcą? co sie iasnie pokaze postrzegszy wprzod Przykłady takie insulti, w Koronie na zniesienie tey Rownosci czynione.

Przykłady z Historiey iako y kiedy na Rownosc w koronie następowano y co złego nie Rownosc czyniła.

Niewspomni sie tu ono walne Rpty y Wolnosci Slaßeckich, a przytym y Rownosci przesz Potomstwo Bolesława krzywoustego pomieszanie; w ktorym nie zgoła wklubie swey było niezostało. Qui iniuste aliena inuadentes et vim atq; iniurias vicissim propulsantes Ciuilibus et Parricidialibus armis inter se concurrerunt, quibus necesse erat tam amplam et florentem diudum Rempubcam euerti permisciri à fratribus imperabatur, donec ij diuersa iubendo perturbare omnia cæpere. To taki Rząd w koronie był z dzieciństwa Panskiego, y pokiś Prawa na Pana niebyło, sie wolo, sie iubeo, stat pro ratione Voluntas. Wtym tam Rządzie na ostatek czas iako wolnosc wszystko tak y Rownosć pewnie była zatłumiona, ale dawszy tym czasom pokoy? Wodzrzuconyes wolnosci ad y tey Rownosci co sie działo to przypomnieć potrzeba. Pisße tak Historya.

Helizabeth

Æqualitas.

Pierwszy insult na Rownosć Slacheckq.

Dlugosz lib XI sub Aº 1420.

Helizabeth Regina Polonia

filium suum ex Vincentio Gronowski susceptum Joannē de Pilca à Vladislao Regni Poloniæ Rege, in Comitem creari et sub Ditioni nonnullos Milites et Nobiles circa oppidū Jarostaw consistentes, quo suus Comitatus diuturnior et solidior fieret subjici et infeudari, ordinauit. Dum autem litterę Creationis huiusmodi iascriptę forent, Albertus

Nota Heroicum animum Senatoris.

Jastrzębiec Episcopus Cracovien creationem et Donationem, huiusmodi perniciem Regno Poloniæ illaturam obstinacibus perosus etiam ad Sigillan litteras velut Cancellarius Regni multo pacto poterat induci, eiusq solius remitentia et oppositione, creatio prædicta Joannis de Pilca in Comitē infecta est abrogata. Znaczny to był insult, y zawzięcię na zniesienie tey Rownosci tytułem Slacheckie przenosić do Jurisditiey Slacheckiey, osobę swą nienależeć osoby Slacheckie in servitute mieć? Ale wspaniałe Polskie Slacheckie serce to z przyrodzenia ma, że niczego niewolnego, przypuścić do siebie y przyiąć niemoże, Zastanowił się tymu Zaraz ~~Kochanie~~ ze krwie Slacheckiey urodzony Jastrzębiec, który

Ghickem

y teraz nieśmiertelna Sława, nie tylko w pamięci, ale w Oczach y wustach ludzkich żywa stoi, niedbaiąc nic na gniew Senatorski, pisze dalej Historia. Magno fremitu et ingenti Zelo in Alberto Episcopo Cracovien vltum iri, satagens, Vladislaum Regem POLONIÆ in illum concitabat et dum in Balanio sive arbitris Consisteret, credulas Regis aures criminatione præfabat implebat causam iræ, quo in gravius odium imminatum inducceret, et quo efficatior criminationis auctoritas, tegens et dissimulans, Niestworzyła serca W Slacheckiey Polskiey krwi (: ktorey w tasmosc

Nobilis Polonus non servitatem

est non seruiam :) Urodzonego stworzonego przy prawdzie, przy Prawie, Indignatio Regis, ktor byli (: Dotąd tacy wiecey nie bywali :)

gui persuadebat

Æqualitas.

gui persuadebant. Nonnulli viri iniqui Vladislao Regi Po-
lonie, quatenus sigillum suum Regale prefato Episcopo Cracoi-
ensi etiam nunc in Kłobucko detraheret, aut detrahi in Sa-
ceret, ale cnotlini, inaczey radzili. Ceteris modestis et timo-
ratis Consiliarys id insanum Censentibus vt non violentia Sed
Iure de culpa, si cui foret obnoxius cum conuictici conse-
tibus, Taki oto proceder Rownosci Slacheckiey ktoporz
byt, ze Sam krol Jagietto, na Seimie Łęczyckiem dlatego
przyszedł byt wnielkie niebespieczenstwo.

Drugi Assalt. na Rownosc Slacheckq,

Byt y drugi Szturm barso potężny y ledwo
takze niezupadkiem wszystkiey korony za Zygmunta kro-
La sierwszego podelwowem in Anno 1537 tak ô nim pi-
sze Historia, **Gdy byt Krol welwowie a Sla-**
chta podelwowem się sciągnęła powstały wielkie narze-
kania Slachty przeciwko krolowi y przeciwko Radom,
tę dawaiąc przyczynę iakoby krol wiele rzeczy czynił ku
ubliżeniu iey Prawu, y wolności, a Rady albo oto nie mowili,
albo też krolowi tego pomagali, y dlatego Ryczerstwo się to sie
zieżdżać, na osobnyes mieyscach, w Polsce, potem w klasztorze
we Lwowie Rokosz swoy mieli, tam wolno mowili zosobna
kto chciał z dania swoie powiedział, domagaiąc się tego
na krolu, aby im Artykuły, ktore na spisku podawali przyięt,
niechcąc inaczey się mszyc przeciw nieprzyiacielowi, krol
im odkładał takie rzeczy na Seym do Piotrkowa, obiecu-
iąc tam wszystko wedle mie coby słusznego było, a teraz zeby
ciągnęli przeciw nieprzyiacielowi, ale oni niechcieli, iedno za-
raz to mieć, tym się przedłużenie stało, aż dni Jesienne
Zimne zaszły, dlatego Rokoszu y studzy od Panow od-
biegli z wtaszcza Slachcic, tak iż Panowie bez sług
zostali y od tego czasu iż li Cudzoziemce chowac. Jo obu
zato Slachty naibarziey, iż Senatorowie niektorzy

Bielski w kro-
nice pol. lib 2
fol 577

Panowie nasi
powali na Ro
wnosc Slachecką

wotowali

Nota turpissimam ambitionem eorum quibus sordet Nobilitas,

wotowali na to, aby Roznosc w Stanie Slaseckim byla: to iest zeby byli, iedni niszego, drudzy wyszego Panskiego Stanu iako w Czeladzi. Potego ieszcze przyszło, ze gdy iedyn Senator zaczny Szuiami tę drobną Szlachtę, co to była prezo przyszła nazwat, takowa sie zatosc w Slaseczenie poruszyła, y do takiego rozruchu przyszło, ze by go był Pan Bog dziwnem obyczaiem, a prawie cudem (bo Chmura wielka y powietrze na ten czas powstało) nieuśmierzył. Blisko tego było, zeby sie była Szlachta na Pany rzuciła, a posłuszeństwo krolowi wypowiedziała. Ta kie niebezpieczne Szturmy dwa miała ta Rownosc Slaseczka. Na ktorą ten

Dlatego ten wielki rozruch podobnowemu

Trzeci Assalt na Rownosc Slaseczką,

Trzeći Szturm

tym Dobr Slaseckich wykupowaniem (ieśli nie zawczasu) wszystek swiat osądzi (ieśli nie zwłoka krzywdą, y ublizeniem Prawa y Wolnosci koronnych następuie. Bo w Zywieckich Dobrach Dziedzictwo ecq, ale iako nowy Stan Xiązęcy Nowe Tytuły, tak Nowy Proces? nową Jurisdictią Stanem Slaseckim nierowną wynaidzią? ktosz niewidzi ze tym na rownosć ktora iest principalissimum fundamentum Wolnosci y Swobod koronnych iasnie następuią? Co sie potem dowodnie pokaze przypomniawszy w Przod Przykłady w Polszcze, ysz Zabobonna nierownosc czyni za.

Cromer libro 24 circa finem in Corp. histor. Pol. fol 754

Per id tempus senouitus Masouiorum Ploten et Vladislaus Rauensium atq; Belzen Duces vladislai filij continuatis bene funeribus, elati sunt à Gotardo Rybennio Castellano Dobrzinensi Gene Radwanio siue Wirbonio, cui Rybnam Pagum eripere voluerunt, veneno, vt vulgo creditum est de medio sublati.

Bielski w Kronice Pol.

Potem za Panowania krola Pierwszego Zygmunta

Wawrzyniec

Æqualitas.

Wawrzyniec Myszkowsky Spytkowic, Janusza Xcia
Zs Zatorskie Pana Swego (gdy iusz oto przed krolem
naskarzył, ale krol przesz przedki odiazd iego skoncyc
niemogł, Siodła mu kazał puscic, ô ktore szło) wyiacha
wszy znim wpole zabił. Takie tedy zatosne w Oiczy
znie naszey skutki bywały nierownosci. Quia qui plus
possunt, æquum et iustum non curant, y do sprawiedli
wosci znimi trudna droga, quia in actionibus instituendis sor primum cogitari debet, Verum reus facilis
ad conuincendum sit, et num victus habeat unde soluat
iudicatum, inanis enim actio, quam excludit vel pote
tia aduersary, vel inopia debitoris, doczego barzo
dobrze quadruie onego Florenteczyka mowa, Si quis
Gygantem aut pusillum hominem ligare velit non
eodem vinculo vti debere eum sed Gigantem quidem
nisi catenis aut rudentibus? pusillum verò corda vel
loro compescendum. Co sie u nas w kornie Polskiey dow
brze dawało, znać, za krolowey Bony, y publicie na to
narzekano. Quid enim facias illi, qui præterquam
impossessionatus sit nihil, citationes suas? nihil ius
publicum metuit causam omnem citatus ad Regia
nalem Mtem reuocat, Ita authoritate suą Mtes interpo
sita multi voluntatem prosequendæ litis cum spe non
obtinendæ amittunt, et in optima sua causa litem de
serunt. To wszystko było propter confusionem æquali
tatis, ktorą Zymieckie to kupno, znowu turbuie, ni
szczy, y znosi oczeniscie. A isz ta rownosc zamyka
sie w rownem urodzeniu, w Rowney Iurisdictiey, y w Rownem

skiey lib 5 fol 622,

Pritusig libro 4 in Præfatione fol 576.

Leonar. Aretin lib. 4 Hist. flor. fol 68

Orichouius in Annal 6 In sermone Dębiny

Prawie

Æqualitas.

Prawie ztąd iasny dowod iest ze kterkolwiek tyeś trzech Punctow z Stanem Slacheckim rownosci niema, ze koronnych Ziemskich Dobr zadnem wymyslonem sposobem trzymać, ani wnich Dziedziczyć niemoze, bo by tym samem Rowność Slachecką zturbował, y pomieszał, co zeby sie rzetelnie wywiodło, Statuta koronne, ktore w Prawie pospolitem, w Jurisdictiey rownosci Slacheckiey przestrzegaią swym sie porządkiem przynioda.

Statuta Koronne ktore rownosci Slacheckiey w Prawie y w Jurisdictiey przestrzegaią.

Iusz sie wyzey powiedziało iako Rownością vrodzenia Cżci niewinnosći Slachcie Polskiey dowodzi, dlatego ze Rownosc pro fundamento principalissimo mieć musi.

Orzechowskiego Quincun. z.

Ô vrodzeniu Slacheckim iuscie Orzechowski. Mało vrodzony Polak isz wspaniałem człowiekiem między naiprzednieiszemi Ludźmi na swiecie iest, ktore swym de turpi loquio Statutem obwarował, pilnie strzegąc niepokalanego vrodzenia swego. Dlatego na obronę tey Rownosci iako Statuta Stanęły in Exclusiones Ducum à sessionibus Regni [L. Quia ordine sunt excellentiores quam Ordo Equestris] co sie iusz wyzey pokazało, tak Stanęła contra Plebeios Quia sunt ordine inferiores, A naprzod

Herb. Tit. Cives.

Statut Olbrachtow de Ciuibus tak mowi, [L. In profectionibus bellicis et actibus ordinatis locum interè Nobiles competentem non haberent] A statut zas Augustow [L. Suscipiunt

vti se negotia

Æqualitas.

in se negotia, quę ad Statum Militarem non pertinent.

Tu Prawa iasnie pokazuią, ze iako genus inferior turbat ordinem Aequalitatis Status Equestris, simili ratione et superior, qui ex stirpe Ducum vel ex Regum sanguine descendit, ? Nie tylko tę Rownosć confunduie, ale ią wnienolą zaciąga, co sie wonem Przykładzie Piłeckim iawnie pokazuie, Helizabeth Regina filium à Rege in Comitem creari, et Suę Ditioni nonnullos Milites et Nobiles circà Oppidum Jarosław consistentes subyci et Infeudari ordinauit. A ieśli na on czas Matka, Polska Slachcianka, ktora sie była w Rownosci Slacheckiey urodziła gnoli synowi Slachciconi prostemu inszey Slachcie rownemu, na rownosc Slacheckę tak następowała, iako nima dwiey sercy Slacheckie, ktore sie w Rownosci urodziło, w Rownosci wyższe wało, Rownosci przyzwyczaiło. Kiedy krolowa Jey M. Stanu wysokiego, w Rownosci Slacheckiey nie rowna, Prawu niepodległa, tym Dobr Slacheckich wykupowaniem, y wnicz krolewiczow Jch M. Synow swoich Slachcie Polskiey nierownych osadzeniem na tę Rownosc, Slacheckę następuie, Rownosc à pokolbienstwo zgoły y miłosci powiadaią iest zrodłem nieprzebranem, a zatym iaka y miłosc bydz może, gdzie ten chce bydz Panem, a owego Przemyslawa miec poddanem, dawno tu byto na swiecie, Oderunt quem metuunt, Bo miedzy takiemi Rownosc miejsca nima? Ale teraz statuta, ktore Rownosci tey Slacheckiey w Prawie y w Jurisditiey przestrzegaią przełożyć potrzeba.

Vide supra ex Długosz.

Aequalitas et similitudo est dignitatis fons et origo.

Vnaprzod iest ono Axioma generalne.

Vnus Rex

Æqualitas.

Herb. titulo Lex fol. 250. VNus Rex vna Lex z Prawa kazimierza wielkiego Anni 1568 wzięte [Cum sub vno Principe et capite eadem gens Jura diuersa habere non debeat, ne Sit tanquam Monstrum diuersa habens capita, Expedit Reipubcę in vno et æquali Jure tam Cracouiensi quam etiam maioris Poloniæ inhabitatores, vt cæteri Regni nostri Terrâ vtantur et iudicentur] Sq y drugie Prawa tegosz kazimierza tey Rownosci przestrzegaiące, może sie ânieś vżeś. Subditis tutella, Bonis præsidium, improbis obstaculum, &c.

Herb. Titulo Lex fol 161 [Propter hoc conditur Statutum, seu Constitutio, vt Sumana coerceatur audacia et inter improbos innocentia Securitate Lateat] y zaraz na drugim mieiscu [Requirit aliadata plerumq; peruersorum vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus] iest y kazimierza trzeciego Prawo, [Sic æquitas libera suabitur, si auxilium largimur, imparibus et metum legum pro parvulis insolentibus imponemus] Te Prawa ze zarowno Pana z vbogiem obywaią, ze Barownо ubogiemu y Panu in Casu delicti kaznią grozą, I Pewnie sq y rawne Dowodzi Slaßeckiey Testimonia et documenta. A isz krolowa, takze y Jeśmć krolewiconie, propter Status sui przemienienciam tym kazniom nie podlegaią, à Dobra Slaßeckie, ktorum Juvium vigori Subsunt, wykupuią, to tym samem na Rownosc Slaßecką następuią, tym na stąp Slaßechi seruitutem zaciągaią, co sie przeciwko Prawu, y sprawiedliwosci wielkiey dzieie. Boisz Stan Slaßecki Bona Terrestria in præmium virtutis z Scodrobliwosci krolow Panow obtinemat, ktoremu in delictis, pańą podlega, tedy to prawna by dzmusi ze krolestanem Slaßeckim nie participuie in pœna, nie może participare in præmio, bo by wtem była wielka Æqualitatis perturbatio, ale wracaiąc sie ad propositum.

Jest Prawo

Æqualitas.

Herbur Tit. Privilegium pisze Czerwin. fol 348.

Jest Prawo Krola Jagiella [Item Prawem, iż wszytkie Ziemie Nasze Państwa Korony Polskiey, y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y wszytkie Ziemie do nich należące, y przyłączone, iako Ruś, Podole, Podlasie, Wołyń, Smoleńsk, Kijowskie, Siewierskie, Czernichowskie, Inflanty, Prusy, Kurlandia, Semigalia, y wszytkie Ziemie do nich należące, y przyłączone, Ziemie Pruskie, Mazowieckie, Pomorskie, Kaszubskie, Ziemie Dzikie, Ziemie Wołoskie, Multańskie, Siedmiogrodzkie, Węgierskie, Czeskie, Morawskie, Ziemie Tatarskie, Ziemie Turkowi należące, y wszytkie Ziemie do nich należące, y przyłączone, Ziemie Niemieckie, Ziemie Włoskie, Ziemie Francuskie, Ziemie Hiszpańskie, Ziemie Portugalskie, Ziemie Afrykańskie, Ziemie Azyatyckie, Ziemie Amerykańskie, Ziemie Australijskie, Ziemie Antarktyczne, Ziemie Arktyczne, Ziemie Oceaniczne, Ziemie Morskie, Ziemie Rzeczne, Ziemie Jeziorne, Ziemie Górskie, Ziemie Nizinne, Ziemie Wyżynne, Ziemie Pustynne, Ziemie Stepowe, Ziemie Lesiste, Ziemie Bagienne, Ziemie Torfowe, Ziemie Piaszczyste, Ziemie Gliniaste, Ziemie Kamieniste, Ziemie Żwirowe, Ziemie Wapienne, Ziemie Kredowe, Ziemie Marglowe, Ziemie Gipsowe, Ziemie Solne, Ziemie Siarkowe, Ziemie Węglowe, Ziemie Rudne, Ziemie Metaliczne, Ziemie Niemetaliczne, Ziemie Organiczne, Ziemie Nieorganiczne, Ziemie Mineralne, Ziemie Skalne, Ziemie Magmowe, Ziemie Osadowe, Ziemie Metamorficzne, Ziemie Wulkaniczne, Ziemie Plutoniczne, Ziemie Hydrotermalne, Ziemie Kontaktowe, Ziemie Regionalne, Ziemie Lokalne, Ziemie Globalne, Ziemie Kosmiczne, Ziemie Galaktyczne, Ziemie Międzygalaktyczne, Ziemie Wszechświata, Ziemie Multiwersum, Ziemie Omniwersum, Ziemie Nieskończoności, Ziemie Wieczności, Ziemie Absolutu, Ziemie Boga, Ziemie Stwórcy, Ziemie Pierwszej Przyczyny, Ziemie Ostatecznej Przyczyny, Ziemie Celu, Ziemie Sensu, Ziemie Prawdy, Ziemie Piękna, Ziemie Dobra, Ziemie Miłości, Ziemie Mądrości, Ziemie Wiedzy, Ziemie Rozumu, Ziemie Intuicji, Ziemie Wiary, Ziemie Nadziei, Ziemie Miłosierdzia, Ziemie Sprawiedliwości, Ziemie Wolności, Ziemie Równości, Ziemie Braterstwa, Ziemie Pokoju, Ziemie Harmonii, Ziemie Jedności, Ziemie Wielości, Ziemie Różnorodności, Ziemie Tożsamości, Ziemie Podobieństwa, Ziemie Odmienności, Ziemie Przeciwieństwa, Ziemie Sprzeczności, Ziemie Paradoksu, Ziemie Tajemnicy, Ziemie Cudu, Ziemie Objawienia, Ziemie Natchnienia, Ziemie Proroctwa, Ziemie Mistycyzmu, Ziemie Religii, Ziemie Duchowości, Ziemie Filozofii, Ziemie Nauki, Ziemie Sztuki, Ziemie Kultury, Ziemie Cywilizacji, Ziemie Historii, Ziemie Przyszłości, Ziemie Teraźniejszości, Ziemie Przeszłości, Ziemie Pamięci, Ziemie Zapomnienia, Ziemie Snu, Ziemie Marzeń, Ziemie Wyobraźni, Ziemie Kreatywności, Ziemie Innowacji, Ziemie Postępu, Ziemie Rozwoju, Ziemie Ewolucji, Ziemie Adaptacji, Ziemie Przystosowania, Ziemie Przetrwania, Ziemie Śmierci, Ziemie Końca, Ziemie Początku, Ziemie Cyklu, Ziemie Powtórzenia, Ziemie Zmiany, Ziemie Stałości, Ziemie Ruchu, Ziemie Spoczynku, Ziemie Przestrzeni, Ziemie Czasu, Ziemie Wymiaru, Ziemie Grawitacji, Ziemie Elektromagnetyzmu, Ziemie Siły Jądrowej Silnej, Ziemie Siły Jądrowej Słabej, Ziemie Cząstek Elementarnych, Ziemie Antymaterii, Ziemie Ciemnej Materii, Ziemie Ciemnej Energii, Ziemie Kwantowej Grawitacji, Ziemie Teorii Wszystkiego, Ziemie Teorii Strun, Ziemie Teorii Pętli Kwantowej, Ziemie Teorii Względności, Ziemie Mechaniki Kwantowej, Ziemie Termodynamiki, Ziemie Entropii, Ziemie Informacji, Ziemie Komputacji, Ziemie Sztucznej Inteligencji, Ziemie Uczenia Maszynowego, Ziemie Głębokiego Uczenia, Ziemie Sieci Neuronowych, Ziemie Algorytmów, Ziemie Danych, Ziemie Big Data, Ziemie Internetu Rzeczy, Ziemie Chmury Obliczeniowej, Ziemie Cyberbezpieczeństwa, Ziemie Blockchain, Ziemie Kryptowalut, Ziemie Metawersum, Ziemie Rzeczywistości Wirtualnej, Ziemie Rzeczywistości Rozszerzonej, Ziemie Rzeczywistości Mieszanej, Ziemie Interfejsu Mózg-Komputer, Ziemie Transhumanizmu, Ziemie Posthumanizmu, Ziemie Singularności, Ziemie Superinteligencji, Ziemie Egzystencjalnego Ryzyka, Ziemie Przyszłości Ludzkości, Ziemie Kolonizacji Kosmosu, Ziemie Terraformowania, Ziemie Sztucznych Światów, Ziemie Symulacji, Ziemie Hipotezy Symulacji, Ziemie Filozofii Umysłu, Ziemie Świadomości, Ziemie Qualiów, Ziemie Problemu Trudnego, Ziemie Problemu Łatwego, Ziemie Dualizmu, Ziemie Monizmu, Ziemie Panpsychizmu, Ziemie Emergentyzmu, Ziemie Fizykalizmu, Ziemie Funkcjonalizmu, Ziemie Behawioryzmu, Ziemie Reprezentacjonizmu, Ziemie Prezentacjonizmu, Ziemie Enaktywizmu, Ziemie Rozszerzonego Umysłu, Ziemie Rozproszonego Umysłu, Ziemie Kolektywnego Umysłu, Ziemie Roju, Ziemie Sieci, Ziemie Ekosystemu, Ziemie Biosfery, Ziemie Gai, Ziemie Holizmu, Ziemie Redukcjonizmu, Ziemie Systemu, Ziemie Złożoności, Ziemie Chaosu, Ziemie Porządku, Ziemie Samoorganizacji, Ziemie Autopoiezy, Ziemie Cybernetyki, Ziemie Sprzężenia Zwrotnego, Ziemie Homeostazy, Ziemie Równowagi, Ziemie Nierównowagi, Ziemie Dyssypacji, Ziemie Struktur Dyssypatywnych, Ziemie Katastrofy, Ziemie Bifurkacji, Ziemie Atraktora, Ziemie Przestrzeni Fazowej, Ziemie Dynamiki Nieliniowej, Ziemie Teorii Chaosu, Ziemie Fraktali, Ziemie Samopodobieństwa, Ziemie Skali, Ziemie Wymiaru Fraktalnego, Ziemie Teorii Mnogości, Ziemie Topologii, Ziemie Geometrii, Ziemie Algebry, Ziemie Analizy, Ziemie Rachunku Różniczkowego, Ziemie Rachunku Całkowego, Ziemie Równań Różniczkowych, Ziemie Równań Cząstkowych, Ziemie Równań Zwyczajnych, Ziemie Równań Całkowych, Ziemie Równań Różnicowych, Ziemie Równań Funkcyjnych, Ziemie Równań Algebraicznych, Ziemie Równań Transcendentnych, Ziemie Równań Diofantycznych, Ziemie Równań Modularnych, Ziemie Równań Eliptycznych, Ziemie Równań Hiperbolicznych, Ziemie Równań Parabolicznych, Ziemie Równań Stochastycznych, Ziemie Równań Deterministycznych, Ziemie Równań Liniowych, Ziemie Równań Nieliniowych, Ziemie Równań Homogenicznych, Ziemie Równań Niehomogenicznych, Ziemie Równań Jednorodnych, Ziemie Równań Niejednorodnych, Ziemie Równań Autonomicznych, Ziemie Równań Nieautonomicznych, Ziemie Równań Pierwszego Rzędu, Ziemie Równań Drugiego Rzędu, Ziemie Równań Wyższego Rzędu, Ziemie Równań Skończonego Rzędu, Ziemie Równań Nieskończonego Rzędu, Ziemie Równań Ułamkowego Rzędu, Ziemie Równań Zespolonego Rzędu, Ziemie Równań Rzeczywistego Rzędu, Ziemie Równań Całkowit

Æqualitas.

Jest Prawo. Króla Augusta w Przywileiu przywrocenia w koronie Ziemie Wołyńskiey ktore Xzią-
W przywroc-
zenia Przywile-
iu in Ziemie Wołyn-
skiey Const. fol. 9.
zęta Obywatele tamtych Ziem, dla zachowania tey Rowno-
ści, iuż z Stanem iednem Prawem porownywaią. Ku temu
też obiecuiemy y pewni bedziemy wszech przerzeczonych Xzią-
zęt Ziemie Wołyńskiey Obywatelow y Potomkow ich, tak
Rzymskiego iako y Gruckiego zakonu będą czych, wiecz
Starodawney Cći y dostoyności, iako z Przodkow swoich
y do tego czasu byli zachowani, y one wedle cnoty y godności
kazdego, a upodobania naszego bez zawady Artykułow w Stanie
koronnem o Xzią zętach opisanych, na Urzędy Zamkow Prze-
rzaw, y Dworow naszych przekładać y do Tamice rad naszych
iako y inne Sławeńskiego Narodu Ziem Wołyńskich ludzie
przypuszczać zostawiwszy to ze iako PP Rady insze Zuso-
wne y Swieckie, takze y ci przerzeczeni Xzią zęta wszelkich
Sądowych y Prawnych zawonią z Stanem Wołyńskiey Zie-
mie w Poniecich swych, na mieyscach zwyklych biorąc, Listy
y Pozwy od Urzędnikow na to wysadzonych przyymowani, y sami
pozwani będąc przed Sądem naszem Grodzkiem y Ziemskiem
sprawować y sądzić się maią y będą powinni. To tu iasnie
iawnie Xzią zęta wysokiego Stanu z Dziedzictwa Dobr
swoich nie przez possessory albo substituti ale sami w Oso-
bach swych iednem Prawem na osobną tey Rownosci spra-
wować się powinni? to zkąd idzie, ze kto w Dziedzicznych
Dobrach inszy sposob sprawowania się wynaidzie; ten na stan
Sławecki na Rownosc iego na stąpnie.

Jest na ostatek Prawo k JMci P. N. M. Anno
1609 pod Tytułem Xzią zęta JcMć kurlandzkie, Lkto-
Constit. fol
XI.
rem tey Rownosci Sławeckiey ostrzegaiąc rzeczy Xzią zęciu
Friderikowi, za odwagę, ktorą sam w Osobie swey na pole-
gach Rzpey à Osobliwie w Potrzebie Kircholmskiey pokazo-
wał, Lub w koronie, lub w WX. Litewskiem za Gustantią

Postow

Æqualitas.

Postow Ziemskich opatrzenia Prawem dozywotnim ex oc-
casione naznaczamy tego dokładaiąc, ze ratione tych dobr
Juri Communi. podlegac będzie] Wtych tedy Prawach Ro-
znosc Jurisditicy, Roznosć sprawiedliwosci, Roznosc kazni, Sta-
now koronnych pomiarkowana iest, na ktory krolowa Jey Mć
tym dobr Ziemskich wykupowaniem nieznycanie nastąpie.

Processus Juris ex triplici Bo-
norum Distinctione. Triplex.

W koronie wszystkie ogolne Dobra, in triplici sunt
positia discrimine, Bona Regalia, Spiritualia et Tere-
stria: tak tesz Processus respectu eorum Bonorum in triplici
positus est differentia. Naprzod. Respectu Bonorum Constitu: fol 19.
Regalium wtenze krol Polski Dziedzicem nie iest, dla, Const. fol 1588
tego sam in persona Jua propter Mtes dignitatem ratio- ô Commissiach
ne iniuriarum et fundi niesprawnie sie in foro Commu- fol 26
tylko per Bonorum eorundem possessores iuxta Constitutionem
Anno 1562 [Ô Stanowstach na Dzierzawach krolewskich]
Ratione vero limitum in Comissionibus, Prawa na poddane
tak krolewskie iako y Szlacheckie, wtozona iest, zeby tac con-
parificatione abutring y Gruntu niebyło ummierzenia y Szla-
ckiemu stanowi, z nierownosci zeby niebyło obrzenie? Sta-
cio nieprzysięga dobr Dziedzic, y dlatego na pomiarkowa-
nie tey Rownosci, Sor medium probationis in personis Plebeys
genere paribus, et Sanctitati ad Sacentibus z Prawa pospo-
litego wynalezione: takze respectu Bonorum Spiritualium, Ze
tesz Gesne PP. Duchowni w Dobrach koscielnych, quo ad per-
sonas niedziedziczą ani onemi pro suo libitu disponować
mogą, ale przecis Se Bonorum Sanctitas est Ecclesiastica
dlatego tesz dla obrony Swiatosci przeloszeństwa iest, y na po

Æqualitas.

rownanie stanu nieściata R[ze]cz[pospolit]a, aby Jch M[ości] Xięża Biskupi [per]ratione Iniuriarum et Fundorum, sami in Juris personis przysięgali, ale iako in Bonis Regalibus per possessores takż in Bonis Spiritualibus per duos Ex capitulo iuxta Statutum Casimiri Magni per Casimirum 3tium approbatum Juramenta odprawuią.

Herb. Fir. Priuil. fol 303

In Bonis vero Terrestribus Że stan Slachecki tan Ordo Senatorius quam tota nobilitas ma w Dobrach swych Ziemskich plenum et absolutum Dominium Jus merum et mixtum dlatego Cuiuscunq; Conditionis, Status, Dignitatis, aut Gradus fuerint na Obronę Rownosci y sami między sobą y przeciwko Dziedzicom Dobr krolewskich y przeciwko Panom Dudownem in persona Suis Probationes et Juramenta odprawiaią, Quartum Ordinem Bonorum iako w koronie tak ani Czwartego processu nikt go wymyslac nie może. Boby to była conuersio Status Reipublicæ, prosentis, Kiedyż sie tu przeyzrzą Nowi Juris repertores, in quo genere bonorum że Dobra krolowey Jeymci, Tor też pewnie Proces wnieś niemoże bydz iako w Dobrach krolewskich, że też niemogą bydz in Bonis Spiritualibus o czym Discursu niepotrzeba to pewnie muszą zostac in Bonis Terrestribus: Zaczem krolowa Jeymć necessario musiałaby respectu Bonorum et Personarum esse obnoxia Juri, Jurisdictioni, et Pœnis Judiciarijs iako Dziedzicka, Atq; hoc est absurdum dicere, Ergo Dobr Dziedzicznych Ziemskich kupowac niemoże. Ergo contra ona Jura Regni Donatia Krzyżacka stanęła, Bo ze tylko stany przedicta Bonorum possessione podzielono, ad illa Principalissima, Quatuor libertatum Fundamenta. Ad liberam Regis Electionem, Ad vnionem, ad Bonorum possessionem. et Juris Aequalitatem. Prawa koronne przypuszcaią: Ktoż tego łacno nieosądzi, że ktoby w koronie in Bonis Terribus Sciat postanowic stanowi

ktoryby

Æqualitas.

ktoryby in panitate generis, Gradus, Ordinis, Juris, Jurisdictionis, executionis, et Panarum, ze wszyscko Stanstw koronnq nieszciat bydz companificowany ze ten wszystkie one Fundamenta libertatum Principalissima, na ktoryes tanquam in Cardinibus wszystkie swobody Stanskie zamisly pogwatcic zamysla, ize ten aut Quartum Ducalem statum a Jurisdictione Nobilium Liberum aut absolutum Dominium do korony wprowadzic esse, Hinc necessario sequitur, ze Jesli krolowa Jeym(c) esse bydz Dobra Ziemskie w koronie absoluta cum mero et mixto Jure Sanguinis, iako stan Stanski, toby oney Samey in sua propria persona, ioia przyszto Jura odprawowac, quia Sanguis est. Bo possessores Juramentow, nieodprawuiq, nisi vbi Sacredotes est Reipub. sed vbi Sacredos est persona determinata, illa ipsa persona id exercere prestare. Zaczym iakasby tu byta odmiana Dignitatis krolowey Jeym(c) z Stanem koronnym, podtac sie we wszystkim Prawu Pospolitemu? Cieszkieysze by to Jarzmo bysto temu kto sie nie pod Prawem urodzit, y kto absolute Panowac esse, a inaczeiby bydz niemogto. Bo w koronie Dobra Ziemskie cum onere transeunt ad Sanguinis ô ktoryes takie posspolite iest Axioma. Qui vult in Bonis Terrestribus possessione gaudere, debet Juri Communi ex Bonis parere Quoniam Jura Communia non unum sed Communem populum afficiunt. W Polszcze Dobra Ziemskie iatowo ani samopas, Aieszliby krolowa Jeym(c) z Stanem Stanskiem powrocic sie nieszciato, a eszciatoby Dobra Ziemskie miec, toby iasna rzecz musiata bydz zeby tem w krolestwo, Absolutum wprowadzita Dominium, tym by Dziedzictwo y Successyą, ktora liberą Electionem naturali przeciwna iest, y ktora z krolestwa iest zniesiona odzywiata. Tymby Dismembratią Regni spowiata? Tymby Prowincią Stanu Stanskiego umniey szyta? Tymby Stan Stanski znosita? Tymby Rownosć turbowata? Tymby Statum Reipub. przesentem odmieniata? ô tymby trudno

Statut fol 470.

inaczey wsu-

Æqualitas.

NB. inaczey rozumiec tylko ono insolentię attribuendum. Cui plus licet quam par est, plus volet, quam ei licet, A ponieważ się to wszystko krolowi JMci P. N. Samemu niegodzi, ktory Conditionate tantum Commissum habet Regni Regimen. dlatego więcey niegodzi się to Krolowey Jeymci ktora in Regimine Regni, ni śl. partiu

Orichouig Annal. 6 in sermone Zborow. Cap. Matogo. fol 1 in

pare, iuxtà Jura Regni nec potest, nec debet. Quia Sac moderatione et Continentia Regum, Uxores in Sac Repub. viri uxu solebant, et sic ingrediebantur in Poloniam non ut ineæ regnarent, sed uti Consortes Regalis Thalami fierent, nulla penè eas publica potestas, regimen publicum nullum, Ergo nec ulla debet esse occasio Reipubłę Status, præsentissimutandi.

Vlerzeczę kto.

Niesłusznie to zadawa krolowi Jeomci, bo nie on kupił, ale krolowa JeyMć, ktora nie iest patris, nec ullis Juribus Regni obnoxia, y dlatego by raczey Nowym takim Prawem to obwarowano żeby Jura Regni antigua wcale zostawały, a Donatia ta żeby na tych Nowych Declaratiach została. Bo

Herb. Pi. Statut fol 46 b.

Prawo koronne to mowi Nouitates euentuum nouis moribus, nouis quoq; institutis ac legibus moderentur, I dac by iusz prosac vice tey Donatiey pokoy, a postanowienie żeby więcey dobr Starościch in posterum nie wykupowano.

Na to sie tak odpowiada.

Prawda że Krolowa JeyMć non est in persona sua legibus Regni obnoxia, y to sie też nawięcey upatruie, dlatego non potest plus Juris in Regno habere, nisi id quod a Dignitate Mariti, in eam derivatur, in quantum Coniugalis Regis est. Quia Uxor licet sequitur Statum et Conditionem Mariti, nontamen Jurium et potestatis eius Domina est, bo by to było wielkie absurdum, żeby żona miała mieć więcey in Bonis mariti, quam

ipse maritus.

ipse maritus, a tym niżey in Bonis, quorum Maritus non
est, Absolutus Dnus. Więc mieć krolowey JeyMci Dzie.
dzictwo w koronie, gdzieśi go nigodzi mieć krolowi JeśMć.
Wielkieby to było absurdum boby krolowa JeyMć większą
prerogatiwę miała nizli krl JeoMć. Sed quæ in propijs
Maritj Bonis uxori non licent, multo minus in alienis licere
non debent, nec possunt. Jsz tedy k.JM. ex pactis cum Rp.
initis et iuramento firmatis directè vel indirectè ipsis contra
uenire debet: tor pewnie wszelaka subtelność
excludowana iest. Bo ktoż tego niemidzi, że to Dziedzictwo
gwoli successiey krolewicow JeśMci sposabiacą, a że Potom
stwo krolowey JeyMć ☐ Jam prærrati et adhuc Diuina Cle
mentiæ procreandi ☐ iest Potomstwo krla JeoMć RA MCO
unde sequitur że ktokolwiek w koronie dostawa Dziedzi
ctwa na krolewicow JeśMci quocunq; modo excogitato, Conni
uente Regia Mtte, czymi Direkti, Bona pacta, ac si ipsa Re
gia Mttas id faceret, Boiesli k JMć PR Mcny ex nexu Ju
ramenti poniwien omnia illicita à Regno et Magno Ducatu
Litwę alienata vel abstracta ad proprietatem Regni eiusdē
aggregare? Ergo non debet congregata permittere dissipari, nec
distrahere, Qui enim illicitum non prohibet dum debet &
potest illicitum iubere et permittere præsumitur. y dlatego na
pirat Polityk. Tales legum subtilis interpretationes et talia
contrà leges facta, quamuis ad securitatem Principum perti
neant, tamen in lucibrium legum excogitata esse et cum læsio
ne legum coniuncta, adeoq; potius ad flagitia donationis
referenda sunt, A tu nie zaraz na ono odpowiada, Więc,
by to nowem dwarowac Prawem, Takie Nowe Warunki,
niebyły lekarstwem na tak szkodliwy Wrzod Rpty. Nus
quam enim indulgentia conceditur, vbi periculum præ oculis est.
ktoby członka skaźonego nieurznął, niemiem iakoby ni
szystko ciało we zdrowiu zachował. Postawmyby to Dzied zi

Vide Donativ, nem Żywieckj per Komorowskj factam.

Clap mamy de arcanis Imperiorum lib, 1 cap 13

Indulgentia non est medicina,

ctwo na Żywcu

cowo na Zywcu Dziedzictwem bylo, ad Sunt eundem inc,,
vitium Reipub. mogtoby kiedykolwiek przyniesc y one Liber,,
tatum Fundamenta, mogtoby za niedługo zgruntu obalic
y by toby to non modeo tam Nouitiis casui Reipub, sed perica,,
losissimo morbo indulgere, et specie Noui Juris Jura regni an,,
tiqua euertere, et presentem statum Reipub. mutare, Aon
Hetman wielki, Zadny Senator Jan Zamoiski, ktory po
wiele krwi, a Bodaj y nie wtakim razie Patriam swą salua
uit prudentia, z zacnemu Plemieniowi swemu in testamo,,
to vltimę swą voluntatis zostawuiąc to mu rozkazuie Cas
In manu Scripto, partes semper sequi, quod presentem statum salui
esse volunt, iak drugi Philoteps ktory Senatorowi
takowąsz daie naukę. Qui Magistratum susceptu,,
rus est, primum sibi sit, vt amet presentem ciuitatis
statum, Non enim Legum Nouatione, sed Reipubę in
integrum restitutione, integritas Reipubę, conseruatur,
Ceuis est prudentia, quę præsentibus tantum medeatur
futura prospicere, atq; inde iam contemplari, sapienter
decet. Nullus enim morbus priequam aduenit, sine cor,
poris detrimento repellitur. At ne aduenial tutior, et
salubrior Prouisio est Vchowai Boze nieprzaszły to
leczyo kiedyby to od korony oderwano, albo od dzielne
tam Xięstwo, postanowiono, Expedit omnino Reip:
aby w koronie Polskiey ym mięcey nad krakowem
Herb P. Stu: [Vbi publicus Regni Thesaurus et Coronationis
Diademata, et alia Regni Secretiora asseruantur]
A dziedzictwo bo nieprzestawało. Boz ako rzecz niepodobna,
zostawiwszy ogien piekielny w ciele, ciało z drzewiu zacho,
wac, tak y to rzecz trudna wpuściwszy w krolestwo wolne Pie
dziewo krolewskie od niewoley zachowac krolestwo.

Rzecze,,

Æqualitas.

Rzecze tu ieszcze kto.

Wielka to ozdoba Narodowi Polskiemu ze krolowa Jeyść Pani respectu huius possessionis bydz Sławiańską Polską. A ieśli o Jurisdictią idzie, są wszak sposoby iako in tali casu personą Excellentioris Ordinis Controuersias & actiones iniuriarum et fundi zwykli odprawować, in Bonis Regalibus possessores, in Bonis Spiritualibus Capitulares, in soluendis Beloneis, nie Sam Szlachcic ale Rector za Szlachcica przysięga, A czemus krolowa Jeyść tey Prærogatywy nima nieć przysięga.

Wielka ozdoba krolowa Polska Sławiańska,

Natosie tak odpowiada.

Temu ze ad Conseruationem Legum et Libertatum Regni et Reipublicæ, wielie należy in Æqualitate. Wielie należy ut nec Rex nec Regina, nec Regis filij in Regno sint Sacredes bo by zattumili excellentia sua & potentia Æqualitatem Sanc, boby nyczim Inszli z Dobr Ziemskich Stan Szlachecki? iuż sie to szerzko declarowało, ze taką ozdobę, ktora Stanowi Szlacheckiemu zgubę przynosi szkodą słuszniey, niżli ozdobą nazywać, ista sunt mellita venena, wyliczaiąc Aristoteles Greckich niektorych Arkontow Panowania ich, iednych krotszego, drugich dłuższego dawać rationes. Durationis causa fuit quod mediocritate quadam ęga subditos vtebantur, multaq; legibus seruientes agebant plurimum verum Conseruatione & vtu familiari fauorem et gratiam

Szkoda nie ozdoba

Aristoteles Polit lib 5 Cap: XI.

et gratiam hominum aquirebant, Fertur enim Clistenes Coronasse Judicem qui Victoriæ Pillius contradixerat. Wy-
Liczą y Przykłady iako ktory znich awram Captabat popu-
Ambitiosus calidq; licet se humilem simulat, semper est ambitiosus,
Larem, Pistratus quoq; (inquit) fertur aliquando apud consilium Areopagi citatus Judicium subyisse. At przecię Pistratus ów ten wrzeczy dał Sędzie, po-
stawemu Pistratus był, Absolutus Dominus, y nie była in illa subiectione, in illa mediocritate et Conseruatione isto-
tna Szczerość, sed fuit Sophistica Hypocrisis. Non possunt enim inter eos Jura pacis stare, inter quos metus est oppressionis. Jollatego ostrożnie Bruttus Romanus Tribu-
nus plebis powiedział. Vnam esse tenaciuum aduersus po-
tentiores Securitatis cautionem, Vt potentes si nocere velint, non possint, Takie ludzkości przyodziane postę-
pki barzo są niebespieczne, y barzo szkodliwe, Nulla enim in fide occultiores, quam quę in simulatione humanita-
tis, et Officij, aut in aliquo necessitudinis nomine latent, Bo
y ono Clistenesowe Coronatia, y ono Pistratowe w Sądzie Areopagitow prawnością nabyte był. duplus ipsorum Dominatus. Qui enim plus humilis, quam necesse est, nimis timendus quia nimis periculosus est. Niedayże tedy krolowa Jeyść
ponieważ przy Sławeckiego pomyślna, nieznieważa starusze-
go, niedaj że Maiestatu Jmym krolewskim zostawa, bicby, to wielka krolowey Jeyść musiała bydź indignitas, dla po-
zytku in statum dimittere se inferiorem. Do bydź Regis Consors, Regia portus conditione, quia vxor sequitur, nati conditionem, A dobra Zyrieckie trzymaiąc musiałaby respectu Conditionis et possessionis eorum, bydź Regis a Regni subdita, co Starowi krolewey Jeyść bytoby indignum, a Staroni-

Sławeckiemu

Aequalitas.

Slachcickiemu onerosum. Plerumq; enim Vel Principes ob aqua-
litatem in contemptum veniunt, Inferiorum, vel inferiores
ob contemptum cadunt, ich oppressionem Principum co rzetelnie
opisał Aristoteles w swoiey Polityce. Et omnino Sve latere
non oportet, quod qui potentiæ causa fuerunt sive privati
homines, sive Collegia publica, sive pars aliqua Civitatis,
sive quicunq; multitudo seditionem commovent, aut enim
qui honori illorum invident, seditionem faciunt, aut ipsi
propter prævalentiam pareq; habere cum cæteris non æqui
esse unt. Trudna rzecz my szlachcicom stanowi zostac in Aequa-
litate, cum inferioribus, zaczym ieshby krolowa Jeyssc co
respectu, Quia supremi Ordinis cum inferiori consor-
ciatione decus et Dignitatis amittet, niedziała respectu
Possessionis Bonorum æqualiter cum cætera Nobilitate
recognoscere Reipub. superioritatem. Toby tu iasna rzecz
była, Że statum Reipub. przytomem odmienic zamyslano.
Bo w korzyc dobrego Basu nikt niebyl, ktoby sie recogni-
tione superioritatis, et æqualis cum Nobilitate Juridi-
cis Bona aliqua in Regno possidere wazył.

Na owozesą Sposoby
opisane iako persona excellen-
tis ordinis Actiones et Con-
troversias proprietatum, maią
odprawowac
Tak sie odpowia-
da.

Jura in

Æqualitas.

Fauor in odium tra, hi non debet.

Jura in fauorem Nobilitatis Constituta in odium & præiudicium nobilitatis tradi non debent. Bo Statut de Factore, eo fine uczyniony iest, zeby nim contra Fiscum, quem nulla certa persona determinat, Dignitas Equestris ordinis była osłroniona, Bo iako Fiscus nima personam determinatam Sądzi a'gualem, tak sie Sądzi famuli Juramento Contentuie, Faczem ten Statut in destructio nem a'qualitatis poniewasz pro conscientia ipsius uczyniony iest, pociągany bydz niemoze, to sie moni de poss, sessoribus bonorum, Regalium Etc: Statuta de Bonis Reipubl. aut Vniuersitatis uczynione niemogą bydz pociągane ad Bona Sądzitania determinatę personę. iakie są Dobra krolowey Jeyssci, Alia enim ratio est Vsu fructuary, alia Hæredis, ostem sie wyzey napisało ze ktokolwiek w koronie Sądzi est, Bonorum Terrestrium, ten Jam powinien in persona sua respectu eorum, dem Bonorum, Juri parere, wszem dotego czasu, nulla vnquam in Repub. fuit differentia vel exceptio. Apisty słaby kiedy krolowey Jeyssci, in Jure nie respondere pewnie by sie iey ono naprzod spranie potrzeba, ? czemu contra tam manifesta Jura Regni Dobra Ziemskie wykupuie, ? Czemu Promisia ordini militari odeimuie ? Czemu Ordinem hunc wynisza, ? Czemu Nobilitati Nowita, tem taką w Rzeczy pospolitey uczynita, iakiey zadna nigdy w koronie nie czynita krolowa.

Ale ieszcze rzeczże kto mała to rzecz.

Statut

Æqualitas.

Statut koronny iest, [modicus excessus non est cu-
randus] To y Prawo mowy nieuważa rzeczy zaczen
że to mała rzecz, nimasz czego bronić Korolowey Jeymći
Bo y Korlowa Jeymć że iusz kupiła, y Król Jeomć że na
to pozwolił u potomnych ostawili y bytoby to cum magna
indignitate ipsorum, kiedyby ta Donatia miała bydź roz-
na. Bytoby to et contra Statutum ktory takie zebrania
rzeczy [Talis deturbatio et degradatio Personarum
insignium, nomini eorum notam inurrerentj essetq; intesti-
mi dissidy non leue incendium.] Przeydzie tedy teraz k,
mu iusz dac pokoy

Mała to rzecz,

Herbut Jur. Dignitas folio 145.

Na to sie tak odpowiada.

Prawda że unass w Polszcze Pospolita, a barzo
gtupia ta wymowka iest, **mała to rzecz,**
Bo niedzay będzie by nai mnieysza kiedy prawu
pospolitemu przeczinna, tedy koniecznie bydz nima. Gdysz
takie rzeczy occasiones pariunt Scandalorum [Nam
iuri contraria consuetudo corruptella po-
tius dici debet.] Jdlatego Statut mowi zabiegaiąc
talibus Scandalis, kiedy sie co zwycaioni albo Prawu prze-
trafiało [Vti viam murmuri & dispu-
centiis praecludamus] A statut on ktory sie
iusz wyzey napisał, mowi [Perspeximus eam
rem Nobilitati Regni nri molestam ac
cidisse quod vereretur ne sapius esset à
legibus istis & Constitutionibus discessum nè
quis postea noseri dissimilis orireturr, qui non

Herb. Tit. Con. tribut. fol. 114.

Herb. Tit. Digni. fol. 142.

Pontus. lib. 1 Cap. 12 artic. 9 fol. 32

ex Regni

ex Regni Reipubcæq; commodo, sed etiam ex libidine sua cuncta facere in animum induceret, quæ non tam licita, quam animo suo essent collibita] nigdy Prze, dtonie nasi by naimniey szey rzeczy Lekce nie powazali;

Quia etiam pessima quoq; communiter transuntur in se, quellas, y dlatego statute moni. Ne quis posteà noxæ dis, similis oriretur. niebyto nigdy zadney Rzpey nic szkodli, wego iako głupie to Paradoxon matarzecz. Nullum enim Reipubę periculosius malum, quam Sor ad quod cogitatio non penetrat. Bo rzeczy mate maią tę wtasność: ze ieś ludzie gospodarze, dla matości ieś albo niewidzą, albo niewazaią, Wieńc iako owoc z Stabości wzroku, tak to, z niedostatku baczenia, y rozsądku pochodzi, y dla tego mate rzeczy nie poznane, a zaniedbane wielkie za so, bą szkody y upadki przynoszą. Quia nullum pericu, losius Reipubę malum, quam ad quod cogitatio non penetrat, & nulla unquam fuit ciuitas, neq; tam au, cta opibus, neq; tam floreas, quę non ex paruis interdum erratis in maxima incident pericula. Horatius opisuie iako na głupiego szkapę zmatey rzeczy przy, padła wielka niewola, ktory dla Pasterznika dał na się uprzod kawecon, wdziać, potem sie dał ujarzmić, dał sie na statek y osieść, Quia illi non erat intellectus, Jako skorego kalwaka ater niodlat y osiadł iusz mu sie niczey zuzdy zedrzec niemogł; Quia in camo & freno constringit maxillas eius, Pisze tak o tem Horacy

Jdem

W tasmote rzeczy matyes

Leonardus Aretinus in libro veri gestarum fol 268

cerius equum

Æqualitas.

Ceruus equum pugna melior cõmunib⁹ herbis.
Pollebat donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis frenumq⁹ recepit.
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus potiore metallis.
Libertate caret Dnũ uehet improbus atq⁹
Seruiet æternum qui paruo nesciet uti.

Pastewnik

I tak dlatego Pastewnika nawzyscikiś y. po dzis dzien Szkapa, pasc chce nim niepasli iezdzą: chce to byta mała rzecz, dac na przod nasię vzdę wdziac, ale za vzdzą wtozono siodło, poprzgu moceno przypięto y osiędziono.

Nam postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso non frenum depulit ore,
Libertate caret Dominum vehet improbus.

A barzo

Æqualitas.

Herb. T. Dign. fol 141

A barzo słusznie Poeta nazywa. Improbum eum qui priuato commodo Bonum Vrbis publicum obaruiat sic. tedy potrzebne totus ordo militaris [L. Qui primas in Regno bor. partes habet] Wolnosciq y swobodami swemi nieprzyiaciel tey matey rzeszy y tego Pastewnika w ktorem sie ieb tylko kilka albo kilkanascie pasie, Ale wracaiąc sie ieszcze do tego iako to głupia wymowka ze to mała rzecz, y zrozd sie snadno poznac może W Żywieckich Puscach Powiadaią przez kilka

Dąb Żywiecki.

szet Lat, **Dąb** wpokoiu rostąc zrosł sie był nielkim większy, wyższy, gałęzistszy, ze żaden Gospodarz ani żadna Cieśla niesmiał sie on, dla iego Wielkosci do żadnego Budynku pokusic Bo obalic go trudno y zwieść ieszcze trudniey zdato sie kazdemu, Przysło iednak do tego ze sie on ośmielił niebarzo duzy z tamtych Żywieckich Włosci iedzn Rzemieśnik: a gdy podzn na stałym barzo pociągu y na wozie niezdolnem podiechał, Dąb wielkosci swoiey Dufaiąc y Rzemieśnika y pociąg iego, wprzod lekce poważył, zas gdy go podrębować począł, za kazdem rzezem, za kazdem Mowem Dąb mowił ze to mała rzecz aszy natęczas kiedy go podciął, y obalił, przecis Dsbom zdało sie, ze to mała rzecz, Dopiero gdy ga,

tęzie po odnał

Æqualitas.

gałęzie po odcinał, klinow znieś nasbił, Dąb na sztuki
potupał, sztukami do domu zwiozł, w domu statkow z niego
rozmaitych nasbił, Statki po Sląsku, po Morawie, po Czechach,
y po inszych krainach obcych porozwoził, poprzedał. Wten czas
Dąb poznał na co mu wyszła ona mała rzecz, Obawiać się
potrzeba, ieśli to kupno Żywieckie iako Dąb, one Wiewy inwietą
małą rzeczą nazywać będą, żeby iako onemu Dębowi tak Rzpey
Oyczyznie naszey, ktora tak wielie set lat iako Dąb naistarszy
rosła y kwitnęła, z ktorey potężni ~~nigdy~~ nigdy niezdołali nieprzy
iaciele, na to nieprzysto, ze ią te Wiewy obalą, ieśli zrą małą
Rzeczą czekać będą, Że z Rzpey Prawniey albo zdobr Ziemskich
gałęzi narąbaią? klinow z niey nasbią? Rzpą na sztuki pow
szczepaią? Dwią rozerwą? Sztukami się podzielą, Juzby
mię wszak Leżyc taką małą Rzecz. Barzo to mądra prze- Sanctus
stroga, Quisquis exterius omnia considerat, idem intera Bernardus,
despicit, praeterita non respicit, praesentia non inspicit, fu
turа nō prospicit. Wewnątrz trzeba względać, przeszłe uważać,
zacz, przyszłe considerować, daleko przedsię patrzyć, nie fur
im się priuatom przypatrować, kto chce oyczyznie dobrze słu- Arreting lib 7
zyć, yradzic. Permulta á Gubernatoribus Rerumpub Historiarum
licarum imperitis committuntur, quae paruis ab initio errati Floren. fol 189
permagna deinde pariunt detrimenta. Aristoteles wybiciąć
causas interitus Rerumpub. ex minimis postremo ktadzie przyczy
ny. Quod parum interesse Reipubę videtur, quando bene curamus Demosthenes
Sor conciso nihil Reipub. decessurum. Ale wrym naipewniey, Philipica 4
sza Rzpey zguba, wczem iey naimniey sza opatrzność bywa, Ze
cenim in vita priuata, sic et in Repub. dissidia et socordia quo
tidiana, non in singulis statim, vt quicquam est neglectum sa
ri summa rerum apparet. Małe wykrzty, y exorbitantie, w Rzpey
zamiesbane, znykły wielkie trudności czynić, zkąd przyponieść
Mała iskra wielgi ogień czyni, Przeto w Rzpey gdzie złow na

złe wymyslnych

Leo

Æqualitas.

Petrycy w Politice Arystotelesza w Xięgach 5 Rozdziale 3 o prżestrz. fol. 14.

złe wymyślyć dosyć iest, y małyć wyiątkow bronić prżedsię gdy od małyć bespieczniejszy prżystęp do wielkich niżli od zadnych do iakichś pewnych, Weźrzeć ieno w Pobory do ktorych a zasz Prżodkowie nasi, albo y nas samych wielkiemi zaciągano Summami, wszak to sztoć Sensim sine sensu. Naprzod ie Prżodkowie nasi sześcią groszy odprawowali, potem Wierdunkami, prżyszłodzito do srebra kościelnego, asz ad Decimas et Census soli Deo debitas, a teraz płacimy ie, Millionami, a potem im liczby niestanie. Orzechowski wystawiaiąc kiedyś Wolności y swobody Polskie per Annum Sesin, Czeską prżywodzi niewolą. Pytay (powiada) Czechow ieśli Danie albo pobory one wielkie, y ustawiczne, za zezwoleniem y rozkazaniem krolewskim, odpowiedzą Czechowie, że na Czeskich wolnych Sejmach taka Propozicia Ferdynandowa bywa,

Orzechowski w Rozdziale nowie n co za v. rząd krola Polskiego.

Propozicia Ferdynandowa Czeskiego

Pani mili Jebo Krolewskaia Miłość pierwey prosi, a potem to tak miec chce A u nasz iuż nieprzyiąc, to tak miec chce, y wyeśley z Sejmu nic nie bądzie, ieśliby pobor nimiał, bydzie nieuważa każdy vważy, ieśli to nie ta mała rzecz, albo ono, prv vna tantum vice; Sutus corruptelę, et scandali przyczyną iest, **Impossibile enim est, ex primo errore in principio commisso non euenire ad extremum aliquid mali.** Mała bytarzeć, Jagiellom wziąć koronie Xięstwo Litewskie, y przyłączyć ie Litwie, A isz za tą małą rzeczą Kazimirz Syn iego większą rzecz wziął. Podlasie y Wołyń, Alec ia nierzekę iakoby to nazywać małą rzeczą, ktorego Prżodkowie nasi kilka sześć lat pracowali. Bo nie zaraz y nie za iednego krola Polskiego stanęła wolność obecnego y wtakiey doskonałości, wiakiey iest, ktorą ta mała rzecz Dotacia znosi. Nie zaraz y nie za iednego krola przyszła do swoiey doskonałości Unia, ktora ta mała rzecz wzięła, Nie zaraz y nie za iednego krola ona Sercza Regni przeszła Potomstwo Bolestawa, krzywoustego Zniosła się in Vnum corpus Regni, ktoremu ta mała rzecz Znowu one Dismembracią gotuie?

Arystoteles Polit. lib. 5 cap. 1.

Nie zaraz y nie

Æqualitas.

Nie zaraz, y nie za iednego krola, Stanu Szlacheckiego
zniesione Angarye, na ktory znowu tą matą rzeczą niewolą za-
ciągaią? Owo zgoła iako Wolnosc konnna seruis im-
dibus ad sublime postępowała, tak niewola nagła, zatą ma-
tą rzeczą, ieśliby Rpta niezabiezy przypadnie, Nie iest zdy
legytima excusatio Donatiey Zymichiey ze to mata rzecz,
quamuis enim ista parua sunt, tamen parua ſ̨e non conte-
nenda maiores nostri Duxerunt.

Ana Statut de modico ex-
cessu non curando.

Tak sie odpowiada.

Hæc Juris Regula refertur ad excessus morales. Qui
quoniam sunt facti, infecti fieri nequeant, ex post facto plerum-
que tollerari coguntur non autem ad politicos vel iuris errores
etiam minimos negligendos. Quoniam facta Juris etiam ex
post facto facile in integrum restituuntur et in Politicis nunc
malum nascens facilius opprimitur, quia inueteratum fit ple-
rung robustius, y iusz sie dostatecznie y dosyc pokazało ze,
by naimniey ſ̨e wykrzty w Rpte zanieb̃anc zwykły wielkie,
czynic trudnosci, y do wiekszych przystęp odbopon Zmychi
wielkie czymc trudnosci, zwykli dawat wspiczmieyszy
zaczem y ten statut de modico excessu, non curando, nie
może obronic, zeby Donatia Zymichia tyta mata rzecz?
Bo zniey wielki upadek na Rpte przyść może, a zwłaszcza
ze siedzi przy Swmiczy iako Brama do korony, siedzi przy kro-
lowie iako wrzod przy sercu.

Natozaś ze sie ruszy kro-
lowa Jeymc ze kupiła, y krol Jeomc ze dał na kupno
consens.

ostawili

Æqualitas.

ostawili albo zeby to cum indignita-
te bydz miało.

Na to sie odpowiada.

Excusare factum contrà Rempub: tali ratione esset errorem absurdo defendere, ꝛ Bo ze kto komu krzywdę uczyni a ym sie ostani, nie idzie to zatym, zeby iusz opey krzywdy nimiat bydz powinien nagrodzic, ꝛ Bo ostawa errorem non liberat à satisfactione, y owszem demonstratum errorem nolle corrigere, było by iterum Reipu: offendere, y byłoby to przeciw iasnemu Prawu koronnemu. ktore ô takim przypadku takie iest napisanie. [Si quid eius modi per aliquem humanum errorem, vt sit serenitati eius, excidet, vt aut oppressent, in quos Jus et libertas communis Lædi videretur, tum demum, si quod absit]: quod nunquam esse omnino futurum confidimus, à volente et sciente Serenitate, eius Jura et Libertates nihil, ita vt per potentiam opprimerentur, aut per contemptum et temeritatem in dubium vocarentur, vt ne admonitione quidem Senatus, aut reliquorum Regni Ordinum quicquam profectum esse videatur] Tu sie kersł sądzi bydz exkomunikacyem, correctionem nihilominus nie sądzi bydz erroris, contra Regiam dignitatem, Bor sie też krolowie Ludzmi porodzili, y tacy iest też ostawa iako y inszych ludzi ex correctione errors nie wymuie. Aza karzeł prozy nieostanit sie był, ze wzigł Mediolan Francisco Sforcię, ~~episcopy~~ a przecię Historyanowi. Valuit aliquid Epistola Antony de leua apud Cæsarem, plus tamen valuit ratio quod effecit vt Franciscus Principatui suo restitueretur. A przecię ta restitucia nieby, ta cum indignitate Caroli Quinti, Ta sprawa Dymicka takiey ze restitutiey komiecznie potrzebuie. Kuszunasz w Polsze

Constitutio Anni 1538 fol 162

W Declaratiey Artykułow de obedientia

Correctio erroris non est actus diffamans quin prius actus est laudabilis

Varsauicij in Vita Francisci Sforcię vide dedicationem,

aza sie był

Æqualitas.

aza sie był nieostanił kazimirz Juramento Litſuanis prze-
ſtito, Bogdy nalegano, aby Prawa koronne poprzyſiągł, ut
omnia illicite à Regno alienata aut diſtracta deffenderet,
tak ſię Senatowi koronnemu wymowił. Non licere ſibi ad
uerſum priori Juramento quod Litſuanis dediſſet, Juriſiu-
randum dare, ? Tandem importunis poſtulatio atq; etiam mi-
nis Casimirus Juſiurandum quale petebatur dedit. A
zaſz winſzych zarzutach tenże kazimierz mimiat wielu
exprobracyey, a przecię ſie tem nieymamiat, aby ſie ostanił,
y owszem piſze Hiſtoria (cum Regis Senatuſq; placito
Liginti de primoribus qui de Reipub. conſulerent, Statuen-
runtq; delectieſſent et Rex correcturum ſe eſſe deinceps
peccata à Nobilitate obiecta et omnia in quibus Suos vulgo
offendere ueriſimileq;. Wszyſtkie rzeczy na on czas stanęły
tą koronerską poprawą w Rzeczy uſpokoiſzne. Dziwnie to za-
leca y zaleca będzie na wieki ſenda Jeymć Auguſta kto
ry na Seimie Executionis, Panſkiemi rzeczy ſwemi publice
w Senacie powiedział. Ja co czynię, nieczynię dla
tego pożytku, ale dla powinnoſci ſwoiey, abym
Rzeczy y każdemu winien niezoſtawał, bo wolę ſie
tu przed ludzmi zaſromać, aniżeli przed onem
Sędzią wiecznem, a naywyſſzem, ktoremum przy-
ſięgł winien zoſtać z Przyſięgi ſwoiey ten Can-
clor iego wyſtania Hiſtoria, Rex non prius in con-
ſcientia forî liberum dixit niſi quã maiores ſui ſollemiter po-
miſerunt, Juriy iurando confirmauerunt, ut ipſa przyſięgał
Gtaq; ſempiterna memoria dignissimus Princeps, antiquę
poſtulationi et petitioni ſatisfaciens quasdam Litſuano-
rum Prouincias, ad Poloniam ſpectantes a Casimiro Ja-
giellonis filio, alyſq; Principibus auulſas Regno Poloniæ
adiunxit, Vnivit, atq; ut hic ipſius loquantur incorpo-
rauit.

Cromer, lib 22 in Corp Hiſt. Pol. Tomo 2 folio 747.

Idem lib 24 fol 747.

Aurea verba Regis Auguſti in Comitys execu tionis,

Sarnicij lib 8 Hiſt. Polon. fol 39,

rauit Jest allowiem Mandat Bozy na tv. Quod si met„
1 Covynth. ipsos nos iudicaremus, nos vtiquè iudica„
Cap XI remur. Nie przynie sie to tedy zadney indignitatem krolowi
JMći, nieuczyni ani krolowey JMCi zadney ostany ze wroci Rpltey
Sterb. J. Lex iey wtasne Patrimonium [I. Quia reddere vnicuiq; quod suum
fol 26 est] semper fuit opus Justitiæ Laudabile, et dignissimum.
Bo azasz uczyni to krolowey Jeymu ostawę ze ona Dobra Ziem„
skie przywroci, ktore byta na Skwirk, takze y nawiesk Slach„
chci et in periculum Dismembrationis Regni na skupowała,
y Declarowono exemptioni siue Regis siue Nobilitatis esse ob„
noxiam. A za to czyni ostawę stanowi Slachcickiemu, per eau„
Jam retractus ieden u drugiego Bona familiariter Jure pro„
pinquitatis dochodzi, a kiedy by Prawem bliskosci krolowa
JMć by ta tego odsądzona, to by Juris publici media miała so„
bie brać, za Ostawę y za obrazę. Tot pewnie in omnibus in
curys, Decreta obrazałyby krolowę JeyMć, z kąd by ta by
Regnor 30 nie tylko occasio Scandalorum, ale iawna musiałaby bydz
Cap 21 Juris Jurisditionis et æqualitatis perturbatio. [2. Ponieważ
tedy Dobra te są iako ona Winnica Nabothowa Sacredicas
Patrum Nobilitatis Polond, quam vendere non licet. A Rpta
Matka y Pani Stanu Rycerskiego bliskoscią sprawiedliwem
Prawem swym dochodzi ich? Słusznie krolowa Jeymć bez
uszły Dostoieństwa swego Prawa Rpltey przywodzonego
ustąpić powinna odłożywszy na stronę; umysły swoie y affekt,
ktory to z przywodzenia sprawuie, Ut nemo sit sui periculi
tam æquus Judex, quàm se sibi, quam alteri probeat æquiorem,
alubo by y to było dla czyiey swawoły Rpltey miało
ginąć, albo odmianę iakąś miała cierpieć. Hinc Capi-
mirus Rex correcturum se esse peccata à Nobilitate
obiecta omnia in quibus homines vulgo offendent recepit.
Azasz to zniększa Honor Dignitatis Principis co sie na
Weneccyy dzieie y gdzie sie z Xięzęciem bywa o wszystkie

sprawy, ktore

Æqualitas.

Sprawy ktore za Zywota czynił posmierci iego sądzą y iesli sie co winyes przeciwko Prawu naydzie cassuią, onego sromotą y Banby wieczną nakrywaią y Potomstwo na Dobrach karzą. Post mortem Ducis quing, siues creantur, qui defuncti Principis res gestas diligenter scrutari debent ac de Consily sententia si quid ab eo contrà Leges ac Decreta sit factum rescindant, si a quopiam munus acceperit acstatutę perepente, impensâ, eo quing, fisce referentibus irrogatur Sáredibus à Consilio mulcta quam Leges iussérunt, A zasz to byta wiąkssza ostrona Dignitatis Regia, co Stany koronne za krola Alexandra w Piotrko-mie in Anno 1503 znac zmusu wielkiego uczynili Unani- mi Dominorum Spiritualium, et Sæcularium et Nuntiorum Terrestrium, in Sac congregatione Petricouien congregatorum Decreto communi Constitutum est, antiquo statuto, innitendo, quod Dignitates et Officia Terrestria per Mtem Regiam, Gnobis tantummodo Terrarum possessionatis et idoneis, conferuntur secus factum non seruetur, nec ille cui dignitas et officium contra prȩmissa collata fuerit eadem Dignitate seu Officio permittuntur, neq; illa ei præstetur obedientia, Regia autem Maiestas tanquam contra Juramentum præstitum satisfaciens rei et priuilegio Communi iniuriam intulisse censeatur. Niepatrzono tu na Osta, nȩ dla Rpey całosci, A nawstatek wielie sie stow nie, przytrafiało przeciwko prawu Pospolitemu, ktore sine dilatione Dignitatis Regiq pro opportunitate temporis de plano Castowano, albo iustis leczono remedys. Jo sie stało Pe. Stamentem Kazimierza wielkiego, ktory ze cum Enormi Reipubcę lesione, in Consulto Senatu, sine lasione Famæ Testa-

Contarenus de Magistratu et Repub. Venetorum lib 2 fol 24.

Herb Tit. Dignitas fol 192

Cromer lib 3 ii Corp Histo. pol fol 640.

toris prædicessoris

toris podniesiony iest, Kusz Constitutia Augustowa Anni
1562 na Seimie Executionis sub Titulo [Ô Statucie ko,
ronnem Alexandrowem,] iako wielie Danin, Daronizn, Prze,
dkow Augustowych, ze Sadby y nagany iest podniosła z cassowała,
y wniwec obrócita. non in dedecus Donatariuszow albo tych kto,
rzy dawali, ale na obronę Rzpty całosci zeby były dane iako
Constitut fol. 10 tesz y Zywiecka Donata stanęła na uszczerbek Prawa po,
spolitego taki iest contextus tey Constitucicy [Statut kro,
la Alexandra Stryia naszego tak go myktadac y rozu,
miec naiduiemy iako słowa tego Statutu same wsobie
brzmią y obmawiaią, wmocy swey zostawuiemy, A tak usły,
szkie potem Statucie Daniny, Daromizny, Wieczne Fendy
albo Lenna, tesz y przedania nasze u Przodkow naszych stah
ze tesz Fundusze y nadania wszystkich Duchownienstw
iakoszkolwiek zapisane maią bydz, y są, tym Statutem
Cassowane, y wniwec obrocone, iako te ktore są Prawu pospo,
litemu przeciwne, nalezione, y osądzone, we wszystkich Pan,
stwach Xięstwach, do korony należących] A coż zatąd
za ostawa komu ze nu zepsowano Danina ktora była
przeciwko Statutowi? Co zatąd za Swmota Augustowi
ze wrocił koronie co iey był Pradziad wziął, albo ze od,
dał, co iey był Dziad wziął, albo ze pocassował, Przedazy
Daromizny, Feuda, Lenna, Nadania, ktore iego Przodko
wie przeciwko Prawu byli rozszafowali. Dot tu rzecz ia,
sna ze krolowi Jeomć Pn Miłemu ani krolowey Jey Mci
Miłey nie to zadney Swmoty, kiedy Donatią te, ktora ex male
exemplis, ex mala legum interpretatione, errore humano contra
Jura Regni excedit, et obrepsit pristinę Equestris Ordinis
Prouisioni przywrocic będą raczyli; maiorem hinc erumpit
indignitas, vbi Iniuria fit, Iuri, quam vbi recompensa fit iniuriæ.

Nam in actu

Æqualitas.

Nam in actu contrario [Regia Maiestas tanquam contra Iuramentū
prestitum Secus faciens rei et Priuilegio communi iniuriam intulisse cen,
setur]

Herb Ti: dignus fol 142,

Una Statut ktorem et degradationem personarum inteſtiny Diſsidy incendium eſſe allegatur,

Tak sie odporiacla.

Statut ten, Non ad Casum restitutionis aliem, sed ad priuatio,
nem Dignitatum uczyniony iest, patet bo ex titulo ipso, pod ktorem
iest położony [Dignitates et officia Regni] ktoryes kiedy odsądza,
iąc przy nosi to aliquando honoris Diminutionem, zaczem indebite ad
Casum restitutionis Bonorum contra Jura Regni acquisitorum
allegatur, boby była ta interpretatia czynita, raczey fauorem et
patrocinium iniurię, quam intestini diſsidy impedimentum, kiedyby
per Causam occupationis et restitutionis Bonorum Jus suum non
licevet repetere, ô co sie vsławicznie, stąd Sławecki między sobą
sądzi sine intestinis diſsidys [Quia Jus suum vnicuiq licet
tum est] Jonszem większe by ztąd diſsidia rość musiały kie,
dyby nimiała bydz wedle tego Sensu Bonorum iniuste possessorū
Judiciaria abiudicatio, Nietedy, ani Prawo w Statucie, ko,
runnem, ani ratia w rozumie Ludzkim bydz naleziona, ktora
by słuszności Donatiey tey Żyrzeckiey albo podeprzec mogła.
Dlatego słusznie illa Dignitatis Regia lesione ma bydz
Rzeczy y stanowi Rycerskiemu wrocona.

Sterb. Titulo Molen fol 286.

Rzecze ieszcze kto.

Prawda ze sie z tych przywileiow ta Donatia Żyrzecka żadnem
Koronnem Prawem niemoze Legitimowac Jednakże Constitu,
tie są ô mieszkaniu Senatorow przy krolu Jmci iako iest
Chlewyskowa y Stępianowska. Jsz Sama iedna osoba koronska tak
wielkich Państw tego krolestwa wszystkim sprawom zdołac niemoze

Const. Conv. stepl. Anno 1576 fol 159.

zaczem by

Æqualitas

zaczemby w Nierząd y w niebespieczeństwo korona wpaść mogła, Postanowiamy y za Prawo mieć to chcemy aby każdego Seimu walnego Znaczeni, y mianowani byli z Rad koronnych osob Szesnaście, tak Polski iako y z Litwy y z innych Państw do korony należących wiadomością wszech Stanow, ku innym Urzędnikom koronnem Polskim y Litewskim, ktoryby przy naszym stanieniu byli, przestrzegaiąc ostatku y dostoieństwa naszego wolności Rzpty, bez ktoryeś rady wiadomości my y Potomkowie nasi dynić nimamy, ani bydziem mogli w sprawach potrzebnych nienaruszaiąc nic Seimowych. A ci Panowie Rady powinni przestrzegać, aby we wszystkich sprawach nic się nie działo contra Dignitatem nostram, y Prześciwko Prawu Pospolitemu. Z czego potem będą powinni respondować na Seimie Walnem głosu przyszłym. Jest zasię ta Constitutia reassumowana pod Anno 1607 kwia Jmci P. Memego, na on czas kiedy był on powszechny Sprzeciw padł na Rzpt Absoluti Dominy. Wiedząc iakiem sposobem y iakiemi Prawy podana nam iest zwierzchność y władza w Państwach Zacney tey korony, o to wszem iakosmy nigdy nic absolutè bez pozwolenia Panow Rad naszych czynić nie chcieli, tak y teraz y na potem nie chcemy y nie będziemy, a zgodzie się tym zgodnym Stanow wszystkich dogodziło, y nieostawuiąc żadnego scrupułu, u nihilizowanie Absoluto Dominio constituimy leges, od czego daley y myślą y sercem iesteśmy. Constitutia o mieszkaniu Senatorow krolow Henryka y Stephana Prawa naszych in toto reassumuiąc do skutku przywodzimy &c. Ktorzy to P.P. Senatorowie z Urzędnikami koronnemi y W.X.L. gdy publica negotia przypadać będą zasiadać powinni, y o wszystkich sprawach publicznych y Rzpty należących, a przy mieszkanie przypadaiących, consultować, nie deroguiąc Urzędnikom koronnem y W.X.L. w niczem ktore te Senatus Consulta wnych sprawach. Cancellaria nasza pieczęć Zwyczayszym mk ieb. A my takie sprawy publiczne, takie te Constitutie wsią z Radą y wiadomością ich dynić y odprawowanie będziem powinni. Ktego oni potem maią dawać

Constitutio Anni 1607

O mieszkaniu Senatorow dwuch.

Æqualitas

tionem na Scimie. Rzadem ieslisby PP. Senatorowie albo y Panowie Vrzędnicy Koronni przy k Jmć na ostatnie sessyi tego nie przestrzegali, to by tu inysz nie przy k Jmć ani przy Krolowey Jeymć ale przy tych ktorzy bzdąc starzami Rzeczpospolitego, złe Prawa wykładali, albo go niepilnie strzegli ona Rzpolitego, złe Prawa wykładali, albo go niepilnie strzegli ona Rzpolita wszystka wojna zostawac musiała, Bo oni za to odpowiadac powinni.

Na to się tak odpowiada.

Tak iest że Rzpta nasza na ostrosc Absoluti Dominy iako wielu Praw na Papierze pisanych ma, taky to o mieszkaniu Senatorow przy Stanie Jmć ale coz po tem, kiedy iako ninieyszych, tak y wszym co dzien, coz inszego sie samą rzeczą dzieie a prawie na papierze tylko przestawa. Bo rewera te Dziedzicowa krolewicow Jmć w hołdzie wolnem spisowane, nieniem iako kto inaczey wykładac może? tylko albo ze krolewiczowie Jeymć sobie tym wolne, albo miesczanie nad slachtą Sita Praw na papierze pisanych a skutku żadnego.

mi slaczic, co rzecz niepodobna albo miesczanie nad slachtą co rzecz nieslychana y niebespieczna, Bo miesczanie zawsze ostrzeysha mniejszego przemysława, Homo homini lupus est. A trzeba to inaczey rozumiec, Zadzem coz tu Senat winien, ze wtym effervescit ambitio, quę est potentię appetitus. Skłaniac tedy to na Senat, krzywdzaby sie wtym Senatowi działa.

Qui consulta Patrum, qui Leges Juraq;
Regni,
Conservare volunt Patriam Regnumq;
tuevi.

Teraz

Æqualitas

Teraz iednak kiedy iusz tak oczeniseie widzi sie taki znaczny
nosci koronnych uszczerbek, winien by musiał bydz y sbie y Potomn
swy Senat kiedyby tego zamieszał, Ale dai to niechay tego tak
byto, (:co iednak y pomyslic trudno:) zeby kto byt tak presumptuosy, zeby
kto niemiedzac Prawa ktore W koronie Dziedzictwo zniosto, kon
wskie y dostawac go zabrania, tak to myktadat, ze znowu krolom n
Potomstwo ieb wolno wkrolestwie sposabiac Dziedzictwo, ale niechcialyby
y tak malitiosus, isz niedzac ze sie niegodzi to zeby nato
dzictwa skupowanie radzit, y niechciałby tak tego bronit, ze ta
krolowa Jeymć Zymiec kupiła, bo pieniędze miała przeciwko
nec ex illa presumptione, nec ex hac malitia iusta, et legitima
Iucus acquisitae Soueraitatis, potest esse excusatio, Respublica enim
Domina et non ancilla nec vllius iniustitiæ flagitio
subiecta esse potest, quia omnibus prælata est. Ideoq; subiug
mali Consily, a nemine mitti potest, nec vllius Consiliary commis
te suam amittit Dignitatem. Bo lubo to iest ze Jeymć Pan
Senatorowie sunt custodes Legum, ale k Jmć P N M Patronus
et Dominus Iurium supremus, y należyc wprawdzie Senato
wi, vt rem commissam custodiat, ale tesz należy y Panu vt eo
stodem diriget, a pospolicie to bywa od Gospodarza, od Pana
Stworzeni niczego stracic niepotrzeba, bo nie stworzenie
wi y Panu maxime interest, vt res eius salue sint. Jako sie tam
strzedz od tego cui potior custodiendi cura demandata est, o
wtasnie takze k Jmć koronne Prawo zlecito, tali verborum
serie. Czesto sie to przytrafiac moze ize miedzy wielą Senato
row, Sententie, Zdania, y wzumiemia bydz mogą rozne, a nie
naszem Zawzdy zgodne wsprawach wszelakich. Przeto my
y Potomkowie nasi władzcy swey nie concludowac mie
my dle ô to sie naisilniey starać, aby smy wszystkie do zdro
Sententiey przyniesc mogli uważaiąc wszystkie wody ich
ktoreby sie z Prawem z wolnosciami pospolitemi zniektore
pozytkiem Rzpltey pokazowali, a ktoreby wolnosciom, Prawom

Constitutio Co
nationis Stepha
ni Ao 1576
fol 159

y swobodom

Æqualitas.

Swobodom wszystkiem, Panstwom nadanem przeciwne niebyty. To Prawo, ze voty Senatorskie moze sie przydac ze poiedą per Obligium, ale ~~krola~~ krola Jmć P. M: na tydz Decisio rectissima przy Prawie, przy wolnosciach przy Swobodach. Quia supremus est Jurium Dominus. Bo lubo kto radzi ze wolno Zymie kupic: tedy to byto potrzeba obeizrec sie na to, ze Dziedzictwo kmiewskie przeciwne iest Electiey? Ali wolney Electiey vrasz: trzeba sie byzo y na to obeizrec ze krolewicowie Jchmć niebędą ze chcieli wzym Dziedzictwie powrac z Slachty, z to tu oppressia Slachty? trzeba sie byto y nato obeizrec, ze Dziedzictwo wko, rnie, zrzyku stanu wysokiego snadno wstynie moze Regni dismembrationem moze wstynie vniey wstargnąnie? to tu wszystkie Consiliarzowie, na k Jchmć iako nagtowe Rzpty Prawo pospolite dzierze. Bo Sententie Senatorskie mogą dyscentire, Daley wtrzyto. Bo Prawo moni. Aieslibysmy iesz do iednej zgodney Sententiey przyiscie niemogli, tedy przyiesz Conditiacz nasza zostawac ma, ktoryby sie naiblizey, ku wolnosciom, Prawom, zwyczaiom, wedle Praw kazdey Zicznie y dobremu Rzpltey stanowi. To iasny Canon krola Jchmć opisany wedtug ktorego sprawy wszystkie Rzpty y deliberacie odprawic powinni. Nie zadna Prawa y swobod koronnych zdobrem Rzpty nie z swoim prywatnem, zatem iesli k Jchmć P. M. miastim na to kupno pozwolic raczyt, to niemoze afficere Rempub. bo prze, ciwko Prawu iasnemu, iesli o tym deliberowat, Niesłay ukazu Senatus consultum ze wzdy Poznamy tak zyczliwych bicby Consiliarzow, wszak takze Senatusconsulta Cancellaria prze powinna zpodpiszem Consultorum obaczemy iesli Conclusia pisac k Jchmć przyiesz stanęta, ktorzy sie naiblizey ku Wolnosciom Pra, wom Zwyczaiom y ku dobremu Rzpty skłaniali. A niesłai by

Heb. Tit. Appellatio fol 17,

Const. An. 1607 O mieszaniu Senatorow

y to byto

Æqualitas.

y to było ze na on czas wszyscy przy krolu Jmci Sędzi Senatorowie albo urzędnicy radzili to ze nasz K Jmć na Potomstwo swe wykupować Dobra Stanieckie tedy sam K Jmć P. R. mówi tak tęż gui capitis in Republ obtinet locum, Senatus vero cordis à quo bonorum et malorum procedunt initia, na taką Prawa y Wolności Stanieckim przeciwną radę miał się z tem oznaić (co powiadaią) ze w Pokoiu tam gdzie Rellatie sądzić raczy knie na oponie jednej wyaftowany. Lex noster Pædagogus

Paulg ad Galat cap. 3

Panowie Senatorowie starszym ia tu y Przełożeństwem. y Gdy Jusz to za mego Panowania przy boku moim szczy w Senacie za siadał Primas, y insze stołki, ledwie nie potykałem moni zasiadać Senatorowie a przez ten czas, ani ia, ani Małżonka moia, na Potomstwo nasze Dobr Stanieckich niewykupowalismy. Bo kiedyby się to godziło wykupić by iuż był cokolwiek król Stefan Przodek nasz za kilka nascie Lat Panowania swego. A ia za kilka dziesiąt Lat iuż bym był pewnie y wszystkie wykupił kiedyby się to godziło? I królowa Anna Ciotka moia y ia poniey niemałżyli walibysmy byli, Dziedzicznych w Koronie Prætensy, kiedyby się to godziło Synom moim Dziedzicznyć w Polszcze, y tym tytułowi Rzpey zadawać nieznosiłbym ia był z Dóbr Rzpey Oprawy pierwszey Małżonki moiey, y wdrugiey opranie niechciałbym był Rzpey Warunku, indemnitatis de non petenda successione, kiedyby się to było godziło. Niechciałbym iabym pod czas y onych Rokoszow, tak potężnych obowiązkow de non inducendo in Regnum Suo Liberum Absoluto Dominio, Takie Prawa nasze są w Koronie tey że ani żadne y ięzyc excellentioris Ordinis, ktoreby iedno było wzięte od Prawa Pospolitego Dziedzicznyć nie może. Jeżli więc tego Panowie Senatorowie niewiecie ia tak dawno

Jerzy Lubie

Æqualitas.

A

szeslinie y łaskami nam Panuiąc, dobrzem sie tego nau-
czył, y wcalem to do tego Stanu Sowat y wiem to, Quod
Lex, noster Pædagogus est. Wiem ze moią Conclusią przy tym
rozumieniu zostawac ma, ktore by Wolnościom Prawom Swo-
bodom, y dobremu Rpltey przeciwne niebyło, Taką przestrogę
K. M. P. N. M. iako supremus Jurium Dominus, iako Gospo-
darz wszey Rpltey, ex debito Officy sui całości Praw koronnych
wiem kupnie uczynic był powinien. Jdlatego trudno sie wy-
uczyią radą, albo cudzem zakładac niedozorem, czego komu sa-
memu własnie doglądac należało, a nie tylko to w koronie na-
szey tak obwarowano, ze sie krolom Slacheckich Dobr wy-
kupowac niegodzi, ale maią y insze pro fundamento Libertatis
przeciwne porządne y wolne od Dziedzictwa krolestwa, Salu-
taris est in Dania Regno Constituto quia lex publica Regi bonis No-
bilibus, Lex Danica de non emendis à
Bona improbilia emere à Nobilibus, eam po-
tissimum ob causam, ne aliqua dissensio inter Regem
et Proceres Regni oriatur, Rex enim alioquin posset lo-
ca quędam ad se pertrahere et occupare, quę Nobiles vendere
nolent. Proinde per Sanctam Constitutionem suis Rei à Procerib
Regni optime prouisum esse. Jtas daley, ex quibus patet
Monarchiam siue Regnum Danicum ab antiquis usq; tempo-
ribus optimè fuisse constitutum, et penes Nobilitatem, Libe-
ram Regis Electionem semper fuisse, nec vlla intestina Salu-
it Bella ad disceptiones nisi quę ortę fuerunt inter Regiam
familiam, quę tamen Nobilitatis interuentu cito sunt com-
posita, præsertim cum Regum filij nullam capiant Regni Par-
tem. Tot to na swiecie nie nowina, ze Dobra Slacheckie ma-
ią całość swoią nec subsunt libidini Dominantium, boby nie tłacicy

Nicolaus Delly rerum Polit. Tom. de Statu in Dania Regno dil: 40.

Dobr,

Æqualitas.

Dobr Slauetskich niemogł wykupic, iako krolowie albo Mathiaski ich. Niemoze tedy nikogo wymowic czyia nieostroznosc wszem sam kto powinien bydz ostrożnem. Bo y Prawa tak mowią. Supinum est ignorare id, quod quiescere tenetur. Jesli tedy krol. Jm. P. Mamy uczynic raczył to wiedzac przeciwko Prawu y powinnosci swey, jesli niczynic iakoby niewiedzac, y tego wymowic niemoze. Quia in Jure mala differentia est inter eum, qui quid scit, et ignorare tenetur, et prudenti Sabetur, qui affectauit nescire, ex his ergo omnibus patet, ze kupna Zymieckiego, zeby słusznie y bez uszczerbku Praw koronnych y wolnosci Slauetskich miała bydz, zadna nie może iustificowac exceptią, Przeto słuszna zeby ie krol. Jeosc. y Rptá na skupie bydz osądzili.

Ale rzecze kto iusz naostatek.

Wiemcdoc przeciwko Prawu, przeciś krol. Jm. tego nieczyni zeby tego odciągnic albo naprawic miał; Acoż ztem postąpi Senat y Slachta, albo y wszystka Rptá, nagadawszy się mu ficie wszystkiemu dać pokoy.

Na to sie tak odpowiada.

Czesarz Julius prawda ze tak quondam apud Senatu Romanum postulauit Dictaturá Przerogationem przeciś iakiegoś zuesczenia, Si vos non dabitis hic, ille gladio ferit, dabit? na co mu tesz iakiś tchorz odpowiedział: Si ita petes Sabebi. Ale z łaski Bozey na Wolne krolestwo Polskie nigdy to nieprzychodziło, zeby takie postulatio cum necessitate coniuncta miała coramin wymuszeniu, y zeby ktory krol Polski Przysięgę ad leges seruandas obowiązany miał, kiedy to wyrzec, chce przeciwko Prawu ia swego nie odstąpuię sam,

Æqualitas.

albo zeby sie tym miał ktory krol Polski poślubie przeciwko gwałtownikom regaliter adolidi. A tym niszcy o krolu Jeomści o Panie Swiątobliwym pobożnym y taskanym rozumiec to zeby nimiał naprawic, co sie przeciwko Prawu nykrzywiło, przez by musiała bydz niepobożna, Bo na cosz by on ciężki wziął na (się obowiązek [Spondeo et Sanctè Juro quia Jura Seruabo.] Na cosz do tego Juramentu swiego takowąż przysięgą twardą pięczęc, [et si (quod absit) in aliquibus Juramentum meum violauero, nullam mihi infolè Regni obedientiam præstare debebunt, imo ipso facto eo ab omni fide obedientia Regis debita libero facio.] Na co tak ciężkie przysiąg nasiąc Anatżyma, [Absolutionem nullam ab Soc meo Juramento à quopiam petam nec vltro illatam suscipiam] przed tym to zawzdy było, Quod tantum ad fidem valebant Principum verbum, quantum priuatorum Sum Jusiurandum. A o X enokratesie Sistoria pisze, ze mu Artoxagita wsprawie iego przysiągac niedopuszczali, Rati nefas esse virum bonum etiam inuitato non credere. O krolu Pn Moim ktory tak potężnie wolą swiąz związany y skreponay? Czemu by kto inaczey zamnie mawiac miał, Przodkowie nasi, Soc niemieli tem zaneuebem De non præstanda obedientia et non petenda à Juramento absolutione, związanyes Soc, y ręku krolow swych, przecię iednak wielie sie o wolnosciach swoich stulili y ponia- dali to, Że w Petnicach u nasz orzet Polski siedzi, aby nie bujał po Polszcze, iakoby chciał, a w Petnicach takich ktore duże są, s krolu niekaz mi nic prócz Prawa, nieustawy na mię nowego nic, ani Poboru, ani Statutu, bez zezwolenia mego, cokolwiek przeciwko temu motu proprio uczynis [id irritum et inane] Dlatego kazimierz trzeci przez kilka lat chował nie pięciech, nicchciał

Constitutio In libris iuris mentis prostratu

Gladem

Glidem

Heningius,

Petnice

Orzechowski w Rozmowie swoy co za wzgod krola Polskiego,

vide statuta De observan legibus obligantia.

po przysiąc,

Æqualitas.

poprzysiąć Praw koronnych. Tandem importunis postulatis atq; etiam minis motus Casimirus Jusiurandum quale prebatur dedit.

Dobrze rzeby to Orzechowski insze krolow surowsze opisuiąc, mowi, Ze my z swoiem wolno mowimy krolem, ze Radom koronnem wolno u nas krola gamic? Wolno tesz takiemu mowic, niebędziec tak krolu, w tym sie Stusac niebędziemy musi to bydz inaczey.

Cromer lib 12 fol 260. I dlatego na on kazimierza Wielkiego Szkodliwy Rptey pokoi, y na on krolu krzyzakom z Ziemie Chelminskiey Mistrzowskiey wyrok, lubo sie niektorzy byli podpisali, Senatorowie, wiele sie ich iednak podpisac nechciało, Episcopi,

Jastrzębiec Dlugo: lib. 12 Ao 1420 neq; vt Signarent, neq; vt approbarent, addunt illa rationes potuêre, quo robore animi, vtinam Rex et Proceres fuissent, Dlatego nie dal sie on mężny Jastrzębiec przymusic temu

Orzech Jastrzębca nie przymusił. Ortoni, zeby byt Przeciw Prawu Rzpolitemu nieczynowac miał, Przywiley na Grabstwo Pileckiemu, dlatego on Senat ze

Cromer lib 19 folio 680. im Jagiełło slowa in confirmandis Juribus dotrzymac nie, Sciał, Przywiley tesz Swoy de filio ipsius in Regem eligendi iemu dany przed nim podrapał, Dlatego miedzykrol Biskup z Janem Jezynskiem Krakowskiem, y z Ignem Plesnickiem Sendomirskimi Wojewodami, czesto kazimierza tkacicgo w powinnosci rego napominali, Dlatego krolom Polskim more maiorum vt regnent, pomiedzykrol przypominano, iako surowe y mieszkliwe serca Przodkow naszych były przyczyc czyscdzbierzyskach krolewskich, ze im nic Przeciwko Prawu nie cokolwiek czynic, A cosz kiedy by takie byli mieli, iakie my teraz mamy, Prawy wolnosci naszych Warunki, Jawie, rzec zeby byli o wolnosci Polskiey pisali, ze ziey na swiecie Pod słonczem rowney nie naidzie, A isz sie insz dostatecznie pokazało, ze ta Donatia Zytnicka przeciwko iasnem Prawom koronnem Stanęła? to teraz pokazac przydzie, z Warunkow krolow Polskich y z obligow K. M. Pana wiecznie iako Stuszności Stan Slachecki ma upominac sie napraszy tego ny-

krolu z Praw.

Æqualitas.

krotu z Praw koronnych y tak znaczney szkody swey ktora ztego wykupowania Dobr Slacheckich, Slacheckiey propolitey Prawiey odnosi? Dlatego Statuta koronne, ktoremi sie krolowie Polscy obligowali, y k JM P. A. Mciwy ad obseruanda Iura Regni obowiązac sie raczyli, tu sie swem porządkiem,

Statuta Regni in obseruan dis legibus personam Regiam obligantia.

Pacta mutua sine dolo et fraude contrahentia rnita sunt Pacta bonæ fidei.

Między wszystkiemy Ludzmi, na Swiecie nimasz nic mocnieyszego, ani tego bardziey ku wiecznemu obserwowaniu przystoiącego, iako Pakta y Umowy, ktore sie sadzą in libero partium Consensu, Do ut des, facio ut facias. Talium enim Pactorum inuiolabilis obseruatio Fundamentum est conseruandæ hominum fidei, tak o tym mowi Prawo koronne. ☞ Contra inscriptiones obligationum quarumuis nullus locus, nulli hominum addicendum erit, reliquus nec quispiam controuersiam, aut contradictiõm, contra easdem constituet, et faciet, sed duntaxat eisdem inscriptionibus, satisfacere, et easdem implere tuxta Obligationem tenebitur. Herb. T. Inscriptio fol 209.

Aiesli Pactis verbalibus, sola publica recognitione wberaią, Prawo pospolite daie takąż powagę: vt non nisi sola satisfactio, ne, solui possint, Tot bez podobyć Pacta publice recognita, a Juramento if: conditione de non petenda ab eo absolutione interueniente ☞ confirmata fortius habent Vinculum, quia et voluntatem ciuiliter, et Conscientiam Canonicè, ad satisfactionem obligant, Takietedy Pacta są ktore J. P. A. Mciwego cum Republicą de conseruandis Juribus Regni, et cum Ordinibus Regni, iako sie omis wyżey namienito, zaczem słusznie stan Rycerski tak znaczney krzywdy diminutę sus Prouisiony

upomi nac

Æqualitas.

upominać się u K. JMci P. naszego apud conterraneum Pactis et Juramento obligatum.

Jest tedy naprzod Prawo, krola Olbrachta, ktorem wyswiadcza ze Maiestatu, y Thronu krolewskiego ta naprzod naywiksza ozdoba: ta sama iasność iest, kiedy poddanem Wolności nadane zatrzymywaią y inszych na ozdobę ich przyczyniaią. L. Thronus splendor et potentia Regalis et cuiuslibet Principantis Altos tunc dignoscitur inter fideles suos, non solum tutissimè roborari; verum etiam velut radys naturalissimis prominentibus eis splendere, tum puræ fidei et benevolentiæ subditorum meminit, dumq; acumen cunctarum lucubrationum et meditationum suarum pro coronandæ fidelium suorum, quietè, tranquillitate, æquitate, et iustitia, dirigit. Quod fit præcipuè dum pro fide et benevolentia in Regiâ excellentiam efferendam sublimandamq; collata digna remunerationis præmia suis ipsis tribuet fidelibus, non solum in libertatibus et Constitutionibus largiendis instituendisq; novis, verum etiam alys per alios Reges et Principes, pia Consideratione, instituendis, confouendis, et confirmandis. Nec in Sot erat Sublimis Regum et Principum meditatio, etenim observantia fidei sui trahens originem ex augmento gratiam Jurium et Libertatum, rationis et naturæ ipsius Legibus stabilior perseuerat, cum favor et benignitas Principis in suos ostensa subiectos, sic commodari exhiberiq; conspicitur, vt eorum necessitas, honestas, ac vtilitatum Communium ius exigitur, pro tempore et in futurum exprimere. Ipsa tandem Altas quicquid unquam propterea decreuerit aut instituerit, ne labentibus sæculis oblivionis compendiariæ, erroribus consuescit, litterarum apicibus commendare, cuiterne, ac diuturnitati memorandum ac duraturum] ktoby tedy był rada k. JM. P. M. naszemu Prowincyi Stanu Ryczerskiego uszczerbek, y na wolności y swobod koronnych

Herb. Tit. Thronus Regij fol 497

uraz ktory

Æqualitas

uraz ktory sie tym Dobr Slaseckich wykupowaniem na koronę
zaciąga, iannyby musiał bydz Stanie y ozdobie k Jm PAnu
y wolności Slaseckiey nieprzyiaciel, y tym by pewnie Slaseckiey stan
wnienolą, a k Jmci u Poddanych wthoidą, u Potomności wniesłanę
w prawie przemyslawat. ale do dalszych Statutow przystępuiąc, nai
duią sie y takie, in legum volumine, ktorem Koronie Polskey wsty
stkie swoie przeciwko prawu pospolitemu postępki y sprawy, iako
nie prawne pisuią, Cassuią y wniwec obracaią.

Jest Alexandrow Statut Anni 1505 [Quod si aliquid contra libertates, Priuilegia, immunitates et Jura prædicta Regni fecerimus, illud totum cassum, irritum, inane, nullumq; esse volumus ac decernimus ipso facto atq; irritamus et cassamus tenore præsentium mediante] Herb. Tit. confir. iurium fol 104

Jest takisz Krola Zygmunta Pierwszego, [Quod si aliquid contra libertates, Priuilegia, Jura et immunitates prædictas Regni fecerimus derogando et abrogando, in toto vel in parte aliqua præmissorum, id totum irritum et inane, ac nullius roboris, nullius momenti esse volumus] Ibidem folio 107

Jest takisz Krola Augusta ktorym sie sam sądzi y pod wiada ze byt by złamcą przysięgi swoiey, kiedyby co przeciwko Prawu pospolitemu uczynił. [Omnia instituta quæ in Constitutionibus nostris nominauimus, quibus Jura communia et Priuilegia ac libertates Regni, reintegrarentur, in debitæ executionem restituimus et litteris nostris, confirmamus, roborauimus, volentes et mandantes, vt ab omnibus firmiter et inuiolabiliter teneantur, prout et nos ea tenere, et iuxta ea Subditos nostros seruare volumus, ac vbera Sua etiam quandocunq; nobis ostenderetur esse, iuxta Jura Communia, Statuta, libertates et Priuilegia id totum tenere, et iuxta Sua Subditos nostros conseruare volumus et tenebimur, prout et tenemur, et his omnibus finalem executionem facere verbo nostro Regio] Herb. Tit Statut fol 473.

pollicemur

pollicemur, ac nos Siscc litteris nris obligamus, Quod si etiam
Vnos contra Sor quicquam fecerimus, tum non aliter intelligi
debet, nisi quia in Sor ipso contra Jus iurandum nrm excessimg

Jest Krola Stephana Przywiley Confirmatio-
nis Jurium Regni, z wielkim Stanow koronnych
zgody przeciwko
nim zaleczeniem takimze, ieśliby co przeciwko Prawu y swobo-
den koronnem uczynił postępkow Prawu przeciwnych pewaniem,

Nos Stephanus Dei gratia &c: Manifestũ
ac testatum facimus &c: vt perpetua grati animi nostri erga
Regnum hoc Poloniæ et M. D. Lith. testificatio extaret, et si
nihil habeamus ita cari, quod non libenter ips ornandi
et amplificandi causa faciendum nobis esse putemus, tamen
singulari Reipub. studio provocati, quod nos in Regnum suum
Jnolę Regni Suius elegerint, nostramq; personam inter alios
excellentissimos Principes Orbis Christiani prætulerint, sa-
crum Diadema Capiti nri imponi curarint, omniaq; Jura Pri-
uilegia, Libertates, Prærogatiuas, et quæcunq; in Patria
potuerunt habere clarissima et nobilissima nobis concre-
diderunt, vt ea in manibus nostris, tanquam in aliosa,
cratio reposita conseruaremus et tueamur, horum tanta
benevolentia et fidei, vt parem animum et gratiam refer-
ramus, testemurq; in perpetuum omnia nobis præ incolumitate
et Splendore Regni Suius esse et fore semper inferiora, si qui-
dem ex Patria nostra, omnia quę nobis aliquando cara
extiterunt, huc intulimus, commodaq; Regni Suius Nobiliss.
simi commodis nostris antè tulimus, quod à nobis et grati
animi memoria et Officium erga Regium, et vtilitas Re-
gni Consuetudoq; Antecessorum nostrorum Diuorum Poloniæ
Regum et Magnorum Ducum Lithuaniæ exposcere videbatur
sponte ac libere maturaq; deliberatione supra Scripta
omnia Priuilegia, Libertates, Prærogatiuas &c. approbamq;

roborauimus

Æqualitas.

roboramus, confirmamus, &c. Recipimusq; spondemus & Regio verbo nro pollicemur, illas in prædictis earum puncris articulis, clausulis, conditionibus firmiter, inconcusse inviolabiliter tenere observare implere & exequi &c. Quod si contra immunitates et Libertates, Jura. Priuilegia predicta Regni et M.D. Litt. ac cæterarum Prouinciarum ys annexarum facerimus non seruantes, (quod absit) aliquid illorum, in toto vel in parte, id totum irritum et inane, nullius momenti fore decernimus et pronunciamus. Ale ieszcze przydat do tego cos porzuciwszy ¶ Et Siq; (quod absit) in aliquibus Juramentum meum violauero, nullam mihi inde Regni debebunt, imo ipso facto eos ab omni fide, obedientia gi debita liberos facio, illamq; absolutionem ab Sor meo Juramento à quo piam petam, nec vltra oblatam Susscipiam. Sic meus Deus adiuuet. ¶ Naiduie sic temu cos pozdo, bnego iii Vita Traiani Imperatoris, gus Electus ad Imperiu strictum cum tali dicto porrexit gladium. Hoc si bene imperabo pro me, si male, contra me veteris. Castren sem legem Sanc Jurisconsulti appellant, Alemyslacaigo tiq do naszych krolewskich obligow. Mocny to zaprawdę Samulec libidinis Dominantium, duze to Pęcice na ambitiq fortissimum vinculum appetitus ktory czystokrew quasi nihil agendo aut aliquid agendo, vel per circumlocutionem Legum vel per interpositiones personarum (iako ta Zmiecka Doratna) pan, Latin in Respub irrepit, Byty prima fronte Straszne hrabi Stepsanowi Pęcice, Sęc Traiani Castrensis lex asz ieyza, waz publicam otrzymat interpretationem. ¶ Si articuli et Conditiones Electionis aut etiam libertates ordinum contrary aliquo actu per Serenitatem Regiam soluti, et laxati nec re ipsa expleti fuerint, declaramus Conditiones illas et libertates non statim propterea Serenitatem Regiam solui

Constitutio, Coronation Anni 1576

Ex literis prædictis iuramenti fol 149

Lex Traiani,

Sarnicius in annal. lib 6 fol 202

Constitutio 2 Declaration articulo debe dientia folio 161

aut laxari

aut Laxari, existimare debet, si quid eiusmodi per aliquem humanum errorem vt fit Serenitati eius excideret, aut obrepsit, in quo ius et libertas communis Ladi videretur, sed tum demum (si quod absit) quod nequaquam omnino futurum esse confidimus, à volente et sciente Serenitate, eius Jura et Libertates nostræ ita aut per potentiam opprimerentur, aut per contemptum et temeritatem in dubium vocarentur, vt nè admonitione quidem Senatus, aut Religiosorum Regni ordinum quicquam profectum esse videatur.

In litteris prius Juramenti vi cupra.

Ale nie tak dalece mem zdaniem meum in obedientia mia trzymac in officio serce krolewskie iako obowiązek. Spondeo et Juro, quia Jura seruabo nec ab hoc Juramento absolutionem petam nec oblatam suscipiam. To iest Nie chce tak ciężkie ze iako powiadaią Krol Stephan, niemogąc Summario, tylko Ordinario Juris Processu surowolenstwa karac, często nam cum amaritudine animi stychowal y maniał, Soluite mihi manus quas mihi legibus ligastis, Ale iednak ze licentia zapę Reges corrumpit wielką wtem Przodkow nasz(y)ch opatrznosc, głęboką ich mądrość uważac potrzebuie, ze tego Orta tak trzymac umieli, y tam Potomstwu swemu to podali, iako by zgranic Prawem opisanych wyskakiwac nie mogł, a lubo y Prawa tak ciężkiego, na to nie było, tedy to przecie zawzdy bywało, non Seruile sed Sua, ac Principum Jugum legibus subesse.

In manuscr.

Nam nihil vt verum fatear magisq; decorum,
Aut Regale puto, quam Legis Jure solutum,
Sponte tamen legi se se supponere Regem.

Ex Aeneid. gio

Adeo de auctoritate Juris legum pendet auctoritas, ale zeby sie tym dostatecznicy, tey Donatiey Zyrieckiey nie stuszenie poznała położą sie obowiązki de Conseruandis Regni Juribus k JMCI Mciwo. ktore vtro et deliberata voluntate na siebie przyięł y dał Rpltey.

Jest tedy takowe

Æqualitas

Jest tedy taka Beneficy à Regni accepti et gratitudinis K. M. P. M. cum Confirmatione Jurium Obligatoria agnitio, L Nos Sigismundus III &c. In Confir. Generali Jurium Anno 1588 fol. 254.

Significamus &c. Quod quemadmodum inclytis Regni Poloniæ & Magn. Ducatus ac cæterarum illis adiunctarum Prouinciarum Ordinibus. Nihil nos non debere fatemur et agnoscimus, cum ob acceptam ab ijs materni sanguinis Originem, tum quod prò singulari suo erga nos et Familiam Jagiellonicam, à qua maternum genus ducimus studio, nos præ cæteris omnibus magni nominis competitoribus Regni Regem suum esse voluerint, creaverintq; sententijs ac suffragijs liberis, et denique sacro Diademate impositio consecrarint et constituerint, ita quæ ad commodum et emolumentum Ordinum eorundem, quæ ad Conseruationem Libertatum ipsorum, Vniuersæq; adeò Reipub. Status pertinent, maximè curæ esse nobis debere intelligimus, Et cum eam illi de nobis opinionem conceperint, vt se vitam fortunasq;, et quæ omnibus opibus pretiosiores sunt, Libertates suas, Prærogatiuasq; et Immunitates, atq; Sanctissima quæq; fidei et Patrocinio nostro rectissime se Commissuros esse existimarunt. danda est nobis opera, vt Suis conceptæ eorum de nobis opinioni respondeamus, quod vti re ipsa facere, eorumq; Libertates, atq; Jura perpetuò sancte et inuiolabiliter Conseruare, in animum induximus, ita perpetuum quoque eius rei monumentum extare volentes, nostra sponte & animo, deliberato, sequutiq; morem et Consuetudinem Omnium Antecessorum nrùm Regum Poloniæ, et Magni Ducum Lithuaniæ omnia Priuilegia Libertates, Prærogatiuas, ac Immunitates, Item Jura, Leges, Statuta Constitutiones, &c. tum et

Conditiones

Aequalitas

Conditiones, per Oratores nros cum Ordinibus constitutas
approbamus, roboramus, confirmamus, etc. recipimus spondemus
et Regio verbo nostro pollicemur, illas inconcusse inviolabiliter
tenere, observare, implere et exequi, ac omnibus et singulis
ex eis satisfacere, cum effectu etc. Item pollicemur, recipimus ac
spondemus, quod omnia iniuste per hostes a Regno, magnoq; Ducatu
tuq etc. quocunq; modo occupata etc. vel quouis alio modo
distracta ad proprietatem et Unionem etc. aggregabimus etc.
nec fines Regni etc. minuemus, sed pro viribus nostris pro-
movemus, et dilatabimus. Quod si aliquid contra Libertates et
immunitates Jura Regni et M.D. Lituq ac ceterarum Provin-
ciarum ys annexarum fecerimus, non servantes quod absit ac
quid illorum in toto vel in parte id totum irritum, et inane nullius
usq momenti decernimus, et pronunciamus. Iu wyznac raczyt
Jk.M.P.K Mciwy ze go Rpta oiczyzna nasza in renouationem
antiquissimi sui ergo Jagiellonicam Familiam study benefficio
sonore, Principatus poprzydzita, tor sie icy słusznie studium
tor zatrzymaniem całości Praw y swobod od kJsmu P.N.M.
ma nay radzat. Wyznac to raczyt ze słusznie zeby iey seremo
krolewskim quod Regulus ducit, ditare, quam diteserc; pano-
wat, Wyznac to raczyt, ze go niezmusu, ale liberiis senten-
tys et suffragys electum sacro Diademate, ukoronowata y ozdobita
tor słusznie zeby iey tego szczescia nieumnieyszat nieuraczat cato-
ści, niepsowat zdrowia, tym Dobr Skarbeckich na krolewicow
Jchmci wykupowaniem, a przez to Dismembratiey koronney spu-
sabiane, Wyznac raczyt ze Rpta wszystkich wolnosci y swobod
swych, omnes libertates, omnibus opibus pretiosiores prerogativas
et immunitates, atq; charissima quaq; fidei, et patrocinio eius
Conredidit, tor słuszna zeby iey tego kleynotu, tego depositu Dob

Ziemskich

Æqualitas

Ziemskich Slacheckich, Slacheckiey Rownieri, in fide et custodia sua tanquam in sacrario fidelissimo sine vlla diminutione conservat. Quoniam Obligatio depositi est Obligatio bonæ fidei, in qua non solum damnum minimum sed et leuissima culpa venit. A gdy ieszcze do tego K. J. M. P. N. Mci. przypomnieć sobie będzie raczył, gorzce ofiary stanow Koronnych, krwawe zasługi, y potrzebne dostatki Stanu Rycerskiego, ktoremi Stany K. JMci rozszerzali? Monarchy nieprzyiacielskie w Triumphy przywodzili, Państwa szeroko władaiąc nabiiali, takze stuszenie Stany koronne mogą mowić one słowa Jakubowe, Tu no, sti seruitutem qua seruiuimus tibi, respondebitq; iustitia nostra quando placiti tempus aduenerit, zaczem tesz y K. JMć stuszenie powroczyć będzie raczył. Danda est nobis opera vt suis conceptę eorum die nobis opinioni respondeamus, quod vti re ipsa faciet, eorum libertates atq; Iura perpetuę, sancteq; et inuiolabiliter conseruare, in animum induximus stuszenie J. K. M. P. N. Meimy to niebespieczeństwo Rzpltey, tak orzeczyste Dissenbrationis Regni et perturbandę æqualitatis equestris ordinis uspokoić y temu zabiegać, rzeczy, y co się nie kroiło na prawo, y to co się odiąć przywroci, Drugi Obligat J. K. Mci do wypełnienia rzeczy tych Promitt. tentes bona fide sub Juramento per nos iam præstito, nostros Conditiones et Pactorum Articulos, ac omnia et singula in ysz expressa inuiolabiliter obseruaturos, et ad impletum realiter et in effectu, nec vllo vnquam directe vel indirecte contrauenturos wszystkich, aut natenus ieszt Dziedzictwa Prussia Królewicom JMciom nie w Polszcze, wtych słowach zamyka się, Omnia Jura libertates immunitates, Priuilegia Statuta Regni et speciatim Articulos Henrici Regis To y całość dobr Ziemskich Slacheckiego y Tytułu Dziedzicznego abrogatio y to ze się Dziedzictwa w koronie na tych Królewskich dostawać niegodzi, y to ze Dziedzictwo w honnie przeciwne iest liberæ Electioni y ze Unią wzywa, dismem-

Genesis cap. 30

Vide supra in Confirmatione Iurium

In conspir: Pactorum Conuent. fol 258.

In Pactis Conuentis

bratią krolew

Æqualitas.

Cauetibi Polonia,

Komorowskiemu tam niedotyczy to, á Krolowey Jeymci małżą dotyc,

bratią krolestwa czyni tym Artykułem. Nec directe vnquam nec indirecte contraueniri debuit. To iako sie Samemu krolowi Jmci directe Dziedzictwa w koronie kupowac niegodziło, tak per interpositam personam krolowey Jmci indirecte to sie niegodzi. Qui enim prohibetur facere per se censetur esse prohibitus facere etiam per alium. Occultatio enim facti punit vidente iam damni presupposito suo pitionem, quę promptior esse in causa lucrativa, quam in onerosa. Bo wto Dziedzictwo Zmuyckie gdyby wyzwanszy na krolowę Jeymć dostane, ktore pierwszemu Dziedzicowi do wydawania niebyło dostateczne, wyzey gdzieś niegodziwie poyrzą, albo na zgubę wszystkiego krolestwa, albo na znaczny iaki uszczerbek y za trudnienie iego. Ale ze tym conditionem nec directe nec indirecte od K. Jmci P. M. conueniri debet, słusznie sie Prawa Swego Rptá uzomina tak mocnem. Słomigskiem Przysiędze utwierdzonego.

EGo Sigismundus III Dei Gratia etc: communi consensu liberę electus Rex spondeo et sancte Juro Deo omnipotenti ad Sce Sancta Christi Euangelia, quod omnia Jura, libertates, Priuilegia publica et priuata Juri communi vtriusq; Gentis & Libertatibus non Contraria, Ecclesiasticas, Ecclesys Principibus, Baronibus, Nobilibus, Ciuibus, Incolis et quibuslibet personis, cuiuscunq; Status & Conditionis existen per Dnos Predecessores, nros Reges, et quoscunq; Principes Regni Poloniæ, & M.D. Litbuę. prasertim veri Casimirum antiquum Ludouicum Coris nuncupatum Vladislaum Primum Jagiellonem dictum fratrem eius Vitoldum Magnum Ducem Litbuę Vladislaum Secundum Jagellonis filium, Casimirum tertium Jagiellonidem Joannem, Albertum Alexandrum Sigismundum Primum Sigismundum Secundum Augustum, Henricum Stephanum Reges Poloniæ & magnos D. Litbuę matores meos iuste, & legitime datas, concessas emanatas & donatas, ab omnibusq; Ordinibus, tempore Interregni statutas atq; sancitas

mihi Ablatas,

Æqualitas

misi oblatas tam Pacta atq; Conditiones cum Oratoribus meis initas manu tenebo, et obseruabo, custodiam, et tenebo in omnibus Conditionibus, articulis, et punctis in eisdem expressis in xtã confirmationem meam litteris specialibus circa Coronationem meam factam &c: omnia illicite à Regno Magnoq; Ducatu Lithuaniq et Dominiis eorundem, quocunq; modo alienata vel bello vel quouis alio modo distracta ad proprietatem eiusdem Regni Poloniæ et M. D. Lithuaniq aggregabo, terminosq; Regni et M. D. Lithuaniq non minuam sed defendam et dilatabo, iustitiam omnibus Incolis Regni iuxta Jura publica, in omnibus Dominiis constitutam absq; omnibus Dilationibus et Prærogationibus administrabo, nullo quouis respectu, seu Sabito, et (quod absit) si in aliquibus Juramentum meum violauero, nullam mihi Incolæ Regni omniumq; Dominiorum Vniuscuiusq; generis obedientiam præstare debebunt, imo ipso facto eos ab omni fide, Juramento, obedientia debita Regi, libero facio, absolutionemq; nullam ab hoc meo Juramento à quoquam petam, neq; vltrò oblatam suscipiam **Sic me Deus adiuuet**

Wielka zaprawdę ufność iest, siebie samego, zdrowie swoie, dostatki wszystkie, oczyznę, Rząd, Prærogatywy rey y wolności które nad wszystkie na świecie Bogactwa y Skarby nadrzysze są, atq; Sanctissima quæq; in manibus illius tanquam in aliquo Sacrario ad conseruandum deponere. Wielki to dzieło posiadz̨e totum cum omnibus fidei et Patrocinio alicuius committere, Ale też wielki Depositu tego strożz Wiara krolewska? Wielkie y warowne deposita tego schowanie Summisnie trzeba? Wielkie y iaki większy bydz niemoze Depositu krolewskie, z Wielki y iaki większy bydz niemoze Depositu tego Warunek, Przysięga krolewska, z Wielki y nieprzebrane Jn litteris Juramenti præscripti fol 2n 3, Nauy Depositu tego Swiadek Bog Juro quia Jurabo conseruabo et sic me Deus adiuuet Jnszych krolow Cudzoziemskich iako sie naidzie w Historyach o dawnych krolach Francuskich, przysięgi same tylko Prawa warowały

Æqualitas

tali rota, Juro per Deum omnipotentem et promitto me iuste regnaturum Judicium cum æquitatem et misericordiam seruaturum. Obowiązek ten każdy ma Z przyrodzenia na Sobie przełożony, etiam sine sollenitate Juramenti, ktory ex hac generalitate pro ratione temporis et occasione wykładaią Bywa y to ze plerumq; ad libitum sui arbitry Zazywaią: Ale obowiązek ten K.J.M. P.N.M. przywiązany iest ad Leges et Jura Regni in volumine Legum specificata à Regibus antecedaneis Sancita, in eorum verbis et tenoribus expressa vt potest Jura Regni seruare Bona Terrestria non minuere, Regni Dismembrationem non facere. Vnionem saluam retinere. Æqualitatem Statuum Conseruare, hæreditatem in Regno libero nec diuidendam indirecte, nec per se, nec per interpositas personas non acquirere ktoż tedy takiemu Contractowi ufac nima ktory niedopuszcza Praw Statutum Sigismundi primi Anno 1538. kowanych, interpretować [ex propria Libidine, sed ex Regni Reip. publicæ. Commodo] a iako Statut mowi [Juxta proprium verborum Sensum et tenorem] kto nima ufac takiemu obowiązkowi K.J.M.P.N.M: qui potuit et voluit ita se obligare prout se obligauit, qui consulto et deliberate, sponte, voluntarie sine vllo Suo damno, imo cum maximo Suo honore, qui ex Contra In contin. Juris fol 222 Cæteris omnibus maximis nominis competitoribus Rex creatus est et qui in loco ad altum hunc Legibus Regni Priuilegiato ad hibitis omnibus ad id Sollennitatibus necessarys pubrè, [Inspectantibus Senatu Terrarumq; nuntiis ac cæteris ordinibus] Jusiurandum In Denuntiatione Regis Conuen. sigis. Itz fol 223 dum hoc iuxta formam [De et manu tenendis omnibus Regni Libertatibus et Priuegiatiis] sibi exhibitum Regni verbis conceptis præstitit, at qui recipere [Juramentum fidelitatis à Senatu Ibidem Regni et ab aliis, qui illud debebat, recepit] cuius respectu [Sceptra Regni gubernationem administrationemq; Reipubl: in te gram suscepit] kto nima ufac takim obowiązkom, dla ktorych

Princeps

Æqualitas

Princeps: quoniam inter privatos mutuæ fidei ac Legum omnium vindices sunt, tanto magis datam à se fidem ac promissa servare tenentur.: Dlatego Juris consulti tak plenumq; Concludunq. Quoniam obligatio altera est naturalis altera ex pacto Principes ideo in Judicys cum fides Principis agitur, privatis potius quam Principi consulendum & Severius de Principe quam de Privato decernendum est. A ponie, waſz obowiązek K.J.M. P.N.M.wo tak ponazny tak ſtuſzny ieſt, że wſzyſtkie iuſti et honeſti Contractus requiſita zamyka, ktoſz by był tak ſzalony żeby mu ſtuſznie nimiał vſtać Obligow albo Obietnice, ktoremi ſie ludzie ſpolnie ſobie obowiązuią. Trzy ſpo, ſoby naiduią Canoniſte. Bo albo obietnica komu bywa zeſłana, albo z potrzeby Contractowey, albo z obowiązkiem przyſięgi, Nazy waiąc omito gratuitam, oneroſam, et iuratam obligationem. Prza pierwſza, że mu fundament Veritatis et fidei, dlatego każdy ktoś gratuito obligatus, żeby tak niektórzy nyſzczeć odmiana cnot, ſtowa nieodpaſcit, obietnicy ſwoiey do ſie uczynił. Druga zaś owa one, rosa obligatio, że ma ſło tyeś dwu nyżey pomienionych cnot, ad, iunctam iuſtitiam, tanto iuſtius ad præſtandam ducit promiſſa, tis factionem, quanto fortius, quam prima obligat. Jurata ver obli, gatio, quoniam illis tribus ſabet adiunctam religionem, eo fortiꝛ eſt, quod ea vincitur religione et ideo ad commodam promiſſi ſatis, factionem neceſſitat et cogit. Quia honor et reuerentia Diuina, Altiſs quam in Juramento in teſtem induxit, poſtulat vt efficiat, Verum eſſe quod promiſit, ne falsi teſtem, Diuinam faciat Altem, Dwazywſzy tedy wſzyſtkie K.G.M. P.N.M. obietnice, okoliczności, że ieſt vera, fidelis, iuſta et Religiosa, ktoſz ſie tego nimie ſtuſznie, spodziewać, że mu ſie we wſzyſtkim in ſot errore, ac, quiſita contra Jus Zwyczey Sprawiedliwości dosyć ſtanie, Nam ero, res Juris facile reſtitutione in integrum compenſantur, ale kiedy nten tak ſtanąć, Vt ne admonitione Senatus aut religionum Diuinum quidquam profectum eſſe velit Jużby to nie pro humano errore sed iux ta declarationem Articuli de obedientia Stephano Regi facta pro con, tempta, et temeritate musiało bydź rozumiano, czego ô K.J.M. Pana naſzem Miłym, ô Pamie pobożnem, y Swiątobliwem, nie tylko za,

Bodinus de Repub. 1 cap 8 fol 99.

Princeps ſeuerig quam priuati Iudi,, candi,

Martinꝰ Becanꝰ Opuſc. Theolog. Tomo 2 de fide Hæreticum

Iuſti Contractꝰ ſpes et requiſi,, tio.

Seruanda Cap. 4

In declaratione Articuli. de obedientia fol 162 Conſt.

mniemywać,

Aequalitas

zamniemywac aley pomyslac niegodzi sie. Teraz iusz zamyskaiąc tu
tum opus Apologia, Suius negotium, ponieważ Rpta. krola Jmci P.
N. Mci Opiekuna y Stroża całości swey, nie ô Cudzą iaką rzecz nie
o własną krola Jmci, ani krolowey Jey Mci prosi, ale ô swoi Depozyt
ktory in Saurario fidelissimo w szafunku Jey Mci złozyła? prosi o swoie
Dziedzictwo, o swoią własność, ktora nie ostrożnie iakoś, zuszczerbkiem
Swobod Stanu Slaseckiego, Zniebespieczeństwem Rpltey weszła wzg
krola Jmci, prosi restitui sibi Patrium Suorum Sdreditatem, prosi o swo
ią ozdobę? o swoią obronę, ô Prowisią Stanu Slaseckiego Przeciwko
Prawom kommnem kupiony. Ponieważ to skupno wszystkie Prawa y
Swobod kommnych Fundamenta znosi, na wolną Electią na ten swoie
Vide Statuta in obligandis legibus personam Regiam obligantia, Dismembratią krolestwa Gotzie, Ucisk na Stan Slasecki przynosi
Promisie iego odbiera, Powrosc Slasecką miesza, y turbuie, A
toż tedy słuszniejszego krol Jmci nasz Mciny u czynic ma? tyskie
stanąwszy przy Prawie obietnicę swą wypełnic, Quidquid
Herburt Fr. Scul. tetus fol 44 contra Jus id irritum et inane Jako statut Ka
zimierzow Zakazuie Sculketiam potentiori absq; Consensu Do
mini Vendere et factam emptionem contra Sor Statutum irritu
et inane decernit tak Jkmci M. uważywszy to ze tąż Stan
tuie ią persona Domini ukazuie, Rptą Stanu Slaseckiego, y
Dobr iego esse Dominum, et Sdredem, ktora nim rządzi Dobra
mi iego Szafuie, cap De iure militari Constituit Stan zas
Herb. T. Bellu fol 29 Slasecki ukazuie tey Rpltey iako Panicy swey bydz poddanem
Herb Fit. Spin. fol 449 Armatam eius militiam Potissimam Regni Suius portio
Herb T Bellu fol 20, nem ktory iey służy, oney broni, za mią się zastania, oney Secundum
quantitatem Bonorum suorum et reditum, certis armatis Sominibus
seruire et prodesse tenebitur, Krol Jmć zas prozter status eius
dignitatem et preeminentiam ukazuie bydz Illustriorem et pote
tiorem quam militem et Nobilem, ktora ze proprio voluntatem et
Consensum Reipublica Bonorum Terrestrium Dominę et Sdi
reditatum inicit se in ipsius Sdreditatem, Dlatego k Jmci
Pan nasz Mciny według tego Dekretu, y inszych Praw kommi
nych saowawszy Donatią iako Prawu przeciwną y na Sko

pie iey Rp

Æqualitas

pierią Rzeczy albo Stanowi Statecznemu, iakoż rzeczą Prawnie
własną zostawiwszy Prawem to dowarowac będzie raczył,
aby na potem takie iasne niebespieczeństwo initium Absolu-
Domini do korony prowadzone nie było, ale będzie skutek istotny
y Próba oczemista, onyes tak szerokies y usilnyes Declaracyey

Const. 1607 w Asse, curatrix na od kry cie Prakeyk.

[De absoluto Dominio między niemysłowi,][Metum Sunc
Zorzu y z serc zumysłow Ludzkies rzeczą samą zniosszy][Ze
Rzeczą metu Sor et istis suspitionibus seu potius Sor periculo affectus vnd,

Ibidem.

Const. 1607 w Wa, runku rolney ekucyą

nicno][Że przez żadne Ludzkiem domnieman nymyślone sposoby

Ibidem,

y żadnem prætextem ani prætensiami, ani nymyślonemi sposoby w hro,

Ibidem

lestwie dziedzictwa niespotabiano.][Że Prawa y swobody koronne

Ibidem

w uszanowaniu zawżdy są y były y będą][Że rolnictwi całey

Ibidem

mieniamszone zostawione, y tuią tobliwie na wiesne czasy maią bydź

Ibidem

dowane]Et sic regnabit Rex et sapiens erit et faciet

Hieremiæ cap. 23

Judicium et iustitiam in terra, Zatem bespiecznie będzie mogł

Esai. cap. 5

rzecz Krol Jeźné P-N Mciny Nunc ergo habitatores Re-
gni iudicate inter me et vineam meam, quid est
quod vobis debui vltra facere et non feci.

A stany też Koronne zwinszo
waniem długo fortunnego zdro,,
wia y szczęśliwego Panowania
A nanimi vote gorącem zarostą,
in Sercem.

DEVS Votum pro Patriâ,
iudicium tuum Regi da, & iustiti,,
am filio Regis, iudicare populum tuum in iu sti,,
tia et pauperes tuos in Iudicio.

ALLOCVTIO CONCLVSIVA
DoSenatu y Ryczerstwa Polskiego.

Tobie zedy Zacny Senacie Polski y sławne a przezne Zne Ryczerstwo Koronne Bracia moi, com w Pranic Oi, czystym y w Domowey Historyey nie Dworem ani Poli, tyka, przemądrzały, sed Lare tantum domestico occupatus obaczyc mogł do pokazania ze y kupo, wanie Dziedzictwa w oiczyznie naszey na krolewicow Jeskich iest iako owa błyskawica, ktora okrutne gromy, straszliwe trzaska, nia ogniste poprzedza piorony ze to krolewicom Jesmci zo, stat Pany Dziedzicami w Dobrach niszego Stanu piernszy iest, y naiprzednieyszy stopien, Absoluti Dominy et Despoti, brationis Regni. Rex enim omnia possidet, Impero singuli Dominio, ad Regem omnium potestas, ad singulos perti, net proprietas. Toć kiedy u krola Jesmci iest omnium Im, perium, a u krolowey Jeymci będzie singulorum Dominium, kiedy przy krolu Jesmci iest omnium potestas, a przy krolewicach Jeskich bę, dzie singulorum proprietas? A wsz przy stanie Slacheckim zosta, nie, tylko sola fada Seruitus, y tego niepodobna potrzeba błyskawicy spodziewac się straszliwego Gromu. Quid opera profi, bent testimonia veritatis. Dlato Zacny Senacie Polski iako wigne w takich następuiących swiebieskich trwogach, Gospoda, ne obynic zwykli nabożni, Wodą kropioną swięconą, swięczonem się, lem kadzą, potwierdzane Ziele y świece zapalaią, klekaią przed obra, zami, Ewangelie swięte czytaią, Tosz y tobie zacny Senacie uczynic

Bodinus de Repub. lib 8 cap 8.

potrzeba

potrzeba, prosić, błagać Senatu Jmć, by tesz ... Stanu przed nim, czytać mu iego Ewangelią, ktorą się obronią zat do zachowania Całości Krolestwa tego, czytać mu Prawa, Statuta, Ustawy, Przywileie, ktore na ostatey Apologiey nasz Zniesione, iakoby wnieiakie rosszykowanie Przeciw, wktorymes y ty Jmć Pan nasz Miłosciwego obronieshi y Swoie powinnosci, y Cel do ktorego to Zniesienie, Dziedzictwo, odsłymiscie obaczysz, poznasz y osądziss wktorym masz veritatis euidentiam, nie Dworną Subtelnoscią, ale Wiejską prostotą pokazaną, Bo tesz Polityczne wynody ad Philosophicas non exiguntur Subtilitates. A ktosz ci Panowie Senatorowie y ty Possessorowie Rycerstwo Polskie zaztemier może? kiedy by się ich Pana Dobrodzieystwa Swego, prawa upominał Swego, Non enim facit Subditis iniuriam Dominus, Dum apud eum Jus Suum postulat. Quia Dominus vnicuiq; Jus tribuere tenetur. Tzes Panowie Senatorowie powinnością Oyczyzny przestrzegać całości, ktosz ci zaztemierze, kiedy ô tak ostemiste niebespieczeństwo iey Jure, Priuilegiow postulatis. Wielka powiadaią nieluckość cum aliquis Socio dum iuuare potest, operam denegat, ale większa by musiała bydź gdy eam Patriæ dum debet, denegáret. Omnium societatum nulla est gratior, nulla carior, quam ea, quæ cum Respubłą est vnicuiq; nostrum, cari sunt parentes, cari filij, propinqui familiares. Sed omnes omnium Charitates Patria vna Complexa, est, pro qua, quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus. Przymieyrze Pan nadzisciene Panowie Senatorowie ty liczby, prawą mocią, A przy szczęśliwie w nieśmiertelney Stanie,

Prouidendo Patriæ, et consulendo, ne quid detrimenti, Respublica capiat.

Appendix ad Apologiam necessaria.

Inscriptio.

Do do Biskupów

Cromer lib. 1 Historiarum

Inscriptio ta nizey postrzona wyswiadcza ze dobrze napisał Aristoteles. Paruum ab initio erratum correspondens est ad alias partes. Kto inaczy iakiwym tapi, sie Proces wymyslony, facno osądzi ze fundament iego barzo obłędliwy. Bo kto widał w koronnem Prawie Saredem per subsitutam Personam ratione Sareditatis posse agere. Bo Statut moni, Cuilibet de iure suam prosequi licet iniuriam, ergo non alienam vindicanam, 2° kto widał criminalia aliena posse alienam vindicare personam. Bo Statut takze moni. Quod peccata tenentur suos tantum modo auctores et Secundum Canonicam agentium nominatio in delictis non vindicat sibi locum nec liberat delinquentem ostensio auctoris delicti. Byto compra wdzie podobnego krolowey Mcy, ale nyostepku niepodobnym in exemptis per eum in Bonis Regalibus Praefecti Castrorum, et Reginę possessione, existentium indigenę. Nobilem in ea Prouincia vbi Castrum erat, possessionati et Juramento, Regi Poloniae ow tpe existenti, possibile etc. Quod pro iniuriis in Jure iuxta Statuta Regni vt Bonorum Regalium Tenutary respondebant, y stusznie, Bo dobra one były krolewskie apud Reginam hypotecata, ale tu inaczey. Bo Zmiec wtasnie krolowey Jey Mcy Dziedzictwo, ow zgoła dawno moniq. Abyssus abyssum inuocat et error errorem trudit. Jako Zmiec przeciwko Prawu kupiony, tak Proces o Zmycu w koronie niesłychanie uchylony, co zeby sie rzeczą samą pokazało kładzie sie nizey Series Surus Inscriptionis.

Sigismundus

Sigismundus Tertius Dei Gratia
Rex Poloniæ. &c. Comparens personaliter coram
Actis Cancellariæ nostræ Minoris Generosus Christo-
phorus Czarnecki hæres in Toporow de Palatinatu
Cracouien: à Terris Districtibus, Juribus Prærogativis Su-
is quibusuis, proprijs recedens et suæ primæ Jurisdictioni
quo ad actum hunc effectumq; præsentem Inscriptionis se se
Successores ac Bona sua omnia hæreditaria et obliga-
toria vbivis consistentia, Summasq; quasuis pecuniarias
habitas, et habere se concernentes et inuiscerans Sa-
nus mente et corpore existens publice libere verbisq;
expressis recognt. Quia ipse accepta à Sacra Regiali
Maiestate Domina Constantia Dei gratia Regina Po-
loniæ, Sueciæ, Gothiæ Vandalorumq; M.D. Lithuaniæ Russ.
Prussiæ Masouiæ Samogitiæ, Liuoniæq; nata Archiduce
Austriæ Coniuge nostra clarissima, Administrationi et cu-
ræ Aeconomiæ Bonorum eiusdem Reginalis Matris hæ-
reditariorum vtt Castri et Oppidi Zywiec aliorumq; Op-
pidorum Villarum Prædiorum, Subditorum, colonor,
agrorum, pratorum, fluuiorum, Lacuum, Stagnorum,
Molendinorum, Syluarum, Mellificiorum, Tabernarum
aliarumq; omnium attinentiarum et pertinentiarum ad
eadem Bona Zywiec antiquitus pertinen et spectan
sibi per eadem Sacr Regiam Matem peculiarem Privile-

gio de dato

gio dedata Varsovię die xxx Mensis Maij Anni pra-
sentis, gratiosè Concessorum et concreditorum non alio Jure et
titulo se ea tenere, et possidere fatetur, et agnoscit nisi ad bene
placitum et expressam eiusdem Sac.ae Reginalis Maiestat.is
voluntat.is declarationem et secundum Contenta Primi Legy
eiusd. S.ae Reginal.is Mtis Descriptum, Certi Scorsini Contractus, e
quem et ad quod prnctem Suam Insinuen in toto vel in parte
referri vult, eidemq. se Satisfacturum in omnibus punctis arti-
culis, Clausulis Condition. nulla in parte eisd. Contravenien re,
cepit seq. cum Successoribus bonisq. Suis omnibus Summisq.
quibuis securitatys, hac prnti Descriptione, ad Sac.ae Regi.
nali Mtis eiusdem Sac.ae Regtis Mtis Successoribus Legitimis
obligat. in super Prouentus oes quotquis annos in Thesauru
Suę Reginal.is Mtis integrè et realiter allaturum Arris et Brodi,
orum edificia cum prnti Scripto et Speciali Mandato Regtis
Mtis restaurat.urum, ac sarta tecta q. conseruaturum de
fensioni Bonorum inuigilaturum, pro iniurys tam Ciuli-
bus quam Criminalibus Jure acturum, et si quis se
eas Sabere prntenderit iustitiam administraturum hac
prnti sua recognitione promittit et cauet. Denięq. cau-
sas Judiciales tam Ciuiles quam Criminales, ac quatuis
Lites, tam ratione Granicierum et Fundi, quam aliarum
quarumuis iniuriarum cum quibuscunq. Personis ratione
Bonorum prnfatorum, subditorumq. Legitimorum, Jure vel
Terrestri vel Castrensi prout Competierit intentatas et post

intentandas,

intentandas coram quocunq; Judicio et Officio Regni, cui
Bona prædicta ex præscripto Legum subiacere dignoscuntur
ferre et pati, et in quibuslibet Loco competenti respondere atq;
iudicialiter ordinanda, executioni subesse, seruitium Belli-
cum, ex eisdem Bonis præstare, Contributiones in Comitijs
Regni Generalibus, Laudan, soluere ac cætera omnia onera ex
eisdem Bonis debita ferre. quæ de Jure et Consuetudi-
ne ex Bonis Sæculitarijs Nobilitaribus, in Regno Sue præ-
stari solent et debent. Deniq; ratione Privilegij Contractus
Administrationis Bonorum prædictorum et Contrauentionis alic
ex prædictis conditionibus coram Judicio vro post Curiam
si et in quantum Citatus fuerit respondere velle, omniaq; ad
implere et Conditioni cuilibet seorsiue et communiter satisfac
re idq; sub vadio Decem Millium Florenorum pecuniæ in defec
tu non adimpletæ alicuius conditionis, Pro quo ex supra
expressis condonibus non impletis, coram Judicio vro Citatus
cum Succonibus suis, in primo termino perempto stare, pa-
rere, videre et iudicato parere se et suos Succonres, deberi
et teneri recogt renunciando omnibus Juris, beneficijs, dilla-
tionibus, exceptionibus, effugijs, defensionibus, Motionibus, Appellationi-
corumq; prosecutionibus Limitationibus impedimentis quantum-
uis Legalibus, Cæsareæ præscriptionis Statuq; Constitutionis
quicquam sibi cum Succonibus suis siue Juridicum, siue
extrajuridicum contra Inscriptionem, præsentem, et Citatio-
nem eiusq; positionem in auxilium accipi et positæ

Citationis

sitationis ignorantiam obycien, vel contra Inscriptam prefatam se suosq; Successores defenden sed se se cum Successoribus tomisq; suis omnibus et Sumis quibuscuis Nostre Jurisdictioni subycien hac sua presenti recognitione in omnibus promissis mediante, Quam nos ratam et gratam habentes in Acta Cancellarie nre inscribi atq; exeisdem autem hinc extradi mandauimus, Actum Varsauie feria Secunda post Festum Sancti Jacobi Apostoli Lxa Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Nono.

Submissio authoris.

Iesz unizenie pokornie Chrześcianska rzecz iest, á prasumptia nadętych przeklęta. Przeto y ia natus in sinu, et educatus in gremio Sancte Ecclesiæ Catholicæ Romanæ iako sam siebie cum omni sensu meo, tak y tę pracę moią, Censurę et authoritati, eiusdem Sancte Catholicæ Ecclesiæ Romanæ subycio et Sor testatum esse volo, si quid in Scriptis hisce dictum inueniatur, quod ab Ecclesia esset vt non pro dicto habeatur. A przyzym ze rozumiemie kazdemu swoie w Wielkich a ponadnyes mianowicie rzeczach, pod rossądek mądrych y baczny es podawat Ludzi przystoina rzecz iest. Legi Magistratui, et sapienti ori submitti decens et decorum Democritus censuit. Tosz pismami swoiemi Baczny on naszego wieku Philosophus uczynił, iakosz y ia w tem Pismie moiem mieć chcę.

Si quid

Si quid non iuxtà sensum publicum excidit, ab hoc recedo, à Sapientioribus id corrigi concedo, hoc ingenuè fateor, quod nemini obesse, prodesse tantum modo Patriæ prout debeo intendo.

O tobie czytelniku taskarry to sobie obiecuię.

Si charitatem ad Judicium advocabis, quod in alieno nimium ingeniosus esse, et videri non voles, recte ergo iudica etc:

Vale.

Finis Apologiæ.

In Republica Quadam.

Deus
Virtus
Lex

Quodammodo
Propter summam insolentiam } rebellionem patiuntur,
In Confusione maxima

Rex

Nec praest nec subest, } hereditate } Obtemperantia
Et praest et subest } Legibus } Justitia.

Iustitia

Imbelles punit
Potentioribus parcit

Quotidianum

Loca sana profanata
Clerus abusivus
Quid? Nobilis reprobatus,
Miles in defensione factus est hostis Patriæ
Civis usura et fraude undiq; cinctus
Plebs otio dedita

Pseudopolyx

Sacro-Sancta Judicia à pravis adverse corumpun (tur
Officia venduntur,
Magistratus emuntur,
Vota Deo Juramentis confirmata franguntur

Existimatio

Senator virtuosus pro turbatore } reputantur,
Adulator pro bono Cive Patriæ }

Ambitio

Vitium virtutis } occupavere locum
Otium panis }
Factio consilij }

Stipendium

Virtuosis desunt Præmia (bus panis
Adulatoribus, Sussuronibus, Pamphagis, Edaci in fauci

Declaratio — Potentia, Divitiæ, Verba, Vestis, Apparentiæ — **non** — Ratio, Persona, Res, Dignitas, Homines — **pluris valent**

Mores — Mulieres curiosæ; Juvenes insolentes; Senes deteri

Abusus — Nullum oppidum insania; Nullum Rus vecordia; Nullus locus Luxuria — **vacant.**

Satis — **nequam** — Conversatio. Mores. Moneta

Venalia, — Lingua Procuratorum; Decreta Judicum; Filiæ parentum,

Apparentiæ — Vestes; Cibus; Potus

Impune — Veritas tacet; Mendacium loquitur; Justicia claudicat,

Expro fesso omnia — Temerè; Leviter; Confusè

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.